

Katholſki Poſol.

Ludowy časopis,

wydawany wot towařtwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyſchinje.

Redaktor: Michal Kola.

Šhdomnath lětnik.

W Budyſchinje.

Čiřkej Šmolerjec knižicziřkejceřnje w macziřnym domu w Budyſchinje.

1879.

Wopšhijeczo.

	Str.
Nášim čítarjam. Wot redaktora	1
K stawiznam poněmčenja w Hornjej Łužicy. Wot r.	2, 15, 23, 33, 42, 51, 60, 80
Schuleka křezora Napoleona I. Wot r.	4
Archibiskop albaniskich katholicow. Wot r.	13
Wustřichana džěczaca modlitwa. Wot P. Tadeja Natušča	17
Mór. Wot r.	21
Wodajće swojim njepšćezelam! Wot P. Tadeja Natušča	25
Rany našchoho časa. Wot r.	41
Kubjeznkam a wobšedzerjam cyrkwińskoho kubla so ženje derje ščo njeje. Wot P. Tadeja Natušča	43
Njedostatk duchownych. Wot r.	49
Bodpjerajće twar katholickeje cyrkwiczi w Hajnicach! Wot fararja M. Hórnik	57
Robert Berger. t. Wot fararja M. Hórnik	59
„Dzi i Józefej!“ M. Hjedrich	62
Zafady katholickeje cyrkwoje wo spodźiwnych wozjewjenjach, wustrowjenjach a t. d., kotřez so zmonta Božojo Bisma powjedaju. Wot r.	69
Něotre wujajnenja a wukladowanja jubilejskich wuměnenjow. Wot J. Čžunki	70
Marpingen. Wot r.	77
Pšćezčehano katholickeje cyrkwoje w Rusowskej. Wot J. Kilanka	79
Nasche serbske schule. Wot J. G. Kubascha	89
Wojak pompejski. Wot r.	97
Biskop Brinkmann a liberalne nowinarstwo. Wot J. Kilanka	105
Słowo wo dokonjanym jubileju. Wot J. Skale	108
We nastupanju krucežaniskoho processiona. Wot fararja J. Herrmanna	110
Matej Pětra, farar w Schwadnje. Němscy spisat M. Tscherney, psycholožik M. Hórnik	117
Twarjenje katholickeje cyrkwiczi w Hajnicach je domolene. Wot fararja M. Hórnik	125
Na smjertnym tožu. Wot J. Kilanka	127
Hajndorf. Wot J. G. Kubascha	129, 137
Macž kědźbuj na swoje džěczi! Wot r.	146
Leuther z Hohndorfa, hodźijiski farar. Wot r.	153
Džěczi maja swojoho jandžela pěstona. Wot r.	156
Katholicka cyrkej a khudži. Wot r.	165
Swjate křizje pšči pucžach. Wot J. Kilanka	173
Klóschr Lenin a jeho přeni abt. Wot r.	181
Burske zjednocženja we Westfalskej. Wot P. Tadeja Natušča	184
Liberalismus. Wot r.	185
Njedžatowne džěczi. Wot r.	185
Pomjatne powołanja na jud Boži. Wot r.	193
Narodnosć a nabožnistwo. Wot J. Libišča	201, 213, 221
Wóh swoju macž njeda za směch mecž. Wot J. Kilanka	203
Z Łužicy a Sakskeje, Z cyłoho swěta, Wšchěłcizny, Kaležnosće našchoho towarstwa, Dary a danj za cyrkej w Baczonju, Dary za cyrkej w Žitawje, Dary za cyrkwiczkju w Hajnicach,	}
	stajne rubriki.

K číslu 5. běchtaj dwaj pastyrskéj listaj biskopa J. Bernerta pšchipoženanaj a k číslu 6. wozjewjenje knihow „Božožny Spěwar“.

Přihlášky pomnění.

Do „Katholického Bůsta“ su nimo redaktora pať nastawki pišali pať dopisy stali cžile knježa: duchowny radzicěr a farar J. Schneider, farar M. Hórnik, farar J. Herrmann, farar H. Duczman, administrator P. Innocenc Zawork, kaplan P. Ladej Katusch, kaplan J. G. Kubasch, kaplan J. Scholka, kaplan J. Skala, wifar J. Nowak, wuczěr J. Kral, stud. J. Kilant, stud. J. Kummer, stud. J. Libsch, dale: J. Czunka, J. Kofka, M. Wawrik, M. Schewczik, M. Bjedrich, M. Polka a J. Bryl. Wšchém tymle našchm sobudželaczerjam prajimy tudy swój najwutrobnjši džak. Sich, kaž tež wšchěch druhich, kiž na to so wusteja, ž nowa lubje a naležnje prošimy, woni chcyli nam tež za pschichodne lěto swoju lubojč woblchowacž a naš ž nastawkamj podpjeracž a nam wošebje powjescže ze swojeje wokolnošcže stacž. Ženož tak by našch „Katholiski Bůst“ dospokny, Serbam spomozny a zajimawy byčž mohl. — Ž tudomneje hlowneje expedicije, kotruž k. zwóit Jakub Wjenka jara porjadnje wjedže, dostawaja a rozšcherjeja w swojej wokolnošcži „Katholiski Bůst“: k. kaplan Scholka w Khróšcžicach 170 exemplarow, k. farar Duczman w Radworju 80, k. kaplan Skala w Kalbicach 80, k. kaplan P. Ladej w Marinej Hwězdže 56, k. administrator P. Innocenc w Róžencže 58, k. farar Herrmann we Wotrowje 52, k. kaplan Kubasch (resp. k. klamar a tysčěr Kubasch) w Njebjelcžicach 34, k. kaplan Lipičž w Kulowje 35. (W Budyšchinje a joho wokolnošcži cžita so 73 exemplarow a ž póstom rozšcžele so 37 exemplarow.) Pomněnjeni knježa wobstarachu tež pjenježne pschinoschki. Ža tajke pschecželniwe a nješebicžne sobustutkowanjō expeditorow pschi rozšcherjenju našchoho Bůsta wuprajamy wšchitkim-rjenje žas swój najwutrobnjši džak.

Budyšchin, 19. decembra 1879.

Redakcija „Katholického Bůsta“.

Přenje cžisso na 1880 wuńdže 3. januara.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 1.

4. januara 1879.

Lětnik 17.

Naschim čitarjam.

Lěto 1878 je so minyło. Nowe lěto je nastalo. Z postrachowanjom do pschichoda hladamy. Šhto nam pschinjese? Dopuscježi Bóh, kiž wschitto wobknježuje, zo by bježbóžnosć swoju měru dopjelniła? zo by njewěra, zacpězo nabožnistwa, hida napscheczo wschomu božskomu hišćyce dale wołoło so sahała a kšćesczanskemu ludej wutrobu z jědom zawdawala? zo by revolucija, tale džowka hele, swój dobyczeriski czał měła po kšćesczanskich krajach? zo by katolicka cyrkej, tale nadobna njewjesta Jezusa Křhystusa, z dotalneje zlóscju a surowoscju pschesczěhana była? Budźa prjedythodžiczerjo antikhristowi pschecy husczišcho a zjawnišcho wustupowacž? budźe politiske a socijalne hubjenstwo z jenajkej plódnoscju roscž a pschibjeracž? Albo wobrocža so wěcy wschudžom k lěpschomu?

Wly to njewěmy a z chła žadyu čłowjek nic. Ženo to směmy z wěstoscju wobkřucowacž, zo móže čłowjekste towarstwo samo z pokuczenjom hrožace sudy Bože wotwobrocžicž. Z pokuczenjom, t. r. z wěrnym, powšchitkownym a dospołnym zawróczenjom k Bohu a k cyrkwi Jezusa Křhystusa a jeho kaznjam a hnadownym sředkam. Wěsta lijenca na swět so wuliwa. Cyrkej budźe wumožna archa; žadneje zbóžnosće njeje zwonka njeje, ale w njej a pschěz nju móže a budźe wumožene, šhtož chce so wumožicž dacž.

Tule wěrnoscž wučizč a rozšěrjecž je powołanjo a winowatosć katolickoho pišmowstwa.

„Katolicki Posol“ z najnujějšcha — byrnje jeho mocy maže a słabe byle — ženje njepschestanje na swj. katolicku cyrkej hafo na jenitku wozbožerku swěta pokazowacž.

„Katholfski Posol“ je vschudžom derje znaty a rady so čžita. Wot 12,000 katholickich Serbow něhdže 700 na njoho płacža. Zoho namałasch na farach a schulach, w burfskich domach a khudnych kžěžkach. Kotromuž Serbej Bóh swěrmu katholicfku wutrobu popřcha, wón za nim so prascha. Duž dha so z wěstofcžu nadžijamy, zo joho čžitarjo nam tež w tymle lěcže swěrmu wostanu a swoju lubofcž a dowěru a scžerpnofcž nam wopofaža. Dofelž pak jenož ze zjenocženymi mocami šchto khmane a hódne so dofonjecž hodži, tohodla z nowa wschitkich wustojnych katholickich Serbow prošny, woni chcyli ze słowom a skutkom a wofebje z nastawkami a powjefcžemi našchu zhromadnu wěc podpjeracž a pšechowacž — kaž našchi prjedownicy, tak tež my — Bohu k čžefcži a našchomu serbskemu ludej k wužitku.

Do kotrohožkuli domu pak našch „Katholfski Posol“ zastupi, tam sobu pšchinjes čžikofcž a strowofcž, Božu hnadu a požohnowanjo!

To je našche nowolětne pšhecžo.

W Budyřchinje, 1. januara 1879.

Redakcija „Kath. Bósla.“

N stawiznam poněmczenja w Hornjej Łužicy.

Kak su so Němcy Hornjeje Łužicy zmócnili, a kak je němfska rycž a němfske waschjo po něcžim z najmjenscha we jenotliwych krajinach tejesameje knjejsstwo nabyto, wo tym my hacž do 16. lětstotetka nimale nicžo njewěmy. Šakle wot tohole čžasa rycži so tu a tam w cyrkwinfskich knihach, hacž we žanej wofadže serbska abo němfska narodnofcž knježi, a hdy je we wschelafkich wofadach serbska rycž wotemrjela.

A pšchecy tola wucženi mužowje z wofebitej pilnofcžu pofpřytuja, čžmu tamnych čžasow někak rozjasnič. Tak je Dr. Hermann Knothe z wulkej swěru ze starych lifcžinow a pisnow w hromadu zezběrał, šchtož so na poněmczenjo Hornjeje Łužicy hacž do 15. lětstotetka pocžahuje, to nještronifsch wopifał a we „Archiv für die Sächsische Geschichte. 1876“ wozjewil. My chcemy po kufkach z tohole nastanka wschitkorjenje podawacž, šchtož so nam za Serbow wopomnjecža hódne jezda.

Hornja Łužica zastarřtu Milska rěkasche a jeje serbscy wobhdlerjo Milcženjo. Z mjenom Łužica bě w starych čžasach jenož Delnja Łužica mēnjena, a pod Łužicžanami zrozemjachu so jenož jeje wobhdlerjo. Tohodla w Delnacych hiřcže dženifnifchi dženifnifsch: Łužifka (t. r. delnjofužifka) žona bě k nam pšchifška, abo: wón fužifski (t. r. delnjofserbski) rycži.

Němcy sebi dwójch we wschelafim čžasu Milcžanow, Serbow Hornjeje Łužicy, podcžifnychu. Najprjedy kral Hendrich I. w l. 932 jich „wot Mifčna

pschewiny a nuzowasche, jomu dawki dawacz." Sdnyž kžezor Otto I. w l. 938 mišchonske biskopstwo zafoži, pschypokaza jomu hižo dżesaty dźěl wotkožomnych dawkow tež z Miškskeje (t. j. z Hornjeje Łužicy), kotrež „we mjedže, pjenježach, wotrocźkach, woblecženjach, swinjoch a žicze“ wobstejachu. Mišchonski markhrabja Etkhard (985—1002) wza pozdźišcho „Mišczanam jich staradownu swobodnosć a pscheměni jich do wotrocźkow.“

Zawěsće je někotražkuli krawawa bitwa zbita byč dyrbjaka, prjedy hač mišczanscy Serbja swoju schiju pod „kwaflu wotrocźstwa“ zhibowachu. A pschecy tola njeje wo tym ani jedna napisana powjeseć na naš pschischa.

Na wojowanjo w Miškskej (Hornjej Łužicy) spominaju nam někotre powjeseće, kaž n. psch. wo Lubinu (Drohmburg, Thronberg, Kronberg) pola Bělčec, hodžinu k połdnju wot Budyščina. Tam sedžachu něhdy na sydom kamjenjach sydom „serbskich kralow“ a radu sšadowachu, kať móhli Němcow pobieč a prjedawšchu swobodu sebi dobyć. Woni wšchitcyrenje w sčěžowacej bitwje padnychu, ale jich wójnske čyrjody dobychu bitwu a pohrjebachu kralow ze zlotymi kónami na hłowje pod tamne sydom kamjenje, kotrež hišcže džensnišchi džen widžich (Lausitzer Magazin 1863 str. 278). — Powjeseći wo Landskrónje pola Zhorjelca a wo hrodže Limašu wjele wažnosće nimatej. Hstorište jadrjescho w tym wobsteji, zo su Serbja tutej hrodaj sylnje wobtwjerdžili, ze zasakosću zakitowali, a zo je wobšadka Limaša do pošlenjoho muža zabita była. Nawjedowarjo su pjecza cžekli a z krotka na to k wječzoru wot Zhorjelca na königshainskich horach, kiž běchu tehdom hišcže z hustymi lěšani pokryte, hišcže junu, ale podarmo napscheczo Němcam so stajeli. Woprawdže ma tam jena hórka mjeno „Kämpferberg“ (wojerjow hora), a wopounjeczo na prjedawšche wojowanja mjez Serbami a Němcami je so pola tamnych wobhydlerjow hišcže wobšhowało. — Na tajke wojowanja pokazuju tež mjena druhich hórkow mjez Lubijom a Cibawom („der große und kleine Kampf“) a w zhorjelskej holi („Kämpferberge“). — Wažne zas je, zo da powjeseć zakitarjow Landskróny a hrodu Limaša, dokelž so Němcow wobroč njemóžachu, so do lěšow a tymjenišcžow Delnjeje Łužicy sčahnyč.

Ani mjena jenotliwych wuwolanych mužů njejsu serbske powjeseće ze žanej swěru wobšhowałe. Tak posledni wobšedžer a zakitar Landskróny reka Čžičžibor, hrodu Limaša pať Crescentius (serbski najšterje Pschibysław). Džowka serbskoho zemjana, kotraž ze swojim lubym, Mlinkom, njedaloko rjanoho kužola město Lubij zafoži, ma hižo kšescžanske mjeno Marja. Pschidamy-li hišcže serbskoho krala Wajslawa, kiž za krala Hendricha I. pod horu Kotmarom „hród“ wobšedžesche, potom my žane wjac mjena njewěmy z čžasa samostatnosće serbskich Mišczanow. — Na prjedawšchich wjetchow pokazuje mjeno „kralowške rowy“ (Königsgräber), kotrež wjacore rowne hórki njedaloko Mužakowa hišcže maju. „Rowy“ na kotrež so spomina w liščžinje, kotraž mjez Hornjeje Łužicy postaja (z lěta 1228, resp. 1241), kaž „sepulcrum Winicho-

pez^(*) we kwifowym wokrjesu a „sepulcrum Drossoucuph^(**)“ k połdnju wot Lubija, khowachu wo sebi najstǎrje czǎka zastarškich serbskich wjerchow. Hišćeže do njedawna su „někotre serbske swójby wočoło Budyšcina z tym so wukhwalowale, zo z kralowškiego rodu pothadžeja“ (Pšhir. Preusker, Blicke IV. 187).

^{*)} W starej serbskej ryczi: Winji kopc, nětko by řikal Winowy kopc (pšhirunaj: kop, kopif).

^{**)} Po prawym: Dróznjow kupa.

(Postracžowanjo.)

Schulerka kǎžjora Napoleona I.

Nǎhdže pšched dwacychzi lětami pšchebywawše b-šfi arcbiškop swojeje stro-
wosće dla w kupjeli Aix-les-Bains w Savojskej. Tu bu wón na dobo k mrě-
jacej žónskej, k džowcy wuwolanoho generala z czasa přenjocho kǎžjorstwa wołany.
Z njej rycžo pytny tónle knjez pšchi njej tať rjane nabožniške zašady, zo wón
hačž do sylzow hnuty so woprašča: „Wot koho dha macže tele zašady?“ „Knježe,
wona wotmokwi, „po Bohu mam so za nje džakowacž kǎžjorej Napoleonej. Za
běch z nanom a maczerju na kupje St. Helenje. Jednoho dnja — ja běch teh-
dom džesacžlětna holecica — kǎžjor mi praji: „„Moja džowczicžka, Ty sy rjana
a za mačo lět budžešch hišćeže rjenšča, pšchi tajkich zwonkownych krasach wo-
czakaju Čže w swěcže wulke strachi. Wobštejšich dha je, njejšy-li wobarnowana,
wobronjena z wěru? Ale ščtó chcyl Čže w njej rozwucžecž? Twój nan žad-
neje nima, Twója macž hišćeže mjenje. Za sam chcu winowatosčž, kotruž wonaj
mataj, na so wzacž; jutse pšchińdž ke mni, změješch přenju wuczžbu.““ A dwě
lěcže došho kǎhodžach za tydženi wjach křóčž ke kǎžjorej, swój katechismuš pod pažu
noscho. Za dyrbjach w nim čžitacž a wón mi wšchitko na drobne wukladowawše.
Poždžičcho, hdyž běch dwanacže hačž tšincže lět stara, kǎžjor ke mni praji:
„„Nětk, moja džowka, myšlu, zo sy doščž rozwucžena. Ze čžas, zo k swjatej
špomjedži džješch. Za chcu z Francóžskeje dacž knježa pšchińcž. Wón njech Tebje
k swj. wopravjenju pšchihotuje, mje pať k šmjercži.““ A kǎžjor to ščžini.“

3 Suzicy a Sakšceje.

3 Budyšcina. Nascha katholicka wosada je so zasy wo něščto po-
wjetšičila, kaž je z cytołětnych pšchehladow nětko widžecž. Tola njeroscže
nascha wosada sama ze sebje, ale wosebje pšchez pšchicžahowarjow ze susodnych
krajow, a cyrkwinške akty rozmnožeja so najbóle pšchez katholicow, kiž z wonka
naschoho farschoho wokrjesa t. r. we susodnych lutherškich wosadach bydla.
Kšchcžennych bu w naschimaj cyrkwjomaj abo tola wot naschich duchownych
124 džěcži, mjez nimi 68 hólčžatkow; z tych běchu 22 ze wšow wočoło Budyštec
a 12 z Biskopic, Zemice a wočołnoscže, kotrež hromadže 34 džěcži buchju nimale
wšchitke wot duchownoho doma kšchcžene, a k tomu hišćeže 4 wot miššionara
w Lubiju. Wyšche kšchcžennych běšche jenož so hišćeže jene morwe narodžžiko.
Čši křóčž běchu dwójniki. Njemandželskich džěcži běšche 18, tola z tutych jenož

4 wot zafarowanych t. r. do mješćezanſkeje abo wjeſneje woſady ſkuſchacych maczerjow. Swjatyh woprawjenjow bě 5170. Zwěromanych bu we woběmaj cyrkwjomaj (15+12) hromadže 27 mandželstwow, z wjeſſcha pſchifarowanych. Zemrjetych je pola naš zapiſanych 111; wyſche toho je ſo wězo něšto katholicow w ſuſodnych woſadach pohrjebało. Pola ſ. Miſkawſcha bě 87 pohrjebow, na filialnym pohrjebniſćežu we Mniſchoncju 20 a ſchtjri cžěła buch djuhdyže pohrjebane; bjež tutymi zemrjetymi bě z jenyh mormorodženym 62 džěcži do 14. lěta, jedyn do 20. lěta, 7 wot 20.—30., 4 wot 30.—40. atd., 3 běchu pſchěz 80 lět, a najſtarſcha bě w ſtotym lěcže. *mh.*

— Z pſcheczjeſtkoho liſta tele wažne ſłowa, kolporterow, po Serbach ſhodžacych, naſtupace, tudy wocziſćezamy: „Sym nětko wſchelako wokoło pſchiſchoł, tu a tam ſo dopraſchował a t. d. — a tu haſle sym žhonik, ſchto je tón cžłowjeł (abo ſu jich wjacj byli?) ſchodžak. Cyle je ludži zaſlepil, tak zo z jenyh egzemplarom jebanſkich ſpiſow ſo njejsu ſpokojili. Pola někotrych burow (č pſch. w B.) je 4 a 5 egz. wotbył! Jedyn egzemplar ze wſchěm pſchiuidže wſcho hromadže na 9 toleł! a te ſu do jamy cžiſnjene. Dně premiji, kotrež roznoschuje, płacžitej — je-li wjele — jena 2 mark! a piſma lědma něhdže 6 mf. Wokoło 16 mf. je po tajkim za lós, kiž ſam na ſebi płacži 3 mf. A we wſchěch wſach je ſhodžik, wſchudžom č najmjeiſchomu něšto wotbył, dolež je ludži wjedžak zjebacž a zamolicž. To ſu ſta toleł, kiž ſu ſerbskomu ludej pſchěz to z rukow zdreńe a hdj by z cžasoſm ta wěc wozjewjena byla, zawěſće by za mnohich hiſćeže cžasa doſeč pſchidžka, zo by jich wottraſchika. Nětko wſchak wſchitej ſpóznanawaja a pſchiznanawaja, zo je to wěro, ſchtož je w Boſole piſane. A to ma woprawdže wažnoſeč, ſchtož Boſoł pſchinjeſe. Starj S. Jurij praji, je to wažniſche, dnyli předomanjno, dolež předomanjno jenož na jenyh mještnje ſo ſchjſchi, Boſoł pak dže po kraju.“

Z Radworja. We zańdženym lěcže bu we naſchej farſkej cyrkwi ſchćezene 72 džěcžatkow (35 mužſtkoho, 37 žónſtkoho ſplaſha); — pohrjebanych bu 61 woſobow (22 mužſtkoho, 39 žónſtkoho ſplaſha), a to 35 dorosćenych a 26 džěcži; — pſchjpowjedalo je ſo 11 porow a bu jich 9 tudy wěromanych. K Božomu bliđu běſche 1650 woſobow, do bratſtwa buch 17 zapiſani. *D.*

Z Raſbic. We zańdženym lěcže je we naſchej woſadže ſo narodžiko a w naſchej farſkej cyrkwi ſchćezenyh 44 džěcžatkow (6 mjenje hačž loni), a to 21 hólcežatkow a 23 hólcežatkow. Wumrjelo a po ſchćezžianſkim waſchnju jow pohrjebanych je 33 woſobow (runje kažž loni): mjěz nimi běchu 14 mužſtkoho a 19 žónſtkoho ſplaſha. Pſchjpowjedanych bu 20 porow, z kotrychž bu 13 porow pola naš wěromanych. Že po tajkim 11 woſobow wjac ſo narodžiko hačž wumrjelo. Swjatyh woprawjenjow bě 4300. *J. S.*

Že **Schunowa.** Džeń ſwjatoho Domascha, 21. decembra, dopokdnja w džeſatej hodžinjne pocža ſo tudy mjěz ſhěžkomaj ſakuba a Miſkawſcha Roča na dotal njeruſlědžene waſchnju wulka hromada ſuchoho ſežinowoho ſtanja palicž.

Woheń slynje wokóło so hrabasche a zapopadže bróžnju a domske Jakuba Koccha, kotrež tež do popjela pschemobrbeži. Dofelž so to runje na kemščach sta, njebšče tu tak wjele ludži k pomocy, tež woda pobrachowasche. Z Wožej pomocy pač bu tola wjetsche njezbožo wotwobrocžene a wosebje najbližiči dom Mikławscha Koccha zdžeržany.

Z Wotrowa. We zańdženym lécze je so w našej wosadže narodžiko a swjatu křeččenju w našej farskej cyrkwu dostało 17 dźěcčatow a to 8 hólččatow a 9 hólččatow, mjez nimi 1 njemandželske. Pšchipowjedanych bu 7 porow, 5 porow buchů pola naš wěrowane. Khowane bu na našch křěchow 11 czělow, a to 5 czělow dźěczi a 6 dorosčenych; mjez nimi běchu 3 czěla z křošćanskeje wosady. Swjatych woprawjenjow bu wudželenych 2272. Přědkřijane cyrkwinke wopory mějachů scžěhowace wunofski: za towarštwu swj. Józefa bu nawdate 36 m., za Lyonste towarštwu 95 m., za swj. row w Jeruzalemje 23 m., za towarštwu swj. Bonifacia 60 m. a hačo Pětrowy pjenjež 72 m. Za wotmyslenu cyrkej w Žitawje so tudy nahromadži 427 m. 70 p.

Z Kanec. Tudy zeurje póndželu, 23. decembra, wječor w 9. hodžinje po dlěškej khorosceji k. młónk Jurij Wawrik, pšchedynda katholickeho kasina w Kufowje, hačo katholic a Serb tež w dalschich stronach derje znaty. Njebocžički bě zaslužbny muž; duž chychsche „Katholicke Posol“ ze swojeje strony wobšěrnje na njoho spominacž. Tola tu dosta wón dopis wot k. J. Bryla, pismawjedžerja kasina, kotryž ze wšchém prawom takle wo njebch Wawriku pišče: Čžas swojoho žiwjenja bě wón zahorjeny za czěscž Wožu, a složeny dobre skutkowacž k spomoženju swojich sobucžłowjefow. Z toho pšchindže, zo 1872 katholicke bjesadu w Kufowje zažoji, kotruž hacž do toho czasa z wulkej horliwoscju a pilnoscju hačo pšchedynda wjedžesche. Pšchi tym dobu sebi powšchitkomnu czěscž a luboscž, wot wulkich a małych, wot wysokich a nizkich. To wobšwědcži wosebje poslenja wólba, kiž 1. decembra so sta. Wón bu jeno hłósnyje z nowa wuzwoleny. Dofelž pač sam pšchitomny njebč, bu jedyn Posol wotpósłany, zo by jomu tute wuzwolenjo wozjewil. To zwjeseli joho tak jara, zo swoju boloscž, kotruž drje hewak tež scžěrpnyje a z podacžom do Wožeje wole pšchenjese, dwaj dnaj cyle zabu. Kaž běsche wón dobry syn katholickeje cyrkweje, tak czěscžowasche z wulkej pšchuwisliwoscju swj. Wótca, wosobnje Pija IX. To pokazů pšchi tšjoch składnoscžach. Pšchi 25lětnym bamžowškim, a pšchi 50lětnym biskopškim jubileju, hdžez wón žanu prócu njelutowasche, teje dnaj swjatocznije swjecžicž, wosobnje w kasinskim lokalu buchů pod joho wjedženjom najrjeišče pšchihoty czinjene. Těhdom rycžesche wón z wulkej horliwoscju wo swj. Wótcu. Tšeczi krócž, hdžž wo tymšamym rycžecž pšchiležnosč mějesche, běsche wo měrcškim posėdženju, hdžez wón smjerečž tohole wulkeho bamža wopowjedowasche. Tu njemóžesche pšche slyžy wjacý rycžecž. Nižom dlěšchi čas dyrbjesche njebocžički wšchelake boloscže czěrpjecž, rheumatiske a asthmatiske. W oktobrškim posėdženju je naš posledni krócž wopytač. Tu položů nam hišcže na wutrobu, zo njebychmy

naměrk lětnych 30 markow, wot njeboh hrabiny Stolbergoweje nad Worflecami wotkazany, na prózne měcy wudali, ale derje nalóžili. Wofobnje starasche so wón wo to, zo by zjenocženstwo k podpjeranju křudnych, kotrež lětnje 4 krócz křudym jěsč dawa, a to 3 rócne cžasty a na narodnym dnju swj. Wótca, pschecy wobstało. Kaž bě we strowosczi swojomu Bohu swěrný, tak bě w swojej khorosczi prawy pschiklad scžěrpnoscze. Njebohi Wawrif jo dwójcy w Romje pobyl; 1842 přeni krócz pod bamžom Grehorjom XVI. Druhi krócz 1870, hdžež wón z něfotrymi pscheczelemi 18 duow tam zwosta. Žadny džiw, zo mějesche bamžowy wobraz pschecy psched woczomaj. Zo běsche sebi powšchitomnu cžesč a lubosč dobył, dopokaza tež joho pohrjeb, kotryž so ksczi džěn hodow we Wotrowje wotdžerža. Wulka syla ludži, pschi wulkim wětrje, bě pschitomna, tak zo bě cyrkwicžka pschepjeljena. Na pohrjebje bě mjez druhimi tež brunjomski hrabja Alfred Stolberg, kaž tež zwudowjena hrabina Hoensbroech ze swojim k. synom (w tu křwilu we Worflecach). Wón bu wot 8 sobnstawow kasina njeseny. Z wjetšcha wšchitcy sobustawy wopokazachy wotemrjetomu poslenju cžesč, a kóždy stupi drje z tej myslicžku wot rowa: Knježe, daj jomu wěcžny wotpocžink, a wěcžne swětko swěcž jomu! Njech tež dale joho w modlitwoje wopomnja a po joho pschikladže horliwje katholicke naležnosče podpjeraja! Wón bě tež sobustaw towarštwu ss. Cyrilla a Methoda a sobustaw wubjerka za Wacžónsku cyrkej.

Wotpocžuj dha po Tvojim džěle!
 Te žně nětk pschidnu po tym swje.
 Njech króna nješmjertna
 Tam w njebju Tebje wudebja!
 Tom' Knjezej swěrný byl Ty sy,
 Nětk wužiwaj tam wěcžne myto Ty!

Ze wšchoho swěta.

Němska. Khežor Wylem pósła městofenclerjej a pschedshdže statnoho ministerstwa, hrabi Stolbergej, samornečny list, w kotrymž mócnje žada, zo by knježerstwo wo wšchěm tak cžiniło a so kłožowało, kaž bě wón to njedawno wukazał. Dale wulku wažnosč na to kładže, zo by so młodosč w zjawnych schulach lěpje we wěrje a w dobrych pocžinkach wurucžowała.

— W Póznjanскеj bu pólske towarštwó k wzbdžělanju ludži rozpusčžene. Tosamo bě so cžty cžas swojoho schěsčlětnoho wobstačža bojazliwje wšchomu wuhibowało, schtož bě katholicke, džeržo so k narodnje-liberalnej stronje. Ze pjecža rozpusčžene bylo dla pschestupjenja postajenoho programma.

— „Köln. Bztg.“ je duchowne zaštojnistwo w hromadu zestajiła, kiž su w dwanacze pruskich diocesach dla mejskich zakonjom hač do 15. decembra 1878 njewobsadžene byle. Tajsich wuprózdnjenych zaštojnujstwow je wjac hač 1063.

Diócezy.	Fary.	Kaplanstwa.	Do hromady.
Köln	137	něhdže 50	187
Münster	81	něhdže 68	149
Paderborn	80	?	80
Trier	163	?	163
Ermland	18	15	33
Fulda	11	3	14
Culm	33	24	57
Limburg	20	7	27
Hildesheim	23	2	25
Osnabrück	18	13	31
Wrótsław	107	93	200
Póznjan	97	?	97
Do hromady	788	275	1063

— Grozne hubjenstwo, czěłne a duchowne muhy w Barlinje knježič. W jenyh jenitkim (protestantskim) domje namaka jedyn měščezanski missionar dwacyczi nješčezzenych džěczi, džewjeć cyrkwinscy njezwěrowanych mandželskich porow, a sydom swójbow bjez džěła a khlěba.

— Z počnóceneje Ameriki so w tu khwilu mjele žita a muki pschizowuje, tak zo ameritanske žito płaciznu ungarstoho a russtoho žita jara dele tkóci. Tónle nimo měry wulki pschizowoz tatarstwu w Němcach jara schodži, wschať tu hižo bjez toho žito jara mało płaczi.

Awstrija. We winskim rajchšracze wóndano mjez zapóslancami wulki hoť wudyri, jako zapóslanc Schönerer rjekny, zo je w Awstriji wosebje w pjenježnych naležnosćach tak hubjenje, zo awstrisicy Němcy wjach pod awstriskim knježerstwom wostacž nochcedža, ale bychu so radšcho k němskomu křěžorstwu pschizamkli a Bosniju a Hercegowinu ze wschěm druhim pschidawkom wotbyli. — Zo drje mjez awstriskimi Němcami tajke myšle bóle abo mjenje knježa, je tež z toho widjeć, zo je wšchnosć tak mjenowane čitarske towarštwa němskich studentow we Winje zakazała, dokelž je za awstriske křěžorstwo straschnje. Do tutoho towarštwa škuschesche 666 studentow, 135 profesorow, 207 čjesnych zwonkownych atd. sobustawow, po tajkim wscho do hromady 1008 ludži.

Francózska. Wulke nježbožo hrozny swj. cyrkwi we Francózskej; pschetoz cyće knjejštwu tutoho wobohoho kraja wudawa so do rukow ludži, kotřiz jón čizicze wo měru, wo křesćezanske woczehnjeno džěczi a wo druge dobroty pschimjesć chcedža, kotrež naboženške zjenocženstwa posćiczeja. Kommunard Gambetta a joho pschpadnich hižo so njetaja ze swojimi zamysłami (planami) na cyrkej, kotrež su prjedy wulahnuli we swojich štradžnych šhadžowanach. Radži-li so tymle ludžom knjejštwu we Francózskej čizicze na so storchnyčž, budže to krute wojowanjo pschecziwo cyrkwi, wojowanjo hacž na smjercž,

hórſſche dyžli wone we Italiji a Němſkej. Pſchede wſchěm wucžerja wſchitke kłóſchtrſke rjady — pſche ſamú ſwobodu —, potom wudžetaju tajti zaſoiú za wotwod k wójſku, kotryž jara wobcžežne, haj njemóžne ſčzini wuſwjeczenjo młodnych duchownych, a hdyž budže ſkóncžnje naboženſtvo ze ſchulow a ze zjawnoho žiwjenja wuſtorcžene, — hdyž budže Bóh kſchecžanow zefadženy a na joho měſto poſtajeny duch pychi a njewjazanych naſhílnoſcžow jenotliwych kómmunardnych namjedowarjow, potom ſu nowotni wozbožerjo Francóžſkeje ſwoje wotpohladanjo docpěli. Ĥacž to ſo ſtanje, to ſu wčžerajſche ſenatorſke wólby rozjudžili.

Italſka. Swj. Wótc njepſcheſtawa wujednacž z Bruſkej a Ruſkej, zo by katholicam w tutymaj krajomaj měr a pokoj wrócził. Bóh daj, zo by joho wótcowſke prócowanjo bórzny dobroho kónca naſchłó!

Belgija. Tu je kujejſtvo naſtupilo nowe — liberalne miniſterſtvo, kotrež je hnydom kulturne wojowanjo napſchecžo cyrkwi zapocžalo. Ĥštož w Bruſkej hižo złe pčody njefe — to nětko zawjeduju w Belgiji. Madžijamy ſo, zo tež tute wojowanjo cyrkwi njezeſchčodži, ale zo belgiſcy katholicowje z toho ſo poſhlnjeja.

Sendželſka. Sendželſte tydženiſke nowiny „Whitehall review“ wozjerwuja we jednej brožiricy wobrocženja, kotrež ſu ſo we Sendželſkej wot zapocžatka katholicoho pohibowanja ſtake. Wona wopſchija 1880 mjenow wobrocženyh, a to 350 prjedawſchich anglikanſkich duchownych, z kotrychž ſu pozdžičho 120 katholicu měſchniſku ſwjecziznu dóſtali. Po duchownych ſu wojacy najwjac zaſtupjeni, z kotrychž je 95 wobrocženyh, a to 1 pólny marſchal (F. Fitzgerald), 7 generalow (Glan, Caradoc, Mac Gowan, kiž je nětko lajſki (kłóſchtrſki) bratr, Macmullen, Batterſon, Tyler, Webber), 4 admirale (Hall, Manners, Prieſe, Wodehouſe), 23 wyſchſchich a majorow a wjele druhich. Tym ſo hodnje pſchizamfujaja wyſocy jendželſcy zemjenjo, jich je 50 a to 6 wójwodčow, 2 markiſaj, (Wute, Ripon), wjele hrabjow a baronow. Dale tam naúženy 48 prawiznikow a rycžnikow, 19 lěkarjow, 21 mandželſkich a džowčow wot generalow a rycžnikow, twarcow a t. d. Ĥola pač tež tale brožirka njemóže ſo doſpočnoſcže kchwalicž.

— We dióceſy Liverpool je we zaúženyh lěcže natwarjenych a wotewrjenych bylo džewjecž nowych cyrkwjow a jedna kapalka, a na nje je ſo wudaſo 990,000 marč. Jedna bohata knjeni natwari we Dittonje krasnu cyrkej za jezuitow, z Němſkeje wuhnatych. Džewjecž nowych cyrkwjow ſo hiſchcže twarja a budža lětſa dotwarjene. Po rycži kardinala Manninga je nětko w Sendželſkej 1400 katholicſkich ſchulow, kotrež na 140,000 katholicſkich džecži wopytuje.

— Njedawno bě ſo do kłina katholicſkeje cyrkwie wrócził Drby Shipley. Wón bě jedyn z najbóle wucženyh a wuwokanyh ritualiſtow t. r. tamnych muži, kiž drje hiſchcže proteſtantam pſchiſkuſcheja, hewač pač katholicſkej wěrje jara ſo bliža. We jednym liſcže na nowiny Times wón winy ſwojoho wobro-

czenja rozestaja. Wón praji, zo so to stało njeje na radženjo joho pscheczelow ani, zo je pišma druhich wobroczenych cžitač, ani, zo je sčto druge z wonka na njoho sčutkowno, ale jenicžych pschěz hnadu Božu, kotraž je joho wołača.

Bołhariska. Kaž je znate, běchu Rusowje wot Turki woswobodženjo wschitkich Bołharow wunucžili, ale na kongressu w Barlinje bu na frute zadanjo Zendželsteje, kotraž bě sebi z boka kongressa kupu Cypr pschisudžika, Bołhariska bohužel rozdwojena, tak zo drje džěl tejesameje samostatne wječchowstwo tworí, połodnišča položca pač pod mjenom Rumeliska turkowska wostacž dyrbi po słowach wuczinjenja. Bołhariski lud pač nočce tak džěleny byčž a je kommissaram europiskich wulkomocow, Rumelisku rjadowacych, swój protest wozjewił a njebudže tam prjedy měř, doniž so ludej po sprawnosčzi nještanje. Sako pschitlad budže drje tamnišchim městam a wsam sčuzicž, sčtož su wóndy wo-
bydlerjo w Nowej Zagorje (Seni Zagra) sčzinili; tam zakazachu europiskomu kommissarej pschehladowanjo dočhodneje kašy a prajachu jomu, zo by so tam wrócizł, z wotkěz je pschischof. Sdnyž w postajenyh cžasu rusowske wójska tam wotcžahnu, budže wěsčže nowy bołhariski zběžk. A hdyž sultan njebudže móc zničerowanjo w kraju wobstaracž, sčzinja to druzy, kaž je so to w Bosniji a Sercegowinje stało. A potom, mysla Bołharjo, njebudže z najunjeišča Awstria, kiž je hewak Zendželczanam sčfundirowała, wjacy pscheczivo nim a za Turku, hdyž dce tola tež swój džěl Turkowskeje zdžeržecž. Snadž so Bołharom jich
ml.

Bosnija a Sercegowina. Deputacija sčesčezanskich (wobeju wuznacžow) a mohamedanskich, kotraž je we Winje a Běsčezje derje pschijata była, roz-
sčěrja nětko spokojenje z awstrijskim knježerstwom. Awstria změje tam ločko knježicž, budže-li sprawna k tamnišchim Serbam a Šhrowatam, a budže-li jich pschede wsčěm podarmowskim madžarizmom a germanizmom w zarjadowanju zakitacž. Serbja a Šhrowatowje pschėja sebi zjenocženjo ze swojimi bratrani w Šhrowatskej, Šlawonskej a Dalmatiskej a tohodla sčcedža zhromadny sejm w Zagrebje (Ugram) mēcž. Knježerstwe nowiny w Sarajewje wukhadžeja w serbskim a šhrowatskim pišmje; pschetož rycž je, kaž smy hižo pišali, ta sama.

Rusowska. Wščelake nowiny pišaja, zo stej so Zendželsta a Rusowska afgħanskich a turkowskich naležnosčžow dla tak zjednafoj, zo mjez nimaj měř wostanje. Z Rusowskeje nětko podobne powjesčže pschitkhadžeja a mēnja ruske nowiny, zo drje je najlěpje, hdyž so Rusowska w tu šhwilu z Zendželstej mērnje znjese, zo pač wěsčže něhdy tón cžas pschidžže, hdyžž změja Rusojo z Zendželczanamí wójnu wjesčž.

Wščelcžizny.

Staroba rybow. Mjez rybami někotre wysoku starobu dosahnu; šharpy z močhojstej šłowu hacž 150 a sčezuki pschěz 200 lēt. W Zendželstej w rybnikach a hlinowych jamach, kiž su pódla dworow, šharpy njesmērneje wulkosčže nadenidžesč.

Někotſi mĕnja, zo ſu w hatach, kotrež hród Fontainebleau w Francóžskej wobdawaja, kharpy, kiž ſu piščež 200 lĕt ſtare. A hdy by ſchtó to přecž chył, džiwne ſu te bĕke ſchupizny, kotrež maju, a jich pomake jĕždženjo dopokazuje, zo ryby runje tať derje zeſtarnu, kaž ludžo. Columello powjeda, zo ſu w jeho čaſu njedaloko Paufilippa w Caſarowym hacze rybu mĕli, wot kotrejež ſo dopokazač hodžeſke, zo je 60 lĕt žywa była. Tež Geſner piſče, zo ſu pola Heilbronna w Schwabskej (1447) rybu popadnyli, na kotrejež plĕwadle (Floſſfeder) pjerſchcžen wiſaſke z napiſmom: „Sym přĕnja ryba, kotruž kĕžor Bjedrič II. na 5. oktobra 1203 do tohole hata ſadži,“ z čohož je wiďzecž, zo je tale ryba ſtarobu wot 240 lĕt doſahnyła.

Čjorni Afrikanowje — miſſionarjo za bĕlych Europanow. Z wjetſcha bĕki k Afrikanam haſo miſſionarjo du. Ale naſcha kultura (wdžĕłanoſcž) je hižo tajka, zo my dobre wucžby wot Afrikanow pſchijecž mamy. Wuwořany pſchepucžowať Afriki, Stanley, Zendželčan a proteſtant, dom ſo wróciwſchi w jenej zjawnej zhromadžiznje powjedawe: „Čjile čjorni nam praja: Wly ſmy bje wſchoho rozwučenja. Wy, wdžĕłani muže, trjebacže naſchoho ſlĕbora a złota. Bjeřcže ſej je. Dajcže nam pať, ſchtož nam pobračuje. Wly ſmy w žiwjenju njezbožowni a ſmjercže ſo bójimy. Nam powjedaju, zo je waſche žiwjenjo zbožowne a zo wy w njezbožu wĕru macže, kiž wam wjele tróſchta poſkicžuje. Kažta je to wĕra? Někotſi z waſ ſmĕjſchi hubu wumrjeja, dofełž je pola waſ muži, kiž druhich wucža, zo ſo ſmjercže bojecž njetrjebaju. Scželcže nam tajkich tróſchtarjow!“ Stanley ſkóncži ſwoju rycž z tymile ſłowami: „Wam tele žadoſcže čjornych wobhydleri Afriki wzjewiwſchi, njetrjebam drje rozęſtajecž, k čjomu naſche pſchepytowanja nutſkowneje Afriki dobre a wužitne bycž moža. Ĥdyž něhdy tónle čjorny kraj budže wumoženy řĕcacž, hdyž dobroty wdžĕłanoſcže a kſcheſčęanſteje wĕry zmĕje a ludžo tam wjac kupowani a pſchedawani njebudža, potom budže Afrika do tych krajow ſluſhecž, kiž ludžom najwjac wužitka a čjeſcže pſchinjeſu.“ Tele ſłowa Stanleyowe mĕle ſo wſchitkim nuďracžkam, njewĕriwym a njepſhecželam duchownych prajicž. Zawĕrno, to by Ĥara była! Wdžĕłani mĕli ſo zahańbowacž pſched džiwimi, bĕki pſched čjornymi. Čjile čjorni praja: „Bjeřcže ſej naſche złoto, ale dajcže nam wĕru, kotraž žiwym bycž a wumrjecž wucži.“ Bĕki wzdažža ſo wĕry z luboſcže k złotomu a wołojej, ſchtož traž nabudu, abo tež nic. Pſchecy maju džiwju reju pſched złotym čzelecžom a Ĥanja a wuſmĕſcheja tajku rycž. Wſchať je wſchĕ čaſy lóže, dobromu ſo wuſmjecž, Ĥacž k dobromu ſo wobrocžicž. Ĥdže pať ſtrowy rozom woſtanje, Ĥdže nuďroſcž žiwjenja?

Naležnoſcže naſchoho towařſtwa.

Sobuſtawy na lĕto 1879: ff. 1—14. z Budyſchjina: can. cap. cantor Jaſub Kucžant, can. cap. ſcholasticus Pĕtr Šcholta, ſarať Miſchal Ĥórnik, direktor Józef Dienſt, kaplan Miſchal Róla, njedželny přĕdar Józef Šchönberner, katechet Zurij Nowak, regiſtrator Zurij Wanda, Jan Nowak, Jan Pĕřta, Ĥana Zeniſec, Jan Koplaňſki, Miſkawaň Mióňk, Miſkawaň Bjedrič;

15. frater Pantrac Glawšch z Brünna; 16. frater Jurij Zamort z Rumburka, 17. P. Tadej Natušch z Klóštra Marineje Swěždy; 18. kaplan Jakub Stala z Rašbic; 19. 20. z Kufowa: Wojnarčka, Zmijowa; 21. Jan Bjaršch z Łazja; 22. Jan Duczman z Bozantec; 23. Jan Kral z Czemjerc; 24. Jakub Liebšch z Wunjowa.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 401—403. ze Stoneje Worschcže: Janža Müllerta, Miklawšch Heino, Jan Ketau; 404—407. z Wotrowa: Jan Buč, August Richter, Pětr Czum pjela, Jakub Džilawč; 408. Miklawšch Kral z Raštec; 409. Jakub Scholta z Nowodwora; 410. 411. z Konjec: Jakub Buč (Pječ), Michal Bržan; 412—417. z Njebjelczic: Madlena Strancowa, Michal Pječka, Pětr Dornit, Wórschla Bjenšchowa, Michal Běš, Křata Rječeric; 418. Jurij Schimant, hospodar z Pažlic; 421. Jakub Mróz ze Schunowa; 422. Miklawšch Lebza z Kufowa; 423. Šch. z Pauczic; 424. Michal Pječ ze Swinarnje; 425. Michal Kocor z Konjec; 426. wuczeř Franc Kleiber z Róžanta.

Doptaczišchtaj na lěto 1877: ff. Šch. z Pauczic, J. K. z R.

Dobrowolne dary za towarštwu: ff. can. cap. cantor Kuczant 3 marč, can. cap. scholasticus Scholta 1 marč 50 p., direktor Dienst 50 p., njedželny předař Schönberner 50 p., fatedet Rowak 50 p., S. J. 50 p., J. Koplanski 50 p., M. Młóit 50 p.

Dary a dań za cyrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuczinještaj: 37,359 marč 47 p.

K czěczi Božej a k spomoženju duchow su dale woprowali: ff. K. A. B. S. z Klóštra 3 marč; N. ze Schunowa 1 marč; pšchěz k. P. Tadeja wudowa Zmijowa w Kufowie 100 marč; kotry D. 4m. 25p.

Gromadže: 37,467 marč 97 p.

Dary za cyrkej we Žitawje.

Wot serbskeje wosady w Budyščinje: 268 marč (a to wopor w cyrkwi 90 m. 60 p., M. Bjaršch 3 m., M. J. 12 m., N. Schäfrig 9 m., Bjaršchowa z Čž. 2 m, z Hornjeje Kiny 12 m., R. 3 m., z B. 1 m. 50 p., kužišta maščinowa fabrika 30 m., direktor E. Roenšth 5 m., mh. 30 m. 90 p., Jan Lešchawa z Budyščina 3 m., B. 50 p., N. z B. 6 m., Jan Spann z Mašec 9 m., Marja Měhneec z Wunjowa 2 m., M. z B. 15 m., Jana Schramec z B. 3 m., Michal Bulant z Mnischonca 2 m., A. C. 6 m., J. z B. 1 m., N. z B. 9 m., J. P. z B. 2 m., Marja Sitšchowa 4 m., r. 10 m.

Dale z teje sameje wosady: J. z Dž. 1 m., N. 1 m. 50 p. N. 1 m., S. J. 50 p.; z ralsbiczańskeje wosady pšchěz k. kaplana Stalu: „Wěczny wotpoczint spočez jej, Knježe!“ 5 marč; z njebjelczanskeje wosady pšchěz k. kaplana Rubašcha: 2 m. 50 p.; z Klóštra: 2 m. 55 p. Z cyta su so w Serbach dotal bohate dary za žitawštu cyrkej nawdale, tak we wotrowskej wosadže 427 marč, we njebjelczanskej 197 marč, jasenczańskim kašnje 35 marč.

Žhromadžižna wubjerka za baczonštu cyrkej je jenož toho dla wotstworžena, dokelž rylš cyrkwy ze Žitawy hišcže njejsu dósčte.

J. Kuczant, pšchedsyda.

D ž a k.

Pšchi Božim wóhnu, kotryž na swj. Domascha mojoho bratra a susoda potřechi, bu mój statok z Božej pomocu zdžeržany. Čžuju so winowaty wšchtikim tym, kotřiž ze Schunowa a Konjec k wóhnu pšhiběžachu a z kšchesczańskeje lubočeje mój dom wobaracz pomhachu, tudy zjawuje mój najwutrobnišchi džak a „Zapłacz Wóh tón Knjež“ prajecz.

Miklawšch Kłoho w Schunowje.

Katolfski Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Čisło 2.

18. januara 1879.

Lětnik 17.

Archibiskop albanŝkich katholicow.

Na waticanskej cyrkwinŝkej zhromadźiznje sydache kölnjanski archibiskop Pawoł pódma staroho patriarchi orientalskoho rita. A archibiskop woprascha so susoda, z wotkel je a kotre biskopstwo wobstara.

„Za sym archibiskop ze Skadra a Bara (Scutari et Antivari). Wowncki mojeje pastwy su splahi katholicich Albanow, pschewhwace w połnocnym kruschce Albanije wokoło skadarŝkoho jězora.“

„A moje archibiskopstwo je Colonia Agrippina (Köln nad Rheinom)“, praji Pawoł.

Na to khetŝe naraŝŝi archibiskop stany a podawajo susodej z wulkim pohnućom prawicu praji: „A to dźe sym ja syn Wascheje diöcesy, dokelž ja sym narodženy we wsy Teweren w geilenkirchenskej krajinje.“

Kölnjanski archibiskop so tomu njemało dźiwasche a njemało bě pschewhwatany, hdyž naraŝŝi hódnoŝtar w delnjoněmskej naryčzi počza ryczecž: „Zo, Maiherr, ich bin us Tewern, an fessig Zohr net mi hem gewes (Haj mój knježe, ja sym z Tewerna, na schěšćdžesat lět njejsym wjac doma był).“

Psched wotjězdom z Roma pschekhodžeschtaj so wobaj krajanaj we waticanskej zahrodže a kölnjanski archibiskop proschesche swojoho luboho znatoho z Albanije, zo by jomu powjedal, kak je so do turkowŝkoho kraja dóstał. Barŝki archibiskop počza powjedacž, ale nic w němŝkej spisownej ryczzi, pschetož tule wysokoněmsku ryczž je dospołnje zabyl. Ryczzi nětko łacjonŝki, italski, albanŝki, naryčž Meriditow a swoju delnjoněmsku (plattdeutsch) naryčž, kotruž je hačo hólczec ryczal.

Mjeno arcybiskopa barštoko a škadarškoho — tajki ma titl — je Pooten. Wón narodži so něhdže pšched 80 lětami we wsy Tewateru blizko městacžka Geilenkirchen, hdžej staj hiščcže joho bratr a sotra na burštim kuble žiwaj. Arcybiskop sej bjez wopšchedacžka ze swojim pšchedželstwom dopijuje a je jim wjach króč podpjeru poskicžował. Ale dofelž su zamožiczi, wotkazowachu wschitke pjenjezy cyrkwjam a kšudym. Po skónczenju waticanškeje cyrkwinškeje zhromadžizny pšchińdže arcybiskop Pawoł pšchi firmowanju tež do městacžka Geilenkirchen (bė to runje pšched joho cžekunjenjom z Bruskeje) a pšchinješe bratrej a sotje arcybiskopa Pootena wjele dobroho wot bratra w naranškim krajju.

Wofud tohole muža je tak zajimawy, zo zaslužuje, zo bħčmy wo nim rozprawu podali. Toho postajenjo na cžole katholicich Albanow njebė ženje bjez wosobnych strachow a pšchedžiwnosčow.

Młody Pooten, šchulu na wsy wukhodžiwšchi, woteńdže, hdyž bė džefacž lět stary, do Rroma, chcyjo tam pucžowacž swojej macžeri k woli, kotraž na smjertnym ložu ležesehe. Dolho nicžo wo swojej macžeri njesklyšesehe, hacž skóncžnje zhoni, zo je wumrjela, hdyž bė hižo na pucžu. W Romje pšchizwachu kšudoho, stradanoho, w cuzej ryczi prošacoho hólčžeca miłosežimi ludžo — kšóštrnicy. Z wopředka woni sami njewjedžachu, šchto z nim započecž. Šakle, hdyž so dopytachu, z kajseje dalokeje krajiny je pšchiščoł, wotedachu joho po radže wěstoho kardinala na wocžekunjenjo wustawej romškeje katholicškeje propagandy.

Pooten bė hižo doma počał kacyński wuknyč a pokazowasche tajke dary, zo bórzy wschěch swojich sobuschuleri pšchetrejchi. Wón bė za mišionarstwo wschón zahorjeny. Bjez džiwa tohodla, zo bu krótko po swojim wušwjećzenju pošlany do swěta „pohanam předomacž słowo Bože.“ Tónle japošchtokski knjež poda so najprjedy do Małeje Azije, Palestiny, Šyrije, do Persije a Ałghaništana. Šdyž so po dlěškim pšchebywanju w naranškich krajach do Rroma wróčzi, bu jomu wobcžežna mišija w Turkowskej pšchipokazana. Wón mějesche fanatiskim albanškim muhamedanam pšchipojedowacž ščenje Syna Božoho a propagandu založicž mjez pokatholicskimi Miriditami. Catholickam so za wonych cžasow złe wjedžesehe w Albaniji. Woni bėchu tam žiwi z wjetšcha pšchi mórškich brjohach w najkšudšich pšchistawach (Šafen), a na horach w małych cžrjódkach a bėchu wschelako podežiščezowani wot wukrutnych Turkow. Do albanškich hor na połnocy a ranju wot škadarškoho jěžora zwažichu so mało hdy mišionarjo. Ale mjez splahami Miriditow bė hižo tójšchto kšchescžanow.

Splahi Diocy, Klementy, Škrela a druge bėchu we wschěch cžasach kšchescžanstweje pšchihilene. Jednasche so w romskej propagandze wo to, zo by pomjenowanym splaham tajka kłowa so dała, kotraž by z wjetšcheje zjawnosčju a swjatocžnosčju swoje japošchtokske džělo zastaracž mohła, hacž bė dotal mišionaram a mnicham w kšóštrach móžno bħlo. A tak so (1854 a 1860)

radži missijonarej Pootenej pod zakitom avstrifskoho kŕežora založič a stajič wulki Boži dom w Baru (Antivari). Tehdom prawjewerimi kŕešćenjo svoje wot starodawnych časow skhowane zwoeny pschivjezechu a na wěžu (tórnu) zwěščachu, zo bychu ze swojimi swjatocnyimi zynkami po albanskej zemi roznoščowale čješć a kŕwalbu Knjezowu.

W někotrych listach, kotrež je archibiskop Pooten swojim pscheczelam póstak, spomina na wschelake strašnosće, kotrež jomu hroža, hdyžkuli po swojim biskopstwie puczuje. Napschecžo tomu pač jara kŕwali pschihilnosć a lubosć kŕešćanskich splahow pschecy zwólniwych, žiwjenjo za swojoho paštrja podać. W Skadru, hdžež je so z prócowanjom Pootena tež jedyn dom Boži natwaril, maju kŕešćenjo jara wobčežne postajenjo. Archibiskop Pooten powjeda w dwěmaj listomaj, zo su Turcy dwěmaj missijonaromaj — joho prjedyhodžiczerjomaj — hłowu wotrubali!

Hdyž běchu loni Čornohórcy Bar wobšadžili, roznjese so pola nas powješć, zo su woni jednoho staroho katholickeho knjeza, kiž jim po woli być njehajšće, do Četynje wotwjedli. Mnogy, kiž staroho Pootena znajachu, mějachu starosć wo njoho, myslily, zo by wón mohł być tamny pschescžehany šchědžiwec. Zda so pač, zo Pooten tam radšcho kŕešćanskich Čornohórcow knježič widži, hač njeweriwych Turkow. Loni rozšchěrjesche so tež wopáčna powješć wo smjerczi archibiskopa barskeho. Ale wón je dotak hišćeže živy w Baru, njewustawajo w japoschtofskim džěle. Z joho listow z najmjenscha so widži, zo je z čjětom a duschu swojim albanskim krajanam podaty — zo je wóte swojoho ludu. Zenitke wotpošladanjo joho žiwjenja je, zo by wschěch Albanow do catholickich kŕešćanow pschewobrocil.

Š stawiznam poněmczenja w Hornjej Łužicy.

(Pokračowanjo.)

Kunje tak mało, kaž wo podčiznjenju Serbow pschěz Němcow, wě so wo postajenju, kotrež podčiznjeni mějachu k swojim knjezam. — Dotalny kraj Milčzanow bu hačo „župa Milška“ (Gau Milška), pozdžišcho hačo „župa Budyška“ (Gau Budissin) němškemu kralestwu pschizamknjeny. „Budyška župa“ mjez ludžimi z krotka „Budyška“ rěkašće, tohodla w našich narodnych spěwach so hušćišcho słowa wróča: „Čjěstu a Budyšku je pschijěz- džik“ a t. d. Wóc narodnych serbskich wječchow pschendže na němškoho krala. Tak móžesche hižo w lěće 1006 Hendrich II. „tši jomu skušhace hrody z jich kubkami“, mjenujcy Wotrow, Drjewnicy (pozdžišcho Bhorjela) a Hodžij mišchonškomu biskopstwu daricž. Naměštnik kralowny bě mišchonški markhrabja. Tak bu Hornja Łužica džěl mišchonškoho markhrabinstwa.

Kaž druzy Stowjenjo, tak mějachu tež Milčzenjo svoje zemjanstwo. Šchóž z nich Němcam so podčizny, wobšhowa jedi swoje kubka. W Mišchon-

škeji z najmnjejšega wobsedźeske „swobodny muž, z mjenom Bor, po narodnosći Słowjan“, kubla w župje Nižanškej, z kotrychž won w lécze 1071 pjeć mišchonstomu biskopstwu pschewostaji, za to pak druge wšy dósta. Z nich dwě w Hornjej Łužicy ležeschtej, mjenujzj Družkecy (k pokodnju wot Ğodźija) a Rocžina (najšěrje pozdžiške pod biskopiczanskim arcmešnikskim stołom stejace, nětko pak zaschte Rosenhajn). — Někotre mjena wšow pokazaju na swojoho přjedawšchoho serbskoho wobsedźerja, kaž Mikkecy na Mikka, Skónkecy na Skónka, Smjecžkecy na Smjecžka, Mikocžicy na Mikotu a t. d. — Tak dha je džěl pozdžišchoho hornjołužiskoho zemjanstwa słowjanskeje krjemje był. Ale woni njejsu ženje sředžiškecy byli za narodnoserbsku stronu. Po wšchem ždacžu su z křesćenju tež němske mjena přichiwzali, haj so čzišće pscheněmcželi. Tež sijnaj přjedny naspomnjenoho Słowjana Bora rěkataj hižo Wichard a Gutger. We wopisuje hornjołužiskich wiczazow (wasallow) z 13. lěstotetka nimale nihdže wjac słowjanske přichinjena njenańdžemy. (W jonej braniborskej ličejnje markhrabje Albrechta z lěta 1208 namakamy mjez šwědkami: slaw nobiles (wosobni Słowjenjo) Heinricus, Prizzlawiz, Pribbezlaus et Andreas fratres.)

Burja wostachu na svojich kublach. Starosłowjanske rozdželenjo gmejnskich polow so pschidžerža; tohodla je so stało, zo w staroserbskich wšach te k jenomu kublej pschisłuchace pola a kufi a lěhy po kufkach tu a tam rózno leža. Róžda wješ wobkřowa sej tež starostu (pozdžišcho po němskim scholka abo rychtač mjenowanoh^o), kiž w snadnišchich wěcach sudžeske. Na „wiczěžnych kublach“ su drje z wopředka Němcy šydali; dokelž „wiczaz“ znamjenja w druhich słowjanskich rycach to, shtož „dobhezer“. Z tajtimi němskimi wiczazami chychu nowi knježa serbskich burow šěrje w posłuschnosći zdžeržecž. Nihdže njewidžimy starosłowjanske wobstejnoscje z mocu pscheměnjecž. Kaž přjedny mějachu burja dawki dawacz a služby wotkžecž; norwy bě drje jenož džejatf (wosypf) na biskopa a fararja. Kunje tosamu dyrbjachu pozdžišcho pak tež němscy burja dawacz. Přecž drje so njeda, zo jenotliwi tu a tam pschecžiwu wšchomu prawu burski lud kóczachu a podčziškežowachu, ale to potrjechi nic jeno serbskich, ale tež němskich burow. W tym nastupanju je ze staršchoho čzasa wosebje to znate: „Madobny knjež“ Mojko ze Stolpina (po mjenje drje sam Słowjan), kiž bě herbski bohota nad křjomi w Hornjej Łužicy ležachymi wšami: nad Kobllicami, Dobranecami a Kanecami (z džěla pola Biskopie, z džěla pola Ğodźija), „bě burow ze wšchědnymi njeprschisłuchnymi robotami — a nowym nješlyšchanyim čzwělowanjom tak wobcežejit“, zo so biskopski štift skónčnje (w l. 1222) nuzowany w džeske, tute bohotswo wot Mojka zas nazad kupicž, zo bychu tamne kubla „čzišće zapuščene njebyke.“ — W lécze 1355 křěžor Korla IV. zemjanam w Hornjej Łužicy porucži, „zo měli wot svojich křudnych poddanow pschichodnje jenož zwucžene a dotalne dawki, služby a prawa bracz a z tym so špokojicž; hdy by pak shtó swojomu křudowmu ludej křiwodu čzinił, krajny bohota njeměł to čžer-

pieczę, ale měl jim to z radu sčesčících měst zakazacž, zo bychu křudži ludžo wuhubjeni njebyli, ani tón kraj.“
(Potraczowanjo.)

Wufljshena džěcžaca modlitwa.

W Petersburgu, w rusowskih hlownym městce, wurrije njedawno zastojnik a zawostaji wudowu a tsi džěcži. Dokelž njeboh nan žane zamoženjo měl njebě, dha knježeske surowa nuza w tej wosyroczenej swójbje. Tu napisa jene džěcžo, sydnymlětny hólczec, na papjerku lisčizik, kotryž rěfasche: „Luby Božo! Moja sotra chce jěscž, pócčel mi tsi kopeki, zo bych khlěb kupicž mohł.“ Z tymle lisčizikom, kotryž bě zawalik, běžesche hólczec k najbližichomu listnomu kasčezikej, zo by lisčizik nuts tylnył. Tola swojeje mólcžkosče dla njemóžesche hacž k kasčezikej dosahnyčž. Pšchi tymle prócowanju wuhlada joho jedyn duchowny, kotryž k hólcej pšchistupi a so joho woprašča, sčto jow čžini. Hólczec pokazal jomu swój lisčizik. Sdnyž bě duchowny lisčizik pšhecžital, praschesche so za tej křudej swójbu a hdyž bě so wo jeje nuzy a sprawnosčzi pšchepokazał, posčiczi wudowje nahladny dar. Tola z tym hišcže so smilny duchowny njespokoji. Na pšchichodne j njebzeli wjedžesche wón dweju tych křudnych džěcži do cyrkwy a přėdowasche wo smilnosčzi a kšesčžanskaj lubosčzi a powjedasche potom tón podawł z tym křudym hólczkom. Skóncžnje hromadžesche duchowny w swojej wosadže za tu křudu wudowu a jeje džěcži a tu smilne wutroby namwadchu 1500 rublow. Tak bu hólczkowa próstwa, kotruž bě w spomnijnym lisčiziku wuprajik, wysche wšchitkoho woczafowanja dopjelnjena. T.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyshina.** Ministerstwo kulta a zjawnoho wucženja je wuczerja pšchi tachantskej schuli, k. Fózefa Schmiedeka, za „wyschichoho wuczerja“ pomjenowalo.

— Na namjet hnadnoho k. biskopa je generalne pšchedydštwo Bonifacijowoho towarštwa w Baderbornje swój wunosčł kónjšchoho wopora w katholicich cyrkwach sakskeje Łuzicy, mjenujcy 550 mark 70 p. wubjerkej za bacžonštku cyrkej pšchipožazalo.

3 **Ahrósczic.** W běhu zarđženoho lěta je so w naschaj wosadže narodžiko a w naschaj farskej cyrkwi kšcženyh bylo 133 džěcžatkow (27 wjacj hacž loni), a to 60 hólczatkow a 73 holczatkow. Zemrjelo je 103 wosobow a to 46 mužskoho a 57 žónskoho splaha. Pšchipojedanych bu 52 porow, wėrowanych pał 38 porow. K Božomu bliđu bě pola naš 11,480, w kłóschtrje Marijnej Swězdbje pał 10,400 wosobow. Za twar žitawšesche cyrkwy so pola naš hišcže hromadži, w kłóschtrje pał je so 150 mark w hromadu škadowalo. Š.

3 **Čžornec.** Nasche schulske džěcži budže na porucžnosčž ministerstwa nětko w žymje dwaj mėsacaj dołho k. seminarist Pėtr Šila rozwucžecž. Potom dyrbja

zaš křošćanskfu schulu wopytowacž, Smy slyluje nadžije, zo nam nazymjo zaš stajnoho wučerja wobradži.

Z Njebjelčiz. W našej farškej cyrkwi bu we zańdženym lěcže 6 porow wěrowanych. Narodžiko je so we wošadže samej 24, křchcžene z Němskich Bazlic 1, z cyta 25. Wot nich z Njebjelčiz 7, z Pěštec 12, ze Serbskich Bazlic 5. Šólcžatow je 12, holcžatow 13. Z nich je podjanskich 23, lutherškej 2, mandželškich 21. Wumrjeli su 19, wot nich 14 dorosćženi, 5 džěcžatka. Wošada je po tajkim wo 6 dušchow pšchizwžala. — A natwarjenju nowoho wulko ho woštarja nawda so z cyta 363,⁷⁵ *M.*, a to dary mjez žitwymi 124,⁵⁰ *M.*, wotkazanja 160,⁵⁰ *M.*, na kwasach 36,²⁵ *M.*, wobkřadny wopor špowjednych — wot knjeza fararja k tomu darjeny — 34,⁷⁹ *M.*, a wopory po morwuch 7,⁷¹ *M.* Na dani namafa so potajkim we knižcy 40310 budyšteje banki 832 *M.* 12 p. Njech je tuta naležnosć swj. Měrcžinej porucžena, kotromuž k cžesćži so tute dary hromadža, zo by mjez wošadnymi mišosćžiwu wutroby k dokonjenju tutoho hordožnoho štučka dale zbudžował — móžno-li, tež z wonka njebjelčžanskeje wošady. — Za nowu žitawšku cyrkwe bu 200 *M.* nahromadžene; pšchi tym wobdželi so tež cželebž z nadobnyimi darami. Cžesćž jej, kiž je sebi tu cžesćž zaškužila! — Bohu žel bu we našej wošadže njedawno zašy kolporteur, cžłowjek, kiž za cuzu cyrkweje we Dppenheimje kniže rozpschedawajše a pódla ludžom hroznje wocži wutře. Po mojim wjedženju je, přejdy hacž něšto zbonichny, ludžom na 450 *M.* wurycžal a to za knihu, kotruž kóždy, kiž ju trjebaj ma, njech tam donjese, hdžez hjez nuzy njekhodži. „Džěcži tutoho swěta su mudri we swojim waschnju“ — žněja, hdžez syli njejsu, wjedža rjenje rycžecž a — rocžk popadnje so na lep. Njech je to wobohim zjebanym nowa wučžba za 25 *M.* a njech radšcho za to „Pošok“ džerža, kiž je pšched tajkimi wěcami hušto warnował. Pšchichodnje njech žadyn Serb wot cuznych spisy njekupi, tež nic šwecžatka, kaž nětko wokoło nošcha, nima-li tón cžłowjek wopisno wot wošadnoho fararja a pšchez to dowolnosćž. A cžomu dha pšchecy cuznych formicž, kiž nam hewaf ze wschěch stronow kónki stajaja? — Mjez dobrocžerjemi našeje cyrkweje mam wumjenkarja B. Rocora ze Serbskich Bazlic mjenowacž, kiž je rjane, w „Marinyh Dole“ wuschite khorhowje wot swojoho darik. Su pycha našeje cyrkweje a budža na dolhe cžasy wošadnym k wopomnjecžu na „dobrocžiwoho Wošcžija.“ — Šdhytežo k tomu pšchidžže, zo so nowe škřodny z pucža k cyrkwi natwarja? Rycžane je wo tej wěcy hižom wjele, a dobra wola k tomu je tež byta. Wšcho morfota na tón wostudny a hladki škřód a tola wostanje pšchecy — pšchi starym. Móžno, zo tute rycžki něho k tomu dowjedbu, zo, měšto zo sebi na křchowje cžezki kamjeń na row stajicž da, swoje mjeno pšchez wotkazanja k nowomu škřodej (150 marow) njesmjertne šcžini a sebi džaf cykeje wošady dobudže.

K.

Ze Serbskich Bazlic. Z nowym lětom bě 25 lět, zo je Šchimanec Jurij swěrnje swoju škužbu, a to 10 lět za wotrocžka, 15 lět za hošpodarja

polo Hórbaneć Khaty zastał. Wjele zboža na nowe — 25 lět! Wón je wot zapoczątka czitał „Kath. Bóška“ był. K.

3 Kulowa. W zańdženym lécze 1878 je so w kulowskej wosadźe narodziło: we Kulowje 53 hólczatow a 53 hólczatow, hromadže 106 dźěczi; w zafarowanych wsach 23 hólczatow a 25 hólczatow, hromadže 48 dźěczi. Zwonka wosady je 10 hólczatow a 2 hólczacy, hromadže 12 dźěczi narodženych a w naschkej kulowskej cyrkwi křcženych było. We wschém je so potajkim narodziło 86 hólczatow a 80 hólczatow, hromadže 166 dźěczi, 14 wjacu hacž w lécze 1877. Mjez nimi su shtwore dwójniki, 3 porcy w Kulowje a 1 por na wsy. Njemandželskich dźěczi bě 7, w měsčje 5, na wsach 2. — Wumrjeło je: w Kulowje 49 muskich, 36 žónskich wosobow, hromadže 85; na wsach: 19 muskich, 15 žónskich wosobow, hromadže 34. We wschém je wumrjeło 68 muskich, 51 žónskich, hromadže 119 wosobow; mjez nimi su 62 dorosczeni a 57 dźěczi niže 14 lět. 16 wosobow je wjacu wumrjeło, hacž w lécze 1877; narodženych je w lécze 1878 47 wosobow wjacu bylo hacž zemrjetych. Mjez wotemrjetymi bě najstarschi muž: wumjeitar Michal Korch (Kynch) z Noweje Wsy, stary 86 lět 7 měsacow; najstarscha žónska bě: knježna Khatyrna Bulankec, stara 93 lět 3 měsacy (sotra prjedawščoho grunawščoho f. fararja Jana Bulanka). — Wěrowanych mandželstwow bě w lécze 1878 24, 14 mjenje hacž w lécze 1877; pschypowjedanjow bě 28. Civilne mandželstwa bjez cyrkwinščoho požohnowanja njejsu, dźakowano Bohu, žane byle. — Swjatyh woprawjenjow je so w farskej cyrkwi a pschi khornych kožach 10,643 wudžělilo. — Prědowanjow bu wotdžeržanych 103 w serbskej, 60 w němščej ryczi. — Na woporač je so sfladowało:

a. w móščnicžych	347	mark	72 p.
b. z pohrjebow	128	=	45 =
c. z cyrkwinych městow	88	=	75 =
d. z njewěstych cyrkwinych dořhodow .	64	=	50 =
e. w cyrkwinych kollektach za duchowne potřebnosče cuznych křudnych křesćanzow a swjatoho Wótca	358	=	50 =
f. za towarštwo Jezusowoho dźěcžatstwa . .	150	=	— =
g. za Bonifacijowe towarštwo	57	=	— =

Dořhodow měsječke kulowšća cyrkej w zańdženym lécze 1000 mark 67 p.; wudawkow pak běšče 906 mark 90 p., tač zo je so wuzbytkowało 93 m. 77 p. — Na sobustawach licža kulowšća farska wosada 3000 Serbow, 1000 Němcow a zwonka wosady (we Wojerjecach, Žym Komorowje, Schedthalu (pisanym Dole), Skafkowje, Wsjokej, Wólšinku, Njedžichowje atd.) wjacu hacž 250 duschow. — Pschi kulowškej farskej cyrkwi maju duchowne zastojnstwo jedyn farar, dwaj kaplanaj a jedyn shtifežanski direktar. — Škulškich dźěczi bě w zańdženym lécze w 6 měsčezanskich škulach 385, w 3 wjesnych

škulach: we Němcach, Koczinje a Sulschecach 130, hromadže 515. — A přenjomu swjatomu woprawjenju wjedžechu so 73 wošadne a 12 cuze džěcži, hromadže 85. — Do arcbratstwa swjatoho rózarija buchů zapřisani 143, do bratstwa swj. škapulira 29. — Z tychle statističkich licžbow so spóznaje, zo mocy duchownych za cyrkwinške a škulške potřeбноsčeje kulowškeje wošady so w poknej měrje napinaju.

Z Kulowa. Ze starodawnych časow běšče w našchim městacžku te wašchnjo, zo po nowym lěcže našče dwaj cyrkwinštaj wučerzej, k. kantor a joho khorški pomocnik, z wošym spěwarškimi hólcami, kiž běchu ze ščěrofimi židžanymi bantami wupyscheni a žkotu hwězdu na žerdži w rukomaj njesechu, wobkhad wotdžeržowaschtaj, we domškich měščežanow k čžešči swjatyh tjoch kralow kherlušch spěwaschtaj a na stwone durje jich mjena C(asper) + M(elchior) + B(althasar) z kryhu napisaschtaj. Našča měščežanška raba je lěšfa postajika, tónle tsikralowški wobkhad zběhnyčž a za njón wobimaj wučerjomaj z měščežanškeje kassy 36 markow lětnje k zarunanju wuplaccičž. Tak wscho, ščtož na stare kšěščežanške čžasy a wašchnja naspomina, so bóle a bóle minje. Našče k. dwaj kapłanaj pač wokoło nowoho lěta dale džeržitaj stary wobkhad w měšče a na wsach k cyrkwinomu swjecženju domow.

Dokelž nam džensa ruma pobrachuje, dyrbinym rubriku „Ze wsch o h o f w ě t a“ wuwostajicž. Budžemy wscho trěbne w pschichodnym čžisle powjedacž. Dale nam džensa móžno njeje, dary za žitawšku chrkej wozjewicž. Tež to dyrbinym za pschichodne čžislo ššhowacž.

Naležnosčeje našchoho towarštwa.

Sobustawy na lěto 1879: k. 25. Franc Gábler ze Zajdowa; 26—29. Jana Mužifowa, Ržata Duczmanec, Jan Mróz, Jakub Bjaršč; 30. Jan Kral (Kilan) z Čjemjerč; 31. Michal Domsch z Božankec; 32. Marja Pietaschowa ze Židowa; 33. Jan Mětrovski ze Stoneje Borščče. Dobrowolny dar za towarštwo: k. J. Bjaršč 50 p.

Dary a daň za chrkej w Bacžonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena daň wučžinješchtaj: 37,467 mark 97 p. A čžešči Božej a k spmoženju dušchow su dale woprowali: Wnosošk bonificijowoho wopora we Lužicy z lěta 1878 (hladaž pod Budyščinom!) 550 mark 70 p.; ze Šchunowa 1 mark 50 p.

Hromadže: 38,020 mark 17 p.

Pšchisipomnjenje. W poslednim čžisle je žmólk stejo woštał. Tam ma rěfacž: sotry D. 4 mark 50 p. město 4 mark 25 p. Dokelž bě to jeno čžisłičžerški žmólk, dha je hlowna summa prawa.

We wschěch expedicijach Póška je za 25 p. na pšchedaň:

K r a j a n.

Katholška prothka za Gornju Lužicu na lěto 1879.

Čžisłičž Šmolerjec Inšicžisčěrnje w macžičnym domje w Budyščinje.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we kniharni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyshinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 3.

1. februara 1879.

Lětnik 17.

M ó r.

W tu chwilu so wjele wo čłowjeczim morje pisče, kotryž je wóndano w ruskej wšy Wjetlancy w astrachanskej guberniji wudyril a tam něotre sta ludži morik. Wjetlanka je wjes, kotraž ma něhdy 2000 wobydleri. Wona, kaž tež Astrachan, leži blizko wulkeje Wolgi, kotraž so něotre mile wot tam do kaspiskoho morja wulowa. Jedyn kosak mjenujcy běšče so njedawno z asiskeje Turkofseje wrócił, hdžež běšče na wójnje byl a bě swojej njewjesceji rjany turkofski schawol (wulke rubischto) sobu pschinjeł. Hako bě so wona z nim pschika, bórzy schorje a tež hnydom wumrje. Z kosakom so tofamo sta, kaž tež z ludžimi, kotřiž běchu do blizkoseje jeju čžetow abo jeju zmachow pschischli. Duž wyschnosč za tej wěcu pohlada a so hnydom dohlada, zo su woni na mór wumrjeli. Nětko su pak tam — do astrachanskeje wokolnosce — lěkarjo posłani a wschě pucže su z wojakami wobsadžene, kiž nikoho z khoroch wšow won a tež nikoho do nich nuts njepuschca. Duž směny so nadžijecž, zo budže z tym — da-li Bóh — rozschěrjenjo moru zastajene.

Wustupjenjo moru w naschich dnach nam pschiležnosč sčicži, na rucy stawiznow surowe skutkowanjo tuteje mordaškeje khorosce z krotka wopominacž.

Běšče w lěće 1347, hdž tale zatrašna khorosč Europu doma wopyta a pječ polnych lět mjez ludžimi njemdrjesche. Wona „mór abo čorna smjercž“ rěkašče. Zafama pschindže z Chiny, pscheczahny Ašiju, hdžež na 37 millijonow ludži přecž hrabny, połaza so 1344 na poškupje Arim pschi čornym morju, 1347 w Italiskej, 1348 w Francoskej, Španiskej, Zendželiskej, 1349 w Danskej a Němskej. Połojca wschěch wobydleri Europiskeje wumrje

na tule khorosć. Najwjetsche mrězo bě w Stalskej a Francózskej, wjac hač dwě tšeciznje jomu pschpadnyšchtej. W Němskej famej bě 200,000 wšow wšchěch swojich wobydleri pschisadžiło. Tak na psch. so wo Konjecach powjeda, zo bě tam jenož jedna holiczka (Rachelic) žiwa wostała. W Erfurcze a Straßburgu wumrjedu w kóždym 16,000, we Weimaru 5000, w Baselu 14,000, w Lübecku na jenitkim dnju pokšecza tyšac a tam wšchěch do hromady 90,000 wobydlerjow. Wot bosy mnichow samych wumrje w Němcach 124,000, we wulkej pariziskej hójěrnj, Hotel Dieu mjenowanej, bě wšchědnje pschěz 500 mowych. Wulke swójby, ludupokne kšóštrny czisće wotemrjedu, a w někotrych krajinach wosta jenož dzejaty człowjek žiwj. Island a Grönland, přjedy z wjele ludžimi wobydlenaj, stej pschěz „czornu smjercz“ zapusczenaj wostatej. Najwjetsche mrězo bě w l. 1350 wot jutrow hač do Michaja. Ludžo móžachu jenož hišćeje w hromadach we wulkich jamach pohrjebani być. Z toho časa su te „morwe hóřki“, kotrež tu a tam po kraju nadešdžesć. Čyke tji lěta tónle mór trajesće.

Prjedy mora so w Božej pschirodže wšchelafe dživne wěcy stawachu, kaž: woheni bluwace hory počachu njeměrne być, běchu hušte kurjawy, dušchata para ze zemje stupasće, wóhniwe kule po njebjesach lětachu, bě wjele plězninnych rostlinow widžecž a wulke rójy schmicow a kuntworow, šót z hromadami padašće. Z wopřědka tónle mór pomału so rozšchěrjesće. Wón běšće so hižo 1344 mjez Tartarami na pokšupje Šrim pokazal, hdyž woni město Kassa woblēhachu, kotrež tehdom Gemesam šluschesće. Wot tam so z kóždju, kotrejež mužštwow bě so wot 1000 na 10 pomjerišchilo, do Stalskeje pschenjese a rozšchěri so mjez pscheczelemi tychle pschisadnikow a pschěz nich mjez cychym ludom. Do Bergena w Norwegskej pschindže pschěz kóždž, kotruž běchu wichory tam k brjohu zahnaće.

Khorosć so wšchudžom jenajša njepokazowasće, jenož mrězo bě jenajše, mało hdy šchtó z morom natyknjeny wotkhorje.

Mór so na tšoje wachnjow pokazowasće:

- 1) smjercz we přenjej hodžinje abo tola na přěnim dnju,
- 2) bjezhłósnowsć a bjezcžucžiwosć a smjercz na druhim abo tšeczim dnju,
- 3) wótre bolenjo wutroby, smjerdžaty dnj, suchosć tlamy, žymnica, wulke hłowny bolenjo, druhdy kule (hubony).

Mjez 1361 a 1382 stawizny hišćeje wo šchtyrjoch „morach“ powjedaju, kotrež so přěnjomu runachu. — Mór, kotryž 1528 w Šornjej Stalskej knježesće, ludži bóle pomału morjesće, a woni z wjetšcha hačle na šchěstym dnju zemrjedu. — 1534 bě w połodniškej Francózskej mór, z kotrymž ludžo njewjadecy, hač bychu wot Božej rucžki zajecži byli, k zemi padžechu, a zwonkownje ani najmjenšche znamjeschto mora na sebi njemějachu. We wulkim morje, kiž 1564 we Freiburgu (w Breisgawje) wšcho zapuscžesće, poča ludžom nós krawicž a

jih za krótko mori, ale druhé znamjenja moru na sebi njenoschachu. W lécze 1708 knježesche mór w Bruskej a pokojniškej Němskej; potom czechnješche 1711 a 1714 jara strašchny a křetsje morjacy mór po cylej Němskej a Danskej; w Kopenhagenu, w danskim hłownym měsće, njemdrjesche wosebje mjez křudnymi ludžimi a dvě pieciznjne wšchěch wobhydlerjow prjecž hrabny. 1770 hač 1771, hdyž bě rusko-turkowska wójna, wudyrli mór w dunajskich wjetchowstwach a začahny hłuboko nuts do Rusowskeje. W Moskwyje samej wumrje tehdom na njón 52,000 ludži.

II stawiznam poněmczenja w Hornjej Łužicy.

(Potracžowanjo.)

Wot kónca 10. lětsotetka powažowasche so Hornja Łužica za němski kraj. Ale hišćeže lětsotetka dołho běchu tu Němcy we wulkej mjeńščinje. Ze swojimi wojownikami bě ju markhrabja Ekkehard dobył. Mnozy wot nich su so tu zasydlili hačo zakitarjo krajnjeje twjerdžizny Budyschina, hačo wobsedzerjo wjetschich abo mjeńschich kubłow („wiczežnych“), kotrejž běchu dóštali k wopłaczenju za swoju statnosć a k lóžšchomu wobknježenju hišćeže njepšćecželscy zmyslenych Serbow. Mišchonscy ryczerjo su drje z wjetscha byli, kotrymž mišchonscy markhrabje wiczežne kubła pschepodawachu. Najstarschi zemjenjo němskeje narodnosće pohadžeja toho dla z Mišchona a Osterlanda, a njech je tež Hornja Łužica pozdžišcho pod czěskim (1158—1253), na to pod braniborskim (1253—1319), potom zaś pod czěskim (naranšcha pokojca wot 1319—1346 pod schlezynskim) knjejsstwom stala a njech su so tu ze wšchěch tychle krajow zemjanske swójby zasydlile, pschecy pak tola hišćeže w časach, w kotrychž žadne politiske zjenczenjo z Mišchonom wjacj njewobstejesche, mišchonsko-osterlandske swójby pschicžahowachu. Kaž dobyče, tak bě tež poněmczenjo hornjołužiskich Serbow pschede wšchěm džeło němskoho zemjanstwa.

A pschecy tola by pschěz nich samych tónle kraj ženje poněmczeny njebył. Ze swojej swójbu, a je-li wjele, z někotrymi němskimi wotrocžkami sedžešche němski ryczer na kuble swojeje wšy wostredž serbskich burow. Wón sam a jocho ludžo dyrbjachu serbski nawuknyč, chychu-li so ze Serbami rozryčecž. Po serbskej wšy, w kotrejž hydlesche, bu němski ryczer z wopředka bjez wuměnenja mjenowanj. Duž dha je czisće wopacžne mēnenjo, zo na psch. starołužiske swójby von Kittlitz, von Mostitz a dr. hižo toho dla słowjanske krewje byčž dyrbja, dokelž słowjanske pschimjeno maju. Hišćeže na spocžatku 13. lětsotetka hałza mišchonsko-osterlandskeje swójby von Westa tohole swojoho do talnoho mjena so czisće wzda a nowe serbske „z Kamjenca (von Kamenz)“ pschiwza, dokelž bě tale hałza wobjedženstwa kamjencskoho knjejsstwa nabyła. — Kač mało su němscy zemjenjo poněmcžicž zamóhli, je z toho najjasnišcho widžecž, zo runje ta krajina, hdyž su woni wot spocžatka najbóle z

hušta sedželi, krajina wot Kamjenca hačž k Lubijej, hišćeže džensnišchi dženi cyta serbska je w ryczi a waschnju.

Mjez pschewinjenymi Serbami pocza so tež křesćanstwo zakorjenjecž. Kaž wot spoczatka zemjenjo pod mišchonskim markhrabju, tak stejachu tež duchowni Hornjeje Łužicy pod mišchonskim biskopom. Hornja Łužica dósta drje na poczatku 13. lětsotetka z tachantstwom k swj. Pětrej w Budyščinje swoju wosebitu cyrkwinisku wyschnošč, ale wone bě kollegiatny stift wot Mišchna. Toho sobustawy (kapitulary) běchu z woprědka z mišchonskoho a hačle pozdžišcho z hornjołužiskoho zemjanstwa wzaczi. Z Mišchna sczelechu so tež pschěz dołhe czašy duchowni k tym tu a tam nastawacym cyrkwjam. Hdže tež by so Serbam w přenim czašu po jich pschewinjenju chcylo, swojich synow k skužbje jeneje wěry poswjecizč, ke kotrejž běchu wot cuzych knjezow pschinuzowani byli? Mjena hornjołužiskich duchownych, kotrejž su z 13. lětsotka na nas pschidče, su wschitke němške, hačž na dvě, hačž na mjeno jednoho hodžijskoho (1216) a jednoho křóscžanskoho fararja (1248), kotrajž wobaj „Přichibystaw (Prbislaus)“ rěkataj, a hačž na mjena někotrych budyškich tachantskich knjezow, k psch. „Brihanus (drje Přecžanski abo Přecžowski)“. — Za najstarschu cyrkej w hornjołužiskich Serbach po budyškej powažuje so ze wschěm prawom hodžijska, kotruž je pjecža wokolo l. 1076 mišchonski biskop swj. Benno załožił. Tule wosada bě z woprědka njesměrnje wulka. Hišćeže srjedž 16. lětsotetka wobsaħašče 66 wsow. A tola běšchtej so hižo w 14. lětsotetku wot njeje dvě filialcy, Ğuska a Mješwacžidło, z wjacorymi zafarowanymi wsami (nětko 22 a 34) hačo samostatnej wosadže wottorčkej. Po tajtim bě z woprědka wscha krajina wot Ğor, k poħdnju wot Ğuski, hačž k wulkej holi, k poħnocy wot Mješwacžidła, k hodžijskej cyrkwi pschipoħazana. K wjecžoru wot tuteje wulkeje wosady běchu w poczatku 13. lětsotetka kamjenscy knježa wjacore cyrkwoje załožili. Z wěstosčju hodži so to rjec wo kamjenskej farskej cyrkwi, kiž bu 1225 po Wožim wóħnju z nowa stajena a kotrejež wosada 1248 hišćeže wschitón kraj wot Lěpkarjec (k poħdnju wot Kamjenca) hačž k Wiknicy (Wiednig, k poħnocy wot toħole města) wobsaħašče — wo křóscžanskkej, kotrejž hišćeže džensa 35 wsow abo wjejnyc Ğuchow šluscha — a wo kulowskej, na kotruž so, kaž na křóscžanski, 1248 přeni křócz špomina. Hižo 1225 běchu cyrkwoje tež w Šěžercach (Ğersdorfsje), Wischnje (Wisshheimje), Neukirchu (k wjecžoru wot Kamjenca), 1226 w Połcžincy, 1248 w Ğalschtrowje. Wsychke toho špomina so 1222 na cyrkwi we Wjazońcy (Neukirch pola Biskopie), Wjelecžinje, Solandže, Rumwałdže, Bukecach, Ğrodžiščcžu, Porščicach, Klukšcu, Ğucžinje, 1227 w Wischdorfsje a 1252 Kelticach. Druhich cyrkwojow w nawjecžornej poħojcy Hornjeje Łužicy drje hišćeže bylo njeje. — W narańškej poħojcy toħole kraja je bjez poħhiby jaworniška najstarscha byla. Šeje załoženjo stajewa do 10. lětsotetka. Na kóždy pad je starscha, hačž sama zħorjeleška, Ğewaf bychu šórbarki wokolo Žhorjelca, ani Ğbersbach, kiž k poħnocy wot toħole města leži, do Sawornika wosypč dawacž njetrjebawe. Tež cyky

Eigenški wotrjes (wokoło Bjernadźic) bě tam zafarowany, dóńž srjedź 13. lětstotetka ščönburgsčy knježa w Bjernadźicach wosebitu cyrkej njenatwarichu a wšach wšy tohole wotrjesa do njeje njepřichipokazachu.

Ale jara bychmy so mosili, hdy bychmy mĕnili, zo je cyrkej ponĕmczenjo we wosobnej mĕrje spĕchowala. Duchowni, kiž běchu drje z woprĕdka z wjĕtscha Němcy, dyrbjachu, chychu-li na serbskich wosadnych skutkowacž, sami serbski nawuknyčž; ale ludžo hišćeje tohodla němski njewuknychu. Wšyche toho njeje drje so w tamnych časach we wĕrnoščach křesćanŕseje wĕry z tajkej swĕru rozmucžowalo. Thietmar Merseburgski powjeda, kač je joho přjedownik w zastojnstwje, biskop Woso († 970) Serbow swojeje diöcesy pschĕde wšchĕm te Kyrie eleison po sebi prajicž a spĕmacž wucžil, a kač su tele grichisťe słowo pschĕmĕnili do: „V kri wolsa“, t. j. w kĕčžku je wólscha. Tež we Ğornjej Łužicy su Bože sluzby so we łacžonskej (nic we słowjanskej) rycži džeržale. Mišchonske synodalne statuty pschiporucžowachu duchownym serbskich wosadow, njedželu ludej japoschťoske wĕrywuznacžo a wótcženasch w jich rycži přĕdł spĕmacž, zakazowachu pač kóžde cžitanjo a wukładowanjo z biblije, njech by to zjawnje abo skradžu bylo.*) Šakle statuty z l. 1504 postajichu, zo dyrbjja sebi fararjo w serbskich wosadach, kotřiž serbski njerozemja a tohodla swojich wosadnych z přĕdowanjom, spowjedanjom, ze swj. wótcženaschom a japoschťoskim wĕrywuznacžom njezamozža w křesćjanskich wĕrnoščach rozmucžecž, kapłanow džeržecž, kiž su serbskeje rycže móćni. 1293 budyške tachanstwo postaji, zo dyrbjjač farač cyrkwy swj. Marije, z wonka mĕšćjanskich murjow ležaceje (nětsišćeje serbskeje cyrkwoje), „němski a serbski rozemicž, a hdy by sam poslednju rycž njerozemjač, sebi z najmĕjšcha serbskoho kapłana džeržecž“, zo by serbskich ludži w pschĕdmĕšćjach a na wšach, do Budyščina zafarowanych, doma wopravjecž mohł. — W tutej cyrkwi je so tež serbski přĕdowalo. Z najmĕjšcha posticži 1293 merseburgski biskop 40 dnjowski wotpusťł wšchitkim, „kiž bychu do němstkoho abo serbskoho přĕdowanja fararja abo joho kapłana pschisšli.“ Tež w cyrkwi Ğranciskanow (bosy mnichow) w Budyščinje je so hižo pschĕd lĕtom 1345 serbski přĕdowalo. (Wokraccžowanjo.)

*) Šchłoda, zo tónle statut k rucy nimamy! Kóžde wukładowanjo Božoho Wjima tola zakazane byčž njemožĕše, to by njekatolschy bylo. Najšterje je statut porucžil, zo bychu so duchowni swĕru njedželnych periskopow džerželi, a nic samowolnje wšchĕlate kruhi Božoho Wjima z kĕlki cžitali a ludej wukładowali.

Wodajcž swojim njepřĕcželam!

W času přĕnjeje francóžŕseje revolucije zakřadžachu bježbóžni ludžo surowje pschĕcžiwjo katolskej cyrkwi. Swĕrni duchowni buchjo skóncowani abo z kraja wuhnacži, kłóschtry a cyrkwinŕse kubla rubjene. Tak ženidže so tež kłóschtrej St. Lubin we Vendĕe. W jenej žymnej noci pschidžĕchu tšjo revolucjonschy mužojo do kłóschtra a skóncowachu wšchitkich mnichow z wuwzacžom jenoho jenitkoho. Tónle mnich, kotryž bě tež tón najmódschi, bydlešće w najposlenjej cali (štwicžy)

a jomu so radži, hdyž mordarjo w druhich calach kóncowachu, z kłóštra cžeknyč. Wón sřhowa so w jenej křěčcy blizkeje wšy a tam tať dołho zwošta, dónž cži zlóštnicy so wotřalili njeběču. Potom pať wróći so tónle mnich zašy do kłóštra. Kajki zrudny napohlad pořkici so jow joho woczomaj! Wón widži te cžela swojich duchownych sobubratrow, kotrež pohrjeba; widži wřchitko přchemjetane a roztorhane a murubjene. Tola bjez stracha wobzamkne, w swojej přjedamskej cali zašy bydlíč. Někotři stari kłóštrřcy řkžownicy so k njomu přchwadžba a wostanu z nim w tym kłóštrje. Wón dđerži Bože řkžby w cyrkwi, řpěwa swoje křóřske modlitwy a wjedže puřniřke žiwjenje. Tu jenoho wječora dwaj pučowarjej na kłóštrře wrota klapataj a prořtaj za wučet přchad njewjedrom a deřchžom, kotrež so bližeře. Mnich wza teju pučowarjom nuts do kłóštra a wopokaza jimaj te řkžby, kotrež bě kłóštrřa hořpodliwocř přchecy dđeržala. Žedyn wot njeju bě hižo zeřarieny muž, kotryž bojaznje a řplóřhiwje wořořo so hladasře, druhi pučowar bě dwacyřilětny mřodženc. Raž so ždasře, běřhtaj to nan a syn. Hdyž běřhtaj wobaj cuzbnikaj so najedřoj a napřkoj, a zwohrjewařoj, napominasře řarřchi mřódiřchoho řtanycř a dale pučowacř. Dofelž pať njewjedro njebě so zlehnyřo, dha radžeře jimaj mnich, w kłóštrje přchecowacř. Mřodomu pučowarjej so tale rada řpodobasře, tola řarřchi njeřasře ničžo wo tym wjedžecř. „Sa so jara džakuju za hořpodliwocř, kotruž řmoy jowle žhoniřoj“, praješe řarřchi pučowar, „tola njeřak za ničžo w řwecže w tymle kłóštrje přchecowacř.“ Hdyž řarřchi to wupraji, hladasře bojaznje wořořo so a joho křóř pokazowasře nutsřowny strach. Tola mnich njeřřchěřta pučowarjom prořycř, tudy přchěz nóc wostacř, prařicy, zo ma dořež próžnyř řtwow. Tu zarža z jenym dořom cřly kłóštr, přchetož Bože njewjedro bě w bližřocři nuts dřiřo. Šarřchi pučowar wřchón žblědny, a prařesře so za cžasom, mjež tym, zo řwój cžasniř ze žaka wučžahnyčř so prócowasře. Mnich bě jomu přchi tym pomocny, wučžeže cžasniř a hdyž na njón pohladny, widžeře z mořom, zo je tónřamón cžasniř, kotryž bě přchi cžeknjenju přchad mordarjemi w swojej cali (řtwicžcy) wostajiř. Tola mnich da cžasniř zašy tomu řarřomu, na tamne řubjenje ani njeřpominajo. „Wostaniče jow“, praješe mnich potom mřodžencej, „Wř mőžecže we řožu pořtenjoho přchadřeřerja tohole kłóštra řpacž a wotpočowacř.“ „A Wř“, praješe mnich k řarřchomu so wobrocžiwřchi, „pőcže ze mnu, za Wař mam druge řožo, w kotrymž řpacž mőžecže.“ Mnich wjedžeře řarřchoho do swojeje cale, z kotrejež bě přchad wjacř lětami mordarjam cžeknyř. Hdyž bě joho tam dowjedř, praješe k řarřchomu: „řow Wař řnadž cžežřo njeřadnije, měr namasacř, jow so njeje žana krej přchelaka.“ Teře řłowa řarřoho muža tať hnujachu, zo na swoje kolena padže. Mnich da jomu swoje požohnowanjo a praři: „Dobru nóc, bratře!“ a wostaji joho potom řamoho. — Tať so wječři wěrný křchecřžan, kotryž je wot řchryřřowoho duřha žahorjeny; wón woda řwojim njeřřchecželam a wopokaza jim dobrořy.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 Baczonja. W baczonjskej skale pola Haslowa su z nowa kamjenje za nowu cyrkej lamane. Bližšchi a dalšchi katolscy so zasty pscheproschuju, kamjenje za cyrkej pschiwozowacź, hdyžkuli změja k tomu čas a móžnosć. Šchtóž kamjenje pschiwjeze abo nakładowacź a wotkładowacź pomha, njech so k wopomnjecźu do wupokoženych knihow zapíše.

3 Drežďan. Młody awstriski kónprync Rudolf (narodź. 1858), kiž nětko na pražkim hrodze sydli, bě šchtwórtk tydženja na dwaj dny na wopytanjno nascheje kralowskeje swójby pschijěl. Šchtwórtk wječor bu jomu k czeleji na kralowskim dworje pyschny bal wotdžeržany. Wón je so swojeje pschecźelnosće a statnosće dla wschitkim jara lubił.

— Wutoru tydženja rano je hnadny knjež biskop Franc Werner kandidat duchownstwa, k. Augustej Nowakej, tonsuru a schtyri nižšce swjećizny w biskopskej kapačy wudžěl. Sobotu, 25. januara, bě joho na subdiafona, pónđzelu, 27. januara, na diafona a wečera, 31. januara, rano w sedmich w dwórstej cyrkwi na měšchnika wuswjećil. Młody knjež budže drje z wopředka k. fararja Titlbacha w Friedrichstadeže zastupowacź, kotryž je bohužel nimale wschón woslepil.

— Mascha serbska Jednota je swoje bydlo pscheměnila a namaka so nětko njedaloko přjedawšceje, njedaloko kschizneje cyrkwie „an der Kreuzkirche No. 7. Restaurant Boulevard.“ Wone ma nětko wokoło 30 sobustawow. Mjédzelu, 9. februara, wječor w sedmich změje Jednota mały swjedźeni, na kotryž su z tutym tež pschecźelojo tutoho towarstwa pscheproscheni. Wjele zboža!

Ze wschoho swěta.

Němska. Bismarkowa pschědłoha k nowomu prancowomu zakonju t. j. zo by so tež pschecźiwo zapóšćancam, kiž su šchto njelubozne rycželi, sudnišcy zakrocžicž mohło, je z 299 hłosami padnyła — pod blido; za tónse zakon bě jenož 63 zapóšćancow hłosowało.

— Po pschitkādže mnichowskeho arenbiskopa su tež druzy biskopja połodnišcheje Němskeje zjawne modlenja wo dosahnjeno cyrkwinstekeho měra w Pruskej pschiporucžili.

— Pruske knježerstwo nětko wschudžom raznje zakrocžuje, hdyž widži, zo by šchto było napscheczo dobrym pocžinkam, kaž su njepóccžiwne knihi, wobrazy, fotografije a dr. Nětko tež swěru kědžbu dawna na džiwadła (theatry), „Ling-Langl“ mjenowane, w kotrychž z wjetšcha pěsnje dwojakeje mysle so spěwaju a tež tajke „hry“ so hraja. K tomu kóncej su postajeni policajowje, kiž maja pilnje za tym hladać, kať „hracžki“ pschi tym so zadžerža t. r. hacž jich tryfki a deklamacije njejsu njepóccžiwne a t. r. Tak je tež žónskim tajkich džiwadłow zakazane, kaž dohko so hraje, mjez pschipošćucharjow kłodžicž. Někotromužkuli

budže so tajke wobkedźbowanjo pschěhnate zdacž, ale njeje; lěpje wschať by było, hdy by podobnych dźiwadłow z cyła nihdže njebyło.

— W Frankfurće sforža na wulku naboženšku liwkošć tamnišchich protestantow. Z wofolnych wosadow, kiž maju na 3—5000 duschow, njechodži pjecža nimo pastora, wučerja a měchiteptarja (kalkanta) nihto ke mschi, tať zo su nětko njedzelne Bože słužby do cyła pschestafe. Zenož na wulkich swjedźenjach su dopołdnišce kemsche. Pschi tajkich wobstejnosćach so zawěšće dźiwacž nje-trjebamy, zo pschi pschesadźowanju, kotrež so w jenej susodnej wosadže w njedzelu sta, jedyn pachot zawohladauschi Božu martru zawoła: „Scho je to do muža, kiž tam je pschibity?“ To je wobrazk nowotnoho pohanstwa.

Francózska. Wuzwolenjo senatorow, 5. januara, je k zbožu njeatholfskeje strony Gambettoweje wupadnyło. Nětko změje drje tež Francózska swoje kulturne wojowanjo.

Italska. Swj. Wótc je zasj swój hłós pozběhnył a w krasnym woběžnym piśmie na wschěch archybiskopow a biskopow cyłeje zemje jasnje postajenje katholickeje cyrkwy k revolucionstomu socializmu wuprajik.

Tale druha encyklika je tať rjec pokračowanjo přenjeje, kotruž bě Leo XIII. bóržy po nastupjenju swojoho zastojnstwa wozjewił. Těhdom powšchitkomnje rycześce wo zaslužbach cyrkwy wo časne zbožo čłowječeho towarstwa; nětko tele zaslužby pokazuje wosebje w socialnym praschenju.

Katholicka cyrkej a revolucionarny socializmus staj smjertnaj nje-pscheczelej! Tale šada je z woběžnym listom bamžowym z nowa wobkrucjena. Leo XIII. wotkrywa najprjedy wotpohladanja tohole revolucinarneho socializma, kotryž chce porjad stawow a statow, swójby a wobšedženstwa zwróćicž. Wón so prascha za počatkow tutěje zahubjaceje wučžby a praji, zo je spjeczenjo napscheczo swj. wěrje a bójskomu wozjewjenju forjeń revolucije. Wón pokazuje na zaslužby bamžow, kiž hnydom z mocu napscheczo póta jnym towarstwam, tymle hnězdam revolucije, wustupowachu, kaž je to z mnohich wufazow z časa bamža Klementa XII. hacž do nětko widžecž.

Swj. Wótc potom dopokazuje, zo „ani w čłowjeskich zakonjach, ani w muznych postajenjach wyschnosće, ani w brónjach wojakow tajta móc k wotwobroczenju socialistiskoho moru njeje namakacž, kajkaž je w cyrkwi Rhrystusowej.“ Cyrkwinska wučžba runu měru socialistiskej błudnej wěrje napscheczo džěla we wschěch tšjoch hłownych wěcach. Cyrkej najprjedy stat podjera, wona džě prawe rozdželenjo winowatosćow a prawow mjez wschelakimi stawami a mjez knjezerjemi a poddanami na Božu wolu wróczi, a wosebje spjeczenjo napscheczo wyschnosći zakazuje. K druhomu je cyrkwinska wučžba podpjera a zastawa swójby, wona džě ze šakramentom mandželstwa zwjazk mjez mužom a žonu swjeczi a wobkruczuje a po knjezowych kaznjach porjad mjez starschimi a džěćimi, knjezami a słužobnikami zdžerzuje. K třecjomu cyrkej zastupuje pschinarodžene prawo na wobšedženstwo a šcizni wschelake hubjenstwo znjesliwe z tym, zo khdym sežerp-

nosć a nadžiju na druge žiwjenje, bohatym pač poměrnosć a darniwosć wučji.

Ŕ tutomu krótkomu, ale jadriwomu wukładowanju swj. Wótc pschidawa swěrne napominanja na wječchow tohole swěta a na biskopow a wěrnych. Wot prěnich dale nicžo nježada, hačž zo bychu cyrkwi swo bodnosć popscheli, kotrejež potreba, zo by swój wumožacy skutk na człowjeŕtwje dokonjeć mohła. Na stawy wučjaceje a slyšchaceje cyrkwje ma swj. Wótc tsoje napominanje: 1. za rozščě-rjenje katholickeje wučžby so staracž; 2. ze skutko m dopokazowacž, kač spomožnje tele wučžby pschěz swjatoscženjo nufskownoho a zwonkownoho człowjeka skutkujaj; 3. nabožniŕŕe towarŕstwa rjemjeŕnikow a džělaczerjow podpjeracž.

Tónle woběžny list swj. Wótea je nowe jasne dopokazmo mudrosće a mocy, kotrejež stej japoschtoŕŕskomu stolej pschinarodženej. Dale hačž pohlad mudrych a mójnych teje zemje saha wóczko wyschšohoho měŕŕnika, kotrohož je Bóh k pastyrjei a zakitarjei wschěch kralestwow a ludow postajil. A njech su tež cžajaj cžežke a zrudne, wón woła a njepschěstawa wołacž a hlóŕŕ waticanŕŕskoho jatoho roznjese so ze slylnym zynkom po cykej zemi.

Chcyli tola muže, kiž kralestwa wobkružejuja, tajke pschěwědčzenjo nabyčž, prjedy hačž by řěkało: pschepozdže! Nječchali tola na bodaki a řělby swoju jebacžnu nadžiju ŕtajecž, ale chcyli so radšcho ruki pschimnyčž, kotruž jim ŕŕicžaj, zo bychu w hromadže z cyrkwju za prěnim kužořkom tohole hubjeŕŕstwa pytali a jón zatyřkali. Wšcho druge je jenož pódlanŕŕa wěc. Njeradži-li so, zakladaj a pódložki řŕchěŕcžajnskooho towarŕstwa — wěru a dobre počžinki — zdžeržecž, potom twarjenje ŕtawow a ŕtawow bjež rady a hnady w hromadu so sypnje.

Rady bychmy tule krasnu encykliku našchim cžitarjam řkowo wot řkowa podali, ale ze řchodu, nam k tomu ruma njeje!

Žendjelŕka. W poslednim tydženjo zaidženoho řěta je so zaš 38 řódži podmuriko. Ž cyła je w l. 1878 wjac hačž 1527 řódži rozražonych bylo; kubla, kiž z nimi so zatepichu, placžachu na 12 millijonow mark.

Španiŕŕka. Wo poslednich wořamiknjenjach Moncaŕŕija, kiž bě krala Alfonsa XII. nadpadnył, tole piřaju: Šdyž bě so jomu joho wotřudženjo k řnjercži pschědčitalo, poda so Moncaŕŕi ze swojim spowjednikom a z něřotrymi klóŕŕŕŕŕskimi knježimi do kaparki a cžitacše tam něřotre listy. Šoho bratr Šrehoř joho z piřmom napominaŕŕe, zo by ponižnje řnjercž pódŕupil, ŕwoje nabožniŕŕe winowatoŕŕe dopjelnił, z wěrnei želnowcžu wumřel a pschěd wotprawjenjom hiřcže na swoju řwójbu piřal, a řkónčnje wschěm z wutrobu wodał. Šchtyri řotry nadpadnikowe joho z listom prořchachu, zo by wschu swoju dowěru na Boha řtajil, wobžarujo, zo joho wjac njewohladnu, dofelž pschě řhudobu tač daloki pucž nastupicž njemóža, a lubja, joho w pacžerjach wopominacž. Wobej listaj dychatej hluboke řŕchěŕcžajnske zmyřlenjo a řpódžiwajjo so prařchěŕŕ, kač je řobuřtaw tajŕeje řwójby mohł krala nadpadnyčž. Žto towarŕŕwo je jow po wschěm zdacžu dobre počžinki řkazřlo. Šotom

pisafše zlóstnik list na swoju žonu, mjenowafše ju prawoho jandžela a porucži jej za dobre woczechnjenje džěcži so staracž. W druhim listce džakowafše so swojomu rycžnikfej. Po snědanju so wuspowjeda. Wobjedował je z jednym spšecželenym sobujatym. Wot wina njerodžesche. Wjeczor w džewjeczich zestaji swoje wotkazanjo, a potom džěšche spacž. W nočy w jenej pač stany a bě sam ze swojim spowjednikom. Rano w štyrjoch dósta generalnu a bsoluciju, a potom modlesche so cžische dlějšchi cžas pšched wobrazom bolosčiwije maczerje Božje. Na to bě Boža mscha. Na jeje kóncu dósta Moncasi swj. woprawjenje a bě widžecž, zo je wšchón rozkaty. Wokoło sedemich počachy jaštwnichy so zhromadžowacž. Š na poč wosnim zastupi kat. Zlóstnik to kěžbu njemějesche a so dale modlesche, dóžž kat so njewoprašča, hacž jomu woda. Moncasi puščcži swoje kniše a wotmolwi: „Ž chćeje wutrobny!“ Potom kat woblecže joho došhu cžornu draštu khubnych hrěšchnikow. Šdyž wosym bijesche, zwjazachy jomu ruch, podachy jomu Božu martru a potom počza so zrudny cžah do přědka hnučž. Pšched jaštwnom zalěže Moncasi, wot dweju duchowneju pšchewodžany, do woza. Wozej na bokomaj džěchu kšóštrfchy bratsja ze zaswěcženymi swěcžkami. W přědku cžaha njesesche so kšchž. Wšchě zwonny kšóštra a niěšcžanskeje cyrkwy počachy zwonicz. Šchaffot bě z wojakami wobdaty. Mjelcžo zlóstnik jón horje džěšche, a nětotre wotkamitnjenja pozdžischo bě njeboh.

Wšchelcžizny.

Na domskim wuherstoho kublerja běchu sebi bacžony hněždo natwarife, a kóžde nalěcžo je wobczahnychu a kónc kóždoho lěcža je zas wopušcžichu. Žunu da kubler jenocho bacžona popadnyčž a scžini jomu železny rynt wokoło šchije z tym napisom: Ex Hungaria colonia N. N. (z wuhersteje wšy N. N.). Pšchichodne léto bacžony zas pšchilecžachy. Jednoho dnja kubler na tšěchu hladašche, wuhlada bacžony a widžesche jednomu na šchiji so něšcto bšyškotacž. Wcžipny, šchto mohło to byčž, joho popadny. Me kat so spodžiwafše, hdyž město železnoho rynta žloty wuhlada, na kotryž bě napisane: Ex India colonia mitto donum cum ciconia (z indiskeje kolonije scželu z bacžonom dar). Zo njeje kubler tónle žloty rynt bacžonej wostajil, so samo rozemi.

Stare železo. Najstaršche kručy kowanoho železa, kotrež so znaja, su najšterje serpy, kotrež Belzoni spody Šfingy (wulkoho pšchibóštkoho swjeczecžča) w Karnafu pola Thebena (w Eghyptowskej) namafa; brink, kotryž wyschł Wuse we wulkej pyramidze zamurjowany nadeńdže, a kručy pšiki, kotryž Lahard w Nimrudže (w Mesopotaniji) wurjeba. Teke wěcy su nětko w britiskim mušeju w Londonje. Po tajkim by železo a wustojnošcž, je kšowacž, wjele přjedy znate było, hacž pšchecžiwnych biblije to pšchidacž čhcedža. Po wšchem zdacžu je z wopřědka jenož mačo ludži so na kowanjo železa wustalo, a lěštotetka běchu so minyše, přjedy hacž bu železo powšchitkonnje znate, haj, přjedy hacž do Šu-

ropy pschindže. Alfiska je potajkim kolebka železa a worcela. Prěni stab damascenskojo železa, wo kotrymž so wě, bě kral Porus Alexandrej Wulkomu pschepodał. Wětstotetka dolho pschetrjedichu chinejske britwoje kóždy europiski worcel, schtož wótrojcz a krutojcz nastupa.

Maležnosće najdoho towarštwu.

Sobuštawu na lěto 1879: ff. 34—43. z Jawory: Mikkawš Wawrik, Mikkawš Krawcził, Mikkawš Jakubasch, Michal Czorlich, Mikkawš Jarjeń, Pětr Krawc, Mikkawš Krawc, Madlena Scholežic, Michal Hanuš, Pětr Bryl; 44. Jan Bryl z Drežďan; 45. Michal Pjech z Wěteńcy; 46. R. V. z M. Šw.; 47. P. Zmocene Jawork, administrator w Kóžencze; 48. 49. z Khrósczje: Hana Rynczowa, Jan Domanja; 50. Madlena Wólmanowa z Czornec; 51. Jakub Serbin z Kozarc; 52. Mikkawš Wowczert z Pozdec; 53. Mikkawš Domš ze Zejic; 54. 55. z Jaseńcy: Jakub Just, Pětr Žur; 56. Jan Knebel z Hałowa; 57—62. z Baczonja: Mikkawš Delan, Handrij Smola, Jakub Žur, Hawšchtyn Eijel, Schewczik, Schewe; 63. Jakub Woleńk z Kopyšcina; 64. Jakub Lebza z Mufnicy; 65. Kral z Wětrowa; 66. Symant z Noweje Wjefti; 67. Lens z Šory; 68. Madlena Wiczazowa z Prawoczi; 69—78. z Khrósczje N. N.; 79. Jan Wiefnař z Khrósczje; 80—84. z Wotrowa: farař Jakub Herrmann, Michal Wrobel, Mikkawš Böhme, Mikkawš Rynczka, Michal Bulant; 85—88. z Kanec: Pětr Kocor, Karl Nowak, Pětr Libš, Haniža Pjeczakowa; 89. 90. z Krjepjec: Pětr Hašcha, Jurij Pjech; 91. 92. ze Žuric: Marja Měřchowa, Jan Pjetaš; 93. 94. z Kajshec: Hana Wjacławec, Jakub Smola; 95. Hana Hejdanowa z Wotrowa; 96. Jakub Wjeuka z Kóžanta; 97—99. ze Sernjan: Michal Lipicz, Mikkawš Matka, Madlena Bjenšchowa; 100. wučer Hermann Brauner w Šunowje; 101. 102. z Konjec: Jurij Kowař, Jakub Czornak (Kachel); 103. 104. z Kalbic: Jurij Žur, Š. L.; 105. Jakub Hajna w Kutowje; 106. Hajnik w Serbskich Pazlicach; 107. Jan Mlónk z Czemjeřc; 108. 109. z Njebjelczic: farař Mikkawš Smola, kaplan Gustav Kubasch; 110. Handrij Hašcha ze Zajdowa; 111. Marja Rižizanowa z Hrubjelczic; 112. Jurij August Kofka ze Zajdowa; 113. Jan Maaz z Wulfoho Wjellowa; 114. Jakub Kęzał z Wělczec; 115. Handrij Hašcha z Wulfoho Wjellowa; 116. Karl Pjeczka z Budyšcina; 117. Marja Katic z Budyšcina; 118. Marja Grohmannowa na Židowje; 119. kantor Michal Maj z Budyšcina.

Sobuštawu na lěto 1878: ff. 427. Jakub Serbin z Nowoslic; 428. Michal Pjech z Wěteńcy; 429. 430. z Kóžanta: Michal Žurk, Pětr Lebza; 431. 432. z Pěstec: Michal Manjot, Pětr Scholta; 433. Jakub Schczapan z Dobroščic; 434. Michal Kral ze Senjan; 435—449. z Khrósczje: Michal Belnak, Jan Nowak, Jakub Scholta, Jurij Herrmann, Michal Ksiłink, wučer Pjetaš, Marja Wjentowa, M. Serbin, M. Cyžowa, Hana Bruschna, M. Nowotny, Jakub Jarjeń, Hana Rynczowa, Michal Wawrik, Jan Wiefnař; 450. 451. ze Sullšhec: Marja Žurec, Mikkawš Hašcha; 452. Marja Mlónkowa z Noweje Wjefti; 453. M. B. z Wudworja; 454. Jakub Serbin z Kozarc; 455—457. ze Smjeczhec: Pětr Džiławf, Mikkawš Henig, Michal Cyž; 458. Pětr Delenka z Wutokzic; 459. Jurij Sopa z Prawoczi; 460. M. Hórnikowa z Worflec; 461. Jakub Kummer z Czajec; 462. Marja Domichowa ze Zejic; 463. Haniža Włóschyna ze Stareje Chyelich; 464. z Štr. N.; 465. 466. z Wotrowa: Jakub Symant, Michal Bulant; 467. Jakub Scherał z Nowodwora; 468—470. z Kóžanta: Jakub Wjenta, Mikkawš Suchi, Michal Frencl; 471. 472. ze Sernjan: Mikkawš Matka, Michal Buř; 473. Michal Wowczert z Hrańcy; 474. 475. ze Šunowa: wučer Hermann Brauner, Pětr Bržan; 476. Jan Kachel z Žitka; 477. 478. z Wotrowa: Marja Scholežic, Jakub Batar; 479. Ešklěz, mlónk w Swinjarni; 480. Haniža Albertowa z Budyšcina; 481. 482. z Dobroščic: Michal Popjelka, Jurij Schotta; 483. Jakub Žmij ze Serbskich Pazlic; 484—486. z Njebjelczic: Marja Sandmlónkowa, Jurij Wujesch, Hana Wroblec; 487. Wóřčla Bjedrichowa z Budyšcina; 488. Mikkawš Bjedrich, gymnasiast w Prahy; 489. Franc Měrczińk z Wělczec; 490. 491. z Njebjelczic: S. a. K.

Doplatcihju na lěto 1877: k. Michal Waf ze Sernjan, Michal Wowczert z Hranich, Bošćij Schuster z Róžanta.

Dobrowolne dary za towarštwu: k. P. Zmocene 50 p.; Hajnk ze Serbskich Bazlic 50 p.; J. Mlónk z Czemjerc 50 p.; J. M. Kofka ze Zajdowa 25 p.; Marja Kalic z Budyšćina 50 p.; M. Maj z Budyšćina 50 p.

Za swj. Wótcu: k. M. R. z Čž. 3 marč; Marja Majer z Budyšćina 2 marč.

Dary a dań za chrtef w Baczonju.

Nawdady kapital a dotal nahromadžena dań wuczinišćtaj: 38,020 marč 17 p. K czeleži Božej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: k. N. z Kalbic 1 marč; pšćez k. P. Tadeja wot jedneje služowneje w Marineje Šwěždže 30 marč; Michal Maj z B. 3 m. **Gromadže:** 38,054 marč 17 p.

Dary za chrtef w Žitawje.

(Na žadobež hnadnoho knjeza biskopa wotežišćezane.)

Pokrjećowanjo z 1. cžista. Wyšokodobst. knjez wikariatny radžiczei Stěpanek w Dreždžanach 1000 schěsnakow; Smjećztech 15 marč 50 p.; pšćez k. kaplana Józefa Müllera w Dreždžanach 80 marč; pšćez k. fararja Keiperta w Kamjenicach 50 marč; chrówežanska wosjada 600 marč; klóštr Marina Šwězda z Róžantom 773 marč (a to 168 m. chrkwinska zběrka, a 605 m. dar klóštra); ralbicžanska wosjada 408 marč (a to: w Kalbicach 167 m. 25 p., w Konjecach 104 m. 70 p., w Róžencze 56 m. 25 p., w Šchunowje 41 m. 20 p., w Smjerdžacej 13 m. 20 p., we Łazku 13 m., w Nowoslicach 12 m. 40 p.).

Žižćez z Budyšćina: k. R. 3 marč; Marja Kalic 5 marč; Józef W. 1 m. 50 p.; Michal Maj 3 marč.

We wšćich expedicijach „*Posola*“ a w Kulowje pola pšćekupca Welsa je na pšćedani:

Nowa Jězusowa winica,

z pšćiwjazanymi „*Mjenšimi spěwaršćimi*“ a ze **stacijonskimi knižkami.**

W najlěpšim pšćnym zwjazku a najlěpšej koži 6 marčow, druha tohorunja pšćna družina 5 m. 70 p.

Wjez spěwaršćich a stacijonskich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žolтым abo zelenym režkom 4 m., njezwjazane 3 m.

Tež wobšćaraja so na požadawjo zwjazki w somoče a z drohotnymi zankami a wšćitke druhe.

Šlowyńšćikad ma: **Jakub Wjenta**, zwónk pšći tachantskej cyrkwi.

Ze dołho hladana a husto žadana kniha wušćla a je we wudawarńi „*Serb. Nowin*“ za 1 marč 50 p. dóstacž. Ze to:

Towařšny Spěwnik

za serbski lud. Zestajał K. A. Fiedler. Wudaty z nakładom Maćicy Serbskeje.

Cisć Smolerjec knihićišćeznje w Budyšćinje.

Zestajeť tuteje knihe je wulku prócu naložicž dyrbjat, zo by wšćitke tajke krasne spěwy zezběrat; cžim bóle pak budže so ta kniha lubicž, wošebje dofelž so tež jara tunjo pšćedawa, hdyž so wopomni, zo su hłošy pšćičižšćezane.

Tuťon Spěwnik je tež pola **Niklawšća Weclića** w Kalbicach na pšćedani.

Něšćto starnych pjenjez, žlotych a slěbornych — něotre hižo z wušćom — je na pšćedani. Šdže? žboniř w redakciji „*K. P.*“

Čižicž Smolerjec knihićišćeznje w macičžnym domje w Budyšćinje.

Katolfski Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 4.

15. februara 1879.

Lětnik 17.

Ń stawiznam poněmczenja w Hornjej Łužicy.

(Pokrjećowanjo.)

Bóle běchu so na pscheněmczenju hornjołužiske města wobdžělke. — Pod serbskim a hiskecze dołhi čas pod němskim knjeistwom njebě póbla krajneje twjerdžizny (krajnoho hrodžiščca) Budyschina žadnych městow w Hornjej Łužicy. Hdy by jich było, Thietmar merjeburgski, kiž tak wobščěrnje wójny mjez Němcami a Polakami wo milčzański kraj wopisuje, by zawěšće pschi jednej abo druhej składnosceji na nje spomnił. Serb bě a je po swojej powazy ratar a tohodla bydli na wjach a nic w městach. Města w Hornjej Łužicy haŃle z 13. lětsotetkom nastawachu. W liščezinach su města mjenowane přeni króč: Lubij 1221, Kamjenc 1225, Wóšport 1228, Žhorjelc a Ryčbach 1238, Lubań 1268. Tež Schönberg a Rózbórk bědštej w tymle lěcže najšterje hižo měščzi. Wjernadžicy buchu srjedž 13. lětsotetka załožene. 1245 spomni so na „Starý Wóštrowc (Alt-Ostrow)“. Město Žitawa je z krótka psched 1255 załožene.

Nimo Budyschina ležesche tež Kamjenc, Lubij, Žhorjelc a Lubań — tele najštaršce a najbóle wurwožane města — pschi starodawnej drozy, po kotrejž pschekupcy ze Sas do Bólskeje čzahachu. Poslednje tři města njejsu ženje pod žadnym zemjanom staŃe, ale njeposřednje pod krajnym knjezom. Dtafar I. a Wjacław I. załožowaschtaj wschudjom po Čzechach němške města, pod nimaj su drje tež wone w Hornjej Łužicy nastale. Wo Žitawje so z měštosceju wě, zo ju kral Dtafar II. załoži. Po pschikladže wjerchow čzinjachu tež wulcy zemjenjo. Knježa z Besty natwarichu počatk 13. lětsotetka město Kamjenc; woni załožichu Kulow najprjedy haŃo wjez (1248), ale 1286 widžimy jón hižo haŃo město. Wjernadžicy maja swój spocatk wot knjezow ze Schönburga nad Gluchowom, Wóštrowc ma swoje měščzańske prawo najšterje wot burkhrabjow z Dohny, Seidenberg (přeni króč 1331) swoje wot knjezow z Wibersteina, kiž z Wjšchonškeje potkhabžachu. Połčžinca dósta 1355 hermanŃ a wiki, 1375 polne měščzańske

pravo na próstwu burkhrabjom z Wettina. Biskopich, hižo 1225 naspomnjene a najskerje vot miškonfskih biskopow založene, mjenuja so 1361 prěni króć hafo město. Wojerjecam dari křezor Korla IV., kiž bě tam z knjezom, 1371 měščczanfske prawo. Mužakow je ze srjedź 15. lěstotetka město mjenowany a štuchesche tehdom knjezam z Bibersteina. Halschtrow dósta hafla 1528 na próstwu knjezow z Bonikawa měščczanfske prawo. Rinsbórk je hižo 1248 naspomnjeny, ale město hafla 1331 mjenowany. Kuland je najprjedy jenož hrób, 1393 pak prěni króć město mjenowany.

Schtož městnosć z tyhle nowych městow nastupa, dźeržachu so w Hornjej Łužicy, kaž druhdže, dwojoho waschnja. Pak dósta hižo wobstejaca wjes měščczanfske prawo, kaž Zhorjelc (1081 hišćeje wjes), Kulow, Seidenberg, Wojerjegy, Biskopich, Kuland, Mužakow, Halschtrow, a najskerje tež Wóšporf, Schönberg a Rózbórk. Pak so vot zahonow hižo wobstejaceje wsy kruč wotdźěli a so postaji k založenju nowoho města, kotrejz mjeno tuteje wsy dósta. Wjes pak bu z pschidawkom Wjes (Dorf=) abo Stary (Alt=) vot nowoho města rozdželena. Zo dopokazuja wsy Wjes Rychbach (Dorf Reichenbach), Stary Lubij (Alt-Löbau), Stary Luban, Stare Bjernadźicy (Alt-Bernsdorf), Stary Seidenberg, Stara Žitawa (mjez ludom Alte Sitte).— Wo tsjoch padach buch hižo wobstejace měščczanfske prawa na nowe městnosće pschenjesene. Wot přenjothno (staroho) města Wostrowca bóle k połnoch založi so „Nowy Wostrowc“ a na njón pschenjesechu so wostrowczanfske měščczanfske prawa. „Stare město Wostrowc (Altstadt-Ostrowitz“ bu pak zasj wjes.*) Podobnje je so tež z Marklissu město, hdžez přenjothny blač města nětko „Altstadt (stare město)“ rěka. — Bernard I. z Westy bě najprjedy pod hrodowškej horu město Kamjenc natwarik. Sdnyž pak Boži wohen je spali, pschepoži je Bernard II. na nětkiški blač. Prjedawšce město dźerža mjeno „Altstadt (stare město)“ a bu z pschedměščczom.**)

We wschěch tyhle městach knjezejsche němfske prawo. Z cyła na druhe prawo, hač z nimfske, so wot 11. lěstotetka w Hornjej Łužicy nihdže wjac njejpomni. Slowjanfske prawo bě potajfm hižo zachto.

Schto su prěni wobydlerjo w hornjołužiskich městach byli, to njewěmy. Zo su so Flamänderjo***) kaž w schlezynskich, tak tež w hornjołužiskich městach zasjhdlili, je w nastupanju Zhorjelca dawno znate, w nastupanju Kamjenca stara podawizna, hodži pak so tež za Budyščin dopokazac†) a pola druhich městow je k wěrje podobne. Džiwacž so dyrbjeli, zo buch woni pschěz Hornju Łužicu do Schlezynskej puczujo njepytli, zo móža tež w tymle kraju swoje kfaniny z wužitkom wotbucž. Tohodla widžimy tež bórzy we wschěch hornjołužiskich

*) Hižo 1245 so „Stary Wostrowc“ (antiquum Ostros) naspomni; 1326 powjeda so wo dawnych w starym měsće Wostrowcu a w Nowym Wostrowcu (in antiqua civitate Ostros et in novo Ostris), a 1346 je „Altstadt“ (antiquum oppidum stare město), kaž hišćeje dženjnšiški džen rěka, wjes k „městu Wostrowc“ sluchaca mjenowana. Cod. Lus. str. 71. 262. 376.

**) Cod. Lus. II. 4. — (1225) Bernhardus de Vesta — parrochiam in Kamenz in loco, ubi primo oppidum extruxerat, — dotaverat. Filius ejus locum oppidi immutavit (t. j. Bernard z Westy wobdari kamjencsku faru z ležomnosćemi na městnosć, hdžez bě prjedy město natwarik. Zo ho syn tele město pschepoži). — Tu spomni so tež na zahrod w starym měsće (in antiquo oppido) ležacu.

***) Flamänderjo (Blamänder, Blämen, Blamingen) byhla nětko hišćeje, na 3 mill. fhnli, w Hollandskej a Belgiskej a rycza delnjoněmfti.

†) Hižo 1281 mjenuje so mjez swědkami Ludowicus Flemingus, 1282 jedyn Vlaeming mjez měščczanfskimi radnymi knjezami. Cod. Lus. 107. 110. W lěće 1345 spomina so na njeboh Andreas Flemingi, Nicolaus Flemingi. Tež tam str. 355.—1296 je w Budyščinje rncž w italcu (textor laneus) Bertoldu, tež pozdžišco wopomina so wjele italcow (textores). Tež tam str. 153, 355 a t. d.

městach runje tkalcowstwo kěžecž, sčtož nam tež „tkalcowste a sukelniske hašy“ dopokazaju, kotrež tam nimale wšchudžom nanđžemy. Jednore swójby pschihadžowachu tež ze susobneje Witschonskeje a z njedalokeje Thüringskeje (wosebje rjemjeslnicy a pschefupcy). W Bhorjelcu a Lubanju namakamy tež Schlezakow, w Žitawje Czechow.

Bórzny pak tež mjele wjesnicžanow z wokolnosće do nowych městow so sezahny a nabychu měšćčaniske prawo. Čzile pschihadnich běchu narodzeni Němcy. A běše-li hdže njez nimi žadny Serb, wón do němškich měšćčanow zastupiwšiji, bórzny so sam pscheněmczi. (Potracžowanjo.)

3 Ruzicy a Sakskeje.

3 **Budyschina.** 7. februara bě runje lěto, zo je so Pius IX. ze swěta minyl. Soho wopomnjecžo pak je hišćeže žiwe we wšćěch katholicich wutrobach, wosebje wopomnjecžo na wšcho, sčtož je za cyrkej čzinił, a hišćeže bóle na wšćě hórkosće, kotrež je za nju wustal. Džeń dobycža widžecž njeje jomu so popšchało — ale my smy kruteje nadžije, zo budže wšćitko prjedy abo posledy hacž na najrjeišćo zefšhadžowacž, sčtožkuli je w swojim dołhim žiwjenju wuřhwal. — K wopomnjecžu na tohole nam njezapomnitoho bamža džeržesche 7. februara w našćej tachantskej cyrkwi wysokodost. k. cam. cap. cantor Kucžank z assistencu swjatocžne anniversarium.

3 **Jasěncy.** Tudomne kasino swjecjesche 9. februara swój pjaty załoženški swjedžen na jara wustojne wafšnyjo. Deřćezik a blóczane pucže běchu drje někotrohožkuli wottraschije so na nim wobdžělicž, tola pak mnohich to nawabi, zo mějesche so na město hewal zarjadowanych reji džiwadło (theater) hracž. Swjedženšta zhromadžizna wotewri so 1/26 hodž. wot k. pschednydy z wutrobnyim powitanjom. Na to spěwasche křóscžanška Jednota němški spěw: „Das ist der Tag des Herrn.“ Hdžž bě dospěwany, mějesche k. hrodowski kaplan Sparla swjedženšku rycž. Wón pschede wšćěm na to spomni, žy bě lońšće lěto smjercž swj. Wótca Pija IX. wšćitke wutrobny swěrných katholicow z bolosćžu, wuzwolenjo nowoho bamža Leona XIII. pak z wjesokosćžu nappjelničo. Wón pschejesche swj. Wótcej dołhe žiwjenjo a zbožowne knježenjo a wunjese jomu tšikrócznu „šlawu.“ Na to spěwasche so serbski spěw towaršćny a wjesolý. Potom wustupi k. Bryl ze Stareje Cyhelicy, pisumawjedžer kufowštoho kasina. Wón pschijnjese w mjenje tamnoho kasina wutrobne zbožapschecža a rycžesche wo klóšćtrje Marinej Hwězdže, kak je nastal a sčto dobroho šćutkuje. Na to hrajesche so jara wustojnje wot sobustawow Jednoty, kiž su tež z wjetšcha sobustawy kasina, džiwadło. Kak je so spodobalo, to nam najlěpje čzeščeni posłucharjo a pschihladowarjo powjedža. Přeni kruč, kiž so hrajesche, bě „Der Großvater (džěd)“ w tšjoch aktach, našćomnu čzafej derje pschiměrjeny. Jomu móžesche so z lohka rozemicz, dofelž bě k. kaplan prjedy hracža wšcho na drobne rozšwětkil. Druhi kruč pak bě wjeselohra, kotraž mjele směcha wubudži. Šćoncžnje bě ž h r o = m a d n a w j e c ž e t, pschi kotrežž so wšćelake pschiptki (toasty) wunjesechu: přeni

na swj. Wótca, druzi na hnadnoho knjeza biskopa, kotryž bě swoje zbožapšecźa z wosebitym listom towarštwu wuprajil, dale na k. kaplana Sparlu, kiž bě nam džensnišce wjeselo zarjadował a t. d. Spěwarjo wostachu hišćeje khwilu hromadže pschi wjesołnym spěwje a schleńcy „brunoh“, hačž po knóčna hodžinka wščitkim domoj kazasche.

J. K.

Wšchispomnjenje. Njeby traž tamne džiwadło so lóže hrało, lépje zrozemjalo a hišćeje bóle spodobalo, hdy by serbske było? Něchtó njepraj: my to w serbskim pschewožtu nimamy! Kóždy študowacy serbski młodženc by zawěsjezi rady tajku wěcku pschewerbiczežil. Čžomu pschecy za cuznym hladacž, hajmy sebi radicho swoje! — Hišćeje něšto nam na myšle léže. Čžomu dha my w Serbach našce „katholiske bjesady“ z cuznym słowom „kafina“ njenujemy? Snadž tohodla, dokelž so tam jednomy abo dwěmaj Němcomaj k woli němški ryczi — pschi tym pak wjele Serbam wšchelate wěcy njezrozemjane woštanu? Ženje z wočow njepušćemy: z katholicimi bjesadami čecmy w Serbach katholicke zmyslenjo hajć a špěchowacž, a to so najlóže dospěčž hodži jenož z pomocu našceje macžernej serbskeje rycze. Wuwołany němški basnik Góthe praji: „Warum immer weiter schweifen? Sieh, das Gute liegt so nah!“

Ž Dreždžan. Njedawno wuswjecženy měšnik, k. Fr. August Nowak, swjecžesche na swěčžk Mariju we katholickej dwórškej cyrkwi rano 1/29 hodžin swoju přenju Božu mšchu. Wón bu we swjatocžnym čžahu wot wysofodostojnych knježi: konsistorialnoho přafesa Fr. Stolle, přafesa congregationis R. Maaza, přafekta R. Halma, schulskoho direktora A. Deßnera a wot bětožhotowaných, kwětki ščělacych holcžkow, z kotrychž jedna na běłym atlasowym zahřwčžku myrthowu kónu njesesche, po cyrkwi, z pobožnymi napjelnjenej, k wotkariju pschewodženy, hđžež primiciant hymnus „Veni, sancte Spiritus (pschińdž, Ducho swjaty)“ zaspěwa, kotryž na khorje so dospěwa. Na to bě wulka Boža mšcha, na kotrejž tudomne towarštwu swj. Čacilije pod nawjedowanjom wuwołanoho dwórskoho organista, k. Ed. Kretschmera, ze znatej wustojnosćeju spěwasche. Po swj. šćenju stupi wysofodost. k. schulski direktor A. Deßner na klětku a džeržesche swjedženisku rycž. Na Božej mšče wopravi primiciant tež swoju macž, bratra a sotru. Po kemschach wudžělesche nowowuswjecženy knjež w šchiznej kapačcy wěrimym Bože požohnowanja. Něch Bože nadobne požohnowanjo, zastupna próštwa najčšicžisčesche knježny Marije a pobožna modlitwa wofadnych młodocho knjeza pschecy pschecy cyke žiwjenje pschewodžuje!

— Na swěčžk Mariju wječor bě našce katholicke kasino w módrej zali Helbigec restauracije swój 8. založeniski swjedžen wobesčło. Mjez pschitomnymi bě tež hnadny k. biskop a hrabi ze Schönburg-Forderglauawa a z Lentruma. Wšchedyha, k. baron Kochus z Kochowa, spomni w swojej ryczi na jara čžestne waschňo tež na njeboh Jurja Wawrika, kanecžanskoho młónka. — 1. februara swjecžesche we wšchaj čžichosčzi k. Edmund Kretschmer swój 25lětny jubilej hako organist pschi katholickej dwórškej cyrkwi. Wšched něšto lětami hišćeje mało dale Dreždžan znaty, je so nětko joho mjeno po cyłych Němcach, haj hišćeje dale roznješlo (pschecy komponirowanjo Folkungow a Hendricha lawa). — 27. januara bě za wučerjow a schulerjow tudomneje

katoliškeje glowneje škole wosebje swjatoczny dzeń. Rano w dzemjeczych pschindze t. mješczanski radziczer Heubner, pschewodžany wot t. schulskoho radziczerja Berthelta, a pschepoda wo mjenje Joho Majestoscze krala t. wuczerzej Robertej Straußej „pschipoznajo joho dotholětne swërne a swëdomite skutkowanjo we wuczerstwu“ zastkužbny kschizj.

Ž Lipska. Tow bu njedawno towarstwo swj. Cäcilije zažožene a da so na swëčt Mariju prëni króčž w naschej cyrkwi styschecz. Wuznacž dyrbinny, zo je tele mlode towarstwo swoje wotpohladanjo „katholsti cyrkwinsti spëw hajicž a spëchowacž,“ rjenje wobtwjerdziko. Dirigent towarstwa je t. schulski direktor Löbmann.

Ze wschoho swëta.

Nëmška. Hdjž so po wójnje w lëcze 1866 wo mër mjež Pruskej a Awstrijeje jednasche, staji Pruska dwë glownej wumëneni na Awstriju: wustup z nëmškoho zwjazka a pschewostajenjo Schleswig-Holsteina Pruskej. Awstrija dyrbjesche so tehdy w swojej niemocy podwolicž. Tu pocža pak z dobom francóžski kšëžor Napoleon III. do toho so mješecz a pscheczishecža tamnu zawërtku (Klausulu) do V. artikla, po kotrejž Awstrija drje so swojoho prawa na Schleswig-Holstein wzdá, ale wumëni, „zo dyrbja wobhydlerjo połnocnoho Schleswiga zas Danскеj wróčženi hycž, hdy bychu so w swobodnym hłosowanju za Danšku wuprajili“. Nëtto pak je so wjerchej Bismarkej radžiko, tule zawërtku w V. artiklu wotstronicž. Awstrija so nadžija, zo zmeje z toho na Pruskej swërnoho pscheczela.

— 12. februara je nëmški „rajchstag“ wotewrjeny byl. Zednanja budža drje dosčž zajimawe, hdyž budže so wo pschedlohadž ryczechž, kotrež dawki a cko nastupaju.

Awstrija. Komora zapóšlancow je w tu khwilu swoje džëla zastajila, donž na mërsto nakhwilnoho ministerstwa Luersperga definitivny kabinet nje-stupi. Hrabja Taaffe, dotalny namëstnik w Tirolskej, ma tónle kabinet tworicž a tež Čzechow t zastupjenju do awstriskocho „rajchstaga“ nawabicž. Ale kaž najnowishe telegramny wjedžecz hcedža, njeje hrabi Taaffe to so radžiko a wón je so tohodla zas do Tirolskeje wróčžil.

Francóžska. Wot toho cžaja, hacž je Francóžska nëhdže psched sto lëtami hłowu swojoho prawoho krala Ludwiga XVI. pod padawu seferu položila, njeje mëra a potoja pomëla. Kšëžory, krale a prášidenty z „ludowej hnadu“ pschihadžowachu a wotkhadžowachu, kaž wëny, kotrež khwilku so lubja, potom pak na smjecže so čisnu. Wot 30. januara je sebi Francóžska, dokelž Mať Mahon so nucženy widžesche wotstupicž, we wosobje rycznika Julija Grévya nowu hłowu stajila. Komora zapóšlancow a senat na tamnyh dnju do narodneje zhromadžiny w hromadu zestupisheczej; wot 670 hłosow padže 563 na dotalnoho pschednyhdy komory Grévya; tón wólsbu pschija, a bu hnydom za prášidenta francóžskeje republiki na sydom lët wuwolany. Julius Grévy je 65 lët stary. Wón je wčë cžasy republikanscy zmyšleny byl. Po powazy mërniwy a rozmyšleny potazuje srënje dary. Po nježbožownej wójnje z Nëmcamy pschiwza mandat do narodneje zhromadžiny, a skutkowacše swëru za nowe zarjadowanjo Francóžskeje hafo republiki. Tëhdy praji, Francóžska

zo ma na wschë strony mër a pokoj dżerżecz, pschi tym pak ženje na wotrunanjo z Němcami njezabycz. — Wotstupjenjo Mał Mahonome bë cżestne. Wón może sebi zbožo pschecz, zo je so po swojim prjedawšchim khabkotanju hiščezje tak z cżezju a lesežu minycz mohł. Republikanska wjetščina a ministerstwo Dufaure (praj: Difor) chychštej wšchitkich wyschšich zastojnikow a wojerškich rozkazowarjow zesadżenych męcz, kiž dolež republikanšcy zumsleni njeběchu, a tele tuczne męsta ze swojimi ludżimi wobsadżicz. Schtož zastojnikow nastupa, Mał Mahon hiščezje pschizwoli; ale wojerškich rozkazowarjow nihdy ze słužby njepuschezji, wschaf mohło to wójšku zesčhodżicz. Dokelž pak pschecy tola hiščezje na njoho so dobywachu, wón radšcho swoje prášidentstwo zkoži. Radikalny Gambetta bu za prášidenta komory zapóštanow wuzwolony. Radikalna strona potajkim počżina nětko w Francóžskej knježicz, a dolho drje njebudżeny cżakacz a zasłuchimny wo nowych zakonjach napischeczjo chrkwi a sčuli. A kónce wschoho? Schtó chych to do přěbka prajicz?

— W Parizu zarjaduja sebi nowu gallikanstu chrkwicžku. Njezbożowny knjež a wotpadnjeny mnich Siachynth Loyson (praj: Loafonk) wozewi parížskomu kardinalej archybiskopej, zo přenja gallikanška kapalka wotewrjena budže 9. februara, a z nješkuchanej křobkoscju žadašche, zo by so to stało pod zašitow napomnjenoho archybiskopa. — Kardinal zhoniwšchi, zo chce k. Loyson swój list w nowinach wotežišcheczj dacz, napisa jomu wotmolwjenjo. Napominajo jomu, na kajke sčezži je wotešchol a do kajkich so zapletk bludow, jomu pschi tym wozjewujuje, zo je tajki bludnik, kajkiž wón je, pschestał byčž syn katolskeje chrkwi. Na kóncu swojoho japoschtołskoho lista kardinal praji: „Sa prošju Boha, wón chych Wam čžasa k pokucženju popschecz, předy hacž Was powóla psched swój sudny štok. D zo byščezje tola narunał a napravil pohorschenjo, kotrež seže chrkwi dał a swojim bratram!“

Žendželška. W Londonje je w tychle dnach wulke spodžiwanjjo wubudžilo pschestupjenjo protestantskoho duchownoho Algernona Stanleha k swj. katolskeje chrkwi. Wón je druhi syn barona Stanleha of Alderley a je 35 lět stary.

Štalska. Hiščezje w tymle męšacu budže swj. Wótc konsistorium dżerżecz a wozjewi pschi tym jubilejški wotpuštk za cykly katolski swět.

Čžorna Hora. Tónle mały, ale statny kraj je škónčnje tola hje wschoho zadžewka twjerdžizny a krajinu wobsadžil, kotruž jomu Turkowška po barlinskich wučinjenjach wotštipicz dyrbješche.

Turkowška. Po najnowišchich powjesežach z Konstantinopla je nětk tola mër mjez Turkowškej a Ruskeje zawrjenn. Ruscy počżnu hižo Adrianopol a Rumeliju wopuschčžowacz. — Z podpisanjom tohole męra je dwělětna wójška doba škónčžena. Wšcho pak njeje hiščezje zarjadowane. Njedokónčžene wujednanja z gričiskim knježetstwom, njespoštojnosčž Bołharow w narańškej Rumeliji a hiščezje wjele druhich węcow njespšchupschezjeja nadžiju, zo škónčžnje w narańškej Europje nastanje trajacy mër a pokoj.

Rusowška. Mór njeje so hiščezje w astrachanskej guberniji minyl. Wjes Wjetkljanška budže na kšěžorowu porucznosčž cżišče do prócha a popjeka spalena, ludžom pak nastata sčřoda wot kraja žarunana. Wšchë krajiny, hđžezž je tale křorosčž so pokazala, su z wojakami wobdate. Tež wschë susodne kraje su wscho tak zarjadowale, zo by tale štrasčna křorosčž so k nim dóštačž nje-mohła. Němiste a awštriske knježetstwo štej do natyknjenych štronow lękarjow

pošlalej, kiž měli nastaćo moru pschepytwacž a schudowacž, kak mohło so joho wobrócz.

Afija. Z Afghaništana rozščerja powjesč, zo su w joho hłownym měšće Kabulu měšćezano na měšćezanow stanyli a mjez sobu wojuja; Jakub Khan (syn wjercha Schir Alija) zo da wot swojoho wójsta džěl tohole města wobtšeleč. Wo rozjudnych dobyčach Zendzelczanow w Afghaništanu pak so niczo njewě.

Afrika. Włóc a sylnosč Zendzelške wobsteji w jeje zwonkownych, we wschěch swětowych džělach ležacych kolonijach. Z nich čehnje swoje bohatstwo. W nich ma nimale bjez wopšhestaća wójnu wjesč k wobkneženju tamnych podčžisnjenyh ludow a k pschidobowanju nowych krajinow. Ščo so njedopomni na krvawe wojowanjo, kotrež Zendzelška pschod 20 lětami w indijskich kolonijach měščeje? A nětčžišča wójna Zendzelškeje z Afghaništanom njeje hiščeje stónčžena. Mjez tym je jej hižo zas w połodniškej Africy wójna napščežo Raffram nastala. Njepscheczel Zendzelczanow je tu kral Zulu-kaffrow, mudry a mócny Cetewabo. Wón hižo 30 lět dołho knježi a ma něhdže 40,000 wojownikow, pschetož kóždy Raffter wot 15.—60. lěta je z wojakom. Wójna je hižo wudyrila a jendzelške wójsto je do njepschecželskoho kraja zastupilo. Zendzelške wójsto ma 20,000 wojakow, mjez nimi pak jenož 6—7000 bětych, družu su Afrikanowje. Hač runje su Raffrowje derje wobronjeni a po najnowšich powjesčach jedne jendzelške wotdželenjo čžisčje na hłowu zbili, najšterje budža tola stónčžnje jendzelškim tšělbam wustupowacž dyrbjecž. Potom by tež tónle wobščerny kraj, kaž druge susodne staty, jendzelškomu knjejštwu pschipadnył.

Knjež redaktor!

Hačo dołholětny čžitar a wěrný pscheczel „Katholskoho Posoła“ dowolam sebi Wam tudy něotre ryncžti pošćacž, dokelž sebi myslu, zo je čžesč „Katholskoho Posoła“ a Wascha sama ranjena.

W swojim 2. čžisle pschinje „Kath. Posol“ dopis z Njebjelčžic, kiž je mje čžim bóle zajimał, čžim mjenje tajkich dopisow runje z Njebjelčžic pschitšadža. Zamón dopis pak je, kaž so zda, někomu abo něotrym jara wopaki był. Pschetož „Kamenzter Wochenšchrift“ čžisło 12. pschinje je jene „Zapóštane“ (Eingefandt) napščežo tomu. Ze podpísane R. W.

Zwěrju sebi hačo wschědny muž bjez wědomosčje na tute „Zapóštane“ něotre słowa wotmošćicž, dokelž so tež w tym hnydom na přenje pohladnjenje žana wošebita mučženosč njepofazuje, ale je bjez dwěla wot rólniša.

Njestarom so wo to, ščo to tamón dopisowar K. był, ani wo to, ščo to je R. W. w kamjencskim čžasopisu. (Poslenski pak je zawěšče čžitar „Kath. Posoła“). Chcu jenož za čžesč „Kath. Posoła“ a wschěch katholskich Serbow napščeje wotkošnosčje wustupicž, pschetož šym sebi wěšty, zo wschitcy tak mysla, kaž ja. Šdy by tež w tamnym dopisu „Kath. Posoła“ z Njebjelčžic něščo bylo, ščo to je wopacžne, dha tola wotmošćenjo na to słuscha zas do „Kath. Posoła“, a nic do čžasopisa, kaž „Kamenzter Wochenšchrift“ je. Zo tón napščežo nam katholskim Serbam najpschecželnjšich zmyslenu njeje, wě kóždy, dokelž su so hižo gmejncy pschodšterječžerjo pschecžiwu njomu dyrbjeli wobčžezowacž. A do toho sežeke kath. Serb pschecžiwu kath. Serbej swoje wotmošćenjo! Njějšym drje

hišće wjele časopisow čitał, tola sym pač hačž dotal pschec namałak, zo shtóž na čječž dđerž, tež tam zaš wotmołwja, hđžež mēni, zo je pschimany był.

Alle tež dopis sam w Bosole tak wonajli njebe. To scžěhuje z toho, zo su same „Baugener Nachrichten“ jón za hódny dđerželi, wuczahwki z njoho pschinješć! R. W. praji, zo su w nim najnjepschistojnišche wurazy abo słowa stafe, wón pač žane nje mjenuje a njemóže, dofelž tam žane njejsu. To, shtóž R. W. cyłomu swētej wozjewja, njeje tež nje pschistojne słowo, ale na tajke so jenož m h s l i. Se pač tež čžiće prawje prajene, dofelž sebi tamne spish kolporterow lēpschoho blaka njezasłwja. Zo so tež z Njebjelczic psched nimi warnuje, shtó je na tym wopacžne abo nje pschistojne? — So rozemi, zo njebjelczanski dopisowat d o w o l n o s ć ž duchownoho za kolporterow nježada, ale w opisimo, zo su pschedawane wēcy dobre. Kač nužne by tajke wopisimo byžo, je nazhonjenjo dofcž jasnje wucziko, hdyž su sebi psched něsčto časom ludžo (w teje pjenježnej mužy!) za wjele toleri wēcow nafupili, kiž su nic jeno njetrēbne, ale wjele bóle jara schfódne. A tež ludžo su je kupowali, kotřiz su hewak dofcž mudri: móžu jow swoju hewak prawje pscheklepanu žonu mjenowacž, kiž je přēnjeje zeschiwłaj kupika. — Ž cyła pač je to čžiće nječēstne waschnjo, takle tajnje čžłowjeka haničž a ani swoje wobhdlenjo mjenowacž. Kaž pač so zda, je to parščonške nje pschecželstwo mjež K. a R. W., kotřez je poslenišchoho pohnuło, pschecžiwjo K. takle wustupowacž. Dđeržy pač za to — a tak zawēcže koždy katoliški Serb myšli — zo ma so tajke nje pschecželstwo druhđže a hinač naprawicž, hačž tak, zo to cykej naškej dobrej wēcy, „Kath. Bosolej“ a joho redaktoreje a čžitarjam k pohorsčkej a schfódže služji. — Ž krotka: dobry Serb a dobry katolik tamón spisar do kamjencskoho časopisa njeje.

Hdyž spisowat stōncžnje redaktoreje Bosola hačo duchownomu poroč čžini, zo tajke nastawki horje bjerje, kotřez zwady („Reibereien“) we sebi maja, dyrbbju na to spomnicž, zo ja w nastawku samym žanu zwadu nje namakam. Tu hačle spisowat do Kamjenca nětko zapocžina. Su tam jeno pschecželne pořiwjo a namjety, kotřez móža koždonu lube byčž, kiž swoju cyrkej lubuje. Zo to redaktor pschizowuje, to njeje džitwne; to pač je tola zawēcže spodžiwnišche, zo nětko tón spisowat redaktora namač, kiž joho nje pschihódne „Zapóslane“ pschizwa. — Wjšche toho sebi myslu, zo nam trjeba njeje, w tychle za našču wēru dofcž zrudnych čžasach swojich duchownych (kaž k. redaktora) w napschecžnych časopisach pschimačž, hđžež su tajke słowa jenož tym witane, kotřiz nam dobri njejsu. Se to drje přeni krotčž, zo so tajke něsčto w Serbach stanje.

Dopomnju wsčak so na stare pschistowo: Se to wobidny ptacžk, kiž — swoje hněždo čžiste njeđeržji.

Sedyn wobsedžet z Khróscžic.

Dary a dań za cyrkej w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnješćtaj: 38,054 mark 17 p.

K čječži Božej a k spomoženju duchow su dale woprowali: kwasne schenkowanjo z ralbičžanski wosady 3 mark.

Šromadže: 38,057 mark 17 p.

Za swj. Wótca: k. J. K. z B. 3 mark.

Katholiski Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarštwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 5.

1. měrca 1879.

Lětnik 17.

Nany našeho časa.

Bože Piśmo praji: „Štóz swojoho bratra njelubuje, kotrohož widži, kak móže tón Boha lubowac, kotrohož njewidži?“ Z toho sezěhuje, zo bjez lubosće k bližšomuh žadneje lubosće k Bohu njeje. Ale wěšte tež je, zo so lubosć k bližšomuh bjez lubosće k Bohu mysljeć njeda, a Bože Piśmo nam to wukładuje prajich, zo pohani jenož tych lubuja, kiž jim dobroty wopokazuja, zo je potajkim lubosć k bližšomuh, kiž so na lubosć k Bohu njezepjera, jenož sebiczna lubosć. Ze-li hdy časa byto, kiž nam wěrnosć tuteje šady zjawnje pokazuje, je to naš časa, přetož lědoma hdy wot nastacza křesćanstwa nadeněžesich doby, kotraž by Boha tak woteznała, kaž přichitomnosć, a w kotrejž by čłowjek z čłowjeka tajki wužitk za so čahnyć chcył, kaž w našich dnach. Ludžo, kiž su nětko živi, sebi jenož na so samych mysla, a za tym du, sebi bohatstwom a z nimi sředkow k porjenščenju swojoho žiwjenja nabyć. Lichwarstwo, jebanstwo a wschě móžne zlóscje su sezěhnyki tohole sebiczneho spocžinanja, kotrejž bohužel zatonje nowotneho stata spěchuja, město zo bychu jim ze wschěj swěru a mocu zadžěwale.

Šhto wschitko njeje lichwanjo zawinyło? Ani džeń so njeminje, kiž by nam powjedac njewjedzał, kak je tón abo tamón lichwar wošamitnitu nuzu bližšohu wužitk, zo by wot njoho wysofu dań čahnył, wupožčenju pjeněz z njesmilnosću na zad žadał a joho bjez rady a huady do hubjenstwa storčył. Nowotny stat tomu njewobara.

Sebate akcijowe towarštwa su kaž hriby ze zemje rostke a tysacy loho- wěrných ludži su přechez nje płody swojoho hórkeho potu, swoje chće zamoženjo přichadźili. Nowotny stat nima sředka napscheczo tomu.

Zfalschowanjo cyroby je tak pschewzało, zo so rjec hodži, wscho, schtóž cźłowjeł (wosebje w městach) wužije, je zfalshowane. A nic traž, zo by falshowanjo z njeschtódnymi srědkami so stało abo za drohi pjeněz jeno schpatna wěc so podata, nē, samoho jědu njelutuja, wěcy pschihotowacž, kotrež potom hafo cyrobu na wiki noscha a woža. Žiwjenjo a strowosć wjele ludži so do stracha pschijwedže a podryje a to z jenitkeje winy, zo by druhomu so pěknje móschnicžka formila.

Sebicžny cźłowjeł znaje jenož prawo za so samoho, a tohodla najwyschšce kubła bližšchoho kedžbu nima, zabymšchi so po Božich kaznjach zložowacž. Zamordowanjo, rubjenjo a kradnjenjo, zapalenjo a druge wobschłodzenjo cuzoho kubła, jebanjo a pscheshiwjenjo, pschestupjenjo schěsteje kaznje, pschitroczenjo cześcže — hdy je bóle rozshymjenjane było, hacž runje nětko, a schtó su to wschitko zawinyli? Nic tamni, kiž su so Boha wotrijekli a pschestali, swoje naboženste winowatosće dopjelnicž?

Ze a wostanje wěrnó: bohobojosć a lubosć k bližšchomu stej stołpaj towaršchnoho žiwjenja, a dofelž stej so tutej w našchim čzasu wschudžom bóle abo mjenje minylej, tohodla my žalosćimy pod hroznyimi scžěhwkami bohazabytosće a sebicžnosće. Senož wěrne zawróczenjo k Bohu a kšescžanstwu zamóže ludži wumozicž a wozbožicž. Kšescžanstku wucžbu pak jenicžny w katolskej cyrkwi cžistu a njezfalschowanu nadeidželch, dofelž wschě druge tak mjenowane cyrkwoje su cźłowiejski skutk a nic prózne wschelafich błudow; a tohodla njeje zwonka katolskeje cyrkwoje žadneje zbóžnosće!

A stawiznam poněmczenja w Hornjej Łuzicy.

(Pokraccžowanjo.)

Wóbla Němcow běchu w městach pak tež Serbja a to hafo połnoprawni měščczenjo. Kač bychu dha tež dotalnych serbskich wobydlerjow wsh, kotruž, kač k psch. Žhorjalc, na město wuzběhnychu, z jich wobsedžestwa wucžischcžecž a z nowoho měščcžanstwa wuzamknycž móhli? Wjele wjac so tež tu, kač druhdže*) drje rady widžesche, zo k wjetšchomu rozumnoženju měščcžanstkoho wobydlerstwa ze wšow Serbja do nowych městow cžahnychu. — Tak so mjez tymi, kiž buchu 1345 w Budyščinje pola bosy mnichow pohrjebani, mjenuje Prbicž (snadž Pschibyšch, sčrócžene za Pschibyšlaw, kač Bronišch wot Bronišlaw) slawus (Słowjan) a Sehšch (prawje Zawišch) slawus (Słowjan), poslednjomu je zjawnje pschistajene: civis Budisinensis (budyški měščcžan). Toho tež hižo žemrjetny syn pak mějesche němste mjeno Bjedrich. (Cod. Lus. 354.) Serbja běchu wosebje ratarjo w pschedměščcžach, za kotrychž, kač prjedy str. 25 naspomnichmy, farač pschi swj. Marinej cyrkwi sibi serbskoho kapłana džeržecž dyrjelšche. Hiscžcže džensa mjena „serbska

*) Pschi založenju nowoho města Salzwedela so postaji, zo dyrbja Słowjenjo, kiž do njoho pocžahnu, z Němcami pod tysamym měščcžanskim sudom stacž. Riedel, Mark Brandenburg 1250. II. 14.

hafa" a „serbske hrjebje" na to pokazuju, hđže su serbscy mješćenjo w Budyščinje wosebje bydlili. — W Lubiju nańdžemy 1336 Měrczina slavum (Stowjana) mjez swědkami, virum honestum (čješćomnoho muža), bě potajšim zawěšće z mješćčanom. (Cod. Lus. 312.) — Tež mjez kamjencskimi mješćčanami pozdžišcho Serbow namakamy; 1518 pať mješćčansta rada wobzamtny, zo měť kóždy, kiž by wo mješćčanste prawo prosył, němšćeje narodnosće byč, „dofelž Serbow tak jara pschibjera." Hagle wot 1530 so zas pschipuščchowachu, dyrbjachu pať sebi mješćčanste prawo droho, za 100 toleri kupicž. (Haberkorn, Annales Camenzienses rufopis.) — Tež w Bisfopicach móžachu narodženi Serbja jenož za 100 toleri mješćčanste prawo dóstacž. W mjenšich městach, kaž w Połččinicy, Hallschtrawje, Mužakowje, kiž běchu z woprědka serbske wsy, běchu přeni mješćčenjo najšterje z wjetšcha serbsćeje narodnosće. Z najmjenšcha je znate, zo je so w někotrych z nich hacž do nowišchoho časa serbski rycžalo a přědowało. — Hdyž wopominamy, zo tež we wjetšich městach, kaž w Budyščinje, Kamjencu, Lubiju serbska čzeledž mješćčanow so tam husto woženi abo hewaf zaslydli, z toho scžěhuje, zo bě wot wschoho spoczatka w mješćčanškich wobydlerjach Hornjeje Sužicy wjele słowjansteje krewje, zo běchu němscy Sužiczenjo wschě časy změšćane wobydlerstwo, mjez tym, zo Serbja na wsach wokolo Budyščina a t. d. so dofcž swěrnje kóždoho zaměšćenja z Němcami zdžeržachu.

Kaž w druhich słowjanškich krajach, tak buchju tež w Hornjej Sužicy němste města bórzny srjedžišćcža, z kotrychž so němška rycž a němste waschnjo pomaťu tež na wokolnosć rozšěrjesche. Z jedneje strony kupichu sebi mješćčenjo — šchtož so wot 13. lěftotetka sem dopořazacž hodži — husto na wsach kubla, na kotrychž pať sami bydlachu, pať sebi schosarjow džeržachu. Tak tež so won na wsy Němcy dóstachu. Z drugeje strony pať wiki, haj same njedželste Wože služby serbskich wjesnicžanow k porjadnomu wopytowanju městow nuzowachu a k wjetšchomu abo mjenšchomu wužiwanju němšćeje rycže.

Pschecy tola pať njesnje so městam pschewulke poněmczenjo pschiffascž. Wone so wjele wjac w tychle, ze wschěch stron wot Serbow wobdatych městach jenož na to wobmjezowasche, zo wjesniczenjo němsku rycž a němste waschnjo tróšćku zeznachu. Híšćče džensa su němste rycžne kupy, kotrež města w Serbach tworja, jara małe. Híšćče džensa so nimale pschi samych kamjencškich, budyškich a lubiškich wrotach serbska rycž a drašta započžina a serbske waschnjo. W někotrych mjenšich městach, kotrež běchu předy z Němcami wobydlene, kaž w Kulowje, Wojerjecach a Wóšporfu, wucžišćcža serbska rycž pomaťu němsku, a hacž do najnowišchoho časa je so tam z wjetšcha serbski rycžalo. (Pofracžowanjo.)

Rubježnikam a wobsedžerjam chřtwinskeho kubla so ženje derje šchlo njeje.

Pschisłowo praji: „Cuze kublo njepščinješe žadne zohnowanjo." Hdyž my hižo to w jara wjele padach pschěz nazhonjenjo wobtrucžene widžimy, dha

wjele mjenje rubjenje a wobsedzenjo tajkich kubłow k zbožu dže, kotrež su cyrkwi a Božim službam postajene. Pšchetož rubjenje cyrkwinskih kubłow je boharubienstwo, tohodla wjele wjetšchi hrěch, hač druge kranjenje a rubjenje. Hižo pola pohanow płaczešche wurubjenje a wonjeczeščenje jich templow za najwjetšchu złošč, kotruž móže čłowjek wobeńć. Zo Bože khostanjo husto hižo jow na zemi rubježnikow cyrkwinskih kubłow trjehi, to stawizny zańdženych lěttotetkow wobkrucza. Dwaj anglikanski (protestantski) duchownaj staj w lěće 1846 stare knihe z wjele pšchistawkami wudałoj, w kotrychž knihach z wjele pšchikadami pokazujetaj, zo jena wyschša ruka napscheczo wobschodžerjam a wobsedžerjam cyrkwinskih kubłow so pozběha. Zendželski kraj wotpadže w 16. lěttotetku z wjetšcha wot katoliskeje cyrkwi a pšchi tym so, kaž druhdže, kłóštrny zběhachu a cyrkwinke kubła rubjachu a tež pschewawachu. Jedyn protestantski Zendželczan, z mjenom Sir Hendrich Spelmann, bě tež něotre cyrkwinke kubła na so pšchinješt. Zola wot tohole časa joho jene njezbožo po druhim potrjehi, tak zo počinašche rozmysleč, hač snadž wobsedzenjo cyrkwinškoho kubła na tym wina njeje. Hdž Sir Hendrich Spelmann w swojej wokolnosći so rozhladowašche, widžešche, zo najwjacy wot tych kublerjow, kiž běchu tež cyrkwinke kubła na so sczahnyli, wot tychsamych njezbožow běchu domapytani. Zo tohole anglikanskiho Zendželczana pohnu, tež w druhich krajinach pschepytowacž, kaš so wobsedžerjam cyrkwinskih kubłow dže, a widžešche, zo tež jow Boža sprawnosć so widžownje pokazuje. Wón zestaja dha knihe, w kotrychž podawki a njezboža wšchitkich tych jendželskich swójbow wopisa, kiž katoliske cyrkwinke kubła wobsedžachu hač do leta 1634. Zola mjez tym Sir Hendrich Spelmann wumrje. Po joho smjerći pak, 50lět pozdžišcho, so tele knihe wudachu, w lěće 1698. Zola došho njetrajesche, dha běchu wšchitke exemplary tychle knihow rozpschewate. Šakle w lěće 1846 wudawajetaj, kaž spomnichny, dwaj anglikanski duchownaj tele knihe z nowa z wjele pšchidawkami. Ale tež tele wudaczo bě so bórzy z knihikupstwa zhubiło. Zenož jedyn exemplar dóstacž, radži so winskomu duchownomu, hrabi Goudenhove, kotryž tele knihe do němskeje rycze pscheloži a wuda. W tychle knihach je ze stawiznow jenotliwych swójbow, kotrež běchu cyrkwinke kubła wobšhnyli, pokazane, kaš su swojej zahubje napscheczo šchi. Šak buchu ščoncowani, pak wotšudnychu, pak wotemrjedu bjez potomnikow. Tak je wot Hendricha VIII., tohole najwjetšchoho rubježnika cyrkwinskih kubłow, prajene, zo su, hdž na marach ležešche, pšh joho krej lizaše. Zorda Wyronowu swójbu jene njezbožo po druhim potrjehi. Šrabja Leicester, kotryž so pola rubjenja cyrkwinskih kubłow wobdželi, wotšudny a kaž mole draštu rozkusaja, tak zhubichu so tež joho druge kubła, kotrež bě wot staršcheju namrěł. Tež w druhich krajach, hdž so wosobnje w zańdženym lěttotetku cyrkwinke kubła rubjachu, pokazaja so scžehwki nic jenož pšchi kupowarjach a wobsedžerjach cyrkwinskih kubłow, ale tež pšchi krajach samych. Šchpaniskej, Portugalskej a wosobnje tež Awstriskej, hdž so wot křěžora Zóžefa II. wjele kłóštrów zběhny, njepomhašche cyrkwinke kubła niczo, wjele wjacj wotšudžichu

tele prjedy tak bohate kraje a maja hišćeže džensnišchi džen wjele dołha. Tola byrnje pola jednoho abo druhoho kraja, kotryž je cyrkej wurubił, z molom čzafne njezbožo so njepokazało, wone wonka njewostanje. Znate pschisłowo praji: „Bože młhny mlěja pomalku, ale na drobne a čzišće.“ T.

3 Łužicy a Sakskeje.

3 Budyšcina. Zańdzenu njedzela je we wschěd cyrkwjach Łužicy a Sakskeje z kłětki čzitanu byl pastyrčki list našeho hnadnoho knjeza biskopa. Tutje wozjewi so wschudžom dospołny wotpusk, kotryž je swj. Wótc wschittim Khrystusawěrnyim po waschnju jubilejskeho za čas wot 2. měrca hačž k 1. juniju incl., potajkim wot přenjeje póstneje njedzele hačž k swjatkam pschizwolik. Schtóž jón dohycž chce, dyrbi w spomnjenym čzasu

1. sakramentaj pokuty a wołtarja dóstacž,
2. schěščkrócž cyrkwe, wot duschipastryjow k tomu wustajene, wopytacž a tam wotpuskne paczerje spěwacž,
3. jedyn džen so posčicž, a to na dnju, na kotrymž so hewak posčicž njetreba,
4. jałmóžnu za křuhdych abo za druhu dobru měc wotdacž.

Schtóž jedne z poslednich tšjoch skutkow dopjelnicž njemóže, dyrbi swojoho spowjednika prosycž, zo by jomu za to druhi dobry skutk napokožil.

3 najwjetškej wjesołoscžu smy wuzwolenjo Leona XIII. witali, z najwjetškej dowěru přenje skutkowanjo nowoho bamža pschewodželi. Tak dha mamy wschu winu, Bohu so džakowacž, zo je nam na město njezapomnitoho Bija tak dostojnoho nastupnika dał, a joho prosycž, wón chcył nowoho bamža tež dale žohnowacž a joho prócowanju za naše a cyrkwine lěpsche dobry wuslědž popšhecž. 3 wosebitej horliwoscžu dha modlitwy a dobre skutki wotložejmy, ke kotrymž nas hnadowny čas jubileja pscheproschuje.

Wobaj pastyrčki listaj hnadnoho knjeza biskopa stej džensnišchomu „K. P.“ pschipoloženej.

— Zańdzena njedzela, 23. februara, zhromadži katolikow z města a ze wsow (hačžrunje sněh z njebjes so kidašče) we wulkej mnohosčzi w našej towaršchni. Njemješnišch hrjajachu ze znatej wschitnosčzi najprjedy wjelohru „Der eingebildete Kranke“ a potom žort „Incognito“. Woni zaskužichu sebi powšchitownu křwalbu. Tež hnadny knjez biskop počžescži zhromadženych ze swojej pschitomosčzi. Kaž hewak, tak tež tón krócž reje tute póstniške zawjeselenjo wobzamknychu.

3 Drejdžan. Wóndanišchi towaršchny wjecžor našeje „Zednoty“ běšče jara derje wopytany; na dně scže pscheczelow towarštna běšče pschisłko. Wschedšyda powita hosčzi z rycžu, w kotrejž jim wotpohladanjo našeje „Zednoty“ rozkladže a jim skónčnje sławu munjese. Za wjecžer a reje bě derje postarane, tak zo so našch mały swjedžen wschěm pschitomnym derje lubjesche.

Swikaw. 13. februar bě za našchu katolsku wořadu žadny swjedžen.

Běšče runje 50 lět, zo bě tu njeboh biskop Ignac Bernard Mauermann katolofsku škulu zakóžik. Wona bu tehdy ze 17 džěčžimi wotewrjena a nětko ma jich na 120.

Weschelburg. Dženfa, 16. februara, bu we tudomnej rjanej a krafnje wobnowjenej hrodowskej cyrkwi Joho Sasnosče hrabje Korle ze Schönburg-Forderglauchawa nowy křichžowy pucž wot f. dwórstoho předarja Potthoffa swjeczeny. Tónle napomnjeni hrabja bě pšed lětami f naschey cyrkwi pšestupik. Wón je z wudowcom, woženi pak so na swj. Józefa z jednej belgiskej wójwodku.

Ze wschoho swěta.

Řěmska. Řěmski rajchštág, kiž bu 12. februara wot křěžora wotewrjeny, njeje hiščeje wjele wuradžic mohł, dokelž je ze swojim samsnym zřadowanjom tóšcto čzasa pšecził a druhdy njebě došč zapóšlancow na wuradžěno pšichšćo. Pšchi wólbje pšchedyhdow rajchštágowych je katolofke centrum tež tón křóc prózdně wušćo. Ř pšchedyhdže wuzwolichu zas z Forekenberka (nationalliberalnoho); f přěnjomu podpšehyhdže Stauffenberga, tež nationalliberalnoho, f druhomu Dr. Lucia wot „rajchškeje“ strony. Woni wschityc w pšchedyhdstwe su katolifkojo, ale jenož po mjenje, duž so z toho na nas žadna čžescj njewróčzi. — Zapóšlancaj Fritsche a Haselmann staj socialdemokrataj a běšćtaj njedawno z Barlina wupokazanaj. Nětko pak staj na rajchštág pšichyhdžej a wyschnošć by jeju tohodla rad šćtrafowala. Me to so ze zapóšlancami tak lohko njeczi, f tomu dyrbi so najprjedy dowolnošč wot rajchštága dacž. Tón je ju pak zapowjdzik, prajicy, zo je křěžor wschěch rajchštágšćich zapóšlancow f wuradžowanju do Barlina powołač, a zo staj tohodla tež Fritsche a Haselmann pšichyhdžej dyrbjatoj a jeju w tym policija zadžewacž njemje. Duž smětaj pomjenowanaj socialdemokrataj za čžas rajchštágšćich wuradžowanjom w Barlinje wostacž. Same liberalne nowiny nětko wuznaja, zo so reakciji bližimy.

Awstria. Awstria ma nětk zas swoje definitivne ministertwo. Hrabja Taaffe je tola do njoho zastupik, ale jenož hafo ministrownych naležnosćow. Pšchedyhdstwo wjedže knjez Stremayr. Wotstupikoj staj jenož hrabja Auersperg a knjez Unger.

— Do brunicowych podkopkow blizko Woska w Čžechach (z kotrohož kłóšćtra naschi kłóšćtršey knježa pšichyhdžej) je so podžeńška woda dobyła, je zatepila a žakostnje wulku šćtodu nacžiniła. Njezbožo je so na te waschnyo stalo, zo jedyn hewječ delka hřuboko w zemi do jedneje woršćty brunicy z kilopom kopny, zady kotrejež běšče wulki hat wody. Woda pšchi přědku z džěry, kotruž bě kilop wurazył, jenož šćabje cyrcžesche, ale za křwilu so kaž z wrotami do podkopkow wali, hđžež je so 25 hewjerjow tepiko, dokelž zahe došč čžekucž njemóžachu. Woda je so potom tež do wschelakich sušodnych podkopkow pšchedřela a hiščeje pšechy pšchibywa. Tamny hewječ, kiž bě tele wody wufopač, drje za-

tepienju wuczeńny, ale, kaź by ł smjerczi wotšudženy był, za por dnom bu wot železnicy hrabnjeny a do smjercze zajėzdženy. — To pať njeje jenitka šchoda, ně, teź měřtu Ćzoplicam zatrařchne šchodowanjo hrozny. Tam so hewaf ze zemje czopla woda źorli, kotraž je tať strowa, zo kóźde lėto tysacy thornyh ludźi do Ćzoplic jėzdźa, zo bychu w tamnyh czoplyh kupjelach swoju strowořez zaš namakali. Wřchė domy w Ćzoplicach su tohodla w lėcze z cuznymi hořczemi wobřadźene, a tamni thėžerjo sebi wulki pjenjez wot swojich podroźnikow zařkuźa. Duź so dźiwacz njetrjebamy, zo so wřchitcy Ćzopliczenjo wulcyřchnje stróžichu, řhyřchicy, zo su so jich źorla czopfeje wody na dobo zaprahnyłe. Ćakle za tydżeń ludźo so trochu zmėrowachu; přchetoź wėcy wuřtojni muźojo su prajili, zo drje czopliřke czopfe źorla w tu řhwilu do pocźrjennyh podkoptow swoju wodu řczelu, zo pať to zařtanje, tať bórzy hacź podkopti budźa cyle poľne. W poľednich dnach su teź pod wulkimi řwjatocznořczemi za tym rycź pocźeli a to z wulkej nadźiju, zo so ł njomu doryja, dokeľ ģubje rny a czopliřcha zemja bywa. — Druzny pať zařy winu zemjerženjam přchicpėja, kotreź su ludźo tu a tam w tymřamym czajũ pytli. Teź přchi liřabonřkim zemjerženju bėchu czopliřke źorla na řhwilu zaprahnyłe (1755).

— 12. a 13. januara řwjeczėřche so w Ćilipřdorfje 13. lėtne wopomnjeczũ tamnoho řpodźiwnoho wuřtrowjenja. Ludźo bėchu so w njeřmėrnej mnohořczĩ w hromadu zeřchli, teź z Morawy, řakřkeje a t. d. Wřchudźom w ģnadownej řapalcy bė wulka poboźnořcz a nutnořcz wiďžecz. Wřeczor prjedny bė Ćeorgřwalde a Ćilipřdorf rjenje wobřwėtleny. Ćyrkwi dořtachu so drohotne dary. Nimalo kóźdy tydżeń přchicřczelu so pjenjezy ł natwarjenju ģnadowneje cyrkwje, z wjetřcha za wuřřřchane pacźerje. W lėcze 1876 nawda so 13,000 řchėřnadow, w l. 1877 něhďže 16,000 řchėřnadow a loni přchėz 15,000 řchėřnadow a nihďže tola njeje řadym człowjeť wo tajki dar prořchenny był.

řrancóřřka. řrancóřřki řejm je nětko wobřamknyť, zo maju so łomunardowje, ł řchtrařje do řaledonije pořřani, wobřnadźicź a zaš do řrancóřřkeje wróćicź. Su to z wjetřcha ludźo, kiź za czas němřto-řrancóřřkeje wójny w řarizu palachu, řmalachu, řoncowachu a hewaf wřchelafe njeřazanřtwa czėrjachu. řajřta wobřada so z tym řarizej a cylej řrancóřřkej řtanje? řřchĩndźe drje czas a najřřerje daloko njeje, zo něřřřche knjeřestwo z tamnym řuzřařřkim hólczczecom wďdyřchowacz budźe: „Herr, die ich rief, die Geister werd' ich nun nicht loř!“

Wolřarřka. Wolřarřki řejm je we ģłownym měřczė Ćirnowje w hromadu zeřtupiť, zo by krajej wjeřcha wuzwolil. Wřchudźom knjeři wulka radořcz. Wřchė řařy a torhořczėza so zelenja a wjetřche měřtnořczė su přchemėnjene do woprawďživnyh zahřodow. řhorhoje zmahuja so na domřřich, cyrkwjach a zjawnyh twarjenjach. řwjatocznije woblecženy lud přchėthodźuje so po řařach a řławi ze řpėřom řwój narodny řwjedżeń. Teź wjele cuznyh je do Ćirnowa zawitaťo a czĩ wřchitcy, dokeľ dořcz hořczėřncow njeje, wjac abo mjenje na řařach nocuja.

Bošwickomnu kedžbnosć wubudźichu tu zapóslancy z narańšceje Rumelije (kotraž ma pod turkowskim kujejstwom wostacž). Woni su jow pschischli, haczrunje skazani njeběchu. Powitanjo pak bě wutrobne. Su to Stojlow, Danow a Karaderow. Bolharjo sami prajichu, zo bychu pscheradu zawinyli, hdy bychu swojich bratrow z narańšceje Rumelije wotstorcžili. Tohodla je wošomdžesat bolharškich wótczinow pismono zložiko na wjercha Dondufow Korsakowa (kiž tam w tu khwilu w mjenje ruskojo khěžora rozkazuje): „Bolharjo njemóža za dobre póznacž nje-pschirodžene, w Barlinje postajene mjazy a dyrhja pscheczyno tomu wustupowacž, dokelž pschez to by jich narodnosć zahinyla. To swjatocznje wuznacž smy Bohu winowaczi a ludej a pschichodnosćzi.“ — Kaž so piša a Rusowka horco žada, zo by wojwoda Petrowicž, pschedyba senata a wuj czornohórskojo wjercha, wuzwolent byt za bolharškojo wjercha. — 23. februara bu bolharški sejm (skupšczynina) wotewrjeny. Po posedženju bě hošczina. We wschěch bolharškich cyrkwjach so modli, Bóh tón knjez chcyt hnadnje cyty bolharški narod zjenocžicž.

Naležnosće našchoho towarštwja.

Sobuwstawy na lěto 1879: ff. 120—123. z Budyshčina: Marja Kschizanec, Michal Chž, Jurij Klemens Jakubasch, Hana Rudželic; 124. Khata Mohnowa z Czemjeř; 125—130. z Radworja: farač Handrij Duczman, Jan Chž, Jurij Kjecžta, Hana Santowa, Madlena Winšhec, Jakub Holbit; 131. Hana Wolmanowa z Kuša; 132. Marja Micežec z Czornoho Godlerja; 133. Marja Hrehorjowa ze Stróžišceja; 134. Marja Místec z Khelna; 135. Korla Krempta z Khajowa; 136—138. ze Zdžerje: Pětr Wenta, Jurij Pětrjenc, Jan Schmarander; 139. Wóřchla Krawczikowa z Bronja; 140. Michal Pětrjenc, Dr. med. w Malešhecach; 141. Madlena Spanec z Maljec; 142. Michal Wels z Něwsec; 143. Miklawš Mlónk ze Stoneje Borščezje; 144. R. V. priora Paula Mětec.

Sobuwstawy na lěto 1878: ff. 492—495. z Radworja: Michal Wěř, Madlena Wawriřkowa, Michal Donat, J. Š.; 496. Khryšt. Donatec z Khelna; 497. Haniža Vermichowa z Lahowa; 498—501. z Radworja: Pětr Kurjo, Michal Schpihela, Haniža Lehmanec, Miklawš Biedrich; 502. M. M. z Čž. Š.; 503. 504. z Bronja: Pětr Kral, Madlena Wenclowa; 505. Jurij Zoffa z Libuchowa; 506. 507. z Kamjenjej: Pětr Winar, August Helas; 508. Michal Schotta z Měřkowa; 509. Michal Čžunka z Khelna; 510—512. z Khajowa: Marja Hajčina, Korla Krempta, M. Čž.; 513. Jan Wuf z Radworja; 514. Jan Schmarander ze Zdžerje; 515. 516. z Brěmjenja: Jan Khócža, Jakub Konecht; 517. Miklawš Mlónk ze Stoneje Borščezje.

Dopnarčichu na lěto 1877: ff. M. W. z R.; M. Ž. z L.; M. W. z B.; J. W. z Kh.

Na lěto 1876: f. M. W. z B.

Dobrowolne dary za towarštwjo: ff. M. Mlónk ze Sl. Borščezje 50 p.; J. K. Jakubasch z Budyshčina 50 p.; priora Paula Mětec 1 m. 50 p.

Dary a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdary kapital a dotal nahromadžena dań wuczinještaj: 38,057 mark 17 p.

K czeleži Božej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: ex voto z Kalbic 1 m.; Madlena Hendrich z Radworškojo Haja 45 m.

Sromadže: 38,103 mark 17 p.

Dary za chrtej w Žitawje.

Wysokodost. f. can. cap. cantor J. Kuczant 300 mark; wnjokodost. f. can. cap. scholasticus P. Schotta 200 mark; špitališka (famjencsta) wořada 131 mark; pirnajiša wořada 180 mark.

Dale z budyshce wořady: ff. Handrij Guda z Hornjeje Kiny 20 mark; P. Wuda z Džěžnikec 2 mark; J. M. z Budyshčina 15 mark.

Dar za swj. Wóta: z Kalbic 1 mark.

Knihy rjenje a tunje wjaza

Karl Weitsch w Kulowje.

Čižičež Smolerjec knižičiškczetnje w macžičnym domje w Budyshčinje.

(Wšchipoloženej 2 pastyrškej listaj hnadnoho f. biskopa.)

Katholfski Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Gudowy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 6.

15. měrca 1879.

Lětnik 17.

Njedostatk duchownych.

We wschěch krajach počina nuza być na duchownych. Haj z blaťami je hižo tať wulka, zo dyrbiny so za pschichodnosć najhóršeho bojecz. Nimale wschitcy francózscy biskopja su w poslednich lětach wěrinych na to kěžbnych czinili. W Němcach njeje lěpje. W samym katolfskim Tyrolu je brigenfski biskop na tónle njedostatk skorčicž dyrbjal. A zo tež w našcej Sakskej w tym nastupanju hubjenje steji, to kóždy z nazhonjenja wě. Hdy by z khwilemi k nam duchowny z cuzby njepschicžahnył, někotrezkuliž duchowne město by njewobsadžene wostacž dyrbjalo.

Šhto ma so w tajkich zrudnych wobstejnoscach czinicž?

Wšchede wschěm je swjata winowatosć kšchecžanskocho ludu, z paczerjemi wo dobrych duchownych prosycž. Khrystus je prajil: „Prošcěže Knjeza, zo by džělaczerjow do swojeje winicy poškal.“ Ludžo dyrbjja so modlicž, Bóh chceł wjele młodym mužam powołanjo k měšchništwnu do wutroby skłascž. Zo ma so wosebje w suchich dnach stacž. A hdy bychy so wschudžom rucy k njebjesam pozběhowałe, a stotyacy so wo dobrych duchownych k Bohu wołali, móhla drje tale modlitwa njewuškschana wostacž?

Druhe, šhtož so czinicž dyrbi, je: starschi dyrbjja husto swojim džěczom něšhto wo powołanju k měšchništwnu powjedacž. Katholfskej młodsćzi dyrbi so husto na měšchništwno hafo na te najswjecjšiche, najwyschšiche, najwosobnische a najrjenšiche pokazowacž, šhtož je na zemi. Tak by czista wutroba někotrohóžkuli hólczeca zahorjena byla za měšchništwno. Wobozna macž móže w tym nastupanju wjele skutkowacž! Šhto tež je za kšchecžansku swójbu rjenšiche

a tróschtnišče, hačž wopomináčž, zo je jedyn jeje sobustawow z měščništwom debjennj, kotrež w Božimaj woczomaj wšchu nazenířku dostojnosć a móć pschesaŭa? Jedne džěcžo pschi wołtarju abo w klóschtrje je za swójbu zawdawř časnoho a wěčžnoho zbožja. Ach, kať hłupje někotřřžfuli katholicscy staršchi sudžja! Wonj měnja, hdyž jich syn do duchownych abo jich džowka do klóschtra dže, zo staj kať žubjenaj a zemrjetaj. Ženož so woženicz a potom je wšcho w rjedže! Swětej ž wutrobu rady swoje džěcži dadžja, ale Bohu a cyrkwi a wołtarju . . . wo tym njechadžja nicžo wjedžecz. O zaslepjeni staršchi, wam pobrachuje hiščcže poľne swětko wěry!

R tšeczom dyrbi za to starane byčž, zo by so na šchulach powoľanjo ř měščništwu nježhubiko, ale wjele wjac wubudžene a posyljene byko. Někotřřžfuli hólčec započnjne swoje studije z wotmyslenjom, na duchownstwo so pschihotowáčž — ale na šchulach tele powoľanjo wotbudže. Swětni wučerjo su husto njekatholicscy a njewěrniwi mužowje, kiž pschi kóždej škadnosćzi pokazuja, kať jara katholicste duchownstwo zacpěwaju. A tež duchowni wučerjo, kať jara so z bojoščje psched ludžimi na ředžbu bjeru, luboščž ř měščništwu w młodžencskich wutrobach žbudžowáčž! A kať minje so pomařu wšchě zahorjenjo za wyščšche, pschenaturške žiwjenjo. Mamy dha so hiščcže džiwáčž, zo sebi jenož někotřř wěru swojoho džěcžatstwa, luboščž ř Žbóžnikaj a macžeri Božej, njewinwatoščž wutroby, wjesoľoščž na cyrkwi, jeje Božich škužbach a šakramentach wobřhowaju? Šchto řčyř so potom hiščcže ř měščništwu wobrocžicz?

Duž dha maju staršchi, kotřřchž syn chce na duchownstwo studowáčž, swjatu winowatoščž, joho šřerje a ľepje do biřkopřkoho seminaru dacz, zo by wšchěm štracham, kotrež jomu a joho powoľanju hrožja, čjim šřerje wučžeknyř. Tohodla piřa hamž Benedikt XIV. w ľěcže 1725: „Šdžez su duchowni wot přenich ľět runja młodym rostlinam z luboščžu wothladani a w seminarach we wědomošččach šwěru rozwučženi byli, tu, zasadženi do winicy Řnjezoweje, ř zbožju wofadow a ludow wjele spomožnoho škutkujja, to my z dořholětnoho nazhonjenja wěmy.“ A kóždomu je derje wědomo, zo za našchich studowachych młodžencow hižo pschez 150 ľět dořho řerbski seminar w Prazy wobřteji. Tam njetřebaju so bojecž, zo bychu wot žlych pschikřadow a zasadow šwěta natřknjeni byli a swoje powoľanjo ř měščništwu wotbyli.

Še ludži, kiž praja, zo pschitomme wobřtejnoščče, zo pschescžěhanja cyrkwie a wěry młodych ludži wot duchownstwa wotdžeržuja. To pať je měnjenjo liberalnych catholicow. Šchtož je wopravdže powoľanjo, a tele powoľanjo njeje z rozpuchčžennym žiwjenjom pschifadžik, toho žrudne postajenjo cyrkwie zawěščje njewotdžerži, na duchownstwo studowáčž. Na wopať, to joho powoľanjo posyljnuje. Nadobna, młodořtna wutroba muřy so džě runje tohodla za cyrkwej, za jeje škužbu a zakitowanjo zahoricž, doľež je wona, tale njewjeřta Řhřystusowa, ze wšchěch štronow tyščhana. Šdžyž so kať nima, hdyž je pschi wšchěch pschescžěhanjach, kotrež cyrkwej domapřtaju, pschecy mjenje a mjenje

duchownych, dha je to dopokazano, zo je w křesćejanskim swěće wěra wotewžała a lubość wustudła, a zo so poslednjomu času pschibljujemy, dokelž Šezus je zjawnje prajił, zo budže wěra na zemi skaba, hdyž wón pschińdže swět sudžić.

Ze swětom złě steji. Zbóžna Khatrna Emmerichec bě něhdy w spo-
dzivnym widženju z hněwom zawolała: „Wy padušci! Čakajće, wam so
njeporadži! Pastyr steji na skale. Wy měšćnicy, wy so njehibacze! Wy
spicze a wowčěrnia pali so na wschěch różkach! Wy niczo njecziniče! O kač
budžecze to něhdy wopłakowacž! Cyku nóc dyrbjach pschiladowacž, kač nje-
pscheczelajo našchoho Knjeza Šezusa (cyrkej) na kalvarskej horje sem a tam ča-
hachu a czwělowachu! Ja widžu tač wjele pscheradnikow. Woni zujescž
njemóža, hdyž so praji, zo hubjenje steji. Wschó je jim prawo,
móža-li ze swětom so zradowacž.“ A tač je, liberalni katholicowje pschecy
praja, njeje tač złě, my móžemy čakacž. Woni widža cyrkej na kalvarskej
horje sem a tam czahanu a so njehibaju a katholicli lud njeproscha, zo bychu
swojim synom do wojeřstwa Šezusowoho, do Knjezoweje winicy, do swjeczenych
rumow měšćniřtwu zastupicž dali. A katholicli lud, njech tež tele wołanjo za-
styschał, zatyka sej wušci a praji: to pjeněz křochtuje! Wowčěrnia Křy-
stusowa na wschěch różkach so pali a hašchacych kač je mačo! Woni dadža
krasnomu templej so palicž a změrom pschiladuja!

Starschi, wučerjo, a wy wschity, kiž mlodošč wotkubljecze, posłuchajće
na cyrkwinu hłós, modlijće so a džekajće, zo bychu powołani pschihadźowali.
A šchtóž je z časnymi kubłami zohnowany, tón po swojej zamožnosći pomhaj,
zo by tež křudy pobožny hólčec, kiž powołanjo k měšćniřtwu pokazuje, wołanjo
dobroho pastyrja mohł scžehowacž.

A stawiznam poněmčjenja w Hornjej Łužicy.

(Pokraccžowanjo.)

Same němřte sudniřtwu, kotrež je w druhich słowjanskich stronach wjele
pschipomhało, němřtu rycž zawjescž a serbsku wukorjenicž*), njebě nihdže w
Hornjej Łužicy serbskej rycži wulku ranu zasjadžiko.

Na wsach mjeńřche wěcy rozsudžachu serbscy rychtarjo, a pschi woběmaj
krajnymaj sudomaj w Budyschinje a Zhorjelcu, hdyž wschity wjesni ludžo sebi
we wjetřich naležnosčach prawo pytač dyrbjachu, bě wosebite wotdželenjo za
wy, w kotrymž, kač so zda, w serbskej rycži jednashce. W jenej liščinje z lěta
1436 (archiw w Marinej Šwěždže czisło 212) přeczowřki a luthycžanski (pola
Hobžija) rychtar so mjenujetaj „starosčži“ (Erblandgerichtschöppen) w Budy-
schinje. Tymle budyskim „starostam“ řu zawěcže podobni „Starafen auf

*) W Anhaltskej a w abtowni Mienburg bu serbska rycž pschod sudom 1293, w
Altensburgu, Lipsku, Cwikawje 1327, w Miřnje 1424 pod řmjertnej řchrasu zakazana,
K. Andree, Wendische Wanderstudien 1874 str. 143.

dem Lande“, kotič na psch. 1376 z krajnym bohoto a zhorjelcžanškimi wicžazami (vasallami) a radnymi knjezami „mjez na holi“ wobenč durbjachu. (Lausitzer Magazin 1837 str. 220.) — Tež knjeza nad Kamjencom, kiž na svojim knjejtvoje sudžachu, su po wščem zdaczu za svojich serbskich poddanow serbskotoho sudnika měli, kiž hiščeže w lécze 1225 słowjanski titl „župan“ wjedžesche. *) — Za serbskich poddanow mišchonskotoho biskopstwa w Hornjej Łužicy wobstejesche hiščeže hač na spocžatk tohole lěstotetka wosebitu serbski sud w Ğodžiju (das „Ehding“ beim „Dingstuhl“ zu Göda), hdžez 24 biskopske wšy sebi prawo hladachu. Pšchi nim bě za sudnika („Amtslandrichter“) hodžijiski rychtar, staršcy muže („Amtslandschöppen“) běchu z rychtarjow druhich biskopskich wšow zebrani, a jedyn stotpnjanski zastojnik wjedžesche jenož jednanja. — Hiščeže psched 100 lětami smědžachu Serbja wšchudžom w Hornjej Łužicy psched sudom serbski rycžez. Njerezemjachu sudnicy serbski, jim so pschisahany tołmacžer pschida. Same krajnoknjezowe wukazy Serbam so serbski wozjemowachu. (Knauth, der Oberlaus. Sorbenwenden Kirchengeschichte 1767 str. 370.)

Z dotalnoho je jasnje widžecz, zo njeje so ani němstomu zemjanstwu ani němstomu duchownstwu ani tež němstomu měščezanstwu pschez dlějšche dnžki 800 lětne knježenjo radžiko, na dokhim wječžoru tohole kraja serbsku rycž a serbske waschňjo zahnacž. Ze słowjanskej swěru a wutrajnosčju su so tu Serbja swojeje narodnosčje džerželi.

Čim spodžitnišcho je, zo cyła narańšcha a pschipołdnišcha strona Hornjeje Łužicy hižo w běhu 13. lěstotetka čišče němška do stawiznow stupi. Wina na tym pak je, zo bě so tu huste němške wobhydlerstwo zasnydlišo a jara rědke serbske wobhydlerstwo tak prajicy poduško.

Zo němscy pschiczahowarjo nowe wšy založowachu, je nic jenož k wěrje podobne, ale hodži so tež ze starých liščzinow dopokazacz.

Ğdyž w lécze 1268 braniborskej markhrabji kaž wšče swoje kraje, tak tež Hornju Łužicu mjez sobu dželeštaj, bu postajene, „zo njesmje žadyn wot njeju w krajnoknjezowymaj holomaj (budyškej a zhorjelcškej) pódla dotalnych wšow nowe wšy založicz“, khibali z dowolnosčju wščech druhich pscheczelow, zo by z tym hońtwa w tutymaj holomaj, jim zhromadnje pschiskušaca, njeczerpjeka. (Cod. Lus. 94.) Potajkim běchu hižo psched lětom 1268 w tehdom hiščeže hustých lěsach polnóeneje Hornjeje Łužicy nowe wšy založene a najškerje z Němcami wobsadžene. Tež we budyškej holi pschi brohad wulkeje a mašeje Šchprewoje namašamy wšy z němškimi mjenami (Neudorf, Neustadt, Hermšdorf [Hermanech], Friedersdorf [Wjedrichsch]), ale my dopokazacz njemóžemy, hač su hižo w 13. abo 14. lěstotetku wobsaše, a njech je tež němscy pschiczahowarjo založili, woni sami pschizwazachu za krótko pod wliwom serbskeje wokołnosčje serbsku rycž a serbske waschňjo a placzja ze wščem prawom

*) Mjeno „župan“ dale nihdže w hornjoluzičkich liščzinach njenańdžemy, hač jow Cod. Lus. II. 5. „Merboto supan“ swědł w Kamjencu.

hižo wot lěttotetkow za serbske wšy. Hinaf ma so ze wšami w zhorjelskej holi. Mjez Nisu a Kwisu nanižemy nimale lute wšy z němskim mjenom. Z Penckom (Penzig), ze Serbskej (nětko Delnjeje) Běkej (Wiel) a z Čžornej (Tschirna) pschěstawaja tu serbske mjena. Tow kónčiji so tež runa, plódna runina, w kotrejž kaž wšchudžom Słowjenjo sydlachu. W dalschej holi pak su Němcy nowe wšy załožowali. A zo je so to hišćeje w 14. lěttotetku stawało, je z toho widjeć, zo 1329 krajny knjez penckowskim knjezam tule holu pschěpoda z tym prawom, „zo smědža tječni džel wšchěch dawkow z nowych wšow (de novis plantationibus) za so zdžeržec.“ (Cod. Lus. 278.)

Zo je so w Pencku přjedy serbski ryczało, dopomina hišćeje pomjenowanjo „Holunken“ t. r. holanow z lěta 1514, kotrež stražnicy (wajchtarjo) na tamnym hrodže mějachu (N. Script. rer. lus. III. 350 extr.), ale na wšach zhorjelskeje hole je so wot spocžatka němski ryczało.

Nowa, němska wjes běchu tež nětczišče Němcy (Döringhausen, přjedy tež: Türkenhausen, 1264 pak Düringenhuisen) † pońocy wot Kulowa. Běchu so tam thüringscy pschicžaharjo zasydlili, kiž najšferje kaž kamjencscy knježa sami z blizkosce Weißenfelsa poshadžachu. Runje tak bě tež nětczišče město Kulow (1248 villa Witigenow) na kóždy pad hakle wot Wittiga I. z Kamjenca, kiž bě srjedž 13. lěttotetka žiwny, na zahonach staroserbskeje wšy Kulowca nowo załožena wjes. Tak tež pozdžišcho nasta Nowa wjes (1264 nova villa), jenož z Čžornym Hallschtrowom wot Kulowca dželena, a Salow (1290 Salowe), kotryž bu najšferje z Němcami thüringsteje Sale wobsadženy. Podobnje bě snadž nětczišče Schwesdorf (pola Kamjenca, 1225 Swavesdorf, 1284 Swabistorf) schwabska kolonija (wosada). — Najšferje běchu so w Frankenthalu, † wječoru wot Bistopic (1241 Brantental) Frankowje zasydlili. Móžno, zo bě Wiprecht z Groitscha († 1124) kaž na swoje herbske kubla pola Begowa, tak tež do Hornjeje Łužicy, kotruž bě jomu joho mandželsta jobu pschinjesła, frankowskich kolonistow (wosadnikow) powolał. (Pokrəcəwanjo.)

3 Łužicy a Sakskeje.

3 **Budyskina.** Wot nas hižo wozjewjene „Mjeńšche spěwarske knihi,“ kotrež běchu hafo „Pschidawoł † Nowej Sěžufowej Winicy“ wušće, móža so nětko tež wosebje dóstac a hodža so derje za katholicke schule, w kotrychž so serbski choralny spěw wučiji. Pozdžišcho wuńdu † tomu hišćeje choralne hłosy abo melodije, zo by so pschězjenoscž w cyrkwiniskim spěwje stónčnje z pomocu schulow dokonaja. Dolež pak dyrbja so schulerjo a młodži ludžo tež pschiwucžowacž, zo bychy pschi spěwje w cyrkwi na nutrne modlitwy njezabychali, je runje nowy wudawoł spomnjenych „Mjeńšich spěwarskich“ z pschidatymi najwážnišchimi modlitwami wušchoł pod wosebitym titlom: „Bobožny Spěwat.“ Tutou wopšchija (z chła 204 stronow) wšchelafe modlitwy wob džen, pjecž Božich

myslow, niektore nyschpory a t. d. Woszebje za te cyrkwie, hdzež so kaczanski nyschpor spewa, namakajcy tu sydomnacze kaczanskich psalmow ze serbskim pscheložkom a 24 kaczanskich hymnow z pokazanjom na te khěrłuske, kiž su pscheložk abo pschedželanjo tamnych hymnow. Litaniija lauretanska a wo wschitkich Swjatyh je tež kaczanska pódla serbskeje, dale je Miserere, Domine rex, Ecce Dominus, Missa a Requiem woczishejane. Skóncznje je so pschidała ministracija, t. j. služba ministranta pschi wohtarju, joho wotmošwjenja a nadrobne rozwuczenjo. Tak směny tule nowu knižku wosebje schulerjam a młodym ludžom naležnje poruczečž.

— Professor Seef, direktor twarcowskeje schule w Žitawje je wozjewit, zo tsi plany za cyrkej w Baczonju hnydom po jutrach wubjerfej pschedpožoji. Potom budže zhromadžizna wubjerka w Baczonju, sčtož Posol hiščeje wozjewi.

— „Ružiczan“ (měsacznik za pišmowstwo, ryczešpjt a narodopiš z podobiznami słowjanskich časorunikow a t. d.) wukhadža hižom 18 lět. W nowšjim času wón swoje město z džěla wudawarštwu „Lipa Serbskeje“ wotstupi, a hladajo na to, zo by so pschěz njoho rozpschěšceranjo tutoho organa młodych Serbow na žane waschnjo njezadzěwala, njeje wón cyfe zańdžene lěto wukhadžak. Mjez tym je so „Lipa Serbska“, wot našchich młodych krajanow wudawana a wot našchoho luda khwalobnje witana, tak mócnje wobtwjerdžika, zo jej wadžicž njebudže, hdžž so „Ružiczan“ z nowa wudawa, tola po druhim programje. Duž budže so wón po zebranju wschelakeje rady a wschelakich žadanow po zasadač, bóle sčěrofikich, wudawacž, džiwajo nic jeno na kužifkich Serbow, ale na wschěch Skowjanow. Dla dopjelnjenja tutoho wotmnyšenja pschinjese wón nastawki, nastupace wschě jenotliwe słowjanske splahi, dale po njewobmjezowanych časach podobizny Skowjanow, skutkowacych za Skowjanstwo pač ze słowom, pač ze skutkom, a skóncznje tež hudžbne a belletristiske pschitohi. W přenim čyisle je tež jedyn słowjanski hlós město dóstač, tola jenož na pokazku a toho dla bjez hudžbneho pschewoda. My „Ružicžana“ wschitkim, kiž w maczernej rycži rady čitaja a so rozwuczeja, naležnje pschoporucžamy.

Ž **Huski.** Po krotkej chorosczi zemrje tudy 5. měrcsa knjeni hrabina Schall-Niauconrowa, rodž. swobodna knjeni z Palm. Wona bu hakle loni 20. meje zwěrowana. Pschi swojim džewjecžměsacžnym pschewywanju w Huscy bě so hafo wulka dobročěrka khudyh a potřebnych wopokazala a sebi wschěch wutroby dobyła. Zeje pohrjeb bě jara swjatoczny.

Ze wschoho swěta.

Řěmska. Řhěžor w poslednim času trochu na schiju khoruje a nje-móžesche so tehodla na pohrjebje pólnoho maršchala hrabje Roona wobdžělicž. Roon, kotrňž běsche rajchštagski zapóštanec, bě do Barlina pschijěč, zo by na rajchštagu sobu wuradžowal. Na pucžu bě so pač zazymnik, z cžohož tak sšhorje, zo dychjesche wumrjecž. Wón je na swoje kubło w Šorbicach w

pruskej Hornjej Łužicy hrjebany a zawostaji dweju synow, kiž staj wyschfaj, jedyn bě w sedanskej bitwje padnył. Njebohi Koon bě wěrny, pobožny muž — w naschich dnjach wulka čzešč z za tał wosobnoho knjeza.

— Z rycze, kotruž je wječich Wišmarck pschji jednanju wo prancowu zakon (po kotrymž bychu so pschichodnje rajchstagscy zapóskancy sudnišcy wotštrafowacž móhli, hdy bychu snadž w rajchstagu jara wótrje rycželi) džeržaf, chcedža něfotši sudžicž, zo budže rajchstag rozpuschcženy. Zafon samón pał bu jednohłósnije zacžijnjeny.

— Ze rycž, zo so za Elsaß a Lotharingŝku wosebite knjejštwó postaji a zo budže tam pruski kronprync tał dolho knježicž, hacž budžetej pomjenowanej provincy k jednomu němškomu krajej pschizamknjeney. Hacž dotal škušatej drje k Němcam, tola nic k žadnomu němškomu krajej.

Awstria. Čzoplicy zapischa džěn 3. febr. ze žlotymi pišmiki do swojich stawiznow. Na tymle dnju běchu so w hłubokošči 13 metrow k čzopłym žórłam doryli. Woda pokazuje staru čzoplotu wot 38 stupnjow Reaumura. Duž nětko w tymle starym kupjelanškim měščje powšchitkowna radošč knježi a wschě woblicža, prjedy z bojoščju a starošču zmórschcžene, su so wuhladkowale. Wschudžom su so tež z džakownošču wulke kemsche džerželi. Šchtož čzopłku wodu samu nastupa, je hiščcže njewěšte, hacž budža ju z murjowanymi hacženjemi k tomu nuzowacž, zo by sama na wječich zemje won žórlika, abo hacž budža ju z hłubiny horje plumpacž. Ze wulka nadžija, zo budža Čzoplicy w léče wjele wot cuzych — šhorych a wčipnych — wopytane a zo žmėja z toho dobre dołhody.

Štalška. W tutym kraju je knježerstwo hacž dotal 3037 mužškich kłóschtrów z 29,863 rjadnikami (kłóschtrškim bratrami) a 1207 žónškich kłóschtrów z 23,999 knježniami, potajkim wscho do hromady 4244 kłóschtrów z 53,862 kłóschtrškim wosobami zahnało. Za franjene kłóschtrše kubla dósta 942 millijonow. Ze Štalška nětk zbožownišcha hacž prjedy? Čžitaj nowiny a ty so postrožiš nad muzu a hubjenštwom, kiž wschudžom w „zjenocženej“ Štaliji knježitej. Na rubjnych cyrkwinškich kublach wotpoczjuje poklecžo Wože. To su wschitey žhonili, kiž swoju ruku za wobsedženštwom cyrkwje wupšchěštrjechu.

Šendželska. W Africy wobaraju so Šendželcženjo hiščcže pschecy psched žuluami w dobrych postajenjach a žadosčiwje čakaju na pomocne wójšto z Šendželškeje, kotrež je so hižo na pucž podało. Wulke zbožo, zo je řeka Tugela po wulkich deschčach daloko a šchěroko wscho poččrjela tał, zo njeje wojakam krała Ketywaha možno, do šendželskich krajow zastupicž. — W Afgħanistanu by wscho rady napšchecžo Šendželčanam wojowało, ale pobrachuje nawjedowarjow, kiž bychu so wot njepšchecželow njedali z pjenjezami wobtyfacž. Šubiški měštokral dósta pjecža wot Šakuba Kħana list, w kotrymž so wozjewuje šmjercž Šchira Mija a zwólniwosč Šakubowa, z Šendželškim so wujednacž.

Boharska. Za pšchedyhu narodnoho sejma bu wuzwolentj exarch (arc-bisfop) Anthimos, razny a zdžekany muž w srjedznych lětach. Wosobni z pokodniščeje Boharskeje (naraščeje Rumelije) so po wobzamknjenju sejma k wuradzowanjam njepšchypuščezjea, zo bychu barlinske wuczinjenja pšchecroczene njebyše. Ale z tym njeje na žadne waschjno pšchidate, zo bychu Boharomje na pokdnju a poknocy jedyn narod njebyli, haj to je přenja winowatošč narodnoho sejma, zo by ze wschrej swěru džekal na politiske a narodne zjenočzenjo wschěch boharskich krajinow.

Naležnosčeje našchoho towarštwja.

Sobustawy na lěto 1879: ff. 145—148. z Wotrowa: Jakub Balcat, Miklawš Schotta, Michal Bobit, Jakub Luščanski; 149. a 150. ze Žuric: Miklawš Čyž, Pětr Weclich; 151. a 152. z Krjepjec: Miklawš Knjež, Miklawš Koch; 153. Marja Mijanec z Koslowa; 154. Miklawš Frencl z Raibic; 155. a 156. ze Schunowa: Miklawš Koch, Michal Rachel; 157. Žurij Kóžleč z Nowoslic; 158.—160. ze Schunowa: Michal Holbit, Pětr Schotta, Marja Rabec; 161. Jakub Bórnač z Konjec; 162.—174. z Miloczič: Michal Zawort, Miklawš Brust, Michal Žwan, Miklawš Wawrit, Miklawš Rhyčer, Jakub Bjaršč, Jakub Šejdan, Miklawš Lušach, Miklawš Kral, Miklawš Pjecžka.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 518. a 519. z Wotrowa: Jakub Luščanski, Michal Krawc; 520. Ğana Čjemjerka z Nowodwora; 521. Jan Čyž ze Žuric; 522. a 523. ze Schunowa: Michal Rachel, Pětr Schotta.

Darj a dań za chrtej w Baczonju.

Rawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnještaj: 38,103 marf 17 p.

K čžešči Božej a k špomozenju dušchow su dale woprowali: ff. N. N. z Budyščina 6 marf; N. N. z Budyščina 3 marf; B. ze St. C. 2 marf; Marja Lebješčyna z Ğórkow 7 marf 50 p.; njemjenowana 1 marf; A. S. 15 marf.

Gromadže: 38,137 marf 67 p.

Darj za chrtej w Žitawje.

Wyšokodost. k. konsistorialny radžiczer superior a farar Buť w Dreždžanach 300 marf; k. assessor pšchi wokrjesnym sudže a vikariatny sekretar Poland w Dreždžanach 60 marf; ka-tholiska wosada w Nowych Dreždžanach 157 marf. — Dale z budyškeje wosady: „Anježe, daj jej wěczny wotpocžink!“ 15 marf; A. S. 6 marf. — Z křtoščanskeje wosady: ff. Njemjenowana 1 marf; Marja Lebješčyna z Ğórkow 7 marf 50 p.

W expedicijach „Katholstoho Posola“ móža so dóstač:

1. Mjenšche spěwarške knihi

za katholicich Serbow. Zrjadował M. Hórník. 100 stronow. Zwjazane za 60 pjenježkow.

2. Bobožny Spěwar.

Mjenšche spěwarške knihi z modlitwami. Za katholicich Serbow wobdžekal a wudał M. Hórník. 204 stronow. Zwjazane w placje za 1 marf, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złotym rězom 2 m.

Wobě knižcy hodžitej so derje za šču lu a za młodošč.

Čižkěj Smolerjec knižicizčeznjeje w macječnym domje w Budyščinie.

(K tomu čižku wozjewjenjo knihi: „Bobožny Spěwar“.)

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na póstce a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowny časopis.

Wudawany wot towarstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 7.

5. hapyrła 1879.

Lětnik 17.

Podpjerajezje twar katoliskeje cyrkwiczki w Hajnicach!

W lěće 1866 natwari firma Grünner a Faltis w Hajnicach blizko Budystec pšchadownju abo pšchedzenowu fabriku. Wot jeje spoczatka hač do nětko běchu džělaczerjo a džělaczerki we njej zwjětšcha z Čzech, z Morawy a Šchlesynskeje, dokelž w tamnych stronach tale industrija hižo dawno wobstejesche. To budže pak tež pšchichodnje tak, dokelž našchi ludžo džělaja radšcho w rólništwej a we wšchelakich rjemještach, dyžli we pšchedzenowych fabrikach.

Wulki džěl tychle ludži bydli we wulkim twarjenju, kotrež je so blizko fabriki za nich natwariko, tola bydla tež z džěla w bližšich wsach budysteczanskeje wosady, t. r. w Hajnicach, Budystecach, Debsecach, Raschowje, Lejnje a Zahorju.

Wo wěrywuznaczu su hajnicžanscy fabrickcy džělaczerjo z dwěmaj třečiznomaj a husto hišćeje z wjětšchim džělom katolscy, po narodnosći pak je runje tak wjacny Čzechow dyžli Němcow. Po dotatnym zakonju su do Budystec zasarrowani a zaschulowani, tola hačo katolscy su farskej cyrkwi w Budyschinje pšchipokazani. Zohodla tež sezele tale cyrkej kóždy tydžeń junu kapłana, nětko f. Rólu (prjedy f. Zuscžanskoho) do Budystec, zo by katolickim džěczom w tamniškej schuli kšchescžansku wuczbu džeržak.

Džěl tychle džělaczerjow drje wopytuje tachantsku abo farsku cyrkej w Budyschinje, ale mnohim je to tola trochu daloko, wosebje w zhuskim poklěcže tajkim, kiž dosč dobreje drašty nimaju. Tak so stawa, zo někotryžkuli tajki wot cyrkwe zdaleny woliwkuje w bohustženju a we zastaranju swojoho duchownoho žiwjenja.

Tohodla su džěłaczerjo sami, wosebje někotři katolicy mandželscy a staršci, kaž tež wobsedzerjo a wjedźiczerjo fabricki a duchowni w Budyščinje hižo dawno pscheczo wuprajili, zo by so w Hajnicach katolska privatna křapała abo cyrkwičska natwarika, w kotrejž by duchowny z Budyščina z wopřědka měšacznje junu Bože služby džeržal a swjate sakramenty wudžěłal. To by dobrych katolikow wobtrucžalo a liwofich z nowa zahoriło za swjatu wěru a za swjatošćenjo duške. To kóždy spóznowa a wuznawa.

Duž su po dlěšich pschědběžnych wuradženjach wóndanjo najprjedy tšjo nanowje pschihotowacy wubjerł za tule naležnosć wutworili a wot wobsedzerjow fabricki twarške město za cyrkwičsku wuprosyli a tajke z hotowosću, kiž je pschipoznacza a dzaka hódna, hnydom dóštali. Woni a jich pscheczeljo su tež twarški plan wot k. Rauba, twarškoho mišchtra w Budyščinje, wudžěłacž dali. Wo tymle planje a naczišku budže twar cyrkwičski z tórnikom na 5000 abo 6000 markow pšaczič, dokełž ma so na kamjenitnym podkóžku jenož z cyhelow a drjewa twaricž.

Rak by nětko móžno było, tónle twarški kapital nahromadzić? Džěłaczerjo a džěłaczerki su slubili, w krótkim času najprjedy 500 markow nawdacž abo wot tydženškeje mzdy sebi dacž wotezahnyč. Wobsedzerjo fabricki su pschěz swojoho zastupnika k. A. Boráka hnydom 200 markow slubili; woni dadža, kaž bu prajene, tež twarške městno darmo ze slubjenjom, zo so cyrkwičska katolikam pschewostaja, kaž dołho tam tajcy budža, byrnje na mjeno fabricki pschěd wyschnosću zapisańa była. Zo pak tam džěłaczerjo najbóle z Čzech a z Morawy tež w pschichodnosći budža, smy horjeka dopokazowali.

Sdy by bohatty wulkomyšlny katolik dobreje wěcy dla kapital počezil, by so hnydom z twarjenjom započžalo a lětsa dokonjało. Za něhdže pieč lět by so kapital zasy wróćzo zapšaczič, dokełž by so wjedźiczerstwo fabricki za pšaczenjo starało z wotezahowanjom džěłka tydženškeje mzdy, sychtož pschi někotrych stach džěłaczerjow tójschto wuczinja. Tež z pschědacža 300 hnydnych městnow we cyrkwičcy by so wjele wuwitowało.

Sdyž pak nikoho k mjenowanej wulkomyšlnosći wězo nuzowacž njemóža, su sebi někotři džěłaczerjo a jich pscheczeljo zańdženu njedželu, 30. měrca, popódnju w bydle k. direktora Franca Steinbacha w Hajnicach wuradžili, komitet za zběranjo darow k twarjenju katolskeje cyrkwičski w Hajnicach tworicž a su wobstacžo toho samoho w tychle dnach cyrkwinškej a duchownej wyschnosći wozjewili. Do tohole komiteta šlusheja: k. Franc Portig hafo pschědsyda, Jan Němeček, Burkhard Pitermuž, Karl Stupka, Wjacław Schober, Wincenc Grundmann, kaplan Michal Kóla hafo poškadnik a farar Šórnik hafo pišmawjedžer.

W spomnjenej zhromadžiznje wza na posledku mjenowany pschisłuschnosć na so, zo by so mjez druhim a najprjedy na katolskich Serbow z naležnej přóštwu wobroczič, zo bychu z křesćanskeje lubosće twar cyrkwičski w Hajnicach

podpjeracž chcyli, hdyž so derje wě, zo woni nic jenož swój podobny z h r o m a d n y serbski wotmysł w B a c z o n j u tak bohacze spěchujaj, ale tež w dalšich stronach wšchelake katolske naležnosće podpjeraja.

Duž Waš, lubi serbscy katolscy krajenjo! luboznje prošču, podpjerajće tež tule nowu katolsku wěc! Wudželeće po možnosći snadž nětko jačmožnu pschi wozjemjenju jubilejskeho lěta za twar katolskeje cyrkwicžki w H a j n i c a h. W y p o m h a c z e z t y m B o z e k r a l e s t w o t w a r i c z w s t a r y h a m ł o d y h, t u t h w i l n y h a p s c h i c h o d n y h w ě r y b r a t r a c h a w ě r y s o t r a c h! „Cžinće dobre wšchitkim, wosebje tym, kiž wascheje wěry su“, napomina Waš swjaty Pawoł. Galat. 6, 10. Cžinće po tymle słowe tež pschi tutej pschiležnosći!

X. Sórnik, faraár w Budyschinje.

Robert Berger. †

Z našeje diöcesy a wosebje z jeje serbskeho džěla je we staršim a nowišim čjasu wjele duchownych wukhadžalo, kotřiž su w susodnych a dalšich krajach ze žohnowanjom skutkowali, wosebje w Czechach, Morawskej a w Awstriji, w Schlezynskej a Poznańskej a t. d. Někotři z tutych su tež w cuzbje na swój wótcny kraj rad spominali a jón rad wopytowali, hdyž je so jim možnosć p o s t f i e ž i k a. Jedyn tajki je po dołhim džěle a žohnowanym skutkowanju njedawno do wěčnosće wotwołany był — wysokodoštojny knjez kanonikus a faraár Robert Berger we Fraustadtu abo Wschowje w Poznańskej. W y t u d y z t y m r a d š c h o n a n j o h o s p o m i n a n y, h d y ž s m y j o h o t e ž p o w o s o b j e z n a l i.

Njebohí knjez Berger, z kšczeniskim mjenom Pétr, a z kłóštyrskim Robert, narodži so 23. oktobra 1790 hačo mandželski syn Bernharða Bergera, hoščencarja w Panczicach a joho mandželskeje Hany. Kšczeny bu w křóščan-
skej farskej cyrkwi wot kapłana Šatuba Lebzy. Nižšce šchule je w Budyschinje wopytował a potom theologiju w Prahy a w Nowej Galii šchtudował. Tehdy wobstejeske hišće cisterciški kłóštyr w Nowej Galii w Delnjej Łužicy niže Gubina, pod kotrohož abta tež hornjołužiskaj kłóštraj Marijna Šwězda a Marijny Doł škuscheshtaj. Do tutoho nowocalskeho kłóštra zastupi našč Berger a dósta mjeno Robert. Wobstacžo kłóštra běšce hižo wobhrožene. Na kongressu we Winje bu stónčnje cyła Delnja Łužica a wjetšha połojca Hornjeje wot Sakskeje wottorhnjena a Pruskej pschidžělena. Tak so sta, zo 14. oktobra 1815 prior Michal Šhoffig a cyły konwent cisterciških rjadnikow Nowu Galu wopuščeži. Našč krajan dósta bórzy potom w cisterciškim kłóštrje Odra w Poznańskej pschež abta Žorawsteho nižšce swjecžizny 13. novembra 1815 a subdiafonat w Bóznanju pschež poznaństeho arcbisłopa Gorzeństeho 19. uowembra, diafonat pschež tohosamoho 9. měrcu 1816. Měščnišku swjecžiznu wudžěli jomu bisłop-abt Kaczniski w cisterciškim kłóštrje Lendowje 17. měrcu 1816. Najprjedy běšce mlody duchowny za kapłana w kłóštrje Paradizu, we Šwewerinje (Skwierzyna) pschi Warcže, potom w

Lešchnje, a Reisenje (Rydzyna). Jarste město dósta najprjedy we Bargaenje (Zbarzewo) a w juniju 1832 we Wschowje (Fraustadt). Tudy je hacž do swojeje smjercze jara džělaný býł we Rnjezowej winicy a swojich zaslužbow dla w swojich zastojnstwach wschelake wopofazma dowěry a czešće dóstał. Tak bě wón pódla swojich duchownskich službow wjacore lěta tež wotkrjefny schulski inspektor a lokalne schulske dohladowništvo je hacle w lóni zložil. W lěčze 1864 bu wón czeštny kanonikus metropolitanskojo kapitla w Poznanju. W lěčze 1866 swjeczešče wón, wot Němcow a Polakow jenak czešćowany, swój měšchniski jubilej pschi powšchitkownym džělbraczu. Cyrkwina wyschnošč póška jomu jara počěšćowacy zbožopšchajacy list; w nim pschjipóznowa administrator poznanškeje diöcese, f. Brzeziński, zjawnje joho swěrne skutowanjo a pschjispomina wosebje, sčto je za schulu cžinił z powołanjom schulskich schěrych sotrow. Swětna wyschnošč pak spožči jomu tehdom rjad czeřwjenoho worjoła tšeczeje klassy. Bóh bě jomu došhe lěta strowotu zdžeržal; tola 6. meje 1877 bu njebohí knjez wot Božeje rucžki zajaty a bě potom wjele mješacow khorý. Šdžžž bě z Božej pomocu zasj wotkhorjeł, poda so f pošlnjenju w lěčzu 1878 do kupjele w Czoplicach, sčtožžž bě, kaž smy sami na nim widželi, jomu wubjernje pomhało. Na dompučzu wopyta wón swojoho pschecžela z młodoščje, f. kanonika Bartha w Ržróščjicach. Na šš. tšjoch kralow t. l. pak bě f. Berger posleni křóčž w cyrkwi, dofelž lékař jomu to potom wjacý njedowoli. Na 2. džěni mërca sčjchšesche hišchže doma spowjedž schěrych sotrow, ale 5. mërca dyrbjesche so na khorě ložo lehnyčž. Ze swjatymi sakramentami wobstarany wumrje 13. mërca wječzor křótko psched 9. hodžinu. Bóndželu, 17. mërca, běšche joho swjatocžny pohrjeb, na kotrymžžž běšche wjele duchownstwa a chła wosada, joho pschecželstwo z wjacorych měst Poznanškeje, kaž tež z joho wótcžiny, z Pancžic a Worflec.

Bóh, kotryž je zemrjetoho duchownoho tudy z cžestnej křónu starobý wuznamjenil, wudžěl jomu nětko hišchže krasnišchu křónu wěčžnoho zžóžnoho žiwjenja!

M. H.

R stawiznam pouěmčženja w Hornjej Łužicy.

(Pótracžowanjo.)

Za nowe němste wosady maju nětotši tež wschitte wsy, kotrež so z pschidawkom „Němški“ wot druheje serbskeje a, kaž so zda, staršchjeje wsy toho- samoho mjena rozdzěleja; tak na psch. Němški Wosyt (Ostig) wot Serbskoho Wosyka, Němške Bazlicy wot Serbskich Bazlic, Němška Běła (Deutsch- [nětko Ober-] Biela, njedaloko Benca) wot Serbskeje [nětko Delnjeje] Běkeje, dale Hornje a Delnje Rundracžicy wot Serbskich Rundracžic (Runnersdorf, 1317 Konradisdorf slavicalis) a t. r. Ale kaž je wot wěchwustojnych dopofazane, njerožsudži pschidawš „Němški“ abo „Serbski“ z městocžnu narodnoščž přěnich wobhydlerjow tyhle wsow: tak je so za něčžišchje Němške

Pawłocy prënjotne serbske mjeno „Wjacławewcy“ (w liščinach: Wizlawin=dorf) zdžeržalo (Lautitzer Magazin 1870 str. 53.) Wyšče teho rycži so we Serbskim Wojsku a Serbskej Bělej hižo wot 14., w Serbskich Kundraczicach wot 17. lëtstotetka nëmški, w Nëmškich Bazlicach pak, kaž tež we samych nëmškich kolonijach Nëmccach, Kulowje, Salowje hižo wot lëtstotetkow nimale bjez wuměnjenja serbski.

Ženje pak zabnyč njesmjemy, zo nëmške mjeno w serbskej wokołnosći hišćeje z wěstoscju njepotazuje na nëmške založenjo tuteje wsy. Wšćak je znate, zo Nëmcy po čjasu wschelate serbske mjena do nëmškich pscheworichu. To je so na shtwore woschnjo stało, najprjedy z pschewoženjom na psch. Brëza nëmški Birke, Bukojna nëmški Buchwalde, Hatk nëmški Teiche, Stróža nëmški Warthe, Zahór nëmški Berge — potom ze šķepšanjom serbskoho mjena do nëmškoho, podobnje klincžacoho mjena, tak Stróžišćežo (po prawom: Wachplaz) do Strohshüt, — dale z pschipoženjom čjišćeje nowych mjenow, kaž Bukewcy (1222 Bukewitz) nëmški Hochkirch, Bělčecy (hač do nowišchoho čjasa w cyrkwinškich knihach a tež na kartach: Belschwitz) nëmški Ebdörfel, Wujezd (1252 Wgest) pola Kettlic nëmški Breitenfeld, Ledžboricy*) nëmški Tschendorf, Rakewcy nëmški Königswartha — šķončnje z pomjenowanjom wsy po nëmškim wobšedžerju, kaž Pawłocy, Kundraczicy,**) Bernadžicy wot: Paul, Konrad, Bernhard.

Na krótkim wječorju Hornjeje Łužicy namaka so hižo z 13. lëtstotetka wjele wsow z nëmškim mjenom, hačrunje hač do nowoho a najnowišchoho čjasa serbske wostachu. Tak ma wot 19 wsow, kotrež rulandske knjejtwo tworjachu, wjac dylži 10 bóle abo mjenje nëmške mjeno. A tola je so tau hišćeje hač do fónca 16. lëtstotetka wschudžom serbski rycžalo. (Richard Andree, Wendische Wanderstudien 1874.) — Tak je so tež měło w něhdušim kamjencškim knjejtwe, kotrež so wot Bołčincy hač Kłóštrškej Wodže wupšćěšćerajšće. Wot tych něhdže 72 wsow, k njomu pschiskušacych, ma nic mjenje hač 38 pak čjišćeje nëmške, pak poněmcžene mjeno. Wly je tu z wjetšcha podamy: Kancžik (Rehnsdorf, 1264 Rehsnsdorf), Šězericy (Gersdorf, 1225 Gerlagess-

*) Šćtož Ledžboricy nastupa, dha je drje so zastarišu něhdy nëmški pišat na hameže Serba prašćat: Was heißt denn Ledzba? Wbohi Serb njeje na to nëmški wotmolwicz mohł a je z ruku na ledžbu (die Lende) pokazal, Nëmčič pak je sebi myslil, zo zač (die Tische) mēni, a tak je potom z Ledžborec nëmški Tschendorf nastalo. Šdy by Nēmcc prawje žhódał, dha bychu Ledžborecy drje nětko nëmški Lendendorf rěkałe.

**) Tele mjena njepotazaju na prënjoho založenja, ale z wjetšcha na wobšedžerja. Najny pschiklad podamy z Tžičoppe a Stenzel Urkundenammlung über schles. Dörfer str. 118 a 128. Po nimaj rěkašće jedna póliška wjes Lanca, ale 1185 bu po diakonu Bartholomäuju, kotromuž pschiskušěšće, pschēmjenowana do Bartholomäusdorf, pozdžišćho zas do Sennersdorf (=Heinrichsdorf). — 1306 pschěba Łukajš, Domšławowu syn, kruč swojeje wsy Łukaschowic, kotraž bě prjedy po joho nanje, potajšim po swojim prjedawšćim wobšedžerju, Domšławowich rěkała.

dorf, 1361 Gerlachesdorf, 1416 Gerlisdorf), Biskopichy abo Biskyno (Bischheim, 1225 Biskhofesheim), Haslow (Häßlich, 1338 Hezelech, 1380 Hefelecht), Schwosdorf (1225 Swavesdorf, 1447 Swobisdorf), Brunjow (1225 Brunowe), Lěpkarjecy (Lückersdorf, 1225 a hišćeže 1263 Lippersdorf), Henrifecy (Hennersdorf, 1263 Heinrichsdorf), Brěznja (Wiese, 1248 a 1264 Pratum), Wamburč (Wernbruch, 1225 Werenpruche), Hlinka (Kunnersdorf, 1225 Cunratesdorf), Schumbach (Schönbach, 1225 Sconenbach), Wufecy (Hausdorf, 1308 Hugišdorf), Lubnow (Liebenau, 1225 Liebenowe), Kurbach (Kohrbach, 1263 Korebach), Hwóždnica (Petersheim, 1225 Petershagen), Gottšchdorf (1225 Goztin, 1384 Gosilsdorf, 1432 Gotczilšdorf, 1458 Gotsdorf), Běła Woda (Weißbach 1432, pšwirum. Čžorna Woda [Schwarzbach] w rulandskim knjeŕstwje), Grabow a Grabowka (Groß- und Klein-Gräbchen, 1225 Grabowe) Mjedžichow (Wernsdorf 1438), Němske Pazlicy (1225 Bazeliz, Němske a Serbske Pazlicy su přemi króč 1438 wot so džělene), klóštr Marina Hwěžda (Kloster Marienstern, 1248 wot kamjencskich knjezow založeny), Wudwoč (Höflein, 1301 Hovelin), Grańca (Grenze, 1352 die Grenicz), Róžant (Rosenthal 1350), Schunow (Schönau, 1414 Schonaw), Salow (Saalau), Kulow (Wittichenau), Nowa Wješ (Neudorf), Němcy (Döringenhausen). Na naraiskej stronje Klóštriskeje Wody němste mjena wsow nimale čišće wopšhestawaju. Spomnjene němste mjena běchu němscy kamjencscy knježa serbskim wsam nawdali. A hacžrunje čžile knježa po možnosći poněmcžachu, němste města založowachu a němskich wosadnikow (kolonistow) do kraja wołachu, hacžrunje po jich knjeŕstwje stara droha džěšče, po kotrejž němscy pšichhadnicy po tysacach pšechž Kamjenc do Schlezynskeje čžahachu, pšechy tola pak je so na kóncu 16. lěstotetka drje po cylym kamjencskim knjeŕstwje serbski rycžako, a so k ranju wot města Kamjenca hišćeže rycži. Poněmcženjo mješnych mjenow njeje potajkim narodnosći jich wobydlerjow zeschłodžeko. Haj němscy wobydlerjo w Němcach a wołkosći, dokelž běchu ze wschěch stronow wot Serbow wobdacži, su so stóncžnje sami pšchěserbschžčili. Hagle pomažu, po minjenju lěstotetkow je Němcowstwo z Mišchonskeje sem dale sažako a jednu wosadu po druhej Serbam wottorhowako. (Pokrəcəwanjo.)

„Dži k Žožej!“

Haj dži k njomu, t. r. wobrocž so w modlenju z cyfej dowěru k njomu, prošč joho nutrnje wo joho mócnu zastupnu próstwu, a zaměrnó, tebi budže we wschěch naležnosćach pomhane. Albo njezamóži traž wón nam pomhacž hafo Žězusowy zežiwjet, hafo nawožjenja macčerje Wožej, hafo patron katholickeje cyrkwje a hafo patron we wschěch naležnosćach žiwjenja? Tysacy króč je wón k njomu so wołacym a dowěrjacym w nuzy, horju, strasche a khorosćach pomhač.

Nowy zjawný dopokaz toho je so njedawno w katholickich Serbach stal.

Syrota a služowna holca S. z M. B. běšče dołhi čas hižo na woczi jara hubjena. Hačz runje bě swoju lětnu zašlužbu lěkarjam zdawała a wšchě jenož móžne frědky nałožowała, njepomhašče to tola nicžo, taž zo bě najwjetschi strach, zo wo widženjo pšahiněže. Na radženjo M. B. w P. wona džewjeczdnowskul pobožnosć z swj. Sóbesej džeržesche, cytu swoju dowěru na joho mócnu zastupnu próstwu a joho zašlužby stajo. A hlej, jeje widženjo běšče so w tymle krótkim času na spodbawne waschnjo porjedžalo, a hdyž bě hiščeže jedyn krócz w džewjeczych dnach joho nutrnje wo joho zastupnu próstwu pola Boha a Jezusa prosyła a swoju pobožnosć z dóstacjom swj. sakramentow pokuty a wołtarja skónčizila, buschtej jeje woczi zas čerstwěj a strowěj, a jeje widženjo taž dobre, kaž prjedy chorosčeže.

Toho dla wšchitey, kiž seže zrudni a khoru, wo nuzy abo strasche, „Džicže, haj džicže z Sóbesej!“

M. B.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 Budyšcina. Zanědženu njedželu je ze wšchěch klětkow wozjewjane było, zo móže so w našchimaj diocesomaj po postajenju Swjatoho Wótca z jednym dóstacjom swjateju sakramentow pokuty a wołtarja jutrownej winowatošći a tež jubilejskomu wotpuskej došć zčinicz.

3 Baczonja. A našchej nowej cyrkwi, kotraž budže z česćzi najswjecišchej wutrobje Jezusowej natwarjena, je so zas 126 fórow kamjeni z našcheje skały nawozyło. Pšchi tym wobdžělachu so czile baczonscy, hačo: M. Smoła z 22, F. Pjech z 13, wudowa M. Kjebišchowa ze 16, M. Schewczik z 12 a M. Delant z 18, dale F. Kyncz z Čornec z 22, a F. Čyž ze Stróžiščeža z 23 fórami. Kamjenje na wozy skladowachu Jan Měrczint, Jakub Měrczint Jan Hendrich, Jan Harnap, Ernst Wensch a Miklawš Zmij, wšchitey z Haslowa. Přeni schyryjo su skałarjo a su počdra dnja darmo nakladowali. Z wozow wotkladowaloj staj Jan Knebel z Haslowa a Miklawš Hašcha ze Sulshec. Nakamanych je zas wjele kamjeni, a te budža, da-li Bóh, w swojim času wotwoženi wot dobrych křesćanow, kiž wopominaju, zo so wšchitko Bohu samomu stawa, schtožkuli z twarej noweje cyrkwoje czinja. Pšchispomnicz hiščeže dyrbyju, zo su tež našche wješne džěczi z małym wózyčkom hižo schwarnu hromadu kamjeni nawozyłe. Smy šynjeje nadžije, zo budže z najmenjšcha w nazymju zakladny kamjen z nowej cyrkwi položeny.

3 Brunjowa. Našch hrodowski kaplan, F. Hermann Blathner, kiž je dwě lěče mjez nami skutkował, chce swoju službu wopuščežic a so dom do Hannoverškeje wrócizic.

M. Š.

Ze Ščěrachowa. Kral Albert je domownikej ščěrachowskeho hrodu, F. Hawšhtynej Knjjej, za joho 50 lětnu swěrnú službu zašlužbný křichiz spožčik, kotryž bu jomu 20. měrcu na budyškim tachantstwoje swjatocžne pšchepodaty. Starušči knjez je prjedy z muczerjom był, dyrbjesche pač padaweje khorosčeže dla swojoho zastojnstwa so wzdacz, a zastawašče potom nětczišchu službu.

Z kloštra **Marinoho Dola**. Dženja tydženja pschipołdnju k na poł jednej je so ze wschěmi swjatoscžemi na pucz do wěcžnoscže derje pschihotowany zbóžnje ze swěta minyl schośať k. Michał Kofka. Wón bě swěrný pscheczel a sobustaw towarštwu S. Cyrilla a Methoda. R. i. p.!

Z **Dreždjan**. Na swj. Józefa bu Soho Zasnoscž hrabja Karl ze Schönburg-Forderglauchawa, wudowc, kiž bě so psched něśchto lětami ze swojej njeboh mandželskej w Romje do katholickej cyrkwy wróciz, zwěrowany z hrabinu Sofiju Ursel, džowku wójwody Ursel, wjětcha z Moche a t. d. w Belgiskej. Zwěrowanjo so z bamžowej dowolnoscžu — posta dla — w Brüsselu sta.

Ze wschoho swěta.

Němska. Khežor njemóžesche swoje 82. narodniny 22. měrcu w počnej wjeselošczi swjeczicž. Wón bě so njedawno pschi bohu swojeje mandželskeje w kralowškim hrodže wobšunyl a panyl, a tónle pad změje za njoho po wschěm zdacžu wažne scžehwki. Duž dha dyrbi nětko doma woštwacž a wopyty a pschednosčki so mačo hdy pschizwoseja. Schědžiwomu khežorej chce so wjele spacž, ale ze wschoho dołhoho spanja jomu žanoho wošchwewjenja a pošylnjenja njeje.

— W Mnichowje 20. měrcu znaty „stara-katholic“ Jan Huber wumrije. Z nim je so jedyn z hłownych stołpow „stara-katholicstwa“ rozlamal. — Tu njech je pschispomnjene, zo je so w němskim khežorstwe wot „stara-katholicich“ předarjow hižo wosom woženiko. Hdych změje kóždy z nich žonu, potom drje tež cyle „stara-katholicstwo“ spacž pónidže. W Bonnje staj taj dwaj študentaj, kiž w minjenym semestrje tammischu „stara-katholicstu“ fakultetu tworjeschtaj, so njedawno k cyrkwi wrócizkoj a chetaj něhdže druhdže na „romsko-katholicke“ duchownštwu študowacž.

— Skónčnje je tola marpingka naležnosč (w lěsu njedaloko Marpinga bě so Macž Boža ludžom wozjewjowala) sudnišcy pschepytowana byla. Nic mjenje hacž 163 swědkow je psched krajny sud do Saarbrückena škazanych bylo. Procež zapoczja so 3. měrcu a wusudženjo budže dženja, 5. hapryla, wozjewjene wobškoržowani rozpadaju do tšjoch rjadomnjow: 1. do tych tšjoch džěczi a štityrjoch mužow, kiž praja, zo su Macž Božu widželi; 2. do tych, kiž su tomu wěřili a to rozšěrjeli; 3. do tych, kiž su so wojakam a žandarmam stajeli, hdyž chcychu ludži z lěsa wuhnacž. Wo přėnimaj rjadomnjomaj wobškoržowace pišmo mēni, zo su něśchto tajke wunješli, zo bychu wot wopytowarjow nowoho swjatosho mēsta jałmožnu doštawali. Cyrkwinška wyschnoscž so bohužel pschi tymle pschepytowanju njeje wobdžělicž mohla — „kulturnoho wojowanja“ dla. Marpingen k trierskomu biskopštwu šluscha a tu je biskop psched wjacj lětami zemrjel a tachantski kapitel žadnoho biskopštwoho zastupnika wuzwolicž njemóže, kiž by so mejškim zakonjam podcžisnyl. Ženož tajkoho pať by finježerstwo pschispóžnašo. Ale pschepytanja swětnjeje wyschnoscže cyrkwinške pschepytanjo na žadyn pad

zastupić njemóže. Naš by pschěz měru daloko wjedko, hdy bychmy chcyli cyle sudzenjo wopisacz, wone je we wjele wěcach jara zaschmjatane. Šodzi pať so, zo so hišcže na nje wróćimy. Ženož to našpomnimy: Njeh tele sudzenjo kažkuli pschecy wupadnje, cyrkej so pschi tym wobdžělifa njeje. Šdy by so ta cyla wěc biskopej wozjewifa a wón ju pschěz cyrkwinškich zastojnikow pschepytacz dať, wona by nam hižo dawno jasna byla, pschetož naške mēnjenje w cyrkwinškich naležnoszczach so jenož wusudzenju cyrkwinškeje wyschnosče podczisuje.

Awstrija. Wuherška je njedawno z njezbožom domapytana byla, kotrež, džatowano Bohu, hušto so njepodawa. Město Szegedin, kiž ma na 70,000 wobydlerjow, bu w nočy wot 11. hačž 12. mērcu čzišcže potepjene. Rěka Tisza je hižo w prjedawšich čzasačy wokołny kraj hušto došč powodžala, čžohož dla je so njedaloko njeje w nowišchim čzasu pschecy wjac a wjac hačženjow natwariko. 1. mērcu bē woda w Tiszy 24 stopow wysofa a pospochi pschibjerasče. 2. mērcu nadpadže najatych džělaczerjow štrach a woni wopušcžichu zwonkowne hačzenjo. Nětko dyrbjachu wojacy na jich město stupicž Ale w nočy 1 5. mērcu pschედrěchu wodny druhe hačzenjo, nazajtra tšecže. 8. mērcu bēchu wodny njeposrědnje psched městom, a dobywachu so z njemdrej mocu na poslednje hačzenjo. Šhwilu so jezda, hafo dyrbjaf Szegedin psched njezbožom wobarnowany wostacz. Ale na dobo nasta rozny wichor. Tón schwikasče wysoke žołny pschěz hačzenja a delka je podmlějesče. Duž so šta te njezbožo! Wot 10,000 twarjenjow je so 8200, mjez nimi něhdže 4800 domškich, zasyplo a, kaž daloko je znate, je 1900 ludži zahinylo. Awstriški kžězor bē 17. mērcu sam do Szegedina pschijěl. Na powitace šłowa tamnišchoho mēščezanošty wón rjekny: „Wulka wutrobna bolosč je mje jow pschewodžala; ja chcyč z woczomaj widžecž, kať je so tutomu njezbožownomu městu zeschlo; wutroba mje boli, hdyž tele wulke njezbožo widžu. Ša so nadžijam, zo zasj lěpsče čzasy pschiridu a Szegedin z nowa zafčžeje. Njerudžcže so psche wschu měru, pomoc pschiridže.“ A tale lubjena pomoc tež hižo pschifhadža. Wščudžom so bohate dary za tele wbohe město nawdawaja. — Nětko pať woda pomafu spaduje. Hižo su ju něotre hasy wotbyke, rozpadanki pať kšodzenjo po nich zdžewaju a na druhich hafach hišcže kruchi tšechow wokoło płowaju. Žhniše smjerdzenjo pschibjera. Wščyche toho knježi tam schijaca kšorosčž disteritis, wosebje mjez džěćimi. Na kóćki a psy, kiž su wodži wucžekke, so nětko tšela, dokelž su so něotre štazyke a maju ludžo toho dla psched nimi štrach.

— Madžarjo wuherškich Serbow na wschē možne waschnjo podczisčujuja a pschescžehaja, kať zo možemy jich w něotrym nastupanju z Turkami pschirunacz. Njedaloko Szegedina pať serbske město Mała Kikinda leži. Wobydlerjo Szegedina su pať šforo wschitcy Madžarjo a toho dla žadym džiw njebē, zo woni, špominajo na kšofčž, kotruž je madžarski lud tež kšifidškim Serbam čžiniť, so štrachowachu, tutych Serbow w šwojej nuzy wo pomoc prošycž. Ale kšifidšcy

Serbja tajcy nješčefcezenjo njeběchu, kaž sebi to szejebinscy Madžarjo myslachu. Woni jim złość z lubošču płacžachu a jich nuzowachu, zo bychu k nim do kin-
kindy pschischi. A zo su to szejebinscy Madžarjo czinili, to so wě, a su toho
dla wschě kinkinske domy hač do heimbjeitow ze szejebinskimi powodženymi na-
pjelnjene. Tajta smilność kinkinskich Serbow je pať so tež kžezorej wulcy spo-
dobata, a wón je jich toho dla jara pochwalit.

— **Hadži Doja**, znaty nawjedowar bosenskich zběžkarjow, bu do nohi
tšeleny a ranu njebě možno zahojic. Wotřezanju nohi bě so dotal pschecy stajať,
nětko pať je do toho zwolit, njewidžo drugeje pomocy. Džensa tydženja bu
jomu noha w pschitomnoščzi sydom lěkarjow pod kolenom wotřezana.

Italska. W pschichodnym skradžnym konsistoriju budže 12 nowych kar-
dinalow pomjenowanych. Kaž so pisa, budže mjez nimi: wysofodostojny knjez
Dr. Newmann z Sendželske (kiž hafo anglikanski duchowny do tak mjenowanych
Puseistow skuscheshe a potom z wjele druhimi so do katolskeje cyrkwy wróci) a
wuczeny Němc Hergenröther, professor cyrkwinskich stawiznow we Würzburgu.

Turkowska. Wulke mocy su pschistupile k italskomu namjetu, zo by na-
rańšča Rumelija (połodnišča Bołharsta) po wotcžehnjenu ruskojo wójsta
zhromadnje wobšadžena byla a zo by so na tym wotdželenjo ruskojo, awstrijskojo
a italskojo wójsta wobdželiło (Sendželska hižo bjez toho ze swojim kóžžtwom
[Flotte] hač dotal njedaloko Konstantinopla steji). Wschitke wulke mocy su k
tutomu namjetej pschistupile. Hač so tam wschitcy mjez sobu do puťow nje-
dadža, ščoť chcyl to prajic? — Na wobcžezowanjo Turkowskeje, zo ma z wob-
šadžnja Rumelije czisće wuzamknjena byč, je so postajilo, Turcy wobšadža
połodnišche mjezy, Rusowje poľnocne, jendželske, awstrijske a italske wójsto pať
cyl wostatny kraj. — Póbla zběžka w połodnišchej Macedoniji je zas drugi w
Albaniskej wupuknył. Turkowske knježerstwo da 60 wosobnych Albancow sa-
džic, a chce wobydlerjam wschu brón wzač a móc albanskojo zwjazka (ligu)
zlamac, kiž jej straschny byč pocžina. To drje tak lohko njepóndže. — Zo
je w Konstantinoplu jara złe, je z toho widžec, zo je sultan ze swojich mjenje
trěbnich slěbornych a złotych sudobjow pjenjezy bicž dať, zo by papjerjane pje-
njezy kupował a tak jich płacžiznu powyschil. To budže drje maľo pomhač.

Rusowska. Hač runje su haľke psched někotrymi czasami w Petersburgu
tójščto tak mjenowanych nihilistow, t. r. tajkich ludži wuslědžili a šadžili, kiž
chcebža wschóu dotalny krajny porjad powrócič, wyschnoščje a cyrkwy zahnac,
dha to tola wjele pomhaľo njeje. Mjenujcy jako so wóndano general Dren-
telen, kotryž je rozkazowar tajneje policije w Petersburgu, po jenej hašy wje-
zešche, pschijěcha jedyn człowjek na konju a na Drentelena tšeli — a na to czě-
kašche. Drentelen, kotryž běšche njezranjeny wostaľ, pschitaza swojim ludžom,
zo bychu za tym człowjekom honili. Woni drje to šczynichu, ale wón jim, hač
runje jomu kón pany, tola wucžefny, dofelž joho wóz ze spěšchnymaj konjomaj
wotwjeze.

Wschelcziżny.

Zbožo pschi njezbožu. Ze Schöndamerawa (pola Braunsberga) pišče so „Erml. Ztg.“: Tu poba so wěc, kotraž móžesche wulke njezbožo pschihotowacž. Zedyn wobšedžer da njedalofo schule sčtom, na 80 stopow wysofi a delka 5 stopow w pscherězku sylny, pušhcžecž. Wschě hłowne korjenje běchu pscherubane, a džělacžerjo podachu so k wobjedu měnjo, zo jim móžno njeje, sčtom hišcže džensa spowalicž. Schulske džěczi zhromadžichu so w blizkofczi a hrajtachu nicžoho so njenadžijo pschi hromadže drjewa. Na dobo je styshecž: „Sčtom pada“. Nastróžane džěczi so rozběža, ale bohužel pschepozdže. Ž wulkim ropotom a wrjefkom wali so sčtom runu měru na naspomnjene drjewo a pohrjeba 30 holcžatkow pod swojimi muž tołstymi hałzami. Zo by tež jedne džěcžo njezranjene wostacž mohło, njezezdza so móžno. Džěczi pod hałzami zakšicžachu, a w tymšamym wokamifnjenju wušfoczi ž nich dwacyczi holcžatkow, a ž blědym, nastróžanym woblicžom na sčtom hladaju a so spodbiwajo prafcheja, sčto so stało. Bórzy su wschě wušchle hacž na jednu holcžku, kiž bě wot wotkamanych hałzow a tam ležacocho drjewa tak tkócžena, zo so hnučž njemóžesche. Lubžo tež tuto džěcžo ž joho wužfocže wumožichu. Šdyž běchu přenje stróžele so minyle, počžachu džěczi pschehladowacž, a tu namakachu, zo bě jene lutke džěcžo ž lohka ranjene a sčtyri mało wobodřene, wschě druhe pak běchu njezranjene. Na prafchenjo, kał su tajfomu strachej wuczeffe, holcžatka ž wjejołofcžu wotmolwichu: „Zandžel pěstow je naš zaftak.“

Naleznošće našchoho towarštwa.

Sobustawy na lěto 1879: ff. 175. a 176. ž Marineje Šwězdy; P. Wjacław Toischer, P. Vincenc Bielfind; 177. Miklawš Getaš ž Kanec; 178. a 179. ž Kufowa: wučer August Bräuer, pjeat Želnač; 180. a 181. ž Kalbic: Miklawš Zarjeit, Gandrij Wjacław; 182. a 183. ž Róžanta: Miklawš Šchofa, Jakub Wtažk; 184. Madlena Wardonja ž Pěstec; 185. Wórschla Schimlowa ze Serujan; 186. Miklawš Bjebrich ze Smjerdžaceje; 187.—189. ž Khróšćic: Jakub Wuješ, Marja Wawrifowa, Jurij Bjech; 190. Miklawš Jeshki ž Kopschina; 191. Miklawš Jórđan ž Čžěžec; 192. Ernst Wensch ž Ğasłowa; 193. Jakub Brl ž Stareje Čyhelny; 194. Madlena Rieblec ž Ğortow; 195. Jakub Donat ž Ruknich; 196. Karl Herbrich ž Kupjele; 197. Jakub Tryčž ze Smjecžec; 198. Ğana Bjechowa ž Čžasec; 199. Jakub Mjechela ze Bejic; 200. Jakub Ğopa ze Sulshec; 201. Marja Bynđžic ž Lušcža; 202. Pětr Krawža ž Noweje Jaseňic; 203. wučer Hermann Jurk ž Worlec; 204. M.

Porjedženjo. Čžišto 153. Marja Mijanec ž Kofłowa zaplačžila na lěto 1878.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 524. Pětr Walda ze Serbšich Pažlic; 525. Miklawš Getaš ž Kanec; 526. rendant Michal Besser w Marinej Šwězdy; 527. kubler Žur ze Swinarnje; 528. Jakub Šchofa ž Kamjenca; 529. Miklawš Suchi ž Njebjelcžic; 530. Madlena Wardonja ž Pěstec; 531. Marja Domafchyna; 532. wučer Hermann Jurk ž Worlec; 533. Miklawš Jórđan ž Čžěžec; 534. Jan Wjelich ž Ğorh; 535. Ernst Wensch ž Ğasłowa; 536. Miklawš Suchi ž Lušcža; 537. Marja Wawrifowa ž Khróšćic; 538. M.

Dobrowolne dary za towarštwo: ff. Miklawš Jórđan 50 p.; Jakub Donat 50 p.

Dary a daň za cirkweje w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadżena daň wuczinjechtaj: 38,137 mark 67 p.

Ƙ czeleži Wożej a ƙ spomożenju dušchow su dale woprowali: ƙ. sotry Ƙ. 3 B. (jubilejski dar) 6 mark; M. 3 Konjec (jubilejski dar) 1 mark; N. 3 Ralbic (jubilejski dar) 1 mark; S. 3 Ralbic (jubilejski dar) 50 p.; pschedate kuponj: 6 m.; tużiſti 6 m.; kamjencste 15 m.; ſakſti rentſti 5 m.

Gromadže: 38,178 mark 17 p.

Dary za cirkweje w Żitawje.

„Zedna ze starych ſlużownicow w Marinej Śwězdže dari swoje nalutowanjo“ (pšchez ƙ. Dr. Eifelta) 152 mark; M. Ƙ. 3 Ralbic 1 mark; S. 3. 3 Ralbic 1 m. 50 p.; Ƙ. 3 B. 3 mark.

Dary za cirkwicżku w Hajnicach.

Ƙ. ƙ. ſarať Hórnik (jubilejski dar) 30 mark; kaplan Michal Róla (jubilejski dar) 10 mark; ſarať S. Duczman 3 mark; Ƙ. N. 1 mark.

Gromadže: 44 mark.

Daraj za swj. Wótcu: Sotry Ƙ. 3 B. (jubilejski dar) 6 mark; Michal Bjedrich ze Smjerdžaceje 50 p.

W egzpedicijach „Katholſtkoho Poſola“ móža so dóſtać:

1. Wjeńſche ſpěwarſke knihi

za katholſkich Serbow. Brijadowať M. Hórnik. 100 ſtronow. Zwjazane za 60 pjenjeżtow.

2. Bobožny Spěwar.

Wjeńſche ſpěwarſke knihi z modlitwami. Za katholſkich Serbow wobdžetať a wudať M. Hórnik. 204 ſtronow. Zwjazane w ptaće za 1 mark, w foži 1 m. 50 p., w foži a ze zlotym rězom 2 m.

Wobě knižy hobjitej so derje za ſhule a za młodoſć.

Próſtwa na katholſkich Serbow.

Najpokornišcho podpisańi su ſebi wotmyslili, zo chceđža z Wożej a dobrych ludži pomocu katholſku cirkwicżku w Hajnicach natwaricż, w kotrejž móhli tudowni a wofolni fabricky džělaczerjo a džělaczerki, kaž tež druzy tudy pschěbnyacy katholikowje na Wože ſlužby křodžicż a ſwjate ſakramenty dóſtawacż. Ze ſwojimi mocami pať njemóžemy tajki za spomoženjo mnohich dušchow waźny ſkutt dokonjecż, dofelž twar cirkwicżki je na 6000 markow woblicženy. Tohodla proſymy naleźnje wosebje tych mjez Wami, kotrychž je Wóh z časnymi kubkami zohnowať, zo bhjećze ƙ tomu foncej nam, ſwojim werybratram a ſotram a něko tež sobukrajanam, jaťmoźnu poſticžili. Róždy dar ſo z džakom pschitowoznje a budže w „Katholſkim Poſle“ kwitrowany. Nadžijamy ſo wuſtřschenja naſcheje poniźneje próſtwy a proſymy Boha, wón chceť naſchej woli dokonjenje ſpožćicż, Waš pať za kóždu sobupomoc bohacže zohnowacż na njebhjeſkich a časnych kubkach, wosebje na Waſchich ſwójbach a na Waſchich džěcžoch!

Žubjerk za twar katholſkeje cirkwicżki w Hajnicach.

Franc Portig, draſchleť, pschědyda. Jan Němeček. Burkhard Pitermutz.

Karl Stupka. Wjaeſław Schober. Vincenc Grundmann.

M. Róla, kaplan w Budyſchinje, poſladnik. M. Hórnik, ſarať, piſmatwjedžer.

Katholfski Porok

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 8.

19. hapyryla 1879.

Lětnik 17.

Zasady katholickeje cyrkwyje wo spodźiwnych wozjewjenjach, wustrowjenjach a t. d., kotrež so zwonka Božoho Pišma powjedaju.

Dźiwajo na jednanja w marpingskej naležnosći budže drje našchim čitarjam lubo, w krótkosći te zasady zhonič, po kotrychž so katholicka cyrkwej złožuje w nastupanju tamnych spodźiwnych wozjewjenjow, wustrowjenjow a t. d., kotrež su zwonka Božoho Pišma powjedane. Cyrkwej ma tele zasady:

1) Kaž kóždy katholicki křesćan te dźiwy, kotrež swj. Pišmo nam powjeda, za wěrne a woprawdžiwne dźeržecž dyrbi, tak je tež winowaty wěricž, zo su nowe dźiwy móžne. Kak mohło to tež hinač być? Pšchetož, hdy by do tuteje móžnosće njewěrič, wón by wschohomócnosć Božu přel, kiž pšchistworjene zakonje po swojej njewuslědnej mudrosći zběhnyč — po tajkim dźiwy skutkowacž móže.

2) Katholicki křesćan njeje winowaty, te dźiwy, kotrež nam swj. Pišmo njepowjeda, ale kotrež so w běhu křesćanskich lěstotetkow podawachu, za artikle wěry dźeržecž, tež tehdom nic, hdyž so hacž na najbóle k wěry podobne zezdadža. Samo so wě, zo so katholicki křesćan pšchi tym wschoho wusměščenja a loškomyšneho přecža zdźeržecž dyrbi.

Tohodla bonnski professor Simar we swojim spisu wo „Aberglauben“ (pšchiwěrje) praji: „Cyrkwej tele dźiwy abo wozjewjenja, a njedž tež čyšće woprawdžiwne a jasne so zezdale, ženje do swojoho Credo (do swojoho wěrywuznacža) njepšchiwozmjje. Njekrajnje wjele dźiwow je so we 18 lěstotetkach podało, ale ani jedyn z nich njeje w našich katechizmach hačo artikel wěry

naspomnjeny. Cyrkej ženje křesćezanam njenapokoži wěru do tych samych hačo winowatosć a hačo wuměnenjo k wěcžnej zbóžnosći trěbne. Hdyž je wona druhdy pišma wo tajkich dźiwach skwalila a za dobre póznała, z tym chceše jenož wobswědčić, zo w nich njeje žana wučba, kiž by napscheczo wěryje a dobrym počinkam byla.“

Wo tajkim ma so swěru rozeznawacž mjez dźiwami Božoho Pišma, kotrež kóždy křesćezan wěricž dyrbi, a dźiwami, kiž su nam zwonka Božoho Pišma podawane. Do poslednich dźiwow wěricž je kóždomu domolene, tež tehdom, hdyž je žana cyrkwińska wyschnosć pschepytała a za wěrne dźiwy wuprajila njeje. Tajka a nic hinašcha je wučba nascheye swjateje cyrkwyje wo tychle wěcach.

Ale — mohł něchtó prajicž — my wěmy tež wo wumyšlenych dźiwach! My njechamy to přecž a pschidamy, zo je wěšta khorowatosć ducha, haj tež lescž a jebanstwo a njeznichomna nahrabnosć „dźiwy“ sej wumyšlila. Tola kotry rozomny cžłowjek chceł winu tajkich wumyšlenjow na cyrkej storcžicž? Njemóže dha tež te najswjecjšiche hjez winy cyrkwyje njewužitnje trjebane bycž? Ně, runje cyrkej, runje bamž a biskopja su w tajkich wěcach najmjenje lohtowěrimi a hjezdžaknimi, a pschepytaju, hježkuli je móžno, ze wschey swěru a krutosčju powjescže wo dźiwach, a pscheproscheya k tajkomu pschepytowanju druhowěrimych, haj samych njewěrimych ludži. Wězo, hdyž něhdježkuli žanoho biskopa njeje, kaž bohuzel nětko we cžaju „kulturnoho wojowanja“, dha je hušto tajke pschepytowanjo cžiscže njemóžna wěc.

Něotre wujasnjenja a wukładowanja jubilejskich wuměnenjow.

W ludže su w nastupanju jubilejskich wuměnenjow wschelaše wopacžne nahłady nastale; toho dla njech so tu něotre wujasnjenja a wukładowanja „jubilejskich wuměnenjow“ podadža.

Schtož najprjedy dóstacžo swjateju sakramentow pokuty a wołtarja nastupa, dha je nětko tež za naschu diócesu wot swj. Wóta pschizwolene, je z jutrownym dóstacžom teju sameju zjednocžicž; tola to nas Serbow mjenje nastupa, kiž mamy wschitey — džakowano Bohu — cyrkwyje a duchownych tał blizko, zo nam wukłach wobcěžnosćow njecžini, tež jedyn krócž wjacu k swj. spowjedži hicž. A dofelž staj pola nas jutrowny a jubilejski cžas nimale jenaf dołhej, dha tež na tym nicžo njezaleži, hdy so k swjatej spowjedži a k Božomu blidu dže. Ruzne jenož je, zo so poslednje jubilejske wuměnenjo w schtancže swjatosčzaceje hnady Božeje dokonja. Hdy by n. psch. něchtó počał, jubilejski wotpušk dobywacž z dóstacžom swj. sakramentow pokuty a wołtarja a by njezbožo měk cžežcy zhrěschicž, dha by so dyrbjal prjedy dopjelnenja poslednjoho wuměnenja hischče junu spowjedacž. W nastupanju, hje ma so k swj. spowjedži hicž, budže drje to najskerje wjcho jene.

Druhe jubilejske wuměnenjenje je schěšćžkróćžne wopytowanjo cyrk-
wjom. Tak maja budyšcy wošadni tachantstwu a serbsku cyrkej, kóždu tši króćž,
wopytować. Druzy wošadni maja so cyle po tym zložowacž, sčtož je so jim
po jich farskich cyrkwach wo tym wozjewiło. Wškitke schěšćž wopyty dyrbja drje
so jenož w jenej wošadže a to tak stacž, kaž je tam to postajene; to je tež jasne
ž toho widžecž, zo su w Romje runje tele tši cyrkwy: swj. Jana z Laterana,
swj. wječcha japoschtołow a swj. Marije wjetscheje a nic žane druge k wopyto-
wanju postajene. Njad wopytowanjom móže bycž, fajtiž chce; tak móže so na
pšch. tam, hdžej stej dvě cyrkwi k wopytowanju postajenej, najprjedy jena wšchě
tši króćž za sobu a potom druha, abo tež najprjedy jena jedyn króćž a potom
druha jedyn króćž a t. d. wopytacž. Tute wopyty móža so tež stacž, hdžž chcedža:
na rańšich, prjedy abo po wulkich kemšach, na nychporach, džělame dny na
kemšach abo hdžžkuli je hewak k tomu pšchiležnosć. Senož styšchenjo k naj-
mjeńšchomu jeneje Božeje mšchě a předomanja na nježelach a pšchitazannych swja-
tych dnach njemóže za jubilejski wopyt płacžicž. Hacž pak dyrbi so na pšch. po
njedželskim winowatym styšchenju Božeje mšchě z nowa z cyrkwy wustupicž abo
hacž móže hižo khwilne pšchewhanjo w cyrkwi po winowatych Božich službach
za jubilejski wopyt płacžicž, wo tym so nicžo wěšte njewě. Zo pak by sebi w
tym kóždy cyle wěšty był, dha njech so z cyrkwy wuńdže. Tež móža so tute
wopyty tak husto abo ředko za sobu cžinicž, kaž so to kóždomu najlěpje hodži.
Modlicž pak dyrbi so pšchi kóždym z tutych wopytow: 1. za zbožo a powyšchenjo
katholiskeje cyrkwy a japoschtołstoho Stoła, 2. za wukorjenjenje kecarstwow a za
wobroczenjo wšchěch błudžacych, 3. za pšchewnosć křesćžanskich wječchow a za
pokoj wškitkoho wěrimoho luda, a to po měnenju swj. Wótca. Ale sčto dha
to řeka, so po měnenju swj. Wótca modlicž? To řeka, so wo to modlicž, sčtož
sebi swj. Wótc pšchede wšchěm pšcheje; sčto to je, hacž so to na joho knježenjo
pocžahuje abo řnadž na stónčzenjo pšchewžehanja cyrkwy, to njewěmy. Tola
je doščž, hdžž wěmy, zo mamy so wo to modlicž, sčtož sebi wón pšchede wšchěm
pšcheje. Wěšte modlitwy pšchi tutych wopytach předkřisane njesu; tola ma so
powšchitkownje za to, zo dyrbja so pjecž Wótcže-naschow abo jedna modlitwa
podobneje dołhosćže spěwacž. Zo ma so po runje naspomnjenym měnenju swj.
Wótca hiščće wosebje modlicž, to drje so samo rozemi a toho dla tež Fran-
ciskanarjo k tym pjecž Wótcže-nascham hiščće jedyn schesty pšchistajeja. Doščž
pak njeje, te pjecž abo schěšćž Wótcže-naschow jenož spěwacž, ně, wone dyrbja
so tež z tym měnenjom a za to, kaž je to horjeka wukładowane, spěwacž; to
pak móže so klecž, stejo abo tež sedžo stacž. Ale k cžomu dha runje won schěšćž
króćž cyrkwy wopytować? Njemóže dha so te schěšćž króćž pjecž Wótcže-naschow
za sobu a bjez pšchetorhjenja wuspěwacž? Ně, swj. Wótc je to hako naměstit
Křhřtušowy na zemi tak postajil a swj. Duch praji: „Poslušnosć je lěpšcha,
džžli wopor a posłuchacž je wjac, hacž tuł kóžlow woprować“ (1 Kral. 15, 22),
k cžomuž Sězus Křhřtus hiščće pšchistaji: „Sčtóż waš posłucha, tón mje po-

skucha!“ Po takim je to pschisfuschna poskuschnoscź napšcherźo cyrkwi, kotraž naš t tomu wjaza.

A tšecjomu ma so t dóstacźu jubilejskoho wotpusťa wurjadny póstrity dźeń dźeržecź. To móže so nětko na kóždym dnju stać, tola pať tak krucze a swěrnje, kaž na wulkim pjatku.

A šchtwórtomu so žada, zo by kóždy po swojim dobrozdacźu za tšudnych abo za hewat jedyn dobry skutk jenu jałmožnu dať.

Pschispomnicź so hišćeje ma, zo móža so wschitke tute wuměnenja tež za jedyn dźeń dopjelnicź a zo móže so tak tež za jedyn dźeń tón wotpusť dóstacź. Dale je pschizwolene, zo móže so jubilejski wotpusť tež wjacy krócź dóstacź a so tež tšudym duscham w cźiřcźu pschibrocźicź; tola dyrbja drje so najšterje najprjedy wschitke wuměnenja, kiž su t jenomu dóstacźu nuzne, dopjelnicź, a potom hatle móže so z tymi zapocźecź, kiž t druhomu dóstacźu šlusheja. J. Č.

3 Łuzicy a Serbskeje.

3 **Budyšcina.** (Hłowna zhromadźizna Macźicy Serbskeje.) Kaž kóžde lěto, tak běšće tež lěta srjedu po jutrach hłowna zhromadźizna najprěnišchoho literarnoho serbskoho towarštwu, Macźicy Serbskeje, tón krócź w šalu hošćenca t złotej kónje. Zhromadźiznu, na kotruž běšće nimale 50 sobustawow a něšto hošći pschischto, wjedźešće t. Smoleť. Hłownu lětnu rozprawu cźitašće pišmawjedźet, t. kapłan Kóla. Pschisťupišo bē t towarštwu 14 nowych sobustawow, mjez nimi duchowni, lětarjo, wučerjo a tež ratarjo. Z cyła by pschisfuschna byto, hdy bychu zamožiczi Serbja Macźicu, kotraž zbožo, zdělanoscź a nahladnocź serbskoho luda spěchuje, bóle podpjerali. Dofhodow měješće towarštwu, kaž pokladnik, t. pschepuc Mjeťwa, rozpraji, w zańdženym lěcze 2014 markow, wudawkow pať 1998 m. Macźicźny dom w tu tšwilu jenož dań wunjeje a njemóže dotal ničzo na wudawanjo knihow wulutowacź a woprowacź. Knihownja bē po rozprawje t. seminarškoho wučerja Fiedlerja wo 145 cźiřkow pschibylka, wschitke dary jenotliwych pschecźelow a wschelach wučzenych towarštwow. Wudała je Macźica lěta rjany „Serbski spěwnik“, abo 163 rjanych spěwow z notami, dale protyku „Pschedjenať“ a Časopis, kiž wošebje wědomostne nastawki posticźuje. Nětko ma so wudacź nowy spěwnik za šchule, a bu t tomu komisijska šchesczoch wěchwustojnych wuzwolena. Tež wozjewichu jenotliwe wotrjady towarštwu: rycześpětny, starožitnostny, pschirodospětny, belletristiski a pädagogiski, zo budža z nowa huseczišcho so t wuradźenju sšhadźowacź. Na zhromadźiznje běšće mjez druhimi nahladny pschecźel Serbow, t. Dr. Sauerwein z Hannoverškeje, kotryž derje serbski ryczi a w delnjoserbskej ryczi tež wjele pšěniczkow wudžětať a wozjewiť je. Po zhromadźiznje, kiž tš hodžiny traješće, běšće spěwaršta zabawa. Wschitkim so lětušcha zhromadźizna derje spodobashe. Wóh žohnuj džělawoscź Macźicy za serbski lud! mh.

— Tachantstwo wupisuje dvě stipendiji njeboh propsta a kanonika Dr. Jana Mahra: jedne wot lětnych 150 mark za serbskich katolskich młodźencow, kiž su na wučerškich seminarach, realnych schulach, hórniških, lěsniških a druhich akademijach, druge wot lětnych 90 mark; za tajkich, kiž chcedža wumjóstwo abo rjemješko nawučnyč. Bróštwy maju so hač do 30. hapryla na tachantstwie wotedacž.

3 Marineje Swědy. Nascha kłóštrška cyrkej je jara rjane debjenstwo dóstata, mjenujcy wulki wobraz, poslednju wjeczeč pschedsťajacy. Tónle wobraz wisy nětko pódla wulkeho wóktarja na epistlinej stronje. Młolowany je wot k. Schwarz a w Dreždžanach, šofinoho syna našeho hnadneho k. biskopa. Tónle wobraz bě prjedy w Dreždžanach wustajeny, a je so, kaž bě tehdom z nowin widžecž, powšchitkonnje lubik. T.

3 Dreždžan. Zeje Majejstoscž kralowa je do jutrow pruhowanja w dreždžanskich katolskich schulach pilnje wopytowała. Do friedrichstadtškeje schule njebě wot 100 lět wjac žana kralowa nohu stajika. Na to tež jedna schulečka w powitacej basni spomni.

3 Ošaca. Dofelž je džěl tudy stejacych ulanow, wosebje Serbow z Łužicy, katolskeje wěry, tohodla budža so na tudomnym kěrchowje w cyrkwi swj. Jurija wot nětko za měsac wjac krócž katolske Bože słužby džeržecž. Zeždžicž tam budže hubertusburgski farar, k. Wowczerk. Tajke kemsche su hižo wot dlěžšeho cžasa tež na Rönigsťejnje za katolskich wojakow zamjedžene. Za duchownoho a cyrkwinšte paramenty stara so ministerstwo wójny.

Ze wschoho swěta.

Řemska. Liberalnym hišcže pschecy stróžele we wschěch stawach hraja. Čožohož so ani z daloka nadželi njeběchu, to je so stało. Saarbrückenski sud, kotromuž ničto katolske zmyslenjo wutřkacž njemóže, je wschitkich we mar-pingsťkej naležnosťci wobštorženyč za njewinowatyč wuprajik. Statny rycznik běšche pschi wobzamknjenju jednanja napšhecžo wobštorženym wulke khostanjo wot jednoho, dweju a tšjoch lět namjetował. A nětko tónle kónč!

Řadenska. Dla krajnyč zakonjow, kiž su pruskim jara podobne, je nětko hižo pschěz 500 katolskich duchownškich městnow njewobšadženyč.

Řawstrija. Tirolška je za mało dnow wobeju krajneju biskopow zhubika, 31. mērc a mjenujcy wumrje po wjacylětněj khorosťci trientški wjērč-biskop Benedikt z Riccabony a 6. hapryla brigenški biskop, Vincenc Gasser. Pošledni bě 23 lět na biskopskim stole sedžal.

Řitalska. W tu křwilu powjeda so jow zaš wjele wo starym rewo-lucionaru Garibaldi. Wón je swoju kozu kupu wopuschcžik a do Řoma pschijěl. Powšchitkonnje so mēni, zo je wón tónle pucž z politiškich winow nastupik, a najšferje budže pschitonne ministerstwo wotšćupicž dyrhjecž. Haj někotři praja: Garibaldi je w Řomje, dofelž je kral jara hubjeny. Humbertowa

strowoscź je dzeń a bóle sľabšća, a wschitcy boja so joho bližkeje smjercze. Tu nětk rěka, republikani su za wschě pady pschihotowani, zo bychu pschewatani njebyli, kaž pschew smjercź Wiktora Emanuela. Někotři mēnja, zo chce Garibaldi tam wumrjecź, druzy pať, zo chce za wojowanjo pschecziwo Awstriji a za wotdobyczo někotrych italskich krajinow skutkowacź.

— Bamž je na kardinala wikara pišmo póstať, w kotrymž na začożowanjo protestantskich škulow w Romje a na jich kóždolětne rozmnoženjo jara skorži. Tele šcule rozmnožeja so z wukrajnymi pienjezami. Zo bychu khude džeczi nawabili, posticzeja jim pienjezne podpjeru a czinja jim wschě móžne sľubjenja. Zo by tajke skutkowanjo sferje zastajene byľo, pomjenowa bamž z romskich wyschšich duchownych a zemjanow kommissiju, kiž by so za pozbēhnjenjo wafkanskich škulow staraľa. K tomu kóncej posticzi na tele lěto ze swojoho prywatnoho zamoženja 100,000 lirow (wórtow).

Francózska. Biskopja protestiruja pschecziwo zbēhnjenju dowolnosće, po kotrejž móžachu w Francózskej wschelate duchownške rjady šcule začożecź a wjesć. Tam je wjele tysac šulskich sotrow, kotrejž tunjo na dwaj milionaj džeczi rozwuczuja. Tež šulscy bratsja a někotre rjady mējachu dotal jara wjele škulow. Republikanarjo a liberalni chcedža wschě tele šcule zahnacź swojoho spodobanja dla, nic wbohoho luda dla. Lud dyrbi po jich woli džeczi do njeweriwych škulow sľacź.

Bołharška. Zastupjerjo luda dyrbja 27. t. m. nowoho knjezerja abo wjećcha Bołharškeje wuzwolicź. Połdnišća Bołharška, w Barlinje z njeprawom narańšća Rumelista mjenowana, dóstanje rodzenoho Bołhara, kšesczana a turkowskoho zastojnika, Aleko pašchu za guverneura, wotwisnoho knježiczerja. Wulkomocy nochcedža skóncznje połdnišchu Bołharšku z mēšchany mójštom druhich krajow wobšadzić, ale z bołharškim krajnym mójštom; tež njejsu wobšadzenjo Balkana z turkowskim mójštom dowolili. Hdy bychu Aleko pašchu tež za wjećcha njewotwisneje Rumeliskeje wuzwolili, by snadź najlěpše byľo. Lud, kiž je lěštotka wot Turkow czerpjet, sľučka pod jenoho knježiczerja, zo by so naturšcy dale rozwiľak. Budžemy widžecź!

Rusowska. Hdyž so kšěžor Alexander pónđzeli pschew swojim hrodom pschewhodžowajšce, sľeli na njoho wěšty Sokołow, financny zastojnik, po druhich powjesćach wuczeť, sčtyri krócź z revolverom do njoho. Žana kulka njetrjeci; Sokołow hu wot pschifkoczachy ludži zajaty. — Kšěžor bē hižo dwójcy w tajkej strašnosći. Na 16. hapryla 1866 sľeli na njoho, ale bjez trjecjenja, hdyž z pschewhadžowankei w lětnjej zahrodze do Petersburga domoj jědžesche, Dimitrij Karafosow, wurjadny student z Moskwy. Druhi krócź sta so w Parizu 6. junija 1867, zo Polak Berezowski na kšěžora dwójcy podarmo wutšeli, hdyž wón w jenym wozu ze zahnatym kšěžorom Napoleonom III. z revue so wrócžesche. Wjele wukrajnych knjezerjow je Alexandrej zbožo pschalo, zo je zbožownje zđeržany byľ; wón sam pať praji, po domojwróczenju pschi přenjej audiency

zo je joho Bóh zwarnował. Nadpadował nochce wězo wjele wuznacž, ale tola za to maja, zo wón k zběžkarŝkej nihilistiŝkej stronje ŝtuŝcha. Enadž so hiŝkeže w pŝchepytanju poŝaje, hačž je tomu taŝ. Njedawno potajni zběžkarjo hiŝkeže wozjemjachu, zo nochcedža ŝhěžorej a jeho ŝwójbe nicžo zloho čziničž, ale jenož joho zaŝtojniŝow, woŝebje policajŝkich a druhičž waŝnyčž kóncowacž, zo bychu konŝtituciju a wjetŝe prawa za ruŝowŝki lud wuŝtutkowali.

Afrika. W poŝdniŝkeje Egiptowŝkeje je zaŝy ŝakoŝne hujeniŝtvo; wjele ludži mrěje z hłodom.

Amerika. Ludžo zaŝ ŝynliŝcho z Europy do Ameriki wucžahuja. W lěcže 1878 pŝchicžahny do New-Yorka 153,205 ludži (potajkim 23,000 wjac hačž lěto prjedy), mjez nimi bě 94,651 muŝŝkich a 58,556 žónŝkich woŝobow. Z tyčž wŝchelakich krajoj je wucžahnyło: z Zendželŝeje 19,581, z Irlandŝkeje 17,113, ze ŝottlandŝkeje 3700, z Walesa (jendželŝeje krajiny) 311, z Němŝeje 31,958, z Awŝtrije 4881, ze ŝwedskeje 6176, z Norwegŝkeje 5216, z ŝtalŝkeje 5163, z Ruŝowŝkeje 4216 a z Kanady (z jendželŝeje Ameriki) 24,533.

Dary a dań za chrtej w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucžinjŝktaŝ: 38,178 marŝ 17 p.

K čžejčži Dožej a k ŝpomožanju duŝchow ŝu dale woprowali: K. Mičal Zmij a Marja Zmijec ze Serbŝkich Pažlic 75 marŝ; N. z Khróŝćic 1 marŝ 50 p.; M. Ž. z B. 3 marŝ.

ŝromadže: 38,257 marŝ 67 p.

Dary za chrtej w Žitawje.

K. hrabja ŝhall-Miancour nad Ruŝtu 200 marŝ; kaŝolŝta woŝada w Annabergu 30 marŝ; Mičal Zmij a Marja Zmijec ze Serbŝkich Pažlic (pŝečž k. P. Tadeja) 300 marŝ; Š. M. z B. 1 marŝ.

Dary za chrtwicžku w Hajnicach.

K. Ž. D. z B. 1 m. 50 p.; Mičal Zmij a Marja Zmijec ze Serbŝkich Pažlic 75 m.; jedna miločžaniŝka hoŝpiza (pŝečž k. P. Tadeja) 10 m.; Pětr Kral z Bronja 3 m.; M. Koŝka z Khróŝćic (jubilejŝki dar) 5 m.; Š. M. z B. 1 m.; N. N. z B. (jub. d.) 3 m.; K. M. z Čž. (jub. d.) 3 m.; Mjemjenowany (pŝečž k. Jana Němecžka) 15 m.; pŝečž k. Franca Portiga: z Hajnic: Š. Fiedler 9 m., Ž. Čert 1 m., A. Rothe 6 m., E. Miŝgang 1 m., G. Matthes 1 m. 50 p., z Wudyŝtec: W. Arnold 1 m., F. Zenker 1 m. 50 p., G. Simon 2 m., Ž. Ž. ŝhmeiŝ 5 m., A. ŝtefan 1 m., A. Sommer 1 m., W. Steglic 1 m. 50 p., Ž. ŝhuŝter 10 m., M. ŝhmeiŝ 1 m., Ž. Gruhl 3 m., K. Žwaher 3 m., K. ŝchneider 2 m., K. A. Lehmann z Žitoc 2 m., Ž. ŝhmeiŝ z Wbohowa 3 m., B. Kipel z Wjedruŝta 50 p., K. A. Gruhl z Rozwodoc 1 m., M. Ž. 50 p.

ŝromadže: (čžiŝto 7: 44 m.) 218 marŝ.

Dar za ŝwj. Wóta: K. Mičal Zmij a Marja Zmijec ze Serbŝkich Pažlic 25 m.

Serbŝkim katechetam

k nawjedženju, zo ma knižkuc Žr. Buŝtet w Regensburgu „Wopomnječa na prěnje ŝwate woprawjenje“ ze serbŝkim tekŝtom na pŝchedań. Tekŝt je derje a prawje zeŝtajany. Pŝacžžana je hačž do 1. za jednu ekŝemplar. Woŝebje ŝwecžakta w barbach (wot 10 a 15 p. za ekŝemplar) ŝu kraŝne. Tež móže kóždu, kiž ŝebi žada, čhlu zberku tajkich wopomnjecžow wot Buŝteta franko na wohladanjo doŝtačž.

J. Škala w Raibicach.

W ekspedycjach „Katholfskoho Bosola“ móža so dóstać:

1. Mjenske spěwarške knihi

za katholfskich Serbow. Zrjadował **M. Hórnik**. 100 stronow. Zwjazane za 60 pjenježkow.

2. Pobožny Spěwar.

Mjenske spěwarške knihi z modlitwami. Za katholfskich Serbow wobdźělał a wudał **M. Hórnik**. 204 stronow. Zwjazane w placje za 1 mark, w foži 1 m. 50 p., w foži a ze zlotym rězkom 2 m.

Wobě knižy hodžitej so derje za šule a za mlodošć.

Wě wšěch ekspedycjach „Bosola“ a w Kulowje pola pschepca Welsa je na pschedań:

Nowa Jezusowa winica,

z pschiwjazanymi „Mjenschimi spěwarškimi“ a ze **stacjonškimi knižkami**.

W najlěpschim psychnym zwjazku a najlěpschey foži 6 markow, druha tohorunja psychna družina 5 m. 70 p.

Wjez spěwarškich a stacjonškich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žolnym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m.

Tež wobstaraja so na požadanjo zwjazki w šomocje a z drohotnymi žantami a wšchitke druhe.

Šlowny skład ma: **Jakub Wjenta**, zwónik pschi tachantškej cyrkwi.

Wulki wubjeńt katholfskich modlitnych knihow, wšchelato zwjazanych, Wožich martrow, paczerjow, statuow, medailow a swjećatkow, kaž tež wobrazowych knihow a materialijow k pschanju ma na skladze a tunjo pschedarwa

C. Hochgesang, blizko mjašowych hětkow.

Próšwa na katholfskich Serbow.

Najpofornišcho podpisanj su sebi wotmyslili, zo chceđža z Wožej a dobrych ludži pomocu katholfsku cyrkwiczkju w Hajnicach natwaricž, w kotrejž móhli tudomni a wofolni fabrickcy džělaczerjo a džělaczerki, kaž tež druzy tudy pschěbhwacy katholikowje na Wože služby rchodžicž a swjate sakramenty dóstawacž. Ze swojimi mocami pak njemožemy tajki za špomozěno mnohich duschow wažny škutk dokonjecž, dokelž twar cyrkwiczki je na 6000 markow woblicženy. Tohodla prošmy naležnje wofebje tych mjez Wami, kotrychž je Wóh z časnymi kubkami žohnował, zo byschće k tomu kóncej nam, swojim wěrybratram a šotram a nětko tež šobukrajanam, jakmožnu poskicžili. Róždy dar so z džakom pschiwoznje a budže w „Katholfskim Bóšle“ šwitrowany. Nadžijamy so wusłyšćenja našchje ponižneje próšwy a prošmy Boha, wón chcył našchey woli dokonjenjo špožćicž, Was pak za kóždu šobupomoc bohacže žohnowacž na njebješkich a časnych kubkach, wofebje na Waschich šwójbach a na Waschich džěcžoch!

Šubjersk za twar katholfskeje cyrkwiczki w Hajnicach.

Franc Portig, drašcler, pschěbšyba. Jan Němeček. Burkhard Pitermutz. Karl Štupka. Wjacław Schober. Vincenc Grundmann.

M. Róla, kaplan w Budyščinje, poškadnik. M. Hórnik, šarač, pschmawjedžer.

Na swj. Wałporu, **šćtwórk, 1. meje**, po dopołdnishich Wožich službach póndže z Budyščina **procesšion do Šilipsdorfa**.

Čižchey Šmolerjec knižicžicžeczejnje w macičičnym domje w Budyščinje.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihaŕni
1 m. 70 p.

Gudowy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michal Róla.**

Číslo 9.

3. meje 1879.

Lětnik 17.

Warpingen.

„Štó chce Bohu wobaradž, zo jebi
jedne město psched druhim wuzwoli?“

Trierški biskop Eberhard.

Njeboh trierški biskop, Maczěj Eberhard, hdyž w lěće 1875, potajkim lěto přjedy swojeje smjercze, na „hnadownym měsće swj. Mariny“, w Eberhardš-Clausenu swj. firmowanjo wudželesche, we swojej ryczi mjez druhim tole praji:

„Bóh hačo stworiczeŕ wuhotuje we stwórbje wěšte krajiny psched druhimi z wosebitej rjanosću a wubranymi płodami. Tak Bóh tež čini hačo wumožnik w kralestwje hnady. Takže hnadowne město bě hižo blaŕ, hdžež Bóh so wozjewi patriarchej Sakubej; runje tak tež hat Bethesda. Hdže pak tón knjez wuzwola, kaŕ, hdy a na kaŕ doŕho — to je jeho rada. Jom wuzwoli sebi wotležanu hórku k wudželenju swojich hnadow. A wón wuzwoli sebi tele město w zrudnym času, w kotrymž so wschitko muczesche, w kotrymž dobre poczinki rozpadowachu a błudna wěra na wschěch róžkach so pokazowasche. Tu w tymle času wschelafich muczenjow a zeschnjatanjow Marija jowle pocza swojej rucy zakitajo wupschěsčerač nad trierškim krajom.“

Tele krasne słowa so nam na mysle dobywachu, hdyž psched poltšecza lětami zaštychachmy wo wozjewjenjach Maczerje Božeje w tak mjenowanym Härtelwaldže pola Warpingena.

Budža tele słowa njeboh biskopa Eberharda wo Klausenu, kotrež hnadowne město je z wjele wuslyšenjemi a wopokaznami miłosče ze strony Maczerje

Božeje swjeczene a pschekrasnjene runje kaž našch Róžant, tež so nakožicž ho-
džecž na Hürtelwald pola Marpingena?

Na tele praszchenjo nam po skónczenju kulturnoho wojowanja prawy na-
stupnik njeboh biskopa Eberharda wotnikowi, a tutomu cyrkwiniskomu rozsudženju
my so hižo do přédka podežisujemy.

Našche mēnjenjo, kotrejž zamjelicžecž njechamy, je, zo je nam Bóh w Hürtel-
waldže pola Marpingena wosebite město swojeje hnady daricž chcył. My
wěrimy, zo su wozjewjenja Maczerje Božeje w Hürtelwaldže woprawdžiwje
byłe. Marpingiski procesš, kiž bu njedawno w Saarbrückenu wjedženy, njeje
našche pschepokazanjno nic kuska wostabił.

Liberalni wulku wažnosć na to křadu, zo su tamne džewjecžlětne džěcži,
kotrejž běchu nanej a maczeri prjecž wotwjedli, na kóncu hinał rycželi, hacž
přaji přédku. Ale to nas njemoli. Pětr bě hafo muž a japoschtol Zbóžnika
na horje Tabor pschekrasnjenocho widžal a potom tola z bojosćžu psched sku-
žownej holcu so tak skaby wopokazał, zo swojoho Knjeza zaprě. A pschecžo
dha měło so přecžu tyhle džěcži bóle wěricž, hacž jich přjedawšchim a poz-
džičim skowam?

Pětr hdyž swjatocžnje přejesche — swj. Markus praji: „wón pocža so
rocžicž a pschisahacž: Sa tohole cžłowjeka njeznaju“ — je dha tehdy wěrnosć
rycžal? A hdyž strach Pětra k zaprěcžu pohnu, njehodži dha so myslicž, zo
su džewjecžlětne džěcži z bojosćžu, zo bychu so nanej a maczeri wrócžicž nje-
směle, to zaprěle, wo cžimž su we wutrobje pschepokazane byłe?

Ale, tak mohło so dale praszecž, cžomu dha je Macž Boža tajkim
džěcžom so wozjewila, kotrejž z khwilemi kža a přēja? njeby to za najzbóžnišchu
knežnu njedostojno było? Sa na wopak so praszam: Njebě dha to za Syna
Božoho njedostojno, zo Pětra wuzwoli a jomu swoje pschekrasnjenjo na Ta-
borje widžecž da, dofelž bě Pětr pozdžičjo druhdy njewěrnosć rycžal a swojoho
Zbóžnika zaprěč? Potajkim tež tole praszchenjo žadneje wažnosće nima. My
so tohodla ani kuska njedžiwamy, zo bě něchtó, kiž bě marpingski procesš skychal,
prajik: „Hdy bych ja hewak do marpingskich wozjewjenjow wěrik, nje by poz-
džičje přecžo tyhle džěcži njezamoliko, pschetož wschě wobstejnoscže su k tomu
winu zawdale.“

A hdy bychmy w tym, zo njejsu faračja Neureutera zasudžili, skowa
tych džěcži wobkřucžene widželi: „Woni budža jomu mjele horja nacžinjecž,
njemóža pał nicžo na nim zasudžicž“ — schtó chcył nam to wobaracž?

A hdyž farač Neureuter praji, zo tymle wozjewjenjam wěri nic jenož
tych tšjoch džěcži, ale tež tych pjecž muži, tych napadnych wustrowjenjow a
mnohich wobrocženjow dla, dha my rady k joho mēnjenju pschisupimy.

We Belgiskej, we Bois d' Haine (praj: Boa dän) je pobožna knežna
žywa z mjenom Louise Lateau (praj: Lujis Lató), kotraž je kóždy pjatł po
cnył čas cžerpjenja Žězusowoho we ekstazy (we duchu zatorhujena) a tehdy

wona z duchownym wóczkom swjeczene wěcy wot njeswjeczenych swěru rozeznawa, kaž je so wo tym wjele wuczenych a pobožnych muži pschepokazało. Hižo w decemburu 1876 bě farar we Bois d' Haine Louisy Lateau, w duchu zatorhujenej, bleskfu wody a łopjesčka z lěsa (Härtelwalda) pola Marpingena podał; wona so pschi tym smějotatsche, runje tak, kaž čžini, hdyž so jej woda z Lourdesa (praj: z Lurda. Lourdes je tež nowe hnadowne město swj. Marine) podawa.

Tež tele zadžerženjo wjele dopokazuje.

Z tymle nastawkom chychmy wuznać, zo našcha wěra do woprawdžiwych wozjewjenjow Maczerje Božje w Härtelwaldže pola Marpingena tež pschez jednanja saarbrückenskoho processa ani kusta njeje woslabjeła.

Na wšchem posledku pak wšchěch sobustawow našchoho towaristwa naležnje proshmy, woni chcyli w tymle měsacu Macž Božu pschez pilne wopytowanjo mejskich pobožnosćow čžesćowacž.

⊗ Marija, pomocnica lischestžanow, prosch za nas!

Wschescžehanjo katholickeje cyrkwe w Rusowskej.

Katholiska cyrkwe njeje so w najnowšchim čžasu w Rusowskej lěpje měta, ale dale hórje. Swětno knjeistwo na wšchě móžne wašchnjo bjez pschestacžy katholicke cyrkwe, kłóschtry a duchowniske seminary podčžisćuje a zahanja, njecha wjacny łacžonsku, ale jenož rusku rycž pschi katholickich Božich službach čžerpjeć, a čžwiluje na surowe wašchnjo měšchnikow a wěriwych, kiž swěru swojej wot Ahrystusa založenej cyrkwi Bohu bóle posłuchaja, hacž čžłowjekam.

Katholstwo dyrbi w Bólskej zańcž, to je sej ruska wyschnosć wotmysliła. Z tym wotpohladanjom wona žno wot wjele lět duchowniske města wosobnje z wotpadujenymi duchownymi wobšadžuje. Jedyn tajki wotpadnik bě wěsty Dupalski, kotrohož bě swětna wyschnosć do Wilna powołała; joho sanisny syn je joho skóncomal a čžěto na wjele kručow rozrubal. Tohorunja z nahlej smjercžu wurje wotpadnik Wial, kiž z popom Turcemicžom Bienicžanski kłóschtr wonjecžesćesche a pschi tym Boha hanjesche. W Minsku Senczikowski wulki pohórščk dawasche; wón je cyrkwiniske sudobja kradnył a pschedawal. Dweju katholickeju měšchnikow, kiž jara wjele za cyrkwe Božu skutkowaschtaj, Korfuca a Wiercinškoho, swětna wyschnosć wotšadži, dokelž běščtaj pschecžiwow wopikstwu rycžajoj a skutkowajoj. (!) — W Smorgoniskim wotrjesu su wšchitke cyrkwe katholicam wzate, a ministr znuštkownych naležnosćow je porucžil, zo maja so hišćeže z wjetšchey kručosću katholicke cyrkwe zahanjecž. Tež žanoho processiona katholiccy bjez pólicajiskeje dowolnosće wotdžeržecž njesmědža, mjez tym zo za ruske processiony tajka dowolnosć trěbna njeje. Ze traž z tym dopjelnjene, sčtož je ruski kšěžor sam banžej Leonej XIII. stubil, zo so katholickej cyrkwi w Rusowskej žana kšiwda stacž njesmě?

Nunje tať zľe je w ŝulach. Direktať Lublinskoho gymnasia, Singalewič, jenoho 12lětnoho hólčezca na surowe waŝchnjo ŝtrafowaŝce, dokeľž njebě w ruskej cyrkwi sobu spěwacž chcyť. A hdyž so hólčezcomy nan na to wobczęzowaŝce, bu jomu prajene: Singalewič drje je njezniczomny čłowjek; ale wón je dobry „ruŝifikator“, t. r. tajki, kiž rusku rycž a rusku wěru rozŝěrja.

Podlachisny katolikojy maja hiŝće pschecy wjele czerpjeć. Ruske knjeistwo jich z mocu wot sakramentow katolskeje cyrkwe wotdzeržuje; džězi, kotrež su wot katolskich měŝchnikow kŝčęzene, ruscy popja hiŝće jemu kŝčęzija a ze starŝimi tajkich džězi so surowje zatkadza. — Po ruskich powjesczach je nje dawno jena fara w starej chelmskej diócesy zběhnjena. Dale je porucznoŝč wuŝka, zo dyrbi so 700 ruskich cyrkwjow w tajkich pólskich krajinach natwaricž, hdžęž z wjetŝa jeno katolikojy bydla.

Do znatŝkowneje Rusowskeje wupokazanych pólskich měŝchnikow móžemy z počnym prawom martrarjow naschich dnow mjenowacž. Woni dyrbja wŝchelafe czwilowanja wot swojich wobkędźbowarjow wustacž, kaž pscheradnicy swoje wobhydjenja, hdyžkuli so swětnej wyschnoŝči wuzdanie, pschehladowacž dacž a piŝmo podpisacž, zo budza, je-li czętnęž spytaja, z rjeczazami wuputani do Sibirŝkeje wotwjedzeni. — Kijewski bohót Czortkow, kotryž bě žuo w lěcze 1863 wulke žadlawoŝče wobeschol, je 750 rublow pokuty postajit, je-li žadyn katolski měŝchnik sej zwaži, milu wot swojoho wobhydjenja bjęž joho dowolnoŝče woteńcž. W Modlinje su katolskim pólskim wojakam duchownoho wzali.

Wŝchitke tute njesprawnoŝče, pschescžehanja a do njebies woface žadlawoŝče dyrbja mať, ale kruty ŝtom katolskeje cyrkwe w Rusowskej z poslenimi koruŝkami wutorhnyč. Nascha dowěra pať je, zo tole ruskomu knjeistwu za poľne njeponđže. Prjedy abo pozdžischo pschuidže na Rusowsku džen ŝprawnoho hńewa Božoho. Nadpady na wyŝolich zaŝtojnukow a na ruscho kňęžora samoho su straschne cejchi. Dopjelnjecž so poczinaja ŝlowa njeboh bamža Piurŝa IX., zo ruka Boža surowje wotpoczjuje na swětnej mocy, ko-traž katolsku cyrkej a pólski lud pschescžeha. -/-

Ť stawiznam poněmczenja w Šornjej Łuzicy.

(Potraczowanjo.)

Šinat mějese so z Biŝkopicami. Ze běchu wažne srjedžisčęzo wopravdžiwoho poněmczenja za chkn woľnoŝč. Běchu na kóždy pad wot jednoho z miŝchonskich biŝkopow zaľožene na ležomnoŝczach hrodžisčęza Drjewnic (nětko měŝto Drebnij mjez Stoľpnom a Biŝkopicami ležace*), kotrež bě kňęžor Hendrich II. w lěcze 1006 tutomu biŝkopŝtwu darit. Na Biŝkopicy ŝpomina so w liŝczinach na poczatkŝ 13. lěŝtotetka (1227) a běchu hižo tehdy wot lutyh wŝow wobdate, kiž mējachu nic jenož uěmŝke mjeno, ale w kotrychž so

*) Potajkim nic nětczishe měŝto „Zhorjelc“, kaž bě so na str. 15 wopaki prajito!

tež woprawdže němski ryczešče. Serbske mjeno z nich mějeschtej jenož Drjew-
nicy, něhdy hłowne město tuteje krajiny (nětko Drebnitz, 1006 Trebista, 1262
Dremenitz) a Běła (Bühlau, hišćeže 1262 Bela). — R ranju wot Biskopie
(t Hodbžiju) pať su wsy ze serbskimi mjenami, w kotrychž so tež hišćeže nětko
z wjetscha serbski ryczi, kaž Bichow (Bickau), Poczaplicy, Lutyjecy
(Leutewitz), Kanecy (Cannewitz), Semichow abo Senichow.

Na krótke ranjo wot Biskopie wotewrja so dołha dolina, po kotrejž z
wjetscha řeka Wjazońca (Wesenič) běži a kotraž je na woběmaj bokomaj z
lěsami wobdata. Tam namačamy tež staroserbske wsy, kaž Puckow (Puckan,
1356 Puckow), Wjazońcu (Neufirch, 1222 Neinfirgen) a Wjelecžin
(Witthen, 1222 Welintin, hižo farška wjes). Ale čzišće pschi nich a w pódlan-
skich dolinach su lute wsy z němškimi mjenami, kiž běchu najskerje wot
swojoho nastacža němše. Teke nowe němše wsy bndu wot Serbow tež serbske
pomjenowane a we serbskej ryczi su so přenjozne mjena wjele čzišćišcho zdžer-
žale, hač w tych nětko jara wótrjenych němških twórbach. Žow mějachu Němcy
wjetschinu, a po tajkim z lohka serbsku mjenščinu podusychu. Hižo w 16. lět-
stotku běchu wschitte němše. Su to Lucžicy (Lautenwalde 1488), Rynar
(Ringenhain 1399), Wofbramocy (Steinigt-Wolmsdorf, 1232 Wolframsdorf),
Wornarjecy (Wehrsdorf), Wostaschecy (Frgersdorf, 1420 Ergirdorf). —
Tam, hdžej je Schprewja hory pschedřeka, nadenžemy we schěrškej, přódnej
ploninje zas mnoho serbskich wsow: kaž Budystecy (Postwitz), Koržynů
(Kirichau), Schërachow (Schirgiswalda). R ranju pať namačamy zas w tam-
nych, něhdy z hustymi lěsami wobrosčemych dolinach wsy z němškimi mjenami,
kaž Kumwald (Kunewalde, mějesche hižo 1222 cyrkej), Wejerecy (Weiersdorf
1272), Hofbin (Taubenheim 1354), Schprempark (Spremburg, 1242 Spre-
wenberg), Bjedrichecy (Friedersdorf 1272). — Ž toho widžijmy, zo je so po
doliuje řeki Wjazońcy, kotraž so pola Biskopie zapocža, Němcowstwo,
wot mišchonskich biskopow pěstowajene, na tamne horate a lěsojte krajiny roz-
schěrjalo, kotrejž w starodawnych časach Budyšku wot Čžěšćeje džělachu. Tajki
lěs kryjesche tež wschitku krajinu wot Lubija hač k Žitawje. Tam my lute
wsy z němškimi mjenami namačamy, hač na Wudrjencu (Frenel ma Wo-
drjeńca, němski Oderwitz). Němcy pocžachu so tam zašydecž kónc 12. a
pocžatk 13. lětstotetka. Tónle lěs měni křěžor Hendrich IV., hdž wón mjezy
pražiskoho biskopstwa tať postaja, zo maju dosahacž usque ad mediam silvam,
qua Milcianorum occurrunt termini (hač do srjedž lěsa, w kotrymž Mil-
cjanow mjezy běža; Cod. Lus. 14.) a woprawdže šluschesche wschě čzasy
žitawška wokołnosč do pražiskoho biskopstwa. Pocžatk 14. lětstotetka pať běchu
tam hižo wschě te němše wsy, kotrejž hišćeže nětko tam naidžemy. Hdž
branihorškej markhrabji w l. 1306, hačo tehdommaj krajnaj knjazaj, měštej
Lubiju (1221 opidum Lubaw) 20 na lěwym brjozy Lubotny (1241, Lubij-
šćeje wodny) ležacych wsow pschipořaza, mějachu wschě połodnišche němše, poč-

nócne pať serbske mjena, kaž: Swónica (Groß- u. Klein-Schweidnitz, ambae Sweinicz), Luba (Leuba, Lybe), Dažin (Groß- u. Klein-Dehja, ambae Theesyn, hižo 1242 Defen), Wolesčınca (Delsa, Ulsen), Stary Lubij (Alt-Löbau, Lebava), Njechań (Nechen), Luchow (Laucha, Lychowe), Wujeť (Umwürde, Uwer). — A hdyž w l. 1317 braniborski markhrabja Woldemar k tomu hišćeje 8 na prawym brjozy lubijskeje wody ležacych wsow pschida, nańdzemy tu lute němste mjena, hacžrunje Serbja za nje poserbsćežene twórbu mějachu, kaž Wotlěhań za Ottenhain, Šerkecy za Serbigsdorf, Rundracžicy za Wendisch-Kunnersdorf, Róžan za Rosenhain, Pawłocy za Wendisch-Paulsdorf. — Z tychle wschěch 28 wsow rycžachu w 16. lětsotetku połodnišce nimo Staroho Lubija a Wolesčincej němsti, a nětko so jenož k połnoocy wot Lubija hišćeje serbski rycži. (Pofracžowanjo.)

3 Lužicy a Sakskeje.

3 Budysčina. Narodny džen Toho Majejstoseže našchoho lubowanoho krala Alberta swjećeske so 23. hapryla po cytnym kraju na swjatocžne wašhnyo. K česćeji tutoho dnja bě wječor w katholickej towaršćni džiwadko. Naschi seminaristowje hrājachu pod nawodom k. wyschšchoho wučerja Dr. Grockmuša přenjeji dwaj aktaj Schillerowoho „Tella“ z wulkej wustojnosću.

— Direktor kralowiskej twaršćeje šchule w Žitawje, k. professor Seek, je požadane šizzy abo plany za bacžonšku cyrkej sem pschipošlak. Te same kaž tež jedyn plan z Budysčina budža na žhromadžiznje wubjerka w Bacžonju 11. meje pschedpołożene, potom pať wuzwoleny plan bórzy nadrobnyje dale džěłany a dokonjany. Wot jutrow hacž do 1. oktobra mjenujcy so na mjenowanej schuli njerucži, a duž je to k nadrobnomu wuwjedženju wuzwolenoho plana najlepši čas. Wjacj pschichodnje!

— Po runje wudatym „Handbuch der Kirchen-Statistik für das Königreich Sachsen, Dresden 1879“ škutuje w 142 městach a 3599 wsach Sakskeje 1132 ewangelskich duchownych a to w 25 eforijach abo 935 wosadach pschi 1166 cyrkwjach (mjez nimi je 916 hłownych cyrkwjow), 75 pohrjebnych cyrkwjach abo kapakach, 48 hewajšćich kapakach, 50 modleńnych. Na jednu cyrkej pschidže něhdže 2305 ewangelskich wobydlerjow, na jednoho duchownoho 2363 dušchi. Po wěrywuznacžu rozdžěleja so sakscy wobydlerjo do 2,664,340 ewangelsko-lutheriskich kšćesćčanow, 9850 reformirskich, 73,350 romsko-katholskich, 1876 němsko-katholskich, 588 grichisťo-katholskich, 713 anglikanskich, 5360 Židow, 4077 druhich, a do 431, kotřiž swoju wěru njejsu wuznali. Najwjac reformirskich (3352) bydli w Lipsku, najwjac romsko-katholskich w Drežďanach (13,000) a na wsach budyschoho wokrejesa (21,350), najwjac němsko-katholskich (480) w Ramjenicach (Chemnitz), najwjac grichisťo-katholskich (362) a anglikanskich (488) w Drežďanach, najwjac Židow (2564) w Lipsku.

— Někotryžkuli, hdyž lěta swoju cedlu za dohřodowny dawř dōsta, je so džiwař a postrōžik, zo je do tař wysokeje rjadomnje řežehnjeny. Ale tu dyrbi so mjedžicž, zo w tym nastupanju nic wjac zařoň wot 22. decembra 1874 njeřacž, ale wot 2. julija 1878. Dofelž na tychle cedlach wunoseřt wsřeř dohřodow wjacj njeřeji, ale jenož rjadomnja, do kotrejež kōždy řkusřa, budže drje někotromužkuli lubo, hdyž tu řchema za přeňicj jedynadwacyeři rjadomnijow podamy.

Dawř wobnosřa

w rjadomni:

přschi dohřodach:

	1. wot	300	marř	hacž	400	marř	1/2	marř,
	2.	= 400	=	=	500	=	1	=
	3.	= 500	=	=	600	=	2	=
	4.	= 600	=	=	700	=	3	=
	5.	= 700	=	=	800	=	4	=
	6.	= 800	=	=	950	=	6	=
	7.	= 950	=	=	1100	=	8	=
	8.	= 1100	=	=	1250	=	11	=
	9.	= 1250	=	=	1400	=	14	=
	10.	= 1400	=	=	1600	=	17	=
	11.	= 1600	=	=	1900	=	22	=
	12.	= 1900	=	=	2200	=	30	=
	13.	= 2200	=	=	2500	=	38	=
	14.	= 2500	=	=	2800	=	48	=
	15.	= 2800	=	=	3300	=	59	=
	16.	= 3300	=	=	3800	=	76	=
	17.	= 3800	=	=	4300	=	94	=
	18.	= 4300	=	=	4800	=	114	=
	19.	= 4800	=	=	5400	=	136	=
	20.	= 5400	=	=	6300	=	162	=
	21.	= 6300	=	=	7200	=	189	=

Za tele lěto ma so hiřeje přsčiražka wot 50 % přsčicječ. Ščož na přsč. do 9. rjadomnje řkusřa, a po prawom jenož 14 marř płacžicž měř, ma lěta z tajkej přsčiražku 21 m. dacž. — Z cyla su lětusře přsčinosčki ř dohřodownomu dawřej wyřsře, hacž dotalne, dofelž je přsčemyřlowny (Gewerbesteuer) a personalny dawř cžiřeje řpadnyř.

— Miřsionřske zjenocženřtwo řwj. Šōzeřa w Nacřemu ma wotpořhladanjo, řo za duchowne potrebnosče Nēmcow postaracž, řiž su we wukraju, řaž na přsč. w Řarizu, Londonje a hđže druhđže řiwu. Řjane to wotpořhladanjo! Bōh dař, zo by řo wsřudžom podobnje cžiniko! Tař na přsč. je we Winje na 300,000 Čžeřow řiwřch, ale za řich duchowne narežnosče je řmjercž mařo řtarane, a mamy řo potom hiřeje džiwačž, zo tam njewěra a bořazabyřošč tež mjez nižiřmi řlassjami řudu řladajcy přsčibjera? W nasřich Šerbach měřo řo řwěru na to řladacž, zo by řo z najmjensřa řřeřečansře rozwučženjo wsřudžom z pomocu řerbsřeje rycže řtařo, zo byřtař tař duch a wotřoba jenajřoho wužiřka měřoj. Řaboženřtwo njeřmjje řo řenje ř tomu nakožicž a řpo-

niższą, zo by rola była jenož k wufnjenju a spěchowowanju cuzeje rycže. Wšchaf zjawnje ze swojimaj woczomaj widžimy: hdyž Serb swoju narodnosć pušćeži, dha tež z wjetšha w kšescjanskich pocžinkach a w sprawnym žiwjenju popušćežnje. — Tele rjane zjenocženstwo swj. Zózefa je bohuzel loni wo 1500 m. mjenje dothodow měło, hacžrunje su so z někotrych diócefow bohatsche dary pschipsóšlako, kaž ze Sakskeje, kotraž je 1245 mark nawdala a to z herbskich krajow 732 mark, a z Hornjeje Łužicy 513 mark. W lécže 1877 bě so w Sakskej nahromadžiło 1100 mark. Wšchěch dothodow do hromady bě w lécže 1878: 9023 mark 30 p.

Z Bóžanta. Pschi renovirowanju našeje cyrkwie so tež za nuzne pokaz, žónske ławki wobnowjecž, dofelž běchu stare cuzym wopytowarjam k zjawnomu pohóršćkej. Hacžrunje je tu wosebitych swěčkowych ławkow, pschecy tola tež w druhich ławkach wjele swěčachu a z tym je žałoštnje jara zapancachu a džery do nich wupalachu. Zo to k čješći swj. Maczerje Božeje runje won trěbne njebě, a zo so z tym Božomu domej škoda čžinjese, na to so inano nihtón dopomnił njeje. To pak je nimo a tak njech je zabyte. Ale to móžese so tola z pošnym prawom wotčakowacž, zo bychu so nowe ławki lěpje na fedžbu brali, wosobnje hdyž je so starym hišćeje nowa dolha swěčkowa ławka pschidała. Ale Bohu žel tomu tak njeje. Tež na nich so swěčki pala a druhdy kónčki stejo wostanu, donž do ławki njepala, haj tež we presbyteriju, hdyž so z chła žadne swěčicž njedyrbjaše, je so zas hagle jutry wutoru z nowa stało, zo je jedna žónska swoju swěčku na murju (na symš) stajila, z tym jón z wóškom wopancała a molowanu scžěmu wobsmudžila. Nima ja dha tajcy ludžo tak wjele dohladanja, zo z tym Božomu domej škodu čžinja, zo to prawje njeje? Tu staru nacžinjenu škodu nihtón zarunal njeje, ščtó dha tu nomu zaruna, ma-li so to takle dale čžinicž? — Tež to so khwalicž njemóže, zo wosobnje na swjatyh dnach žónske jow k Božomu blidu kłodža a žadnu płachćicžku nimaju. Ja mam kručže za to, bychu-li tesame hišćeje dale, hacž jow, na kwas ščke, dha bychu wěseje w kwasnej drašće pschisšče. Njech dha tež na Boži kwas w pschisšćachnej kwasnej drašće kłodža!

I.

Z Šónigsštejna. Zanžženu jutromnu pónidželu džeržese tu wysokod. k. dwórfki předař Potthoff z Dreždžan Bože služby za wojakow a katholicow cykeje wokołosćeje. Bě něhdže 50 wosobow pschitomnych. Hewak pschijěždžuje tu kóždy mějac pirnajski k. farač Kretschmer.

Z Ššaca. Młode jutry běchu tu w pohřebnej cyrkwi swj. Turja přenje katholicke kemsche a wjele ludži so na nich wobdžěli. Swoju pobožnosć wobrychtowa z dóšćom swj. sakramentow pokuty a wołtarja 35 wojeřskich (je tu 40 katholicich ulanow) a 10 civilnych wosobow. Wóh žohnuj te započate, zo by wuhyte zornješko bohate płody nješto!

S Šipska. „Lužičan“ piša: Młodžencojo šłowjanskoho rodu, w Šipsku studowacy, su w započatku druhoho semestra 1877 mjež sobu šłowjanšce

towarstwo „Vseučilištnoje družstvo Slověn v Lipsce“ založili, kotrež je so wot univerzitetnoho sudnistwa wobtrucizko. Do njoho smě kóždy rodzeny Slowjan, kiž w Lipsku studuje, zastupič. Sobustawow běšče hač dotal 24: a to Rusow 8, Čzechow 5, Sužnoserbow 5, lužiskich Serbow 3 (Muka, Čoch, Aral), Slowjencow 2, Polakow 1.

Ze wschoho swěta.

Awstria. Křěžor je 24. hapryla swój 25lětny mandžel'ski jubilej pod pomščitkomnym wjesolym wobdžělenjom swojich swěrných ludow swjecził.

— Wosyroczena biskopska wosada w Litoměřicach dale wjac wosyroczena njebudže. Zeje pschichodny biskop je hižo mjenowany. Ze to wysokodostojny k. Anton Frind, kanonik metropolitnoho kapitla pola swj. Wita na prazškim hrodže, znaty spisowaczeł stawiznow čěštske cyrkwyje. Zaidženy schwórč bě křěžorej winowatu pschisahu swěry wotkožil. Jeho prákonifacija stanje so 12. meje w potajnym konsistoriju we Watikanje. — K. Frind narodži so w l. 1823 w Haispachu a bu 1847 na duchownoho wuswjeczeny. Bě kaplan we Warnsdorfje, wot l. 1851 katecheta na litoměřiskim gymnasiju, bu 1851 direktor eger'skoho gymnasija, 1869 kanonik w Prahy. — Frind je 13. litoměřiski biskop wot založenja biskopstwa w l. 1656. Jeho prjedownik biskop Wahala wumrje 1877.

Ital'ska. Postajenjo katholickeje cyrkwyje na ranju jima we wulkej měrje mysl swj. Wótca. Jomu je znate, kak so Ruska a Rumun'ska prócujeje, zo by rozščěpjenjo tež na dale tračo a tamnišci katholicowje po čerjódach ke grichiskej cyrkwi pschěstupowali. Zaidženy měšac pschija w audiency jednoho maronitskoho práłata, z kotrymž so jara dotho wo cyrkwiných naležnosćach na Libanonu rozryčěšče a wjele wo srědkach, kak by so wumucžowanjo rozščěričo, jednašče. Swj. Wótca so zawěšče hiščeje doczaka rjanoho rozščěwka katholickeje cyrkwyje na ranju, hacžrunje Rusowje wscho móžne činja to pschěkazycž. To nam dopokazuje jednanjo w potajnym posedženju konsistorija, w kotrymž bamž pschipózna chaldej'skoho patriarchu, kotryž bu loni wot chaldej'skich biskopow po smjereči njeprawoho patriarchi Andua wuzwoleny. (Andua wumrje wu jednawšci so ze swj. stołom.) Chaldej'ska naležnosć je potajkim wurunana. To płaczi tež wo cyrkwiných naležnosćach Armjenow; wschitcy jich biskopja poddachu so swj. stołej a Kupellian, jich njeprawy patriarcha, je do Roma pschijěl, zo by so do křina katholickeje cyrkwyje wrócził a nacžinjene pohórschenjo naprawil. Pobowšci někotry čas w kłóštrje swj. Alsona, bu 18. hapryla we swjatocžnej audiency pschijaty, čžihny so pschěd bamžowškim trónom na kolena a čžitafče z hnutym kłóšom wobščěrný list, w kotrymž wschitke bčudy wotwoła, swj. Wótca za wotpuščězenjo prosy a do joho wole so poruczi. Swj. Wótca bě hčuboko hnuty z wěrnej želnosću tutoho zhubjenoho syna, duž dha jomu nic jenož wotpuščězi, ale tež k biskopej katholickeje cyrkwyje pomjenowa a pschězo wunješe, zo by biskop Kupellian w armjeniskej cyrkwi k čžěšči a

chwalebje Bożej spomożnje skutkował. — Brawy armjenski patriarcha Hassun bu wot turlowskoho knjeżerstwa pschipożnaty. — Za wschě tele zbożowne wustředki ma so nimo prócowanja swj. Wótca głownje dżakowacz francózskego ministrej Waddingtonej, kotryž je protestant, ale na barlinskim kongressu bu jomu wot europejskich mócnosćow doměrjeny protektorat nad narańšchimi křesćanami. Swj. Wótc napisa jomu tohodla list, z kotrymž jomu so dżakuje a wosud narańšchich křesćanow na wutrobu kładže.

Francózska. Kacij mužowje w tu chwilu w Francózskej knježa, je z toho widjeć, zo je Ferry, minister rozwuczenja, wěštoho Buiřsona k direktorej rozwuczenja pomjenował. Tónle muž bě w lécze 1869 na revolucionarnym kongressu w Lausannje dořtownje prajil: „Uniforma (drařta za wojakow) je livrej (drařta za słužownikow), a kóždy livrej wonjeczěsčuje: livrej duchownoho tak derje, kaž livrej wojakow, livrej zastojuńikow tak derje, kaž livrej słužownikow. Sa bych swětej jednoho Woltaire popřchał, kiž by 50 lět dořho kralow a wóju a wójsko směšnych činik. Dokelž nam pak tajkoho muža njeje, dha bych chcył, zo bych milliony wschě prózne wopomniki, kiž nam wschelake šlawne skutki powjedaju, wotstronili. Dawajmy wschitcyrjenje pschikład woprawdžiwoho spjeczenja! Mjebojmy so, hdy by runje trěbne bylo, z mjezow wobstejacych zakonjow wustupicž!“ — To su mužowje, kiž nětko w Francózskej knježa. Tónle Buiřson bě něhdy na žadošč narodneje zhromadžizny swojoho radikalřtwa dla wot přjedawšchoho ministra rozwuczenja, Julesa Simona, ze słužby hato universitetny profesor puřchczeny. Nětčijišchi minister rozwuczenja Ferry pak řcini tajkoho muža k direktorej francózskech narodnych řhułow a wozjewuje z tym swoje samotue žmyhlenjo.

— Zajimawe je tule nominku řyřhecž, zo je 28. februara — řchtož bě wóžnožymny a řněhojty džen — jendželřki křónprync — wón je protestantski — njewjadcy do Lourdesa (přaj: Ĺurda) pschijěl. Pobožnje a řbedžbnje sebi wschitko wobhladowařche. Dacy z Lourdesa zjawnje praji, zo njeje woczakował, w Francózskej (a to w tymle lěřtotetku njewěry) jedne měřto namařacz, hđžež by wěra z tajkej mocu so pokazowała.

Bořhářska. Přync Battenberg bu jednohřónnje wuzwoleny za bořhářřkoho wjeřcha pod mjenom Alexander I.

Ruřowska. Nihiłistowje, wo kotrychž so w tu chwilu tak wjele řycži a piřa, řu hagle wot lěta 1863, hdyž Ruřowřka wbohu katholicku Półřku z nowa rozřptařche, dale a bóle na zjawnje wustupowali. Těřdom řadachu za Ruřowřku wuřtawu (konřtituciju), wotstronjenjo křěžorřkeje kencle, lěřřche zakhadženjo z političkimi jatymi, puřchczenjo na 200 pomjenowaných zastojuńikow z krajneje słužby a t. r. Na kóncu tohole piřma řěka: „Dokelž na zakonřřkim puřcu ničžo dořahnyčž njemóžemy, dokelž we Ruřowřkej nic křěžor, ale křěžorowe pschewodžerřtvo knježi, dha my, njestanje-li so po našchich řadoběřach, njezakonřřki puř nastupimy a budžemy wot něřka řřelēcž, kařacz a mordowacz, hacž řkóncžnje

tola našce žadanja so dopjelna.“ Zastojnstwa sebi wschu možnu prócu dawachu, zo bychu sšhrobknych zestajerjow a rozšchěrjerjow tuchle pišnow wu-
slědžike, ale wscho podarmo. Pšchez nóc roščedchu revolucionarške nowiny a
brožirki kaž ze zemje, wschě z wjetšcha we kraju czíšchczane; něfotre su tež z
wobrazami, ale nichtó njewě, hdže so czíšchcža. Pšowjeda so, zo ma tele po-
tajne nihilistiške, abo revolucionarške zjednocženstwo, kaž woni sami so mjenuja,
na 19,000 woprawdžiwych sobustawow ani njespominajo na zapšchihahanych,
ale hewak do wschědy wěcow njezaswjeczonych agentow (pomocnikow). Mjez
jich sobustawami namaka so pjeczža wjac generalow a tež habt jednoho grichi-
štoho kłóšchtra. Zamoženjo revolucionarštoho komiteja woblicža so na něhdže
2 millionaj rublow. — Nichtó, kiž jenož někak rusowške wobštejnoscze znaje,
njemóže přecz, zo maju revolucionarjo móčne zwjazki, kotrež su swoje nitki do
pošedženjow ministrow, haj do sameje kžžorškeje kencle začahnyše.

— Rusowscy nihilistowje pokazaju runje tak wulku sšhrobkosč, kaž wu-
schifnosč. 8. hapryla, hdž běchu z krotka prjedy generalgubernera měšta Charkowa
zamordowali, šeznichu sebi te wjeselo, joho nastupnika z lešču do svojich
kšowanow wotwjescž. Pšched gubernera stupi muž, zhotowany czíšcže kaž za-
stojnik statnoho rycznika, a praji: „Knjež statny rycznik mje k Wam šezle,
Waschu Zasnoscž hnydom k statnomu rycznikej škazacz.“ — „Šcho dha je tam
tak wažne?“ — „My smy mordarja wječcha Krapotkina wušlědžili, a pšchitom-
nosč Wascheje Zasnoscže je nužnje trěbna.“ — „Pšnje, ja hnydom pšchindu“,
gubernier praji a zaklinka po škužownika. — „Čjomu dha klinka Wascha
Zasnoscž?“ — „Ja chcu zapšchahnyč dacz.“ — „To njeje trjeba, knjež
statny rycznik je sam swój wóz pošak po Waschu Zasnoscž. My njesmjemy
so komdžicz.“ — „D to dže je rjenje, tak njetrjebam swoje konje wobczěžowacz.
Mój pojedžemoj!“ Gubernier zalěze do woza, a wot teje kšwile njeje wjac
widžecz był. Revolucionarjo su joho jatoho wzali. Šaty gubernier dyrbjěšche
na policajštoho mišchtra list pišacz a joho naležnje prošycz, zo by so pšchi
pytanju za mordarjom Krapotkinowym šwěru na kěžbu brač, hewak měč wón
(tón gubernier), kiž je w rukach nihilistow, joho „pšchez měru wulku horliwoscž“
ze swojej hłowu placzicz.

Naležnosče našchoho towaršstwa.

Sobustawy na lito 1879: kł. 206. kowač Zafub Žofša z Dobroščic; 206. Jan
Kraša z Bělečec; 207—209. z Rałbic: Canonieus a farač Wenich, wučer M. Šicka, Kšata
Bräuerer; 210. Zafub Matka (Běšcha) z Konjec; 211. Marja Pjetaschowa z Drezdžan;
212. zwónč Zóžef Libich z Róžanta; 213. Michal Šchën ze Sernjan; 214. Michal Matka ze
Smjerdžaceje; 215. Boščan Weclich ze Žuric; 216. Šana Kjedžic z Wotrowa; 217. Miklawšch
Lehmann z Kanec; 218. Charles Michal Hencž w Lužier w Francóžskej.

Sobustawy na lito 1878: kł. 539. kowač Zafub Žofša z Dobroščic; 540. zwónč
Zóžef Libich z Róžanta; 541. Michal Šchën ze Sernjan; 542. Miklawšch Langa z Nowostic.

Dobrowólnie dary za towarzystwo: ff. Marja Pjetajchowa 1 m. 50 p., Wórscła Schimlowa ze Sernjan 50 p., Boszczan Weclich 50 p., P. Ł. 72 p.

Wiątko. Człeczani sobustawo najchoho towarzystwa, kż swoj pschinosch na loto 1878 (abo też na przedawšje loto) hiščeże njezložichu, su naleźnje proščeni, zo bychu jon skerje a lępe we swojej expediciji wotekali.

Dary a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadźena dań wucziniještaj: 38,257 mark 67 p.

K czeszeji Woźej a f spomoženju duschow su dale woprowali: ff. z Konjec (jubilejski dar) 50 p., pschez ralbiczaństoho f. kapłana 1 m., J. S. z R. (jub. d.) 3 m., ze Sernjan 2 m., z Ralbic 3 m., J. S. z Wotrowa (jub. d.) 10 m., pschez f. fararja we Wotrowje (1 m., 1 m., 50 p., 2 m., 3 m., 50 p.) 8 m., njemjenowany 2 m., A. W. z B. 1 m.

Dań polłčna 1. meji w kniźkach zapisana 691 m. 50 p.

Gromadźe: 38,979 mark 67 p.

Dary za chrtej w Żitawje.

Kf. z Ralbic 1 m., S. R. z Rhr. 2 m., J. S. z R. (jubilejski dar) 3 m., wot jednoho jaworštoho wumjenkarja (jub. dar) 2 m., z Kaschec (jub. dar) 3 m., wot wuczertoho seminarata w Budyšchinje 280 mark (a to wot seminaristow 34 m. 35 p., wunofsch jednoho koncerta 35 m. 65 p., f. seminariski direktor Blumentritt 200 mark, f. wyschšchi wuczeć Bergmann 5 m., f. wyschšchi wuczeć Dr. Grollmuš 5 m.), khróćejansta wojada (druhi dar) 100 mark.

Dary za chrkwiczkę w Hajnicach.

Kf. Njemjenowana z R. 1 m., Can. a farar B. z R. 3 m., M. R. z R. 1 m., Jan Koplanski z Budyšchina (jub. dar) 6 m., M. P. ze J. (jub. d.) 3 m., N. N. z B. (jub. d.) 3 m., jedna swójba z ralbiczaństje wojadi 6 m., N. N. z ralb. wojadi 1 m., pschez ralb. f. kapłana 1 m., S. z Ralbic 2 m., S. R. z R. 2 m., M. R. ze S. 1 m., M. R. ze S. 1 m. J. R. z R. 1 m., M. R. ze J. (jub. d.) 4 m., J. S. z R. (jub. d.) 3 m., M. R. z Khróćej (jub. d.) 10 m., z Ralbic 2 m. 50 p., z R. 20 m., z Kóž. 70 p., J. S. z Wotrowa (jub. d.) 5 m., pschez f. fararja Herrmanna we Wotrowje 2 m., „K. A. B. S.“ 3 m., Karl Michal Hencz w Francúzstje 3 m., z Khróćej 1 m., M. D. z Dž. (jub. d.) 2 m., Mětowstec swójba ze Stoneje Worschje (jub. d.) 4 m., Meta Reubnerc (jub. d.) 5 m., S. swójba z R. (jub. d.) 3 m., M. L. z S. (jub. d.) 2 m., J. A. R. ze Bajdowa (jub. d.) 3 m., S. M. z B. 1 m., S. M. z B. (jub. d.) 2 m., sotry R. z B. 6 m., J. ze Schunowa 1 m., Pětr Nibel z Czěchoric 3 m., njemjenowany z Worschje 2 m., Franc Swanda ze Smělneje a joho mandželska Rħata 3 m., A. W. z B. 1 m., njemjenowana z Czemjere 1 m., Ĥaiža z Budyšchina 3 m., njemjenowana z Ratarje 50 p., M. a M. R. z Worflec 3 m., dvě džowcy z Worflec 2 m. 50 p., M. R. z Pancie 1 m., Fr. G. 12 m. = **150 m. 20 p.**

Gromadźe: 368 mark 20 p.

Dary za swj. Wóta: wot někotrych služownych holcow w Marinej Swězdze: 2 m. 50 p., z Ralbic 1 m., (jubil. dar) M. a M. R. z Worflec 3 m., J. M. z Č. 3 m.

Dar za Ĥonske towarzystwo: R. 50 p.

Wozjewjenje.

Zutse za tydžen, njeđzeli, 11. meje, popołdnju w pječich budže w Baczonju pola f. kublerja Delanka zhromadźizna wubjerka za baczonisku chrtej.

Jakub Kucjank, pschedsyda.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knižarni
1 m. 70 p.

Gudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 10.

17. meje 1879.

Lětnik 17.

Nasche serbske šule

su k stajnomu njeměrej wosudžene. Pač njeje čitanka prawa a měła so nowa wudac; pač njespóznaje so za dobre, zo we katolickich wučerjnych knježu wučzbu dawaja — mohło so to pschez wučerjow stac, kaž pola naschich susodow; pač postorkuje so na tym, zo so w zymnichim čaju w někotrych wučerjnych sobotu njerozwuczi — fajšej prawo maja po zakonu wschudze, hdžež dyrbya džeczi pschez 1/2 hodžiny dalofo khodžic; a je to cyle rozomne nuzowac, zo by tola za tydžen džen był, na kotrymž mohła so drašta a wobuczo porjedžic; pač so skorzi, zo je 32 hodžin za tydžen njedofahaca licžba, zo bychu nasche serbske džeczi wscho to narukke, sctoz so po schulstiu zakonu žada; ze słowom: nasche serbske šule su někotrym swětrym knježim z kchizom. Žedža za dobu, w kotrejž bychu — tu lubosć drje chcyli nam hišćeje wopokazac — poslednjoho Serba k rowu pschewodžecž móhli.

Tak je so nětko do jutrow wjele z Ramjenca do Serbow a ze Serbow do Ramjenca pisalo, to nastupajo: zo ma so wot lětuskich jutrow we serbskich schulach město 32 hodžin za tydžen — 18 za wulkich a 14 za małych — 34 wotdžeržowac. Raž husto dosć k naschey škodži su wuradjenja we schulstich pschedstejiczerstwach na wsach we tutym nastupanju jara wschelake byle. Tu je so wobzantko: „Naschedla, njech wučer wjacy wučzby dawa, wschaf ma za tym mždu“; tam zaso: „Ně, njech pschi starym wostauje. Schulstiu zakon je tónsamy, kaž prijedy, z dněmaj hodžinomaj naschim džeczom ničzo pomhane njeje a nimamy swoje džeczi tež jenož k tomu, zo na robotu khodža, trjebamy je doma tež k džeku.“

Samo za so drje so zda, zo na tym wjele njezaleži, hač džeczi dvě hodžiny wjacy abo ménje do šule khodža. Mi so ta wěc cyle njewinowata nježda a dopomnju so póbla na pschisłowo: Wodasch-li něfomu mašuch, hrabnje cychu ruku. Město, zo by so na schulstiu zakon kedybowało a so na wuradjenja a wolu schulstich pschedstejiczerstwow słyschalo, staji so nižscha schulsta wyschnosć wyšche schulstioho zakonia, a žada sebi wot serbskich džeczi wjac, hafo zakon

po słowu porucza. Na město zakonja stupi „wufaz“, a to je nam dotal — njeznate wafchnjo. Kac dha, zo-li k letu nowy tajki wufaz wuidže, poruczo: 34 hodžin tež doščj njeje, njech budže jich nětko 36, 38 atd.? K čzomu tajke položejne džeto? To bych runiž za to byk: Džeczi wořtanu cnyh džei w ťhuli a jenož pťhypořdnju je ťtarťhimaž dowolene, zo ťwojomu džęřcju něťhto k wobjedu pťhinjaťetaj.

A hdyž je ťo džęcjom a wuczerjam doščj hodžin napraťkało, řeta traž: Swětne węcny du do přědka; knježa njech hladaja, zo khwile doberu k wotdžerženju wucžby. Ze tola nětko hižom čzežka węc, zo džęczi w poťče na wucžbu kłodža. Najprijedy wot 8 hacž do 12 hodžin we ťhuli ředžecž, potom hiťhcze wot 12 hacž do jedneje ke knjezej — njeje to wjele žadane wot džęřcža, kiž traž ma daloti ťhulťki pučž? Njetreba džęcjo runje we najnjeřtrowťhim nalećnim wjedrje nicžo čzopke k jědži wot rano 7 hacž do dweju popořdnju?

Kajka hara by ťo žehnała, bychy-li w městach džęczi čzopku jědž tradacž dyrbjate, kac by ťo na ťurowoťčj ťtoržito?! A naťhe řerbťke džęczi dyrbjaja lęto wot lęta tajki wopor pťhinjaťeč. Šchto čhnył je hiťhcze krucziťho zapťhahnyčž, a nic zo bychy jich ťkabe mocny pťhępinane byke a wone wťhón loťhjt a wjeleło za ťhulu a wufnjenjo žhubile?!

To jedne dyrbi pťhede wťchēm wopťheťtačž. Šchto dha to? To, zo pťchi tał wažnyh węcach wuczerjo mjez ťobu jednoho męnenja njeřtu, a ťčžehwł toho, zo potom tež ťhulťke pťhędťtejčerťtwa pťchi ťwojich wuradženjach řjedž njebjaja zemje bimbajaja a zo na poťledku ťami ani njewjedžaja, hacž meke „haj“ abo „ne“ prajicž.

Wuczerjam je tola ťhulťki zakon ťznaty. Wuradžaja-li węc priedy mjez ťobu, je węťte, zo jich wuradženju tež ťhulťke pťhędťtejčerťtwa pťchitťupja a tajke pťhęzejedne wotmołwenjo do ťamjenca zadžewa węťče tomu, zo na město žjawnoho ťlowa zakonja něfajti wufaz pťchitťupja.

Žawěrnjo, ťhulťki zakon naťladuje, kač je kōždomu wędomo, doščj wobčzežnoťčow a woporow naťhim wuczerjam; njeťtajnoťč we wuradženjach pał wjajaja jim a tež džęcjom nowe pruty. Pťhęzejenoťč twari wulke węcny, njepťhęzejenoťč najwjeřťche potorchaja, a ťpęchuje, zo čzim ťřerje ťo we němťťkich wodach potepimny.

Pohladajimny dha na ťhulťki zakon. Porucžaja, zo ma wuczerž za tydžei „hacž do 32 hodžin rozwucžowacž.“ Ze drje wěrnjo, zo naťchi řerbťcy wuczerjo pťhęz to, zo knjež wucžbu dawa, runje 32 hodžin njewucžaja. To pał ťebi zakon dočnyła tež nježajaja, zo we proťtej ťhuli jenož jedny wuczerž wucži. Hdyž, kač je to we naťchich podjajťťich ťhulach, dwójcy za tydžei k wulkim a dwójcy k małym knjež pťhikhadžaja, wořtanje za wuczerjaja jenož 28 hodžin. Njerozemimny pał, čzohodla dyrbjaja runje džęczi za to poťutu čziničž, zo wuczerž řhęřcžajťťu wucžbu njedawaja a zo dyrbjate tohodla za tydžei dwe hodžiny dlehe kłodžicž. Pťchi němťťkich džęcžoch (naťchich juřobach) naťožaja ťo za nabožniťtwa po tydžei 10 hodžin, zo za swětne węcny jenož 22 hodžin wořtanje, a to je hejgn — doščj. We řerbťťich podjajťťich ťhulach ťu jenož 4 hodžiny nabožniťtwa za tydžei, wořtanje za swětne węcny 28 hodžin a to — njeje doščj. Kajki krawc je tola tajku njeřtajimny męru wunamaťał?!

Dale! § 8. ťhulťťoho zakonja prajija: „Kōždaja ťhulťka wofajaja ma ťebi ťhulťki řjad poťajicž, kiž we ťebi nicžo pťhęčziwo ťhulťťomu zakonje wobřhowacž njęřtuje a ma ťo wot swětneje wťhynnoťče wobkrućicž.“ Hdyž je ťo męřacy dołho na tutym ťhulťťim řjedže džękało a za piřanjjo doščj piřenjež wuidalo, bu we nim cyle po zakonju za tydžei k rozwucženju 32 hodžin poťajene. Nadobjo pťhijidže wufaz, džęczi njech 34 hodžin kłodžaja a powali wťchę podpřiťma

šulfskich pšchedstjejczerjow, aniž zo by so na jich wobaranjo kedźbowawo. Ze to prawje? Njejsmy pšchedźiwjo tomu, zo našče džěczi swoje wěcy derje nawuknu, a zo-li je trěbne, njech so město tej dwěju hodžinow za tydžěn 4 pšchiraža, ale njemožemy so pšchewědźić, zo je z tym našchim džěcjom něšto pomhane. Wot našchich serbskich džěczi njemože so to žadacž, sčtož wot němstich. Dwoja rycž, kiž ma so we schuli naložić, přjedy hacž maja džěczi jednu w mocy, zadžewa tomu. Njech tola we němstich schulach spytaja, zo ze swojimi džěczi wot sčěstoho lěta we cuzej ryczi rycža a rozwučēja. Pšchijnjesu-li swoje němste džěczi za 8 lět tak daloko, zo wšče němste džěczi serbsku abo druhu rycž tak derje rycža, kaž našče serbske němstu, wšchón respekt pšchednimi; zo-li nic — a to je wěste, zo nic — cžohodla wot serbskoho wučerja a džěcža to žadacž, sčtož sami njedowjedu?

Njezaleži ničomu na tym, zo našče džěczi wšchelafore wěcy nawuknu a do kóždeje wěcy tak rjec jenož ponuchaja, ale wo to je nam cžinicž, zo to, sčtož za pozdžishe žiwjenjo trjebaja: pisacž, liczecž, cžitacž — derje nawuknu. Molowanjo, stawizny, zemjepis, pšchitrodopis su wěcy, kiž našchim džěcjom za tydžěn wjele křiwile postranu, jich nabubnja, štroweje cyroby pač jich młoduškim ducham smjercž mało posćicža. Sami Němcy pocžinaja so hóršicž prajo: Khežki móža hólcy a hólcy molowacž, ale słowo prawje napiscacž — njezamóža. Njemohł so cžas, kiž so na spomnjene wěcy njetrjebawšči naloži, lěpše k rozwučowanju we elementarskich wěcach pšchetrjebacž? Šulfski zakon njepraji, tak wjele křiwile ma runje na tute wěcy so naložić; 1/2 hodžiny stawiznow a zemjepisa je tež došč a molowanjo na wšach cyle wyšče, hdžěž džěczi wjele roztorhaja, a mało — natwarja. Njech so tak dobyty cžas k wažnišchim wěcam naloži a njebudže trěbne, zo so nowe hodžiny pšchporucžēja.

Alle šoro bych na něšto zabył. Nadžijach so tola, zo tutón nowy pšchidawš so k tomu postaji, zo so pola wulstich za tydžěn we schuli k najmjensšomuh hodžina serbski cžita. Dotal so to za trěbne njemějeshe, tohodla traž, zo bych džěczi z fundamenta zabyłe we maczerškej ryczi cžitacž. To mohł tola z křowu tšchascž! Alle k tomu pšchi wšchim pšchidawšuh křiwile njeje, zo so serbski cžitajo — šchoda cžasa! Wćzecž dyrbi so za tydžěn hodžinu wjacu, to bě to najtrěbnishe. A sčto chcył wučerzej winu dacž, zo džěczi bjez postorka we maczerškej ryczi cžitacž njezamóža? Wón je wjazany, a zo-li sem a tam něotre minuty džěcjom k lubosczi serbscy pocžita, cžini to, nještróž so — šradžu! To je tola šoro, hačo by samo za so hřeč bylo, zo je něchtón Serb.

Ze cžětko, z dobrym serbskim wučerjom byčž, to wě kóždy rozomny muž, kiž serbske schulste wobstjeinosće znaje a džiwacž so dnrbiš, hdže druhdy scžerpnosće doberu; wjetšcha scžerpnosć hišcže žada so wot našchich džěczi, zo so jim wšchěbnje zeńdže, kaž Šozesej, do Egyptowskeje pšchedatomu, do kraja, kotrohóž rycž njeznajeshe.

Našče serbske džěczi k eksperimentam narodžene njejsu. Šablona za němste schule njehodži so za našče serbske schule. Šulfski zakon samón kedźbuje husečischo na nje a nježada do cyła, zo by so serbska rycž tak podtlóčowawo, kaž so to stawa. Džěcjo njeje k tomu, zo by w cuzej ryczi dresćrowane bylo, ale zo bych w mocy joho ducha so kubłale a wone derje mysliecž nawukło. To je to přenje! Hacž serbski abo němski — to halle je to druhe. Zazyki našchich serbskich džěczi za cuze rycze njelepe njejsu. Su-li elementarske wěcy přjedy po serbsku derje pšchedžěfane, póńdže wufnjenjo němčizny špěšnischo a rozomnischo, hačo nětko, hdžěž žadnoho dna pod nohami nimaja.

Njedyrbjało so hodźić, zo so serbscy wučerjo a knjeza w lécze ženđu, zo by so wuradźało: „Kotry pucź spózna so najshmańšči, zo našče džěczi pschi swojich samotnosćach po móžnosći najwjetšeho wužitka z kłodženja do škule dobydu? Kotre wěcy mohće so k najmjeńšcomu na khowilu we serbskich škulach pak cyle na bok wostajicź abo tola po móžnosći so wobmjezowacź?“

Dyrbjało to tak czežto bycź, zo prawy pucź a prawu měru namakamy? Dobytł by to był za wučerjow, kiž bychu pschez to wjacy samostatnosće dóstali, dobytł za džěczi, kotrymž by so robota položita.

Próca za tajke wuradženjo a pucź byschtej so wěšće płacžikej. Mjeje nichtón, kiž chcył to do rukow wzacź? —n.

3 Łuzich a Sakskeje.

3 Budyšćina. W „S. N.“ čitamy tele pscheproschenjo: Na požadanja, ze wschelačich stron wuprajene, je budyške towarštwó „Lumir“ wobzankło, lětsa w nazymškich škulskich prózdminach wulki serbski spěwanški swjedžen ze swjedźeńskej hoćezinu a psichnym balom w Lauec hotelu w Budyšćinje wotdžerjeć. Spěwacź budže so „Malěcžo“, lyriski spěw wot fararja Seilerja, z hudźbu wot kantora Kocora, a to pod direkciju knjeza komponista samoho. Tónle swjedźeni ma wosebje wopomnječo našchoho swojzapoamnitoho sławnoho pěsnjerja njebo Handrija Seilerja wobnowić a ze swojim čyistym wunofštom wudacźo Seilerjowych spisow sobu podpjeracź pomhacź. Po poručnosći „Lumira“ toho dla wschitkich spěwa wustojnych Serbow, kaž tež czešćene serbske knjenje a knježny, kotrež derje spěwacź wjedža, z tutyh podwóluj pscheproscham, zo bychu pschi spomnjenym swjedženju dobrocziwje sobuštukowali a mi w padže wobdželenja hacź do 5. junija pscheczelnje k namjedženju dali, kajki hłós spěwaju. Z dobom pschispominam, zo maju k. spěwarjo prawo, so na psichnym balu, kotryž so po koncercze zniče, darmo wobdžělicź. „Lumir“ so poknje nadžija, zo budža wisče horliwe Serbowki a wschitcy swěrn Serbjo joho wótcziński wotpohlad wschomóžnje podpjeracź a z tym khowalbu serbskoho mjena sobu rozšćerjeć pomhacź. — W Budyšćinje, 9. meje 1879. K. M. Tiedleč, seminarški wschitki wučer, w tu khowilu hudźbny wjedźicźer „Lumira“.

— Zańdženu wutoru so tachantskomu cyhelnikej Seifertej z Petersbacha pola Scherachowa slěborna medailla za 40lětnu swěrnú službu swjatocziwje pschepoda.

— Na watporškim sejnje sakskich hornjołužiskich stawow bu jenohłóšnje domolnosć k natwarženju katholickeje cyrkwiczi za Hajnich data. Tež wudžěli so domolnosć k twarženju lutherkeje cyrkwie we Łupoj pola Radworja, kotraž je pak hižo w twarje hotowa.

— Sredu dopokńuja wot džesaczič džeržeske tudy na tachantswje komissija za baczońšku cyrkej wuradženjo z k. professorom Seekom dla nadrobneho wuwjedženja wjetšeho z joho planow za baczońšku cyrkej. Pschitomni stajachu wschelače praschenja, na kotrež k. professor wotmolwjesche, a wuprajachu pschecza, na kotrež chcyšche wón džimacź. Tež rycžesche so wo twarškim materialu a wo rjedže pschi joho pschiwozowanju, kaž tež wo wjedženju twara, šchož budže so wschitko na pschichodnej za něhdže dwaj měšacaj džeržomnej zhromadžiznje cyłoho wubjerta dale rozpominacź. Prjedy toho pak chce wón wubjerke trěbne a jara žadane nadrobne plany wotdacź. M. H.

3 Čemjerc. Zańdženu wutoru wječor wudhyri na wjeznate waschńjo Boži wohen w bróžni zrudowjenje Kilanoweje a wotpałi tež domške a pschitwarjenu hródž a bróžnju susoda Šjelca.

3 Baczonja. Po wozjewjenju w „Katholiskim Bosole“ bě njedzelu, 11. meje, wot pjećich popoždnu zchromadźizna wubjerka za našu cyrkej pola kublerja t. Mikławšcha Delanka. Pšchitomnych běšče 36, mjez nimi wysočdostojny t. kanonikus kantor Kuczanč z Budyščina hačo pšchedšyda, t. farar Hornik hačo pismawjedzei, t. farar Herrmann z Wotrowa, t. P. Tadej Natuš z Marijneje Hwězdy, t. kaplan Šchofka z Khróšćic a t. kaplan Škala z Raubic. Pšchedšyda wotewri zchromadźiznu z postromjenjom a zbožopšchedžom wot hnadnoho t. biskopa a postaji jako pšchedmjet tóntrócných wuradženjom wuzwolenjo jenocho twarškich naczištom abo planow, kotrychž dwaj bě t. professor Knothe-Seeck, direktor twarškej šule w Žitawje, a jedyn t. twarški mištyr Scheibe z Budyščina podal. Pšchitomni spóznachu, zo so zdobnje jenož jedyn z dweju planow, wjetšchi abo mjeńšchi, t. profesora wuzwoljeć hodži. Pšchedšyda ryczi za tón wjetšchi a rjenišchi plan, a rozestaja, zo by so tónle twar pod wěstymy wuměnjajemi, je-li zo so wulki džěl materiala dari a pšchwoženjo toho samoho so z wjetšcha darmo stanje, tola wuwjesč móže. Tónle twar je kaž gothiski kšich z wjelbom a z chle kamjenitnym tórmom a tajki, zo so pozdžišcho tšory pšchitwaricž hodža, budže-li něhdy trjeba. Druhi plan je w něšto mjeńškej měrje, tworí jenož dohnu kóž (schif), a ma horni džěl tórma drjewjany. Kšofty (wudawki) mjeńšchoho twara su jenož w schtwórczinu nižše. Professor t. Knothe-Seeck mēni, zo by so pod znatnymi wuměnjajemi tón wjetšchi twar za dotal nawbate a nadanjene pjenjezu, kotrychž budže w bližichim času 40,000 markow, pod tšechu pšchinjescž mohł. Knjez farar Herrmann, t. kaplan Škala a druzi wupraja, zo by tola tuta placizna hačo maximum (najwšchšcha) placizka. Po dlěšich rozryčowanju su wšchity za nadrobnišče (specialne) wobdželanjo toho wjetšchoho plana, zo by so wjedžało, šcho abo kať wjele móže so za 40,000 m. pšchi něčziškich wobštejenjach dostacž a dokonjecž. K tomu staji t. kubler Wagner ze Smolic namjet, zo by so kommissija wuzwolika za dalsche wuradženjo dla nadrobnoho plana z t. professorom, kotryž w bližichich dnach do Budyščina pšchijěže, zo by mištyrow pruhomał. Namjet bu pšchwozaty a do umenowaneje kommissije buchu wuzwoleni: ff. Pječ z Libonja, Kencž z Čornec, Šchewcžik a Pječ z Baczonja, Wagner ze Smolic a pšchedšyda. Kaž na prjedawšich zchromadźiznach, tak bu tež na tutej žadane, zo by so z twarjenjom po možnosći bórzy započajało. Tež wza so t. wědomnosć, zo je pokladnica wubjerka w poslenim času, prjedy hačž možesche so zchromadźizna džeržecž, hižo kamjenje kamacž daka, dokelž běšče runje pšchihodny čas za jich wotwoženjo. Škóncznje džěšče hiščeže, kaž bě na wšchěch dotalnych zchromadźiznach dobrowólne waschnjo, t. kaplan Škala z talefkom wokoło a pšchitomni nastkladowachu 63 m. 30 p. Wóh žohnuj dale našch zchromadny pomnječa hódny štok a wšchitich, kiž su do toho časa jón podpjerali a jón pšchihodnje z kšchescžanskej lubosću a horliwosću spěchowacž zchcedža!

M. H.

Ze wšchoho swěta.

Němska. Njedawno so sylnje powjedasche a pišasche, zo je so professor Dr. Döllinger — nan starokatoliskich — bamžej podczijnyl. Ale to bohužel njeje wěrnó. Döllinger sam chlu wěc přeje a praji: „radšcho da sebi ruku wotrubač, hačž so swoje mjeno pod waticanke wobzamnjenja staji.“

— 3 Warlna pišaja, zo budže němski kšěžor swój złoty kwas dwaj dnaj swjećicž a to 11. a 12. junija t. l. Na přemim dnju budže wón te wšchelake

deputacije pschijimacž, kotrež pschiindu, zo bychu jomu zbožo pscheli. To budže drje na 1600 ludži.

— Prjedawšča hannoverska kralowa dostanje nětko lětne 60,000 tolet danje z tych pjeněz, kotrež pruske knježerstwo prjedawšchej hannoverskeje kralowškej swojbe toho dla wudacž nochce, dofelž so ani njebohi hannoverski kral a pozdžijcho ani jeho jenicžki syn hannoverskeho tróna wotrijeck njeje. Posleni tež toho dla wot pruskeho knježerstwa ničžo njedostanje, mjez tym zo wobě jeho sotse lětne 10,000 tolet dostanjetej.

— W rajchštagu zapósťancy mjenje abo bóle wótrje za clo abo pschecziwo njomu wojuja, a móže bycž, zo hižom w bližšich dnach zhonimy, ichto je so wuczinišo.

Awstria. Lětša je runje 150 lět, zo je cžěški krajny patron Jan z Nepomuka byl swjaty prajeny. Z teje pschicziwy stawaju so po Cžechach pschěz cykly mėsac meje wulke swjatocžnosće, wosebje w Nepomuku, hdžez je jeho kolebka stała, a w Prahy, hdžez so jeho row namata.

— We Winje bu 25. hapryla, na dnju 25lětneho mandželskeho jubileja kžezora, wotivna (lubjena) abo wumožnikowa cyrkej swjećena. Su stajichu k wopomnjecžu, zo bě Bóh tón Knjež kžezora z mordarškej ruki hnadnje wumožik. Je to wulkotny gothiski twar, kiž na 5000 ludži wobšaha. Wěži (tórma) stej 302 stopow wysokej. 23 lět je so na tymle krašnym Božim domje twariko. Zmutškowne wudobenjo je 800,000 schěšnakow, molowanjo na schleńcu pak same 225,000 schěšnakow stało. Wudawki za cyte twarjenje wobnoschachu pschěz 4 milliony schěšnakow. Kaš swěrnje su so te pjenězzy na-kožowale, spóznajemy z tohole pschirunanja. Nowy dom za operu kšoštowasche na psch. pschěz 8 millionow schěšnakow, a za nowu borsu pschěz 6 millionow schěšnakow.

Sendželska. Sendželczenjo su Šakuba Khana za afgħanistankeho emira (wjetcha) pschipóznałi a z nim měr ščiniłi. Woni wopušcžza Kandahar a cykly wobšadženu krajinu a spokoja so z wobšadženjom wyschynow wočoło khyberškeho a kurumškeho hórškeho pschethoda a z pschipuščezzenjom jendželskeho póšćanestwa w Kabulu, afgħanistanškim hłownym měšće. Wlaju na spēch, dofelž jim nastawa nowa wójna z birmanškim kralom.

— W žadnym kraju njepokazuje so tak napadnje tajki rozdžěl mjez bohatymi a kšudymi, kaž w Sendželskej. Seje wobydleřstwo dželi so do mačo bohacžkow a do njesměrnje wjele dželaczerjow a podrožnikow. Z teje winy su sej dželaczerjo nětkať zjadowali, zo pócznje z toho krajeje štrach hrozycž. 3. mērcu so dželaczerjo zhromadžichu. Pschi swětłe faklow ze wščěch štron so pschihnuwachu socialistisko-dželaczerške cžrjody. W přědnu njesedcu krejczermjone štorhoje z napisnami: „Sendželskeje šława a hłód!“ abo: „Wědnje a zle wjedže so w kraju, hdžez wjetščina hinje, hdžez pak jednotliwcy so wobohacžuja!“ Rozdawany bu cžiščezany program, po kotrymž mēšesche so ryčezč wo prajchenju: „Pschecžo džeczi a žony muzu cžerpja sředž wulkeho bohatstwa?“ Zhromadžizna praji, zo je na kóncu l. 1878 licžba cžiščez muznych w Sendželskej zrostła na 736,340 hłowow. A kaš so knježerstwo zadžeržuje pschi tutej bēdže? Wone wjedže wójny w Afiji a Africy. Čhece swojomu wifowanju nowe kraje wudobycž, hdyž so jomu w Europje pomaku durje začinjaja. Njewěmy pak, hacž z tym dželaczerške praschenjo wotšroni. — Šenož kšesčezanstwo móže tu pomhacž. Šenož wone zamóže dospoknje wupielnicž hłubinu mjez bohatštwom a kšudobu.

Bołhańska. Za bołhańske wójsko su so Rusowje hač na najbóle starali. W 14 mječach zarjadowachu 21 družinow, z kotrychž ma kóždy 1200 mužow, 8 polkow (regimentow) jězdy a 8 batterijow. Wjerych Dondukow-Koršafow, dotalny knjezičer w Bołhańskej, bě wschitkich potřebnych wyschłow a podwyschłow z rusowšohoho wójska powolał, a jenož tak bě móžno, tajke wójsko wurucizić. Namaka so nětko w bołhańskim wójsku 394 ruskich wyschłow, bołhańskich wyschłow pak je jenož 36. Podwyschcy su bjez wuměnjenja rusowšcy a je jich 2694 muži. Tež tak mjenowany wójski „morwy material“ bě Rusowšta Bołhańskej darika. — Kaž hižo posledni króć pisachmy, bu 29. hapryla z wólbou zastupjerjow swobodneho bołhańskoho ludu w Tirnowje, dotalnym sydle narodneho sejma, powyschceny na wjerchowiski stol bołhański Alexander Józef prync Battenberg-ski, kiž nětko mjeno Alexander I., wjerych bołhański, powjedže. Wón narodži so 5. hapryla 1857 a je po tajkim 22 lět stary. Jeho nan, Alexander, prync hesseniski, je bratr ruskeje kšěžorki a služesche dołhe lěta w awstriskim wójsku. Jeho mandželsta, macž młodocho wjerycha, je ze šlowjanskoho splaha, mjenujcy džowka pólskoho wójwody a ministra wójny Morica hrabje Hauki. Prync hesseniski bě so z njej zeznał hačoz z dwórnej damu rusowškeje kšěžorki a wza sej ju za mandželstu, hdyž bě prjedy wot hessenšohoho wjelwójwody titul „wjerychowta battenbergsta“ dostała. Po njej wužiwaju wschě jeje džěczi, kotrychž je pjecž, mjeno pryncow a princelow battenbergskich. Wot swojeje maczerje zherbowa Alexander šlowjanske woblicžo, kaž tež swoju luboznu powahu a škladne a pscheczelniwe wajšnicžko, kotrež wschitcy, kiž joho bliže znaja, na nim chwala. Wocžehnjeny bu młody prync w Drežďzanach, zastupi 1875 do hessenšohoho wójska, a hdyž rusko-turkowska wójna wupukny, pschimbda so z dowolnoščezu němškoho kšěžora ruskomu wójsku. W poslednim času běše sekonde-lieutenant w Potsdamje pola Barlina.

Amerika. Z „New-Orleanja“ so do protestantškich nowin „Kreuzzeitung“ w Barlinje piše: W čaju nathywaceje khorosčeje je runje z protestantškich předarjow wulka mnohoščez swoju cyrkej a stadło wopušćizita, hdyž to ani jednoho pschipadu so njeznaje, zo by katolski knjez psched morom čžekał. Wjele wjac kóždy we swojej wosadže wosta a swoje winowatoščezje swěrnje dopjelnejesche tak dołho, hačž sam morej podleža, na čož hnydom druhi na joho město štupi. Zamolwja drje so rozčžef protestantškich předarjow z tym, zo dyrhjachu džiwacž na swoje swójby, kotrež maju ježiwicž, katolski knjez zo pak je bjez swójby. To pak wěrnó wostanje, zo žadny duschpastyř, njedž je protestantiški abo katolski, swoje stadło wopušćizicž njesnje ani w zbožu ani w njezbožu, ani w moru, hłodže a wójnje, ale zo ma swěrnje na swojim měščez wutracž. — Po „Kathol. Missionen“ zeschinof 3. je tam tehdom na žolku zhymnicu zemrjelo 29 duchownych, 3 seminaristy, 4 lajsčy bratřja a 54 miłošćiwych sotrow.

Darj a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnješčaj: 38,979 mark 67 p.

K čžesčzi Wožej a k špomozenju duchow su dale woprowali: K. Njemjenowanj (jubilejski dar) 20 m.; jedna džowta z Baczonja (i. d.) 1 m.; pschěz k. P. Tadeja: N. N. z Zawowj 15 m., njemjenowanj z Paucžic 10 m., Petr. z Mitocžic (i. d.) 1,50 m., wot jedneje holcy z Zawowj (i. d.) 1 m., N. N. z Mitocžic (i. d.) 1 m.; pschěz ralbicžansohoho k. kapłana jubilejskich darow hromadže: 7 m., ralb. procession do Žilipsdorfa 6,40 m., jubilejske dary 5 m., jedyn kšěžkař z Łuba (i. d.) 3 m.; pschěz k. fararja we Wotrowje: (a to: 3 m., 3 m., 1,50 m., 1 m., 1,50 m., 2 m., 0,50 m., 2 m., 6 m., 5 m., 3 m., 3 m., 7,50 m. [pokořca], 1 m., 0,60 m., 10 m., 3 m., 1,50 m., 1 m., 1 m., 2 m.) = 59 m.; njemjenowanj (pschěz k. kapłana

Schołtu) 3 m.; na zromadżiznje wubjerka za baczońsku cyrkej pola Żelnjacek w Bacż. so narwda 63,³⁰ m.; dwie fotse z Baczońja (j. d.) 2 m.; jedyn schuler z Baczońja 1 m.; jena wudowa z Hodlerja 1 m.; pschcz f. fararja Wernera 4 m.

Gromadże: 39,183 marł 87 p.

Dary za cyrkej w Żitawje.

Rf. Njemjenowany (pschcz f. P. Tadeja) 10 m.; pschcz ralbiczańskoho f. kapłana jubilejnych darow hromadże 4,⁵⁰ m., jubilejnske dary 3,⁵⁰ m., jedyn kšěžak z Luha (j. d.) 3 m.; pschcz f. fararja we Wotrowje: (a to: 1,⁵⁰ m., 0,⁵⁰ m., 3 m., 7,⁵⁰ m. [połojca]) = 12,⁵⁰ m.; pschcz f. kapłana Schołtu w Khróćczicach: njemjenowana z Worflec 0,⁹⁰ m., njemjenowana z Khróćczic 3 m., jedna swójba z Khróćczic 10 m., J. W. z Khróćczic 30 m., jedna swójba z Ankuich 10 m., njemjenowana 0,⁵⁰ m., jedna dżowka z Khróćczic 1 m., jedyn wotročcz z Khróćczic 2 m., njemjenowana z Czajec 3 m., njemjenowany ze Smjeczczec 3 m., jedna swójba z Czajec 15 m.; katoliška wošada w Birnje (druhi dar) 100 m.; kamjenca (špitalska) wošada (druhi dar) 11 m.; z wotkazanja Kšaty Kreuzbergec w Abroweicu (trierfijn bistopstwje) 1500 m.; katoliška wošada w Reichenawje 283 m., (incl. 98 m. wot protestantow).

Dary za cyrkwičkju w Hajnicach.

Rf. S. C. ze Str. (jub. dar) 3 m., R. swójba z Khróćczanskeje wošady (j. d.) 12 m., J. C. ze Str. (j. d.) 3 m., R. z R. (j. d.) 3 m., J. B. z B. (j. d.) 3 m., M. W. z R. (j. d.) 5 m., L. W. z R. (j. d.) 5 m., M. W. z Cz. (j. d.) 3 m., Marija Lehnertowa z Džěžnikec (j. d.) 1,⁵⁰ m., Madlena Weikowa z Mnišchonca (j. d.) 0,⁵⁰ m., S. W. z B. (j. d.) 2 m., M. B. z B. (j. d.) 1 m., M. Š. z B. (j. d.) 1,⁷⁰ m.; pschcz ff. R. Kjeczku a Jakuba Schenta 43 m. (a to z Malych Wobolci: Michal Kjeczka 2 m., Jakub Schent 1 m.; z Mnišchonca: Józef Hellerung 1,⁵⁰ m., Michal Póblant 5 m., Ernst Póblant 1 m.; z Džěžnikec: Mikławš Kjeczka 1,⁵⁰ m., zwudowjena Kjeczčna 0,⁵⁰ m., zwudowjena Zarjentowa 1 m., Pětr Krawec 1 m., Pětr Buda 1,⁵⁰ m., zwudowjena Měrczčintowa 1,⁵⁰ m.; Jan Pjefak z Hornjeje Hórki 1 m.; Józef Hohlfeld ze Stónkec 1 m.; z Czornych Noslic: Karl Wjačka 1,⁵⁰ m., zwudowjena Ešnerowa 1,⁵⁰ m.; z Hrubelczic: Marija Welsowa 5 m., Jakub Schweda 2 m., Jan Pětr Měrczčint 10 m., Michal Kšičžant 2 m., Karl Pětra 1 m.) njemjenowana z Něwsec (j. d.) 1 m., njemjenowany z P. (j. d.) 1 m., S. W. z Cz. (j. d.) 6 m., S. L. z R. (j. d.) 1 m., M. P. ze J. (j. d.) 2 m., M. C. ze St. (j. d.) 2 m.; njemjenowana z Cz. (j. d.) 10,⁵⁰ m., Jan Schneider, pjekarski z Bud. (j. d.) 2 m., Hana Kjeczčna z Džěžoric (j. d.) 2 m., L. M. z B. (j. d.) 1 m.; pschcz f. P. Tadeja: Madlena Justec z Kufowa 0,⁵⁰ m., njemjenowany z Panczic 10 m., Pětr. z Mitocžic (j. d.) 1 m., R. R. z Mitocžic (j. d.) 3 m.; pschcz ralbiczańskoho f. kapłana jubilejnych darow w hromadže: 16,⁸⁰ m., ralb. procession do Filipšdorfa 3 m., jub. dary 5 m.; pschcz f. fararja we Wotrowje: (a to: 3,⁵⁰ m., 0,⁵⁰ m., 2 m., 1,⁵⁰ m., 3 m., 2 m.) = 11,⁵⁰ m.; pschcz f. kapłana Schołtu w Khróćczicach: J. W. z Khróćczic 30 m., jedna swójba z Ankuich 5 m., jedna swójba z Khróćczic 6 m., njemjenowany ze Zejic 1,⁵⁰ m.; z jenošo domu z Worflec 6 m.; jena holca z Khróćczic 1 m. 50 p.; Schiman ze Smjeczczec 1 m.; R. S. ze J. 5 m.; R. R. z Kancec 3 m.; Mikławš a Hana Ducežmanowa z Hornjeje Hórki (j. d.) 4 m.; Ducežmanec swójba z Džěžnikec 3 m.; R. R. z Dž. 5 m. =

237 m.

Gromadže: 605 marł 20 p.

Pschcz p. Do summy poslednjoho czjsta skuša hiščezje: S. S. z Worflec 3 m.

Dary za swj. Wóta: ff. R. swójba z Khróćczanskeje wošady (j. d.) 12 m.; pschcz f. P. Tadeja: wot Zaworfec z Mitocžic 3 m., Madlena Justec z Kufowa 0,⁵⁰ m., njemjenowany z Panczic 1,⁵⁰ m., wot jedneje holey z Jawory (j. d.) 1 m., Pj. z Kufowa 2 m.; pschcz ralb. f. kapłana 2 m.; pschcz f. fararja we Wotrowje 1,⁵⁰ m.; pschcz f. kapł. Schołtu: jedna swójba z Khróćczic 5 m., ze Zejic 0,⁵⁰ m.

Dar za ljonške towarštwó: pschcz ralb. f. kapłana: 3 m., pschcz f. kapłana Schołtu: jedna swójba z Khróćczic 5 m.

Pjatt pschcz swjatkowničku rano w pjećich póundže z Wotrowa **proceffion do Krupki** a wróćzi so zasny domoj faž wloni.

Jakub Dujesč, fantor.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawaný wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 11.

7. junija 1879.

Lětnik 17.

Wojak pompejski.

Smny žiwí w časach jubilejow. Wopominaju so nic jenož radošne podeńdženja, ale tež zrudne podawki. Sedm jubilej pať, kotryž lěta swjećić budžemy, ma nam wschitkim wosebje zajimawy być. 23. novembra t. l. mje-
nujcy je so 1800 lět minyło, zo stej kčějacej měsće Herfulanum a Pompeji
(pola Neapla w Italskej, na piecće woheńbluwaceje hory Vesuwa ležacej) za-
sypanej byšej. Budže we Pompeji, w tutym z rowa stawachym měsće, wědom-
nostna swjatocnosť a wustajeńca wurytych wěcow pschihotowana. Hižo dołho
na wurječju tuteju městow džělaju, a wěcy, kotrez su pschi tym našćle, su
často a husto jara zajimawe a wubudžeja w čłowjeku spodzíwne mysle a roz-
pominanja. Pschede wschěm wojak do woczow pada, kotrohož w lěcze 1794
wurychu a w neapelskim museju khowaju. — General Lambert wo nim powjeda:

Wopytachmy neapelski musej. Do zale čzísfo 2. zastupiwšichy storcžichmy
hnydom z ruku do brónje. Slušeske po zdacju romskomu wojakej. Wrótnik
nam tež bjez komdženja praji: „To je brón pompejskoho wojaka.“ Běchmy
wezipni, wo nim něšto wjac zhonicž. To so nam rady dopjelni. Pokazachu
nam kosčzídlo muža, kžž bě něhdy tutu brón nosył. W lěcze 79 po Khrystu-
sowym narodženju bu tež tónle muž z njekrasnje wjele druhimi ludžimi žiwý
pohrjebany. W přěnim lěcze knježenja kžžžora Tita, 23. novembra 79, stupi
na swoju strážu (wachu). Njebjesa běchu jasne, a Wože skónčžo wupschěsczeraske
swoje pruhí na krasne města, pschi mórskim brozy ležace. Wokoło jedneje
popońdnju počža Vesuw hroznje so tšchascž, dudlawy bubot, kaž wot dalokoho
hrimanja, bě słjšhecž. Z molom wuliwachu so ze wschěch stronow z wysokoscze

žehliwe rěki, kiž ze strašchnej mocu do hłubinow czěrjachu. Horj popjela a žehliweje lavy pschikrychu za krótke Stabije, Dplautus, Resinu, Herculanium a Pompeji. Plinius rozkazowasche tehdy na mišenskim łódźstwje (Flotte) a jědžesche na Resinu, zo by, je-li móžno, tamnu wobsadku na łódže (schifj) wzał. Wón pak tele wotpohladanjo wjac wumjesčz njemóžesche, duž so do Stabijow do domu swojoho pscheczela Pomponija poda. Wschón mucžny wušny, ale Pomponius dyrbjesche joho chwatajcy wubudžicž, dokelž popjek w hustych mróčzelach padašche, a morjo bě tak njeměrne, zo ničto na łódže njemóžesche. Duž dha po kraju czěkachu. Plinius wupi ducy po pucžu hiščeže dwaj bjecharaj wody, potom pschivali so schwablowa a wóhniwa rěka a toho nježbožownoho sobu hrabny. Plinius bě njeboh. Jeho smjercz bě rjana, wschał wón wojakam pomhacž chcysche a pschi tym sam swoju smjercz nanižje. Jeho wuj a pschizwaty syn, mlódschi Plinius, bě tež w Mišenje. Wón tónle podawč ze žiwymi barbami wopisuje. Wly mamy wot njoho dwaj dokhej listaj na romiškocho stawiznarja Tacita. Wón piša: „Wschudžom bě hrozny schifš ityšhecž. Jedyn wołasche swojoho nana, druhi swojoho syna a swoju žonu. Wschudžom knježesche strach a bojoseč, a smjercz bě tak zatraščna, zo zas samu smjercz na pomoc wołachu. Jedni modlachu so k boham, druzj zas mjenjachu, zo žadnych wjac njeje, a mējachu tule nóc za poslednju, za wěčnu nóc, kiž je powołana, chty swět póžrecž. A ja, tež ja tróschtowach so z blizkej smjerczu wuwolajo: Swět hinje!“

Besuw tji dny za sobu woheń sapašche a bluwasche. Stawiznar Dio Kassius powjeda, zo nasiróženi ludžo mjenjachu hobrow widžecž, kiž pschi tymle hroznyh podawku sem a tam chwatachu. Njebjesa běchu do žarowanškoho schlewerja zawalene. Wlědži a na wschěch stawach dyrkotajo ludžo na zdala stejachu a jim so jezda, hačo by so swět wulki smjertny kitel woblekał. Sylene wichory popjek hacž do Egyptowskeje a Syrijskeje zanješechu.

Z Pompeja je wjele ludži czěknyč dyrbjajo, pschetož dotal je so poměrnje mało kosčjidkow wurjso.

Ženož straža (wacha) a wobsadka swěru na swojim měsčje wosta. Nanižechu wojaka, na swoju hlebiju so zepjeracoho.

Wobhladajmy dha sebi trochu tule stražu (wachu), kiž bě wojakam druhoho czasa tak rjany pschikad dača. We jastwje, kotrež wojačy wobstrajowachu (wobwachowachu), běchu schtyri kosčjidła, kiž mējachu swoje nohi do czěžkeje železneje pschiprawy tyknjene. Na prawicy póznajesč komoru stotnika (hauptmanna), kiž swojich wojakow njehasche wopušchecžicž, pschetož tež joho kosčjidko tam namakachu. Wsched wrotami bě kosčjidko wobsedkowanoho konja. Stotnikkej bě najškerje lohka wěc była, na nim czěknyč, wón pak wutra na měsčje, na kotrež bě winwatosč joho stajika. Wokoło wrotow bě 37 kosčjidkow wojakowych, kaž bě to z brónjow póznacž. Tam namakachu tež khoprowu trompetu, schěsč kosčžanych piščezakow a jednu nahłownicu (helm), na kotruž bě zapuščenjo města Troje wobrazowane. Druhich czěkow na-

mařachu 110, ale na wřach a w blizkofeži měřta je wjele ludži zahinycž dyrbjało.

Tónle wojak je stražu (wachn) ťtał wot 23. novembra 79 hačž do 24. hapryla 1794, a nětko ťteji w neapelskim muťeju.

Šdy bychu neapolitanťcy wojacy nařchoho cžafa wojeřřke počžinki tychle ťtarych romřřkich wojakow měli, Garibaldi by ženje Neapel ze ťhtyrimi wojakami a jednym korporalom njedobyl!

Rozpadanti palmyřřke, babylonřřke, romřřke a athenřřke nas ť sebi wabja a nuzuju nas ť rozmyslenju. Prawje, ale teěž tale cžežka brón jednoho nam cžiscze njeznatoho romřřoho wojaka móže nam wažnu wucžbu dacž. Njeje tu cžas, kotryž cyte křěžorřřta a kraľeřřta zahanja a nam nařchu zachodnořřč napomina, je tu jedym cžłowjeł, zaměřřči njewucženy, wot ťwěta njeznaty cžłowjeł, kiž nas z wótrym hłosom wucži: wutraj na měřřcže, na kotrež je cže winowatořřč ťtajila, a to teěž widžo ťmjercž přched ťobu.

Šdyž dha je pohaniřřtvo tajke přchikady ťwěrnoho dopjelnenja winowatořřčow wobřřhowało, kažke džiwy pořřuřřchnořřcže měle ťo we řřchěřřčaniřřtwe poľawowacž, kotrež wřchě wobřřejnořřcže žiwjenja z pruhami ťwojoho bóžřřkoho ťwětkla rozřwětkla? Zaměrnno, pod řřłódkom ťwj. řřchžža bychu nařche wóřřřka njepřřchewinite byle!

3 Łuzicy a Sařřteje.

3 **Budyřřina.** Po wuľazanju hnadnoho ť. biřřkopa bu ťwjatownicžku popoľdnju powřřchitkomny jubiley, kiž bě wot přenjeje pořřtneje njedžele traľ, we wřřchitřřkich cyrkwiach ťwjatocžnje řřłóncženy z wotřřpěwanjom ambrosianřřkoho řřhwalbnoho řřhřľuřřcha: „Tebe my Boha řřhwalimy.“ Raž ťo nam ze řerbřřřkich woľadow pomjedda, je wobdželenjo na tymle wotpuřřřku jara řřlyne bylo, a Bóh da, zo by bohate řřľody njěľko za cžas a wěčžnořřč!

— Proceřřion, kiž ťwjatki do Krupki džeřřce, je na 300 ludži řřlyny byl. „Dreřřdener Nachrichten“ přřchinjeřřechu wo nim z cyľa dořřč přřchitřřojnu rozprawy z Berggieřřhübla, jenož někotre wěcy běchu — kaž to rady ze řřtrony nařřřich řřľobodow ťo ťtawa — přřchěřřubžene. Duch dom dyrbjachu ťo na řřľřřřkich mjeczach řřłótnoho moru dla, kiž je zas w Čžechach wudyril, wotřřľđkomu přřchěřřurjenju podčžřřřnyčž.

Ze **řřłónkec.** Kralowřřke miniřřterřřtvo znutřřřřownych naležžnořřčow je fabrikřřřkomu dohľadowarjei ť. Šóžefeji Šohlřřfeldej w tudomnych žjednocženyh papjeřřnikach za joho dohľóľtenu ťwěrnou řřľužbu wuľku řřľěbornu medaillu z napriřřřnom „za ťwěrnocž w džeľku“ ťpožčžřřřto. Tuto cžejne znamjo je 20. meje ť. hantřřřki hejtman, tajny radžicžel ze Saľza, jomu w přřchitomnořřčži fabrikřřřřkich direktorow a zařřtojnikow na ťwjedženřřřke wařřřnjjo přřchěřřpodaľ.

3 **Šajnic.** Žberřka za nařchu cyrkwičžku, kotruž z Božej pomocu řřtajicž žcemy, je z řřřřnyh požřřhnowanjom přřchewodžana. Ze wřřchěřř řřtronow

dobri ludžo khwataju, zo bychu tež jedyn kamuščk f tutej twarbjje pšchicpěli. Sami nashči z wjetešha jara khudži džělaczerjo běchu w hromadu zestupili a 381 mark 10 p. nawdali. Wšchěch dotal nahromadženych pjeněz je 1215 mark 56 p. Bóh nam dale pomhaji!

Ž Čjornošo Sodlerja. Tudy je so w nočy wot 19. hačž 20. meje bróženi wulkozahrodniča Jakuba Micežki wotpalika. Woheń je nutška w bróžni wudyril, njeje pať hiščeže zuate, na kajke wašchnjo je nastal.

Ž Jawory. Schtwórtk, 15. meje, popoždnu bu tudomny 60lětny khezěr a krawiski mišchr Jakub Surk (Reime) na pucžu mjez Serbskimi Baslicami a Mikocjicami morwy namařany. Boža rucžka bě joho zajala.

Ž Bronja. Njedzělu, 25. meje, je so Surij Hancžka z Bronja pšchi kupanju w hřubofim skalskim hacže njebaloto Małoho Wjěškowa zatepil. Wón bě wudowc a zawostaji dvě džěsczi.

Ž Baczonja. Za nashču cyrkej su zasy 41 fórow nawozyli a to Baczonšcy 25, Jakub Rencž z Čjornec 10 a Miklawšch Pětranc z Čjornec 6. Nakładowali su: Jan Kubanika z Wutočžic a Miklawšch Haščka ze Sulšhec, wotkładowali pať Baczonšcy. — Mamy zasy nětotre sta fórow kamjeni nalamanych. My prošymy, zo bychu je na twarške město pomhali pšchiwozhěč, kotřiz a hdyžkuli khwile změja. M. S.

Ž Šhrósczic. Kaž je zuate, twari so pola naš dla nuznoho powjěšćenja kěrchowa cyka nowa fara. Na swj. Surja bu přěnjomu tyhle twarjeni, bróžni, w pšchitomnosći ff. can. a fararja Bartha, wobeju kaplanow, Surja Herrmanna, hafo stajnoho dohľadowarja twara, a murjěškoho mišchtra J. Bulanka zakładny kamjeń pod tvojim f tomu pšchisřušchacym dyrjenjom z wulkim hamorom položeny. Nětk je twar samón tak daloko dokonjany, zo so wutorn, 27. meje, zběhny. Pšchi tutej pšchiležnosći bu tež zakładny kamjeń f nowomu dwiřskomu swjědžěnišcy zapokoženy. Wyřokod. f. can. a farať poda so tohodla pod assistencu f. kaplana Nowaka f postajenommu městu, hdyž hžo wobaj twarškej mišchtraj ze wšchěmi džělaczerjemi čakařchtaj. R. canonicus řpěwawšhe pšchisřušchnu modlitwu, poswjeczi zakładny kamjeń w mjenje najřwjecziřšheje Trojicy, dyril řřkróčž z hamorom na njón, a wřchitcy pšchitomni řpěwachu na to pobožny „Wótcže-nash“, zo by so twar f čřeřčzi Božej dale wjedł a dokonjał. Potom bu přjedy pšchetorhujene zběhanjo dale wjedžene a řkónčžene. řdnyž bě dokonjane, wuspěwa so křěřlusř „Tebe my Boha khwalimy“, a pšchinješe so f. can. a fararjej za pšchi tym wopokazanu luboščž a wofřhecžžo lacžnych džělaczerjow móčna hřimotaca „řřawa“. Hiščeže so zanjese křěřlusř, „řraduj so, njebjes kralowna“, a řwjatocžnosčž bn řkónčžena. Kóždy džělaczer džěřhe z tym wjeřofnym pšhecžžom dom, zo by wyřokolětni f. farať, hdyž budža nowe twary dokonjane, teřame we dořpóřnej řtrowoščzi wužiwal f čřeřčzi Božej a f řpomozěnju řwojich wofadnych!

J. K.

Ze wschoho swěta.

Němska. K złotomu kwasej němskeho křezora je ruski car ze swojimi tšjomi najmlědschimi synami swój pschitad do Barlina 9. junija slubił. Tež awstrijski křezor a krónprync Rudolf budžetaj tam woczakowanaj, kaž tež naš kral a prync Jurij. Wschěch do hromady je dotal 56 wječchowstich wosobow swoju pschitomnosć k tutej swjatocžnosći wozjewiło, cžohoždla so w kralowskich hrodach a we wosobnych hosceženicach wobhydlenja za nich pschihotuja. 11. junija pschipołdnju pschinjesu w bělej zali kralowskeho hrodu najprjedy sobustawy kralowskeho domu a cuzy wječchowscy hoscežo křezorej a křezorcny swoje zbožopšchecža, a potom dwórski předař Kögler jej w hrodowskej kapalcy z nowa požohnuje.

— Němscy liberalni su w poslednim času jednu porážku po druhej dóstawali, a hodži so rjec, zo je jich móc w tu khwilu zlamana. Nic dosć na tym, zo su na rajchštagu nimale wschu swoju prjedawšchu wažnosć pschisadźili, jim je so tež wscha nadžija minyła, zo sebi bórzy zas swoje rozsudžace postajenje nadobudu. Wotstupjenoho pschedydu rajchštaga Dr. Forkenbecka je scěžhował tež přeni městpschedyda. Na měsće přenjoho je wuzwoleny konserwativny Seidewitz, a za joho přenjoho naměstnika wuzwolichu 24. meje sobustawa centra, swobodneho knjeza z Franckensteina. Liberalni sej jara poskoržuju w swojich nowinach wosebje na to, zo jedyn z centra w pschedydstwie syda! Wjatschi jich křik a štyš, wjatscha našcha wjeselosć a radość. Z tym drje hišćeje wjele dosahnjene njeje, ale tajki wobrot ludi nam tola lepšchu pschichodnosć.

Bajerska. Mjedzeli, 18. meje, bu w Würzburgu dotalny professor Dr. Franc Šóžef Stein za biskopa swjeczeny. Swjeciznu dokonjesche arcibiskop z Bambergu pod assistencu Speyerskeho a Eichstättkeho biskopa. Pschitomnych bě pschěz dwě scěž duchownych a wulka mnohosć ludu z blizka a z daloka, tak zo bě dołha cyrkej z pobožnymi pschepjeljena. Cyła swjatocžnosć ze swojimi rjanymi ceremonijemi pschěz tši hodžiny trajesche. Potom bu nowy biskop Franc Šóžef z processionom do swojoho hrodu wjedženy. Na tymle processionje so wysche duchownych tež wobdžělichu wschitke swětné a cyrkwinske towarštwa ze swojimi khorhojemi, kaž tež wysocy swětni zastojnicy, mnischa štyrjoch Würzburgskich klóschtrów a miłoscežiwé sotry. Poł hodžiny trajesche, prjedy hačž bě wulkotny procession torhoscežo pscheshoł. Na wschěch cyrkwjach ze wschěmi zwonami zwonjachu. Křěže bechu z khorhojemi (z bamžowymi, bajerskimi, frankskimi a würzburgskimi) a z wěncami na najrjenscho wudebjene. Njane wudebjenje domow a bohate wobdžělenje na radoštnej cyrkwinskej swjatocžnosći bě zjawne wopokazmo, kak wulku lubosć a zahorjenosć k swjatej cyrkwi katolscy Frankojo maja. — Nowy biskop bě 14 lět professor Würzburgskeje theologiskeje fakulty, hdžěz z wulkej wustojnosću wučesche, je hačle 47 lět, a je tohodla šlna nadžija, zo budže

dołhe, dołhe lęta w swojej wulfej diöeszy (kiž ma nětko nimale poł milliona duschow) z japoschtofskim duchom skutkowacž móc za zdžerženjo a hišcžje rjeńšche rozwicžo horliwoho katholickeho žiwjenja. J. K.

Awstria. 150lętny jubilej swjatoprajenja Jana Nepomuckeho je so w Brazji jara swjatocžnje wobeschoł, a po tysacach pschicžahnych pobožni pucžowarjo ze wschęcch stronow Čzech, Morawy, Schleziskeje a Słowjeniskeje, taž na psch. za jenitki schtwórtk, 15. meje, jich psch. 33 tysac ze železnicu do Prahi pschijędže! Tónsamón džen zapocža so tež jubilejska swjatocžnosć. Popołdnju bę so w cyrkwi swj. Wita telko ludži zhromadžiko, zo tam pschemnozy žaduho města namafacž njemóžachu. Wokoło pjecžich džęšche kardinal arcbiskop z duchownstwom k rowej swj. Jana. Wotewri durčki slęboruho kaschcža, wza krystallowy kaschcž z cžętom swj. Jana won, druzy połožichu je na noshdla a wnzbęhnychu je na ramjenja. Hluboka cžiščina, kotraž hacž dotal w cyrkwi knježęšche, bu z dobom pschetorhjena — spęwarjo zanjesechu krašnu hymnu, ludžo spadachu na kolena, styhnychu rucy a někotryžkuli sebi wótsę splatny. Do póždnjeje nochy walachu so hromady ludži do Božoho domu a wotložichu swoju pobožnosć a cyrkę swj. Wita rozklincžęšche z khęrluschemi. — Čžęto swj. Jana wotpocžuje w drohotnym krystallowym kaschcžu. Hłowa swj. martrarja leži trochu na prawej sčroni a je zadny pscheražena, wudebjena ze zlotym wawrinowym węccom, pod njeje je zahłwęcž ze zlotom a drohimi kamjenjemi wudebjeny a liščina (bulla) hamža Benedikta XII. wot dnja 19. męrcja 1729, z kotrejš bu zbóžny Jan Nepomucki swjaty prajeny. Čžęto same je z kanonickeje draštu woblecžene, z kleriku wot cžorneje židy, rochetu a kožanym plaščęřikom. W rucy džęři swj. martrač zlotu palmu dobytstwa, na jenyum porščę ma zloty pierščęcžen z wulkim diamantom a na wutrobje zloty z brilliantami wudebjeny kščiž. Porsty na nohomaj su wudebjene ze zlotom a drohimi kamjenjemi.

Bołharška. Nowy bołharški wjęřch Alexander I. zmęje w Parizu swój slub z džowkn bohatoho ruskeho wjęřcha Jusupowa. Wona jemu 25 hacž 30 millionow rublow sobu pschinješe. Tule žęntwu ruski khęžor sej pschęje. Džęczi z tohole mandželstwa budža — hacžrunje je wjęřch Alexander protestant — tola we prawosławnej (t. r. w grichiskej, z nami katholicimi nježenocženej) węrie wocžęhnjene. Tutej węrie Bołharjo z wjęřcha pschisłusheja.

Čžorna Hora. Zajimawo je, sčto sebi Čžornohórch wo wustawach (konstitucijach) europejskich krajow myšla. Nowiny „Glas Crnogorca (hlóž Čžornohórcja)“ pišaju: „Nam njeje trjeba někajšeje taž njenowaneje konstitucije, kotraž pola wjęřčiny europejskich krajow je kža a slepenjo. Nam njeje trjeba cykoho roja zastojnikow, kotšiz europejskim krajam cyke žo wuchcaju, sebi njepschęjemy, zo by so we krajnej slučbje wjele papjery pschmórało a pschi tym zo by so zabyło na motyku a pluh. Čhcemy, zo by so w Čžornej Horje kóždomu derje wjedło, zo by so kóždy swobodny cžuč, zo by našcha Hora njebyła schpatny wotraz cuzoho

traja, zo by nještaka na cuzy ch nohach, zo by njespěwaka po cuzym hłosu . . .“

Turkowska. Z Macedonije zdźěluje „Pol. Corresp.“ tole: „W Samatowje, hdžež je hłowne sydło zběžarjow, wotbu so na dnju swj. Turja zhromadźizna, we kotrejž wojwoda Marinow w dlějškej ryczi dopokazowasche, zo dyrhja Bołharjo sebi sami pomhacž. Zenož truch bołharstoho kraja je wot počnócnoho bratra był woswobodženy. Rycznik pokazowasche na nutnosć wojowanja. Na kóncu praji: „My mamy 16 družinow (čyrjódow) a jich wobronjenje je wuběrne. Hora so zeleni, pschimíny so brónje, njech so po wšach horach roznoschuje nasche wołanjo po swobodze!“ Po tutej ryczi wobzantnychu wojowacž a bu proklamacija wudata, kotraž so z wulkej chróbkosću wšchudžom rozšchěrjuje. Duchowni a wučerjo steja na stronje zběžarjow, a kóždy ma winowatosć, zo by młodych, k wojowanju schmanych muži do hor stał. Wulka mnohosć młodžencow czehnje na płoninu, taž zo dyrhja syty a čyrjódy zběžarjow jara nahladne byčž.

Wšeležiny.

Boži sud. Z Bürgela w Nassauskej tole pišaja: Zemu njedzeli wječor bě w jenej Mühlheimskej forczmje jedyn Bürgelski kolporter, kiž z knihemi po wšach kłodžesche. Šakle nočy pozdže z forczmju džešche, a chcyšche hišchže domoj. Nazajtra rano pať joho morwoho namakachu, spody jenocho kamjentnoho kschizža, kiž mjez Mühlheimom a Bürgelom pschi pucžu stejesche. Tónle kolporter bě husto wěru hanik, a bě tehdom ducy domoj w swojej zasakfosczi kamjentny kschizž pschi pucžu z nohu powalicž chcył. A kschizž padže a joho sobu potorzje — noha bě na tšoch wlafach žlamana a wutrobnjo rozujecžene. Swoju pjascž wón hišchže wot so tykafche, taž by so spjeczicž chcył Božej sprawnosći, kotraž bě so zjawnje na nim pokazata. Chyly džen tam spody kamjentnoho kschizža ležesche. Zola žadny kšescžan so joho dótknycž njedchafche. Šakle wječor joho jedyn žid wotwjeze.

Dary a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wučinjeshčaj: 39,183 mark 87 p.

K čjeszi Božej a k spomoženju dušow ju dale woprowali z wjetšha hafo swoje jubilejske dary k. M. W. z Rh. 1 m.; J. z B. 1,50 m.; M. S. z R. 2 m.; pšchěz k. P. Tadeja: čjeladnik z Njebjelciz: 1 m., N. N. ze Swinarnje 3 m., Jan Wojnar z Jawory 2 m., wot kufowškich kšěžarjow 5 m., N. N. 3 m., z Jawory 1 m., S. z Panczic 3 m., poloju z Mitociz 3 m., z Panczic 1 m.; za wšch kšude dušche 2 m.; M. L. z R. 1 m.; M. W. z B. 3 m.; N. N. z N. 5 m.; J. z Njebjelciz 1 m.; M. Knebelca z Šaploma 1 m.; pšchěz ralbicžanštoho k. kaplana jubilejskich darow w hromadže: 40 m. (wosebje: wot njeboh M. B. 12 m., wot J. K. ze Ser-njan 3 m., wot jednoho šchulerja z Konjec 1 m., wot R. z Konjec 10 m.); J. R. z B. 1 m.; P. Sch. 3 m.; Petr W. z B. 3 m.; pšchěz k. fararja Wornarja 3 m.; pšchěz k. fararja we Wotrowje 102,75 m. (a to: 1 m., 0,50 m., 1,50 m., 2 m., 2 m., 6 m., J. a K. S. z R. 6,25 m., 2 m., 1 m., 0,50 m., 1 m., 0,50 m., 1 m., 1 m., 15 m., 2 m., 0,50 m., 15 m., 2 m., 2 m., 3 m., 3 m., 3 m., 0,50 m., 1 m., 1 m., 3 m., 1 m., 1 m., 1 m., 6 m., 1 m., 3 m., 3 m., 1 m., 1 m., 2 m., 3 m.); pšchěz k. P. Innocenca 1 m.; pšchěz ralbicžanštoho k. kaplana 24 m.; M. S. ze Sulšec 10 m.; M. a S. Łucžanjec z Baczonja 15 m.; jena džowta z Baczonja 2 m.; jedyn džělacžer z Baczonja 1,50 m.; z pštom 4 m.; Jurij Łufajch z B. 1 m.

Sromadže: 39,434 mark 62 p.

Darj za chrkej w Żitawje.

3 wjetřcha jubilejske darj: k. M. S. z R. 3 m.; M. E. z R. 4 m.; M. S. z R. 2 m., N. N. (přehz f. P. Tadeja) 0,50 m.; M. M. z E. 1 m.; Jan Duczman z Bozantec 5 m.; Marja Duczmanowa z Bozantec 5 m.; M. M. z B. 3 m.; N. N. z N. 5 m.; Ž. z Njebjelczic 1 m.; M. Pjeh ze Zejie 3 m.; přehz ralbicžanřkoho f. kaplana jubilejskich darow 5 m.; J. R. ze Sernjan 1 m.; J. R. z B. 1 m.; P. Sch. 3 m.; Marja Rřch. 1,50 m.; přehz f. P. Znnocenca: 4+1,50+1 m.; přehz ralb. f. kaplana 4 m.; přehz f. fararja we Wotrowje: 35,80 m., (a to: 2 m., 2 m., 0,35 m., J. a R. S. z R. 6,25 m., 1 m., 1,20 m., 3 m., 0,50 m. 1 m., 3 m., 3 m., 1,50 m., 1 m., Zafub Ežemjera a Marja Ežemjerina z Wotrowa 6 m., 2 m., 0,50 m., 0,50 m., 1 m.); kamjencske kasino (j. d.) 3 m.; křofřtr Marina Šwězda 300 m.; přehz njedželnoho pře-
darja f. Schönbernera w Budyščinje 285,70 m. (mjez tym: zběrta w tachantřkej cyrkwi 61 m., knjeni hantmanka Niedlowa 75 m., f. P. Schönberner 20 m., wunofřk koncerta knježny Neub-
nerec 100 m.); Jurij Lutajř z B. 1 m.

Darj za chrkwicřku w Hajnicach.

3 wjetřcha jubilejske darj: k. Wóřřcha Pawlitowa z B. 3 m.; P. D. ze Ž. 3 m.; M. D. z B. 1 m.; S. S. z W. 0,50 m.; S. S. ze J. 1 m.; M. M. z B. 0,50 m.; pjata rjadomnja kath. wučejřkoho seminara w Budyščinje 5 m.; Křhata Hajnowa ze St. B. 4 m.; M. W. z B. 1,50 m.; Jana Schneidrowa z Bud. 1 m.; Marja Fullec ze Zajdowa 1 m.; J. M. z E. 3 m.; J. L. z S. 3 m.; J. E. ze Str. 2 m.; M. S. z M. 1 m.; Zeiřchec ze Žid. 2 m.; M. L. z P. 3 m.; Zafub a Wóřřcha Žoffec a Madl. Běłke z Dobrořhic 8 m.; iwójba Neubnerec z B. 5,50 m.; N. 3 m.; N. 1 m.; J. Ž. z W. 3 m.; M. z B. 2 m.; M. S. z R. 2 m.; Třalczkec w Njebjelczic-
cach 1,50 m.; přehz f. P. Tadeja: N. N. 2,50 m.; N. 3 m.; M. M. z E. 1 m.; Zaf. Bjarřch z
Maleschec 1 m.; Jan Duczman z Bozantec 5 m.; Marja Duczmanowa 5 m.; P. J. Schön-
berner 3 m.; za wřřě křhde duřhe 1 m.; M. M. z B. 3 m.; Marja Pětcyna z B. 3 m.; S.
Lawufřowa 4 m.; ucmenowany z B. 3 m.; Pjekarce ze Žid. 2 m.; N. N. z N. 10 m.; R. z
Pěřkec 1,50 m.; M. Pjeh ze Zejie 3,30 m.; z kamjencskoho kasino 2 m.; seminariřt Kurze 0,50 m.;
přehz ralbicž. f. kaplana jubilejskich darow w hromadže 11 m.; J. R. ze Sernjan 1 m.; J. R.
z B. 1 m.; J. J. z B. 3 m.; Karl Pětrka 1 m.; M. R. z D. 1,20 m.; Kariža Spanowa z Mal-
řec 3 m.; P. S. ze J. 1 m.; P. Sch. 3 m.; N. z B. 3 m.; džeřterjo w hajnicžanřkej přchadowni
(přehz f. Portiga): 381,10 m. (a to: rjemjeřnica 110 m., czeňkopřchadownja a. 96 m., přchad-
přchadownja a. 42,10 m., přchadownja b. 32,60 m., wóřřlowatnja 39 m., motatnja 61,60 m.);
přehz f. fararja we Wotrowje: 16,15 m. (a to: 2 m., J. a R. S. z R. 6,25 m., 1 m., 0,40 m.,
2 m., 0,50 m., 3 m., 1 m.); Šch. ze Swinjarnje 3 m.; žona z Křelna 1 m.; dře Křelnjanřkej
2,50 m.; A. St. z B. 3 m.; J. Domanja z Křróřec 10 m.; Marja Rřch. 1,50 m.; Pětr W. z
B. 1 m.; J. M. z B. 3 m.; přehz f. P. Znnocenca: 1,50+1+1,50+1 m.; přehz ralbicžanřkoho
f. kaplana 8,80 m.; redacija „Vennoblatt“ z Drezdžan po wozehnjenu 5 m. za inřerat proštwy
30 m. 36 p.; Jurij Lutajř z B. 1 m. = **601 m. 1 p.**

Šromadže: 1215 marř 56 p.

Darj za swj. Wóta: k. J. M. z E. 3 m.; přehz f. P. Tadeja 11,50 m.+1 m.; přehz
ralb. f. kaplana jubilejskej daraj 4 m.+5 m.; J. R. z B. (j. d.) 1 m.; P. Sch. (j. d.) 3 m.; přehz
f. fararja we Wotrowje: 21,25 m. (a to: 1,50 m., 1,50 m., 1 m., J. a R. S. z R. 6,25 m., 0,80 m.,
1 m., 3 m., 1 m., 0,50 m., 1 m., 1 m., 0,50 m., 0,30 m., 0,90 m.); J. Domanja z Rřr.
10 m., Pětr W. z B. 1 m.

Darj za Igonřte towarřřtvo: přehz ralb. f. kaplana jubilejskej daraj: 2 m.+3 m.; přehz
f. P. Znnocenca 1 m.

Dar za towarřřtvo swj. Zuzefa: J. a S. G. ze Zajdowa 2 m.

Ežiřchz Šmolerjec knižicziřchzěrjne w maczicžnym domje w Budyščinje.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawanj wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 12.

21. junija 1879.

Lětnik 17.

Biskop Brinkmann a liberalne nowinarstwo.

Münsterfki biskop Brinkmann*) piša wo liberalnym nowinarstwie tole:

„Rajwjacy škody w našim času naczini njewěriwe, njecyrkwinske nowinarstwo. To wschitec wuznawaja, kotrymž je na zbožu čłowjeskoho splaha hišće něšto ležane. Sdny chce njewěra dale bóle so do ludu nutš dobywajo kaž natřowaca khorosć wschitko póžrjeć, hdyž bohozabychiwošć, hubjenstwo a nuza strašnje pschibjeraja, tak zo nazhonjeni mužojo, kiž časej wzemja, ze strachom do hlubiny hladaja, kotrejž so čłowjestwo bliži, — dha je wosobnje wina na tym njewěriwe nowinarstwo. Wuprajicž so njehodži, wjele je wone žno škody nacziniło. Njefkónčujuje wjele njesmjertnych duchow wěru a počiwosć wotbudže pschje liberalne nowiny a pišma, kotrychž je džensnišči džej došć a nadošć. Njewěriwe pišmowstwo je kaž sač, wot złoho ducha na zemju wupschěstrjennj, a tych duchow, kotrejž so dosahnu, je legion. Bjez džywa tohdla čji, kotrychž je Chrystus za pastyrjow swojoho stadka na zemi postajil, z mócnym hłosom napšćecjo njewěriwomu pišmowstwu so zběhaja. Wamž Pins IX. 30. junija 1871 wo swojim lišće na kardinalwitara na najkruczišcho čžitanjo njecyrkwinskich nowinow zakazuje prajicy, zo je to njedowolene 1. po naturskim zakonju, po kotrymž dychimy wschoho so hladacž, šchtož móže našchomu duchownomu zbožu škodžecž, 2. to zakazuje bójške prawo, wzjewjene wot swjatoho Pawoła, kiž w Efesu pschjwěriwe knihe špaličž da, 3. cyrkwinške prawo starych dekretalow, trjentiskoho koncila a pozdžišchich postajenjow.“

*) Kurzer Unterricht über den kathol. Glauben; Münster, Berl. v. Regensberg.

„Schwajcarscy biskopja w zghromadnym pastyrškim liščje lěta 1873 schłódnosć liberalnych nowinow wěrnyym na wutrobu křadu a jich kručže napominaja, zo bychu tajke nowiny ani njedžerželi ani nječitali, prajicy: W tutych nowinach steja pať najhóršche pschikłodženja na śwětnych a kłóštrškich duchownych, pať hanjenja swjatyh pótajnosćow, pať zasy najwjetšha mješćenca najhroznišich žadławosćow. Ščtó chcył tajke nowiny w swojim domje czerpieć? Ščtó chcył jim do domu dacž, a byrnjež jeno junu za tydženi pschikładžale? Šdy by žadyn bohazabycziwy cžłowjeť abo žadyn zawjednik w twojim domje był, by so ty zawěščje za to starał, zo wón twojej swójbje njeby šchłódjeć móhł. A hlej, liberalne nowiny, němych zawjednikow, ty traž dženi wote dnja swojej swójbje na woczi kładžešč. Njewuwjedu wone swoje źe wotpo- hładanjo z wjetšim tajenjom, z wjetšej wutrajnosću? Ščtóż njecyrkwinske nowiny do swojoho domu pschiwozumje, je sobu winowaty wschěch jich žadławosćow. Pjenjezy za tajke nowiny su dawť, kotryž njepscheczelam wěry a cyrkwje wotedawasch; ty na tele waschnyjo sobu wojuješč napšcheczo swjatej cyrkwi, swojej maczeri.“

„Niščcže chcu spomnicž na słowa, z kotrymiž Angersški biskop swojich wěrnych napomina prajicy: Wuhotowani z mocu swojoho biskopšeho zastojnstwa my wam, lubowani bratšja, zakazujemy cžitanjo wschěch nowinow, kotrež su njepscheczelajo wěry a cyrkwje, a z hšubotoščje swojeje dusche my was prošymy w Šězusu swojim kujezu, kiž je našch a wasch sudnik, zo byščcže na tute našche napominanja posłuchali. Móhłto komu dowolene byčž sobuskłtowacž, zo by kužoť powšchitkomnoho duchownoho hubjenstwa wjac a wjac mocy nabył? Ně, lubowani bratšja, njewotłakujcže so a wotwobrocžcže wot swojich domjacych wschju duchownu šchłodu. Njedajcže njewěrnyym nowinam do swojich domow, do swojich towarštwow. Nječ je wschitkim wědomo, zo je cžejki hřech, na tajke nowiny płacžicž, je rozšchěrjecž a cžitacž.“

„Chcyli tola wschitcy katholicjo tute wažne a naležne słowa cyrkwinskih pastyrjow sej prawje k wutrobje wzacž a ze wschěmi mocami na to džělacž, zo by liberalne nowinarštwow dale bóle podušchene byče. Ščto pomha na powšchitkownu bohazabycziwosć škoržicž, škoržicž, zo wschudžom njepócčiwosć pschibjera, hdyž so tola ze wschelakimi wurycženi njewěrnywe nowinarštwow, z kotrohož wosobnje wschě duchowne hubjenstwo wuščadža, z pjenjezami podpjera. Šow žana wurycž njepłacž, a ja njewěm, kať móža rozumni ludžo z wurycženi swoje šwědomjo změrowacž.“

„Něchťožtuli rjeknje: Wi liberalne nowiny njeschłódža, ja swoju wěru derje doščž znaju, a dyrbju tola tež wjedžecž, ščto našchi njepscheczelajo napšcheczo nam pišaja. Za ze schwajcarskimi biskopami na to wotmołwju: „Še žno jara źlě, hdyž něčtó z tajkej wopacžnej dowěru na swoje šamšne mocy a na křutosć swojeje wěry so špuschcža; žadyn ponižny a bohabožny cžłowjeť tať njerycži.“ Šušto žno su so zrudne ščěhwiť tajkoho hordoho zmyšljenja pořazowale. Praj,

ſchtož chceſch, njewěrjwa nowina je zawjednica, a ſchtóž wjele z njej wob-
ſhadzuje, ſwoju duſchu najhórſchim ſtracham podawa. Pſchecziwo ſwjatomu
duchej, kiž praji: „ſchtóž ſam pſchiležnoſež pyta, tón hrěchej njewuidže“, žana
wurycž njepfazi. Kaž je powoľanjo k prawej wěrje hnada Boža, taž tež, a
hiſchče wjele bóle, wutrajnoſež wo wěrje. Hnadu wutrajnoſeže pač Bóh niſkomu
ſlubik njeje, niſchtó prawo nima na tule hnadu, wjele wjacu dyrbinu ſej ju
zaſkužicž z ponižnoſežu, ſwědomitoſežu a njewuſtawachym modlenjom. ſchtóž
tohodla dobrowólne pſchiležnoſež k liwkoſeži a k njewěrje pyta, tomu móže
lóhcy Bóh hnadu wěry wzacz, a wón je na wěčne zhubjeny. Hžjom ze ſamoho
nazhonjenja dyrbinu wuznacž, zo niſchtó taž ſylnoho ducha njeje, zo móhč
ſchčodnoſeže njewěrjwch nowinow, kotrež huſto čžita, ſo čžiječe wobrócz. Tač
kruty žođk niſchtó nima, zo njedyrbjač, hdyž kóždy džej jěd do ſo jě, ſej ze-
ſchčodžecž a wumrjecž.“

„Zaſy druzy praja: Moje zaſtojniſtvo ſej žada, zo njewěrjwe nowiny
ſobu džeržu; tež wſchelake nowinarſke wozjewjenja maja za mnje wulku wažnoſež.
Za pač napſchecžo tomu praju: Naſche přenje, najwažniſche a zhromadne za-
ſtojniſtvo tudy na zemi je, zo ſkutkujemy za zbóžnoſež ſwojeje duſche. Tola z
wjeteſcha wſchitey ſej najmjenje na duſchu myſla abo čžiječe na nju zabudu.
Za ſmjertne čžěko ſo kóždy stara a wſchu ſchčodu wot njoho wotwobrocža;
ſchtož pač je njemjertnej duſchi ſpomozne, to niſchtó doſež na ſtaroſeži nima.
Kač jara ſo wſchitey jědu hladaja, kiž čžěko mori; jěd pač, kiž duſchu kóncuje,
wſchudžom woſoło leži, zo by tola wěčeži prawje wjele luđži na njón trječiko,
a duſchu ſej z jědom zawdačo. Hdyž je pſchěz něčežu njekedžbnoſež z hróžže
ſkoczjo něſchto jědojte zjědčo a panyčo, je zrudoba po cytych domje. Hdyž
pač je z njecyrkwinſkimi nowinami a piſmanmi duſcha jenocho domjacoho abo
wjacy domjacych, pſchecželow a druhich z jědom zawdata, ſej niſchtó ničjo z
toho njefežini. Kažka zaſlepjenoeſež! Chchli tola wſchitey ſłowa bójſkoho Zbóž-
nika ſej k wutrobje wzacz: Zeli zo čže twoje wóczko pohórſchuje, wutorhni je
a čžijn je wot ſo; jeli zo čže twoja ruka abo noha pohórſchuje, wotřejaj ju
a čžijn ju wot ſo; je lěpje z jenym wóczkom a z jenej ruky abo nohu nutſchicž
do njebjeſkoho kraleſtwa, hačž dvě woczki, dvě nozy abo rucy mēcž a čžijnjenty
byčž do wěčneho wóhny.“

„A ſchtóž měni, zo bjez wſchelakich nowinarſkich wozjewjenjow byčž nje-
móže, tón jeno tele wozjewjenja ſamo njech čžita a nowiny njech druhim do
rukow njedawa. By derje byčo, hdy bychu ſo nužne wozjewjenja w katholiſkich
časopisach wotečžiječowale a tele časopisy tež na te waſchjo podpjerake. To
dyrbjačo ſo čžim bóle ſtačž, dokeľž dyrbi w naſchich časach kóždy katholik
to za ſwoju woſebitu winowatoſež mēcž, katholiſke piſmowoſtvo ze wſchěmi mo-
cami podpjeracž; pſchetož wone ma džensniſchi džej katholiſku wěc napſchecžo
wſchitkim njepſchecželam zaſitačž a dale bóle wobkrucžecž. Hdyž je tohodla
njedawno ſwjaty Wótc ſwědomite dopjelnjenje tuteje winowatoſeže katholiſkim

redaktorom tak naležnje na wntrobu položik, dha su z tym wschitcy rjenje katholicke napominani, zo bychu katholicke pismowstwo ze wschej horliwoscju podpjerali.“

Tak daloko biskop Brinkmann.

Njech tele biskopowe słowa tež pola nas wschudžom dobru rolu namačaja! Wažny sej swoje serbske katholicke pismowstwo, a podpjerajmy je kóždy po swojich mocach, jedyn z duchownymi, druzi z časnymi sredkami, wschitcy pak, kotrymž je katholicke mjeno cžejeć a sława, z jenajkej swěru a horliwoscju! Tež cuze katholicke časopisy, kiž tak wjele za swjatu cyrkej skutkuja, k wobtrucženju swojeje wěry wutriebajmy a je ženje njezacpěwajmy; pschetož wěra wysche narodnosće steji. Njech nihdže mjez nami liwkosć a polojećny duch njetnježi; pschetož polojećnosć, kiž chce pscheczelej a nje-pscheczelej nadobo so spodobac, je přenja kroczel k liberalismej. Polojećnosć nikocho nje debi, zjamne wuznawanjo katholickeho mjena pak w rycach a pismach njese cžeć a wěčne myto. „Schtož budže mje psched cžłowjekami wuznawacž“, praji bójski załožer našeje cyrkwje, „toho budu tež ja wuznawacž psched swojim njebjeskim Wótcom.“

-a-

Słowo wo dofonjanym jubileju.

Ze drje mało časow bylo, we kotrychž bychu pokady hnadow w tak poknej a bohatej měrje wěriwym wotewrijane byle, kaž je to runje w našich dnach. Tež we tym móžemy wosebite wjedženjo a starosć našeho bójskeho Zbóžnika za swoju swj. cyrkej widžec. Pschetož džen a jasnjšo spóznawamy, zo w našich časach hóršce dužli jeno cžłowjeske mocy pschecziwo Bohu a joho kralestwu wustupuja. Su to pschезnaturške mocy hele, kotraž, kaž so zda, so boji kónca swojoho knježitwa, a toho dla z cnyhm wotmachom so prócuje, hišćeje prawje wjele wobhydlerjom za so dobyć. Strach a pschiležnosć wotpada a nješwěry pola katholickich kšesćezanow stej wjetschej dužli hewak hdy. Su za nich toho dla tež mócniške sredki pomocy Božeje trěbne, zo móhli wscho pschewinyć a swěrne zwostacž. Runje tole je jena z hłownych winow, cžoho dla su bamžowje w našich dnach we wudželenju wotpuštwow darniwšich, hacž je to hewak bylo.

Tak je naš kławny swjaty Wót, bamž Leo XIII. lěto po swojim powyščenju na najwyschšchu zeisfku dostojnosć pokady cyrkwje wotewrił a zdobnje wěriwym wudželał z tamnych plodow zaslužbow Šhrystusowych, kotrež su joho rozludaj zawostajene, zo by z nich posćicžil, kaž za nuzne spóznawa. Loške běchu wuměnjenja, kotrež dopjelnjejo móžachmy wotpušć dobyć, a wěriwi su hačo swěrne podbaczi swojoho duchowneho Wótca z radoscju swj. jubilej powitali a tež — kaž so z mnohich krajow slyšchi — joho hnady w poknej měrje dóstacž pyтали. Nětko móžemy, kaž po dofonjanym wažnym skutku do zady pohladacž, zo móhli so swojeje dobytwy zwjeselicž.

Kaž daloko stawiizniške kužoky dosahaja, je waščnjo, jubilejske wotpuški wudželeč w katholickej cyrkwji hižo wot leta 1200 po Khrystusu. Ze započatka z rědka, pozdžišcho pať hušczišcho wudželeny je wosebje jubilejski wotpušk kóždy cžas spodžiwne scžěhwki měř a tak rjec džiwny skutkował mjez wěriwymi. Swjeczi a pobožni mužojo njewustanu, tajke spodžiwne płody wufhwalowacž. W započatku 17toho lěstotyka praji Bellarmin: „Tele jubilejske lěto njese tak wulke płody pokuty a tak spodžiwne wobroczenja, tak mnohe a krasne skutki pobožnosće, zo móže so z połnym prawom swjate, bohu spodobne, płodne a bohate lěto mjenowacž.“ Najstawnišchi jendželski biskop, wučeny a pobožny kardinal Wiseman běšče w Romje, hdyž so runje jubilejski wotpušk, wot Leona XII. wudželeny, swjeczesche. Kajki začišcž je tónle wotpušk na njoho činił, spóznajemy z jeho słowom: „Bych chcyl, zo běščeje widželi, kať běchu wot tannych cžrjódow ludži, kotřiž ł Božomu blidu fhwatachu, spowjedne stoły a wołtarje wobstupjene. Bych chcyl, zo běščeje swědch byli, kať ludžo cuze kubka wrócžachu, zafakli hrěšchnicy so wobrocžachu; potom byščeje rozjudžic móhli, hacž je tajke zarjadowanjo (jubilejski wotpušk) kiproscž pschecziwo zlósczi a njefhmanstwu a powolnosć za wšcě hrěchi.“

Šaj tež njewěra sama je tajku duchownu móc jubileja spóznala a wuznala. Njeje dha runje šajne hanjenjo našchich pschecziwnikow pschecziwo wotpuškam dopokaz za to, kať so žly njepschecžel boji, zo mohło jomu pschecž to jara wjele wotpadnyč? Njeprócuje so runje toho dla z hanjenjom a wufměščenjom skabych wěriwych, za kotrychž jubilej wosebje je, wot wobdželenja wottraschicž? — Šdyž bě w l. 1775 jubilejske lěto swjeczene, štoržesche znaty njewěriwo d'Ablesbert, „zo je revolucia nětko zas wo dwacyčzi lět do zady štorčžena“, a Woltaire sam, najhóršchi bohapřejč, kiž mějesche jenicžke wotpohladanjo, hidženu katholicku cyrkej cyle wutupicž, praji: „Šiščeje jedyn tajki jubilej — a my smy podarmo džěłali.“

Džakujmy so bójškomu Žakožerzej naščeje cyrkwje, zo takle njepschestanje, žohnowacž a wobnowjeć swoju winicu!

Ze pať nětko dokonjany jubilej tež tele žohnowane płody njese? Nadžijamy so toho z cykej doměru. Šaj swědch toho su spowjedne stoły, kotrež buchu tak cžasto ze sylzami wěrneje želnosće a wutrobnoho rozčacžka pokřepjene; swědch toho su našche domy Bože, w kotrychž so horce modlitwy za swj. cyrkej a jeje zróst, za wobroczenjo njewěriwych a bkuđžachych, za měř a pscheczenosć a za našchoho lubowanoho swj. Wótca ł njebju horje scželechu; swědch toho su tež kšescžaniske domy, w kotrychž pschestachu pohóršchki a njekšescžaniske, wot ducha tohole swěta natyhjnjene žiwjenjo. Někotrežkuli njepschecželstwo zas pschesta, cuze kubko so zas wróczi, hrěščne zwjazki, kotrež ł zahubje wjedu, so roztorhnychu. Zanedžče je kóždy dobry kšescžan, hdyž je tomule pschihladował, z wutrobu zdychował: „Wobkručž to, Šnježe, šchtož sy skutkował we naš!“ Wjele křutyh póstnyh dnow je so džeržalo, a jakmóžna nadobnje so

skadowała. Nasze dobre nadawki, wotpohladane twarjenjo cyrkujow, wosebje tak dolho pschihotowaneje Baczonskeje cyrkwie su runje pschez jubilej mócnje wobkruzene a pospěšene. Bóh dať, zo by jubilej tež był nastork k stónčnomu dokonjenju!

Subilej pať njeje jeno za jene lěto, ně, cyke wobnowjene porjedžene žiwjenjo dyrbi pokazac, zo sebi wěmy wazic, dostate hnady, pohorschi dyrbja pschestac, zatwierdžene hrěščne nawuczenja (k psch. wopisŭwo) z korjenjemi so wutorhac, a wosebje bjezbóžne rycze, z kotrymiž runje zly nje-pscheczel pschec zas z nowa pschez samych kšescezanow pjanku do stroweje pscheicy syje, z kotrymiž so najwjacy zawjedžena stanje, tajke hrozne rycze njesmědža so wjac slyšhec, mjz katholicimi kšescezanami. Botom budža znać, zo smy we Bohu slynischi, hacž duch njeskšescezanstwa a zawjedžena, kiž so do serbskeho ludu dobywa, potom budže zawěrnó „wšchitko a we wšchitkim Rhrystus!“ +

We nastupanju frupczanskeho processiona

bě lěta wjele njespoštojnosće a wjele wobžarowanjow slyšhec. Prjedy wschoho běšče we tamnej wokołnosći knježacy stónny wór, sčtož z wjetscha cyly zwučeny porjad powali, kědžbnošć jenotliwych pučowarjow na so czehnjesče a tak wot pobožnosće wotdžeržowasče. Pschi zhonjenju, zo maja so wšchitcy, kiž pěšchi sakske mjz pschecroča, wostudłomu a za někotrohožkuli runjewon sčtónommu pschekurjenju podczisnyć, zo so pať tami, kiž na parolódžach abo železnicach so wjezu, do cyka na pokoj wostaja, běšče, kaž so rozemi, wšchitko pscheczene we žadosći, potajkim parolódž abo železnicu k dompuču wuzic, a wopravdže je so to wot wšchitcy stało, tak zo krotka powjesć we poslednim czišle „R. P.“, po kotrejž je so procession pschekurjenju tola podczisnyć dyrbjať, porjedženo zasluži. Wšchitka kšwalba pschisłuscha we tymle nastupanju naschomu lubomu kantorej, kotryž so na wšchě móžne waschnjo za wunamaňano pschihónneho waschnja k dompučowanju starasče.

Dalsče wobžarowanjo bu wot wjele stron a, kaž so zda, z wjetschim prawom tohodla wuprajene, zo je so prjedawski porjad tež we tym pscheměniť, zo ma něť swjatkowny procession hakle srjedu po swjatkach domoj pschic, mjz tym hacž zo prjedy so hižom wutoru domoj wróczesče. Zele pscheměnenjo je wopravdže wulfonu dželej tych, kiž sobu pučujaja, kaž tych, kiž doma wostanu, jara njelube a to je, sčtož je spšowarja tutych rycčkow wosebje hnuť, napscheczo tomu pišac, a wo zasypostajenjo prjedawšeho porjada sčtkowac.

Senicža wina, kotraž by někať za nowy porjad rycžala, je ta, zo su pón-dželu wječor we Birnje, we tamnym hošceńcu, hđžež procession pschenocuje, reje, zo pschez haru, z tymi samymi zjenosćemu, trěbnomu nócnomu wotpoczínkej so zadžewa a zo so pschez wopilych ludži, kiž so pschi tajkej pschiležnosći sčerscho namaňaja, wšchelate wujměščenja processiona abo z cyka katholickeje cyrkwie so stanu. Pschidate, zo budža tež druhe lěta zadžewace reje w tutym hošceńcu

džeržane a zo derje njeje, hdyž procession tehdom tam pšchenocuje, dha džě tola trjeba njeje, zo dyrbjał procession runjewon we Birnje pšchenocowacz. Bucz prěnjoho dnja je tak hižo pšchegara wulki a duž by so poruczajo, zo by procession hižo we Gießhüblu, dvě hodžinje prjedy Birny, pšchez nóc wostał. Tamón hošćencař je rady zwólniwy, procession pšchwacz a na kóžde waschnjo tomu samomu ł skužbje byč. Wutoru rano mohło so wofoło pjeczich abo schesczich wot Gießhübla wotěncž a wofoło 7 abo 8 we Birnje pšchi prjedy skazanej Wožej mšchi pšchewyacz. To by tež pšchiležnosć za małe wotpoczowanjo byla a z wjetškej spěšnosću a wjesoloscju by so potom dale pucžowało a pšchecy hišće we prawym čašu do Wotrowa a dale domoj pšchisłšo.

Wjele winow pał je, kotrež su nowomu porjadej napšchecziwne. Pšchez tón samón čži, kiž na processionje so wobdžěla, cny džen pozdžisłšo ł swojomu wschědnomu džělej pšchińdu; to znjese drje z lohłoscju tón, kiž je knjez swojoho časa, čzeladnikej pał, kotryž dowolnosć swojoho knježstwa trjeba a džělawnomu mužej, kiž ma srjedu zasy nuznu warbu hladacž, njeje to lube. Al smě so hošpodarjej džiwacz, hdyž na to džerži, zo by čzeladnik, kiž je wot pjatk ranja abo traž hižon, kaž delanicy, wot schtwórtka wot domu prjecž, tola zasy srjedu wot ranja pšchi džěle byl. Tohodla su tež hižon loni a z džěla tež lětsa tojščo sobupuczowarjow procession wopušcžili a su hladali, kak bychu sami něšto prjedy domoj pšchisłši. Dležiče wonkazwoštacžo je tež z wjetšimi pjenježnymi wudawkami zjenocžene a tohodla tež nětrotmužkuli jara mało witane. Dale džěja abo jědu wutoru popołdnju, jakož na swjatym dnju, wjele tym swojim dale abo krótscho napšchecžo; srjedu pał, na wschědnym džělawnym dnju, dyrbi to wschitko zwonka wostacž. Wutoru popołdnju wobzantnje so procession we Wotrowje na jara pšchihódne waschnjo z mejskim nyschporom, kiž so tehdom z wjetšcha hišće džerži; khorhojenoscherjo su pšchitomni a wschitcy su ł powitanju processiona pšchihotowani. Kak wjele hinał je wschitko srjedu. Jenož z wulkej prócu so khorhojenoscherjo namakaja a druzi domjacy so nuznoho džěla dla mało došč wo dompšchińdženjo processiona staraja. — Wschitko z krótka wospjětowane dyrbi so tohodla prajicž, zo je nowy porjad wosobnje křudšchim ludžom a čzeladnikam jara wobczěžny a njeluby, a dofelž je tajkich wjacy hacž bohathcy, a posledni sebi tež hinał zasy pomhacz wjedža, dyrbjało so prjedy wschoho na žadanjo křudšchich hladacž. Duž dha je kantor pšchecželnje profscheny, nowy porjad wopušcžicž a zasy ł prjedawšchomu so pšchimo broczicž.

w.

3 Łužicy a Sakskeje.

Wudysłšin. Njedawno zapóštanicy w němskim rajchštagu z 226 hłosami napšchecžo 109 hłosam Bismarkowu namjet pšchwaczchu, zo by so na wukrajne žito cło položiko. Kak je to nuzne bylo, spóznajemy ze scžehowacoho rozpominanja. Nášchomu ratařtwu so w tu křwilu hubjenje džě. Žito

a stót mało płacźitej a we płacźiznje dzeń a bóle spadujetej. A cżohodla? Dokelź Rusowska, Wuherska, Amerika a Australija, kotreź žito wjele tunišcho nasplahuja, našche wiki ze swojej roźku a pschencu wobkniežuja. Tele wukrajne žito, kotreź so w njesměrnej mnohosći k nam pschivožuje, nuzuje našchich ratarjow swoje žito tunišcho pschedawacź, hacź jim to po prawom wunoscha. Katar po tajkim wot swojoho zamoženja pschifadzuje. To je jomu jedne, dwě lécze, a, ma-li wjele zamoženja, wjac lět móžno, stónecznie pak to so samo zakaza a wón musy „kundra“ hieź. — Tele hubjene postajenjo ratarstwa nimale wschudzom so pschispóznaje. Tróšchtuja pak husto ratarjow a praja: „Wy drje nětko wot swojoho zamoženja pschidawacze, ale to je prjedy tež tak było; to tež tón króć nimo pónidze a potom budze lěpje.“ Próznij to tróšcht! Prjedy drje je so wschitko zas polěpschilo a porjedźilo, dokelź železnicow njebė, kiž bychu do našchoho kraja tak wjele žita pschivožowacź mohle, kaž nětko; tohodla móžachu domjace dobre abo hubjene žně płacźiznu postajecź. Džens železnicy a parolódze, kotrychž je z kóždym lětom wjac, z cuzych krajow wjele tunišche žito pospochi a we pschecy wjetšchej měrje pschivožuja. Cuzje kraje, kotreź tunišche žito napłódža, wobohacza so na našchich wikach — my sami pak wofhubnjemy. — Katarzej tež praja: „Z waschim rólniřtwom je nimo, plahujcze bóle stót.“ Ale tež z tym njeje wjele lěpje, hacź ze žitom. Hiešcze psched mało lětami płacźachu za centnať živeje wahi tucznoho howjazoho a swinjacoho mjaso 42 marf, džensa jenož 27 hacź 30 marf. Podobnje je tež płacźizna pola wowcow wotebjeraka, dokelź so ich pschecy wjac a wjac z tunišchich krajow pschivožuje. Wot 1. novembra 1878 hacź w kónc januara 1879 je so samotnje do Bremen a z Ameriki dóstało 61,178,000 kilogrammow tucznoho, 5,112,000 kilogrammow schmačka a za mało dnow 88,000 kilogrammow butry, punt za 47 hacź 50 pjenjeřkow. Šak dha chce ratarstwo pschi tajkim pschivožowanju ze splahowanja stotu wosebitoho požitka mēcź? — Chcemy-li dalšchej zahubje cžeknyć, nam nicžo druge wyšche njewostanje, hacź zo so napscheczo tomu wobrocźimy, šchoť našche ratarstwo podrywa, to rěka my dyrbinny bycź napscheczo swobodnomu pschivožowanju pschetunich wukrajnych wupłodow (produktow). Tohodla dyrbi so pola naš na mjezach na cuze ratarške wupłody cto położyć, nic zo bychmy je cžieće wot so wotdžeržowali, ale je jenož tak daloko wobecžewali, zo by našche domjace žito w płacźiznje pschecy měrnu dele stkóćene njebyło. Tohodla dyrbinny zas cto na cuze žito mēcź, kaž smy tajke hacź do lěta 1865 měli, w kotrymž lécze pak bu Francozam k woli puschcžene. Tehdom njemějachy Ruska, Wuherska a Amerika telko železnicow, kelfoť nětko maju, a tohodla njebė dołhe cžasy po zbėhnjenju cka pschivož cuzoho žita hiešcze tak wulki, zo by našche žito dele stkóćik. Ale wot tohole cžasy su so železnicy po tamnych krajach jara rozšěrjale, a my cžujemy z kóždym lětom dale a bóle, fajša schkoda nam ze zbėhnjenja tohole cka nastawa. — My derje wěmy, zo je tež ratarjow, kiž nicžo wo tychle cłach styšecź nochcedža.

Woni dadža so na wifach a w městach wot liberalnych křćiczerjow wobryčecž, a jim so derje zda, zo smědža z tak wucženymi a wosobnymi knjezami do teje sameje trubny trubicž. Ale ratař, kiž je sebi hišćeje strowy rozom wobřhowať a žadnym liberalnym nowinam za so myslicž njeda, ale radšcho sam myslí, wón dyrbi we clach na žito a stót jenitke a nužne wuměnenjo widžecž, kiž joho dospołnej zahubje wutorhnyč móže. Zo su cka wužitne a nužne, najlěpje z toho póznajesč, zo su Židža a wschitke židowske nowiny napschecžo nim. Šchož tučži ludžo hcedža, to je za wjetšchi džěl ludu pod kóždej wobštejnošču schćobne; šchož pať woni zacžifnu, to je — naschomu ludej wužitne.

Ž Baczonja. K naschej cyrkwi bu zašy 84 sórow pschijezenyč, a to wot Baczonšich 28, wot f. S. Kencža z Čžornec 21, wot f. Mikławšcha Zencža ze Stróžišćeža 11, wot f. Michała Zaworka z Mikocžic 11, wot f. Michała Żulka z Mikocžic 11. Wobaj mikocžanškej kublerjej staj tež kóždy jednoho muža na tón džěn sobu dałoj. Dale je f. Jakub Zarjeńť z Křróščic 2 sórje pschijezěł; tu jednu je z nutnicžanšejke staly wzał a tež hnydom zapłacžił. S.

Ž Brunjowa. K nam je 30. meje nowy hrodowski kapłan pschicžahnył, f. Anton Józef Pattoni z Żüllicha (arcidöcesa külnjanška).

Ž Křróščic. Žanđžemu njedželu bu wěšta Picžowa, džělacžerka ze smjecžecžanšich podkoptow, na schibecžnej horje pschi kuschecžanškim pucžu morwa namafana. Wina jeje smjercže njeje znata. H.

Ze **Žitawy.** Worflecžanški hrodowski f. kapłan Sparla zastupuje w tu chwilu naschoho knjeza fararja, kiž je so khorowatosčje dla do kupjel podacž dyrbjał.

Ž Königsheina. Šwjatownicžku swjecžesche horjeka na twjerdžiznje wyšokod. f. progymnasialny direktor a präšes congregationis K. Maaz nomu kapalu za katolskich wojakow, kaž tež za katolikow cyteje wofołnosčje. Wšchě f. Božim službam trěbne wěcy bě ministerstwo wójny wobstaralo a nakupilo. Dotal běchu so kemsche w domjacej kapačy swójby f. kommandanta generala z Leonhardi (jedyn joho synow je katolski duchowny) džeržale.

Ze wschoho swěta.

Řemska. Šdyž srjedu tydženja, 11. junija, Žeju Majestosci křěžor Wilhelm a křěžorka Augusta swój 50lětny mandželski jubilej abo žłoty kwas swjecžesčtaj, bě so město Warlin hacž na najrjeńšcho wudebilo. Ze wschěch křěchow zamahowachu so khorhoje a nimale wschitke domy běchu z pletwami a wěncami wupyschene. Šižo dopołdnja wot jednacžich so cuzy kralowje a wječhowje, pryncy a družy wosobni knježa w hrodowskej nowej kapali zhromadžowacž počinachu a wołoko jedneje křěžor a křěžorka w pschnym czahu do kapale so podasčtaj. Tu hrodowski farar Dr. Kögel najprjedy rycžesche na zakładže słowow z 1. listu na Korinthšich na 13. stala: „Nětko pať wostanje wěra, nadžija, lubosčž,

tute tŕi; ale lubošć je najwjetšcha mjez nimi.“ Na to postany šchedžiny kŕežor ze stólca a dŕešche ze swojej mandželŕkej pomału k woŕtarju a tu dóŕta wot duchownoho požohnowanjo zŕotoho mandželŕstwa. W tu kŕwilu wonka kanony wrjeŕŕachu a prjedy njezaŕŕachu, hać bĕchu 101 króć wuŕŕelake. Potom kŕežor na wŕŕĕ ŕtrony ŕo kŕonjeŕŕe a ŕo na ŕwój kŕi zepjerajo z kŕežorŕu Woži dom wopuŕŕeji. Po cyrkwinŕkej ŕwjatocŕnoŕŕi ŕo cŕah do bĕŕeje zale poda, hĕžež ŕo kŕežor a kŕežorka na trón ŕyĕŕŕeŕŕaj, a wŕŕitecy knježa, kŕi bĕchu zbožapŕŕečŕa dla pŕŕiŕŕŕi, z wumĕnjemjom wrĕŕchow a pryncow, nimo tróna cŕĕhnečhu a Majeŕtoŕŕejomaj ŕwoje počŕeŕŕečŕowanjo wopokažachu. Naŕŕy kral Albert a kralowa Karola bĕŕŕeŕŕaj ŕo hŕiž wutoru kŕežorowoho jubileja dla do Warlina podaŕoj. Kŕežorka, prussi kŕónprync a wŕŕelacy wosobni knježa jeju na tamniŕŕim dwórniŕŕečŕu pŕŕečŕelniwje witachu. Ruŕŕi a awŕŕiŕŕi kŕežor — kaž bĕ to tola prjedy wobzamkŕnjene — njeŕŕaj do Warlina pŕŕiŕeŕoj.

— Warlinŕŕi pŕeĕar Hoffmann mĕjeŕŕe w ewangeliŕŕim towarŕŕŕim domje rycŕ, z kŕtrejež toŕe wo nabožniŕŕej nužy, kŕtraž w Warlinje knježi, podany: W Warlinje je 800,000 ewangeliŕŕŕi ŕŕeŕečŕanow a jenož 40 duchownych, w 17 pŕŕeĕmĕŕŕečŕanŕŕich wosadach je 500,000 ewangeliŕŕŕi a cŕi maja 18 cyrkwjom. Ėdy by ŕo w Londonje nowe pŕŕeĕmĕŕŕečŕo twariŕo, zawĕŕečŕe by na planje teŕ mĕŕto poŕŕajene byŕo za cyrŕej, w Warlinje paŕ na to ŕej njemyŕŕi ani mĕŕŕečŕanŕŕa rada ani patron, z cŕŕa ničto; a pŕŕečŕy tola kŕiždy ŕo wobĕŕežuje a poŕažuje na toho kŕŕlamarŕŕŕoho ducha ŕendŕelcŕanow. W Warlinje ŕu po tyŕŕacach luĕžo, kŕŕiž ani nje-wjeĕdža, kaŕŕi ma cyrŕej znuŕŕŕa napohlad a hĕže ŕo Wože ŕŕužby wotĕŕŕežuja, taŕ zo dyrĕbja tele mĕŕtnoŕŕe na ŕtoŕpach a haŕnych rŕižŕach wozjewjene byčŕ. A pŕŕečŕy tola je cyrŕej wobyĕlerŕej wulŕŕich mĕŕtow to, ŕŕtož ŕu pŕŕca cŕŕowjeŕej, nužnje trĕbne k ŕŕĕbanju njebjeŕŕoho powĕtra w ŕŕaženym powĕŕŕe wulŕoho mĕŕta. We wosadže ŕwj. Domaŕŕa je 105,000 duŕŕŕi a 3 duchowni; we wosadže ŕwj. Marka 80,000 a 2 duchownaj. Cyrŕej ŕwj. Bartŕomja ĕce rozpadačŕ, taŕ zo policajŕŕwo hrozŕ jeje wopyt zaŕažacŕ. Do mandželŕstwa je za lĕto ŕtupilo 12,000, ale cyrkwinŕcy je ŕo jenož 3000 zwerowacŕ ĕaŕo. W kŕóĕdach je 37,000 jatŕch, mjez nimi 12,000 žŕnŕŕŕich; z tyčŕ paŕ je jenož ŕŕečŕižna wot wonka (z provincy). Ale my ŕo tomu njeĕŕiwamy, wŕŕaŕ ŕo tam žiawnje pohanŕŕwo pŕeĕuje a ŕami nominarjo napominaju luĕ k wuŕtupjenju z cyrkwje.

Awŕŕija. Na ŕwj. Trojicu, 8. junija, bu w Pražy nowy litomĕriŕŕi biŕŕop Anton Ludwig Frind we metropolitanŕŕej cyrkwi k ŕwj. Witej ŕwjecŕeny. Ėwjecŕižnu mĕjeŕŕe kardinal arcibiŕŕop wrĕŕch Schwarzemberg pod aŕŕiŕtencu pražŕŕŕoho ŕwjecŕacŕoho biŕŕopa Dr. Bruchŕi a kraloweŕŕradcŕŕoho biŕŕopa Dr. Ėaiŕa. Ėwjecŕižnje bĕchu teŕ pŕŕiŕtomni wŕŕitecy pražŕcy praŕatowje a kanoniŕowje, kapitelŕŕi wŕar Dr. Ėille a wjele druŕŕich duchownych z litomĕriŕŕeje ĕiĕceŕy a wulka mnohoŕŕe pobožnyčŕ. Zawĕŕečŕe wŕŕitecy pražŕŕu we wutrobje ŕobu ŕŕŕŕŕne ŕŕowa tohole ŕwjatoho wobŕjada, kŕtrež ma ŕwjecŕeny ŕŕi króć wŕŕpjetowacŕ: „Ad multos annos — na wjele lĕt!“ — Ėŕŕŕamŕnŕn dŕeŕi ĕyŕŕŕeje kapitelŕŕi wŕar Dr. Ėille

— wón bě wot smjercze biskopa Wahale w septembru 1877 w litoměřiskej diöcezy biskopske město zastawał — popołdnju po 1/24 hodž. so dele podacž ke kardinalaj-wjercharcibiskopej, ale na sřhodže zaja joho njerjadcy Boža rucžka. Wón bě tónle džeń wjacj króčž prajil: „Džakowano Bohu, zo mamy nětk zas biskopa, kotromuž móžu swoje zastojnstwo do ruki wróćicž.“ Wóh tón knjez běšče jomu tule hnadu hiščeje popřchał, pšchi tym pač tež měru joho džělawoho skutkowanja za počnu poznał a joho hnydom z wěčnym mytom woplaćil. Njeboćicžki knjez bu 11. junija w Litoměřicach pódla swojoho biskopskoho wuja pohrjebany. Powšchitkomne wobdžělenjo na joho pohrjebje bě zjawny dopokaž, w kač mulkejši cžěscži joho wšchitcy mějachu. R. i. p.!

Francózska. Muhamedaniske kabylske sřplahi w Alžiru su napschecžo francózske mu knjejsřtwu stanyli. Něhdže 1000 zběžkarjow dobywajšče so póněželu tydženja na francózske wobsadku we Džedaji, budju pač wotraženi a rozehnaczi. Tomule zběžkej je naboženiske naschecžowanjo winu zawdało. Podobnje, kač so powjeda, pšchihotuja so nót Muhamedanow (Turkow) tež we Marokku a Tunisu nješchecželske pohibowanja napschecžo kšchecžanam.

Šendželska. Wěste jendželske protestantske nowiny njedawno wo hustych wróćenjach do katholickeje cyrkwe tole pišachu: „Knjez zhonimy, zo je so wyschšchi pšchedstejicžer njedželnych šulow pšchi cyrkwi k naškej lubej knjenje we Brightonje ze zwónkom, wjac mužskimi a žónskimi katholickej cyrkwi podežijnyl. Wot pšchěstupjenja protestantskoho duchownstwa a ludu pšchi tamniškej cyrkwi swj. Bartłomja maju katholiccy duchowni so jenož z tymi nasadžowacž, kiž chcedža pšchiznaczi bycz. Šedyn duchowny bě so z rozwučenjom tač pšchěwzač, zo je sřhorjel. Powjeda so, zo ma so za krótki cžas wjac wobrocženjom wocžakowacž.“ Dale pišaju, zo je tež hrabja Bury, podstatny sekretar w ministřtwje wójny, katholicke wěru pšchizwzač. Šendželska wyschšcha komora (sčtož je w Francózskej senat) ma nětko hižo 28 katholicch sobustawow. Po wšchěm zdacžu leži wopravdže w radže Bójskeje pšchedwidžiwosće, zo by jendželski lud, něhdy ze wšchěj surowosće k wotpadej wot katholickeje cyrkwe nazowany, nětko po 300 lětach počinał zas so wróćecž do křina katholickeje cyrkwe. Njedch dha šwěrní katholicowje w nutřnim modlenju za wobrocženjo Šendželske njepopuščěža!

Rusowska. Po rozprawje tač mjenowanoho swjatocho synoda bu w lěče 1877 we ruskich mišsionach 6800 Židow, Muhamedanow (Turkow) a Bohanow kšchecženych, a za mišsionstwo je so wudało 4,468,830 rublow. Drohe to wobrocženja!

Wšchecžizny.

Šměšna móda. „Šuba, złota, křinkotata maczi!“ sřyščijšch druhdy džowczičku swoju macž naležnje prošycž. Ale džiwna, šměšna to wěc, nětko „křinkotatoho“ mjenowacž. Ž wotfel so tajke prajenjo wzačo? To wam

nětko powjem. Zastaršku mějachu ryczerjo swoje konje ze zwónczkami a klinkotatej woźdobu wobwěšchane; pozdžišcho tajke wěcy tež na swoju draftu wěšchachu. Rónc 14. lětsotetka bě pschi dworje móda nastala, spinki a pasy pschi drafcze ze zwónczkami nosycž. W scžehowacym lětsotetku knježesche tale móda hižo pola wulkich a małych, wysokich a nizkich. Najwjetscha žadoscž kóždeje měsčcžanki tehdy za tym džěšche, zo by runje tak klinkotata po hasy hieč mohła, kaž žana zemjanska knjeni. Tajke džěcžace spoczinanjo njezamóh ani rada města Mürnberga ze swojej zakaznju zastajicž. Pozdžišcho noschachu jenož błažnje pschi wjerchowškich dworach hišcže tajku klinkotatu draftu. Sic transit gloria mundi — swětna sława je kaž trawa!

Naležnosće našeho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1879: ff. 219. a 220. z Nowojic: Jakub Wjacław, Pěta; 221—224. z Ralbic: Michal Grehoff, Pětr Lebza, Miltawich Błažik, Michal Czornač; 225. Jakub Krawežik ze Žuric; 226. Jakub Kofka z Khróšciz; 227.—229. z Drježďan: inspektor Pětr Lehmann, biš. služobnik Karl Domanja, albertinka Madlena Kucžanec; 230. Madlena Paschec w Kšomotawje (w Czechach); 231. Jakub Matka (Žordan) z Konjec; 232. Michal Kucžanč z Łazka; 233. Wošcžij Lehmann ze Smjerdžaceje; 234. † Wošcžij Schuster z Róžanta; 235. Mlarja Schejdžina ze Schunowa.

Doptacžili na lěto 1878: ff. 543. Michal Grehoff z Ralbic; 544. † Michal Kofka, šchošat w Marinym Dole; 545. Jakub Kofka z Khróšciz; 546. J. Šěblak z Mjebjelciz; 547. Michal Kucžanč z Łazka; 548. † Wošcžij Schuster z Róžanta.

Na lěto 1877: ff. N. N.; † M. K., šch. w M. D.; M. K. z Ł.

Na lěto 1876: f. N. N.

Dobrowólnej daraj za towarštwu: ff. inspektor P. Lehmann 1,50 m.; K. Domanja 0,50 mark.

Cžesčženi sobustawy našeho towarštwu, kiž swój pschinoschł na lěto 1878 (abo tež na prjedawšche lěta) hišcže nježložichu, chcyli jón škěrje a lěpje we swojej expediciji wotepadčž.

Dary a dań za chrtej w Bacžonju.

Rawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucžinjeshčaj: 39,434 mark 62 p.

K cžesčžej Wožej a k spomoženju dušchow je dale woprowal: **R. P. K.** 1 mark.

Šromadže: 39,435 mark 62 p.

Dary za chrtej w Žitawje.

K. prášes congregationis Maaz w Drježďanach 150 mark **R** to 80 m. wot njoho samoho a 70 m. zběrka knježiny Schumanec, jasnicžanska bjesada 78 mark, šcherachowška wosjada 100 mark; dale: Pětr Šch. z Pěštec 1 m., P. K. 1 m., N. N. z B. 3 m.

Dary za chrtwicžku w Hajnicach.

Kf. Pětr Šch. z Pěštec 1 mark; P. K. 1 mark; Š. Cz. z Br. 2 mark; z Kłóštra Mari-neje Šwěždy 1 mark; N. N. z B. 3 mark = **S m.**

Šromadže: 1223 mark 56 p.

Daraj za swj. Wótea: ff. pšchž f. P. Tabeja N. N. 3 mark; M. L. z Š. 1 mark.

Cžišcžž Šmolterjec knižicžišcžžerjeje w macžicžnym domje w Dubyškinje.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Šudomy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyschjinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Čisło 13.

5. julija 1879.

Lětnik 17.

Matej Pěterka, farar w Schwadenje.

Kulow ze swojey wosadu dawasche hač do našeho lěttotka wjele swojich synow na duchownstwo študowac, tak zo mjez duchownymi z čěstnym mjenom seminarium clericorum so mjenowasche. Wosebje je wjele Serbow z kulowskeje, kaž tež z druhich našich wosadow w Čechach a w dalšich krajach města dōstawašo.

Někotre swójby kulowskeje wosady móža so z chkej čyrjōdku duchownych wupokazac, kaž Ticec, Mukec, Pětertec a druhe.

Z Pětertec swójby su wosebje znači: 1. Dominik P., z praemonstratskeho rjadu, doktor filosofije, kiž 1740 hašo prašat knjezjacocho kłōštra Chotěšowa zemrje*); 2. Jan Jurij P., študowasche w Romje a zemrje hašo kanonik w Effenje we Westfalskej 1754; 3. Matej P., wumrje 1768 hašo kanonik senior w Eltenje we Westfalskej; 4. Jurij P., bě propst w Mechnje; 5. druhi Matej P., běšče farar w Schwadenje w Čechach, wo kotrymž chcemy wobšěrnie powjedac, ščož wěmy.

Pōdla tych su najskerje z teje sameje swójby hišcže: 1. Handrij P., wikar w Dlmithu; 2. Klemens Ferdinand Petritius (kaž tehdom mjeno połačonišcžachu, nětko pak po němšku naše mjena kaža), kiž 1670 w Budyschjinje dimissoriale dōsta, zo by so w cuznje wušwjećicž daš; 3. Pětr Petritius, kiž hašo kłōštrski duchowny (canonicus regularis) w Sekawje wumrje; 4. Klemens Petritius,

*) Zuton kłōštr bu 1782 zběhnjeny; w l. 1878 bu z nowa wšchprawjeny hašo tajki za 42 knježnow z rjadu s. Franca Salefia, kotrež su ze swojeho šyda w Moselweisu pola Koblenza wupokazane.

kotryž bě farar w Čzechach. Skónčnuje študowasche Christian Pěterka rhetoriku w Komotawje pola jesuitow.

Matej Pěterka narobdi so wokolo lěta 1690. Wón študowasche w arcibiskopskim wustawje na Karlowje (Karls Hof) w Prahy, kotryž mějesche tehdom dobru khwalbu porno jesuitskim schulam. Pódlá škycjesche juridiske (prawniske) pschednosčki tehdom sławnoho profesora Besnekera z rjadu cistercijskich z Ossega. Šdyž bě sebi titl magistra filosofije a bakalaura theologie zaslužil, bu 1718 na duchownstwo wuswjeczeny.

Hačo woběju tamnišceju rječow, němskeje a čěskeje, mócný, dósta wón duchownstwu službu pod fararjom S. Flor. Hammerschmidtom w tejnškej cyrkwi w Prahy; joho jurisdikcija wot 30. oktobra 1718 je w rukopisu hiščeje zachowana. Šdyž bě tudy štyri lěta skutkował, dósta hižo 1722 pschez litoměřiskoho biskopa hrabju Jana z Mitrowic konfirmaciju hačo farar we Schwadenje.

Wjes Schwaden leži na prawym brjozy Lobja pod městom Auffigom a mějesche w Pěterkowym času jenož 178 wobydlerjow, nětk pak 440. Na tamniškim hrodže, nětk rozpadowacym, pschěbnywasche tehdom často wobšedžerka, toskánska wulkowójwodowa Marija Jana Franciska, roždjena pryncesna ze Sachsen-Engern. Sej so we wulkich městach njelubjesche, a wona bě tohodla džělena wot swojoho mandželskoho Gastona Jana radšcho na swojich kublach w Čěskej. Farar Pěterka mějesche tři cyrkwyje pod sobu a joho duchownste džěla rozpschestrěwachu so na krajinu štyrjoch kwadratnych mil; wšy joho wosady ležachu z džěla na prawym, z džěla na lěwym brjozy Lobja. Mōžesche tam tehdom wokoło 5000 duschi byč. Pšichi wschěch tšjoch cyrkwjach bě kublo z 60 strichami role a k tomu hiščeje winicy; džesatk abo wotšpěl wuda 80 strichow žita. Šhula bě w Schwadenje a w Bokawje; tam khodžesche farar kōždy mēšac znajmjenšcha jedyn krōč a pruhowasche z nabožiny a druhich škulskich wučbow. Jedyn z wučerjow pod nim bě drje z Kulowa, Heinrich Georg Anton Jäkel († 1746).

Farar Pěterka běšče rady widžany na hrodže w Schwadenje pola wulkowójwodki a na hrodže w blizkim Schönprisenje pola hrabje Gavriani, tak zo mōžesche wschelake nuzne twarjenja z tym lōže wumjesč dacz. Pod nim natwari so fara w Schwadenje w italskim styly (1730) a tež w Bokawje. Wot wulkowójwodki dósta Pěterka jeje podobiznu (portret) a wschelake za cyrkej trěbne wěcy, kaž relikwiar s. Jana Nepomuckoho. Wulkowójwodka bě mjenujcy z druhimi wysočimi knještwami swjatoprajenjo s. Jana z Nepomuka wosebje spěchowala. Tež žadasche wona, zo by farar Pěterka kōždolětne processiony do Policy zarjadował. Zohorunja da wona sakristiju wot italskoho mišchtra wumolowacz.

Pšichi swojej starošči za cyrkej njezaby farar na swětny wužitk a dobytč swojich wosadnych. Tak nawabi Schwadenskich, zo bychu rěčku regulirowali. Za to slubi jim wón, zo chce wschitke čžěla, tež najšhudsich wjesnych, wot jich bydlenja hač na pohrjebniščežo pschewodžecz, kaž je to wot tamnoho časa nětko hiščeje waschnjo.

Ďdyž 23. julija 1729 Bobjo svoje brjohi pschěstupi, sta so w Schwadenje džiw; jena žona, kiž bě s. Jana z Nepomuka, w tym lécze swjatoprajenoho, na pomoc wošla, bu ze strašnych powodžatych žolmow wumožena. Po tymle powodženju bu 18 człowjekow w Schwadenje pschiplawjenych a wot fararja Pěterki pohrjebanych.

Pod Pěterku buchu 29. oktobra 1736 relikwije (powostantki) swjatoho martrarja Milia z Reichstadt do Schwadenu pschenjese. Tónle swjaty wumrje martračsteje smjereče w Romje a bu w katakombach s. Kallista pohrjebaný. Ďdyž běchu katakomby takřec z nowa wotkryte, seželedchu wschelacy wořobni po relikwije z Roma, tak tež našcha pobožna wulkowójwodka. Zeje poštanstwo pschicžeče z Roma na kamjelah, kotrychž tehdom přeni króc z Čzechach a wosebje w Reichsstadtu wuhladachu. Relikwije, za schwadensku cyrkej postajene, da wulkowójwodka přjedy w jnym klóštre do wóska zasadžic z figuru swjatoho ze židu a drohotnymi kamjenjemi wupyschic. Ďdyž relikwije do Schwadenu swjatočnje pschwjězachu, powita je farač ze swojim kaplanom Zimmermannom, a ludowa powjescz praji, zo cyrkwine zwohy same wot so zazwoniču. Authentiku (wobswědčjenje) je biskop Silvestri z Lucelli w Romje podpisał. Čželo abo relikwija swjatoho Milia w Schwadenje so hiščeže nětko w cyrkwi namaka, ale na njenahladnym, mjenje wobkedžbowanym měšče.

W lécze 1741 zemrje wobšedžerka a kollatorka a z jeje smjereču zhubi hród swoju slawu a krasnosť, kotrež njeje wjacý docžakał. Pěterka pař skutkowašče hiščeže wóřom lét a wumrje 18. decembra 1879, w 59. lécze swojoho žiwjenja. Žoho čželo bu do krypty pod sakristiju pódla wschelakich zemjanow a wosobnych pohrjebane. Rařčez bě pschod 10 lětami tam widžez, nětko pař je wofno krypty zamurjowane.

Žoho podobiznu sym na farškej kubi ze wschelakimi starými wobrazami namakał a po wučžičženju podobizny skóncnje tajkele piřmo na nej wyslědžik: „Matthäus Peterka, Pfarrer zu Schwaden. Gemalt im 39. (?) Jahre seines Lebens 1732.“ Tónle wobraz je nětko pschihodne měřto dóřtał a ja čhu so čas žiwjenja postarač, zo so w čžesczi džerži. Doholětný zaslužbny farač w Schwadenje, w mojej narodnej wřy, Serb Matej Pěterka je wopravdže wschitkeje čžescze hódny, a zo byh ja tule čžescžehódnosť pschod serbskim katholicim čžitařstwom wobswědčik, žestajich z pschistupnych žóřkow tónle nastawł.

Němřch piřsał A. Tšcherney, pscholožik M. H.

3 Ružich a Čařsteje.

3 Budysčina. (S. N.) Pschipowjedženja spěwařkow a spěwarjow, kiž čhedža na lětuřim serbskim spěwanřkim swjedženju, najřkerje řhwóřtk, 2. oktobra, wotdžeržomnym, sobu spěwacz, z kóždym dnjom pschibwaja, tak zo je nětko hiřom 56 spěwařkow a něhđe 70 spěwarjow wěřnych, zo budža spěwacz.

— W našim měsčje budže wot 27. julija hač do 31. augusta industrialna a rjemjesniška wustajeńca wotdžeržana. Pšchi tym zmeje so tež loterija, a so k njej losy po 1 mark pšchedawaju.

— Našče měsčezanške třelenje (šchiešblejcha) zapoczńje so jutřje, 6. julija, a traje hač do 13. julija.

— Knjež Wawrit-Šezorka, póštfski direktor w Krimiczawje, je wot krala Alberta ryczejski kšichž albrechtstoho rjada 2. klasy dóstał. Tónle knjež so tež w dalokofsczi hiščeže šwěrnje k nam Serbam džerži a našče piřma rad čžita.

Ze **Serbskich Pazlic.** (S. N.) Sobotu, 21. junija, rano w 5 hodžinach je so 23lětny hospodarfski pomocnik Michal Šasčka na kubi jednoho, ke kuble joho nana šluščacoho, pódłanskeho twarjenja w czežskich myšlach wobwjesnył.

Ž **Konjec.** W časopisju mlodych Serbow, w „Lipje Serbskej“ čžitamy: Mjedželu, 27. haprleje, woběndže Konjecžanske spěwarfske towarfsstwo w Šchofczic hoščeńcu swój třeczi zažoženfski šwjedžen ž koncertom a balom. Wě to wopravdže zajimawy šwjedžen a dopokaz, zo wě tež Konjecžanske spěwarfske towarfsstwo spěw hajicž a kublacž. Po šchescžich pocža so hoščeńc knjeza Šchołty pjelnicž a po sedmich, hačo bě zapoczatł koncerta, bě so tajka mnohošcž pšchipošłucharjow zezšla, kaž drje njebě hiščeže ženje było. W zali zmahowachu so serbske khorchowje. Program 14 spěwow wopšchijesche, ale bohuzel pšchewjele němskich, pšchetož jenož šchtyri běchu serbske. Za wubjernošcž spěwa rukowasche wulka kědžbnošcž a placanjo a aplaudowanjo pšchipošłucharjow a pšchipošłuchatłow. Wošebje dostaschtaj pať dwaj spěwaj wulku sławu. Wěšchtaj to dwaj nowaj wot knjeza Braunera komponowanaj, a to: „Rozmyšlenjo“ (Wšchitke, wšchitke moje šchěnafti atd.), a „Šwězda a dušče“ (Šwězłow steji jara wjele na njebjeskej módrinje atd.). — Po wuspěwanju dweju spěwow dowoli sebi jedyn sobustaw towarfsstwa nětotre zahorjene słowa czešecženym hoščom prajicž, po kotrychž so na wšchitkich pšchitomnych wot spěwarfskeho towarfsstwa hrimotaca sława wunjese. Po džewjecžich běšche spěwa kónč a zapocža so nětko powšchitkomna wjecžer. Knjež hoščeńcař Šchołta bě so wo wjecžer hač na najšlepje postarał, tať zo móžesche kóždy swój žožđl ze wšchelakimi dobrotami špokořicž. Po wjecžeri zapocža so zabawa ž rejemi. Deleka w hoščeńcu zanoschowachu so krasne serbske spěwy. — Ty pať, Konjecžanske spěwarfske towarfsstwo, krocž dale šcěžku, kotruž sy nastupilo, a kubłaj wošebje serbski spěw, kiž tola bóle k wutrobje rycži hačž němski. W wasche hešto, czešecženi sobustawy towarfsstwa, njech je za pšchichod: „W spěwoje wjeseli, w wutrobje pať šwěrn Serbja.“

Ž **Šhrofczic.** Smy zašy nazhonili, na kať wšchelake waschnjo ludžo druhim pjenjezy wuwěchcžicž a ze zaťa wuczahnyčž pytaja. Zańdženy tydžen buchu tu šchtyri kńótry, ale žadyn kńót, do Kamjenca k jednomu džěscžu wěštoho R. prošcheni. R. běšche kńótram do cyła njeznaty. Šdyž běchu wjazanjno póskale (šchle tam njeřu), buchu za nětotre dnj ž nowa w Rlóšchtre

druhe knótry, a zas žadyn knót, k tomu samomu džěšču prošene. Ze so to z listom stalo, kotryž najstaršcha sotra maľoho džěščja pschinjese. H.

Ze Žitawy. 22. meje swjećesche tudowna katholicka schula žadnu swjatocžnosć. Wě runje 25 lět, zo bě tu knjez wučer Bosselt swoje zastojnstwo nastupił. Na tutej swjatocžnosći wobdžěli so nimo schulskich džěčži a druhoho wučerja k. Pěcha tež wokrěsny schulski inspektor k. professor Michael, k. farar Kral, přehednha schulskoho wubjerka k. Fairon a družu sobustawy schulskoho přehedstejerstwa. Knjez jubilar dósta k čěsći tohole dnja wot ministerstwa kulta a zjawneho wučěnstwa titl „kantor“ a wot tachantfokoho konsistorija khwalbne pišmo. — Sdnyž bě k. Bosselt přehed 25 lětami do Žitawy přichišoł, mějesche 18 džěčži pod sobu, nětko je so jich na 180 rozmnožiko.

Z Noweje Gale. Tu swjećesche 6. junija Pater Vincenc Augsten swój 60lětny měščiński jubilej. Wón je posledni nowocalfki cisterciensow; je 90 lět stary a hišćeje čyly a strowy. Zomu k čěsći póšla klóštr Marina Swězda rjany zbožopšchajacy list a klóštr Mariny Doľ drohotnu stolu.

Ze wschoho swěta.

Němska. We němskim rajchštagu so hišćeje pschecy w nastupanju cka a powyšchenoho tobakowoho dawka wuradžuje. Zola je so centrej radžiko, a konservativna strona a knjezerstwo stej k tomu pschistupilej, wažne wuměnjjenja (Garantien) postajicž, zo z tymi nawdatnymi pjenjezami, kotrež za potrebu němskoho křěžorstwa muzne njejsu, wjerch Bismarck njesnje čžinicž, sčtož sam chce, ale zo ma so to, sčtož je so z tutech pjeněz wuzbytowało, na wschitke němske kraje po tej měrje rozdžělecž, hacž maju wobydlerjow. Sčtož pak tutón zbył w pjenjezach wučžini, to bychu potom wobydlerjo kóždoho němskoho kraja pschi swojich krajnych dawkach mjenje dali. Z tym je nasche centrum docpěšo, zo k přěnjomu sebi rajchstag swoje prawo na pschizwolenjo abo nje-pschizwolenjo pjeněz wobkhowa, a k druhomu, zo so föderativne (zwjazkowe) podkložki křěžorstwa strucža. Tohodla njetreba so bojecž, zo by z pjenježnej pschemocu křěžorstwa samostatnosć jenotliwych krajow do stracha pschincž móhla.

— W Schlezynskej su njedawno wulke powodženje měli, kotrež je z wobeju bokow rěki Wódry žalostnje wulku škodu nacziniło. Pola a kufi běchu 3—4 kóhče wysoko póczřjene, tak zo je wscho hyno do čžista sčazene; neplam, kotrež běchu stajneje mokotry dla hižo přjedy hnicž počžale, je so tež tak zeschlo, a žita su tež cyle zhubjene, tak zo tamniški ratarjo wulkomu hubjenjstwu napschecžo du, kotrež budže čžim hóršche, čžim wjacy je woda dobreje pjerščeje wotnješa. Pola budža wjele lět drje so hnojicž dyrhjecž, přjedy hacž někajke žně ponjesu.

— W sčecžinskim pschistawje (im Hafen von Stettin) je so njedželu, 15. junija, wulke njezbožo podašo. Barny kotoľ kóžde „Drfeus“ z wulkim

ropotom rozpuchny a wšcho, sčtož bě na lóžži, roztorha a daloko do morja a na brjoh czišny. Plestr pschistawa bě cyle z drobjazkami a z cžłowjecžimi wottorhnyjenymi nohami, rukami a hlłowami pokryty. Zedyn muž bu 80 lóhčži wyšofo na jednu tšěchu czišnjeny, kotruž wón pscherazy a potom na lúbju padže, hdžež jeho morwoho namačachu. Sčto je nježbožo zawinył, njeje možno prajičž, dofelž su wšchitey, kottičž běchu na lóžži, žiwjenjo zhubili. Wtjez nimi běšče jedna macž z wošmimi džěcžimi.

— **Bajeřska.** Ž Kusela w bajeřskej Pfalcy pišaja: Mjedželu, 15. junija, našch knjez biskop pola nas firmowašče. Tón džen móžachmy tať prawje spóznacž, kať zrudnje so našchi katholicy wěrybratřja w jušodnej Bruskej maja. Pschetož dopořdnja w jednacžich pschińdže wjac hacž dwě sečě pruskich džěcži k nam, kotrež hcydchu swjate firmowanjo dóstacž. Běchu wšchě pschepoczene a zaprošchene a smjercž wuštate, dofelž běchu 8 hodžinow daloko hicž dyrbjaše. Zola na wšchěch bě widjecž wulka žadosčž za swjatym firmowanjom a wjefołosčž, zo móžachu po dołhim, dołhim cžasu w cuzym kraju zašy jenoho biskopa wohladacž. Zawěrnjo zrudoba a sobuželnosčž dyrbjesče kóždu katholicu wutrobu pschewzacž, hdyž tychle swěrnnych młodych křchescžanow widžachmy, kottičž su pruskich mejstich zakonjow dla bjez duchownych pastyrjow, kottičž dyrbja daloke pucže do cuzoho kraja hicž, zo móhli swjate sakramenty dóstacž. —n—

Awstria. Tu so nětko sylnje na wujednanjo džěka a tohodla tež na mjeńschiny džiwacž pocžinaju. Tať na psch. knježesche w Čzechach wjez wulkofublerjemi němsta liberalna strona, nětko pať je so kompromiř pschewjedł, po kotrymž so konservativnym (z wjetřcha Čzecham) pschewostaji 10 zapořstancnych městow — liberalni (z wjetřcha Němcy) zdžerža pať 13. Kandidatow sebi kóžda strona wuzwoli fama ze swojeje trjedžiny. — Hdžežuli je so dotal w Awstrijji wuzwolašo, wšchudžom su sebi konservativni wjac městow pschidobrywali, a směny dha so nadžijecž, zo drje tón cžas wjac daloko njeje, w kotrymž liberaliřmus w Awstrijji pokhowaju, křchescžanske zasady zas k cžěscži wuzběhnu a wšchelafim narodam jich pschinarodžene prawo nawrócža.

Italiska. W měšacu meji pscheda italske knježerřstwo cyrkwinřkich kubłow za 789,000 lir (nórtow). Wšchoho do hromady je wot léta 1867 hacž 1879 cyrkwinřkoho zamoženja pschedahoto bylo za 424 millionow lir. W sčto je Italřkej tajke rubjenřstwo pomhalať? Nicžo, pschetož krajny dołh je město žniženja hladajey rostł.

Žendželska. Pjatk, 13. junija, dósta so do Europy powjescž, zo je prync Napoleon Eugen Ludwig Jan Sozeř, jenitř syn křěžora Napoleona III. († 9. januara 1873) w kraju Zuluow zaraženy byl. Wón bě so psched něščto měšacami do Afriki podať, zo by z Žendželčanami napschecžo kařram wojował. Ž wopřědka jomu africanske podnjebjo njechowjesče. Ledma bě pať so tať daloko žhrjebať, zo na konja zalěcž móžesche, hnydom so wojakam pschiwoda, kottičž mějachu za Zulufakřami šlědžičž. To dyrbjesče jeho posledni pucž bycž.

Rano 1. junija pada so z wošmimi jěždnymi na refognošcirowanjo. Woni žadnoho Zulufafra njemuhladaču a hačo bėchu 8 mil daloko pšchifšli, z kojow zležechu a je wotšedłowachu, zo bychu so lėpje pasčz mogli. Bėšče to njedaloko zulufafrofcho šydliščęza Edutu-Kraal njedaloko rėki Stytotyzi. Tam wotpoczowachu nicžoho so njebojo hacž nėhdže do šchtyrjoch popołdnju. Tu na dobo kapitan Carey zawoła, zo we wysokej tramje Zulufafrow widži, a prync tež rjėny: „Sa jich tež widžu!“ Z dobom Zulufafrowje tšėlichu a ze swojimi hlebijemi, z kotrymž w blizkofčzi na njepšcheczelow njetaju, do prėdka čjėrjachu. Šchesczo Šendželczenjo, konje wosjedłowawšchi, na nje škocžichu a poš hodžiny daloko čjėfachu, hacžrunje bėchu widželi, zo je so pryncej pšchi sedłowanju sedłowy paš roztorhnył a dwaj wojakaj hafle za sedłom pšchimajštaj. Tychle tšjoch njepšcheczeljo zabichu. Prync Ludwig Napoleon, wot 18 hlebijow pšchekłoty, k zemi padže, hdyž bė prjedy hiščęze 300 krocželi daloko bėžal a podarmo so prócowal, swojoho konja popadnyčž. Čžėlo tohole wobohoho młodooho muža nazajtra rano nahe namakaču; ležėšče w blizkofčzi jedneje hłubiny. Nicžo njebėchu Zulufafrowje na nim wostajili, khiba złoty rjeczazk wočoło šhije, na kotrymž jedyn medaillon z kudzėfku Napoleona III., wobraz swj. Marije a swjeczatko nana a maczerje wišafše. Potom pryncowe čžėlo balzamirowachu, a nėtko je na pucžu do Čhiselhursta (w Šendželškej), hdyž pódla kaščęza Napoleona III. wotpoczowadž budže. — Njebohi narodži so 16. měrca 1856 w Parizu. W l. 1870 bė pšchi wójšku, kotrež napšchecžo Němcam do wójny čjėhnjėšče. Wórzy pač, dokelž Francózam wójnšte zbožo njekčjėšče, pada so pšchėž Belgifku do Šendželškej, hdyž z kžjėzorku Eugeniu, swojej maczerju, we Čhiselhurstčę bydlešče. Tam so tež 20. měrca 1871 Napoleon III. pada, hdyž bėchu joho z wójnškoho zajecja pušchčžili. Po šwjercži nana wopytowašče prync artillerifku šchulu we Woolwichu, hdyž z wulkejš pilnoščę a z dobrym wušlėdkom woješkim studijam so podawašče. Z čyka je tónle prync rady wuknył, kaž to wšchitcy joho wuczerjo na nim khwala. — Parizške nowiny zdžėlujaj, zo je prync Ludwig Napoleon pšchėd swojim wotkhadom do Afriki katholicommu šararjej w Čhiselhurstu pišal, jomu wozjewjo, zo na swoje kšchescžanške winowatoščę njezabudže a zo „jutje w šchtwórtk“ k 1/2 8 hodž. do kapale w Čhiselhurstu pchindže dóstacž swj. šakramenty. W tejšamejš kapali pšchėjėšče sej byčž tež poškowany, hdy by padnył. — Z wutrobu wobžarujemy kžjėzorku Eugeniu, kotraž bė za malo lét z najwyššchoho njėtcha čjėšęzow padnyła a nėtko hiščęze swój jenitki tróšcht a swoju poslednju nadžiju zahrjebanu widži. Wboha kžjėzorka, wboha macž! — W Francózškej je wjele ludži, kiž sebi myslachu, zo francózška republika w swojim čjaju kónč wozmjaj a zo so z nowa kžjėzorstwo založi, hdyž by tónle prync hačo Napoleon IV. z kžjėzorum byl. Ale to je so nėtko ze šwjercžu tohole młodooho pryncu wšcho pšchemėniko, hacžrunje je hiščęze tójšchto druhich pryncow ze swojby prėnjoho Napoleona. Sich najwajnišchi je prync Jerome, kiž ma

šotru italskoho krala za mandželsku, tola tón je w swojim času prajik, zo wo žane kžězorstwo njerodži, ale džerži so wjele wjacy k republikanarjam. Duž kžězorska (bonapartistka) strona sebi nětko na joho 16lětnoho syna Viktora myšli, ale hačž tón jich nadžijam polnje wuhowi, to so wulcy prascha.

Turkowska. Rumeliski gubernator Wogorides abo Meke-pascha, rodženy Bokhač, je za krajnych zastojnikow najbóle mužow z tamnišich Bokharjow wzač. Turkowski kžězor bě z tym njespokojny, ale Wogorides je jomu wotmolwił, zo mjez tamnišchimi Turkami a Gričami wjacy namakał njeje, kžiba sčesćoch, kiž su k tomu kžmani.

Egiptowska. Žendželčenjo a Francózowje tu z kžrobkoscju wustupuja. Su pola turkowskoho kžězora wustufkowali, zo by egiptowskoho měštokrala zesadził, dokež pjenjezy, w Žendželskej a Francózskej napožečowane, ani zadanicž ani zaplaccicž njehasche. Tewfik, měštokralowy syn, je hižo knještwo nastupik. Turkowski kžězor pak je nowomu měštokralaj abo kžedivej, kaž tu reča, stare prawa kžetro jara pschisćečipowač, a so slynje prascha, hačž to europejske mócnoscje pschidadža.

Amerika. W połodniškej Americy wot něscho njedžel republika Čhili z republikomaj Peru a Boliviju wójnu wjedže. Na kotru stromu so wójnske zbožo kžila, wo tym so hišćeje ničžo njepisa. — Ze tež zasj hara w republicy Mexiko wudhryła, pschetož tam je so general Megrete pschecziwo knježerstwu spjeczič a z 3000 wojakami kłowne město wopušćežik.

Dary a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wučžinjeschtaj: 39,435 marč 62 p.

K čžesćzi Wožej a k spomoženju duschow je dale woprowač: k. N. z Róžanta 0,50 m., R. z Kalbic 2 m., Ž. Č. z Kalbic 3 m., Čh. z Kalbic 0,50 m.

Šromadže: 39,441 marč 62 p.

Dary za chrtej w Žitawje: k. Ž. Č. z Kalbic 1 m., N. (pschěz k. Tadeja) 10 m.

Dary za chrtejwiztu w Hajnicach: k. Ž. Č. z Kalbic 1 m., pschěz kžróscž. k. kanonika: 2 m., N. N. z Čžajec 10 m.

Šromadže: 1236 marč 56 p.

Dar za kšonke towarštwu: k. Ž. Č. z Kalbic 1 m.

W egzpedicijach „Katholskoho Bosola“ móža so dóstacž:

1. Mjenšche spěwarške knihi

za katholicich Serbow. Žrijadowač M. Hórnik. 100 stronow. Žwjazane za 60 pjenježkow.

2. Robožny Spěwar.

Mjenšche spěwarške knihi z modlitwami. Za katholicich Serbow wobdželač a wudač M. Hórnik. 204 stronow. Žwjazane w placže za 1 marč, w foži 1 m. 50 p., w foži a ze žlotym režkom 2 m.

Wobě knižcy hodžitej so derje za šchule a za młodoščž.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarštwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Čislo 14.

19. julija 1879.

Lětnik 17.

Zwarjenje katoliskeje cyrkwiczki w Hajnicach je dowolene.

Wubjerk za twarjenje tuteje cyrkwiczki bě so 2. hapryla t. l. na kralowske hamtske hejtmansstwo w Budyščinje z tej próstwu wobroczył, zo by wone tež zjawne sfladowanje darow za wotmysleny twar dowoliko. Tola hejtmansstwo woteda tule próstwu bjez kómbjenja dale na wokřesne hejtmansstwo; šćytož je tu naležnosć derje spěchowašo. Wokřesne hejtmansstwo mjenujety čzinjesche hnydom wschitke kroczele, zo bychy so trěbne dowolnosće k twarjenju abo załoženju samomu ze wschěch stronow dóstaše. Na joho pokiwjenjej wot 17. hapryla spisa pismawjedžer po rozestajenju wěcy wubjerkowu próstwu tak, zo by hejtmansstwo dowolnosć pola kralowskeho ministerstwa a pola lužiskich stawow wuskutkowacž chcyšo, a pschipožži tež zapišć katolikow w Hajnicach a najbližšceje wokolnosćej. Hejtmansstwo samo wozjewi wotmyslenjo wubjerku najprjedy tachantskomu konfistoriju, kotromuž pač bě wubjerk sam hižo prjedy powjeseč dač, a hnydom tež direktorijej sejma lužiskich stawow w Budyščinje, zo by so tale naležnosć hnydom na dženiski porjad walporfskeho sejma stajika. To běšće wažna dobrota ze strony wokřesneho hejtmana knjeza z Beust; pschetož tak njeterjebachmy na dowolnosć hacž do nazymiskeho abo druhoho lětuskeho provincialneho sejma čakač. Mjez tym napisa pismawjedžer hišćeje jene wobšěrnišće rozestajenje k podpjeranju próstwy pola lužiskich stawow na tele punkty: mnohosć katolikow je a budže došć wulka za tajke załoženjo, něhdže 400; wjetšiji džěl z nich su křudži, kiž wosebje w zymskim poklěcže njemóža do Budyščina abo Šćěrachowa ke mschi křodžicž; w Hajnicach abo w bližšich wsach njeje žane pschisprawne měšćno za tak wulku mnohosć kemscherjow;

natwarjenjo katholickeje cyrkwiczkji by wužitne bylo za moralnosć dźělačerjow; fabrika sama njemóže tu wěc wuwjesć, dokelž su we wokolnosći tež wschelacy katholiccy rjemjesnicy a dźělačerjo, kiž do fabriki njefhodža; skónčnje je móžno, pjeněžne srědky k wuwjedzenju wěcy pschi dobrej woli dźělačerjow a pschi žiwjej křesćanskej lubosći a darniwosći w našim kraju nahromadzić atd.

Nětk z doměru wozakowachmy posedženjo lužiskoho sejma na 5. meje t. l. Našch hnadny k. biskop Franc Bernert postany, hdyž hafo jena z přenich našcha próstwa na rjad pschińdže. Wón wuwjedže zhromadženym stawam wobšěrnje a wubjernje, schtož so za dowolnosć k twarjenju katholickeje cyrkwiczkji w Hajnicach prajicž hodžesche. Pschitomni w duchu hnydom pschi-hłosowachu a ani jedyn njepostany pschecziwo próstwje našchoho k. biskopa. Namjet bu pschijaty a smy za to tomule hnadnomu knjezej, kaž tež wschitkim lužiskim stawam djaak winojczi. Stawy we Łužicy maja mjenujcy po recessu pschi wotstupjenju našcheje Łužicy wot Čžeskeje k Sakskej wot lěta 1635 te wazne prawo, zo so bjez jich pschizwolenja w našchej provincy w cyrkwinskiach naležnosćach njesmě pscheměnjenje stacž, wosebje zo so njesmě žana nowa cyrkej, ani katholicka ani protestantska twaricž. W našchim lěstotku pať su stawy kóždy krocž kóždomu tudomneju merywuznacžow dobrocziwje po woli byli. Tak dóstachmy tež my dowolnosć wot stawow.

Tule dowolnosć póska potom wokrejsne hejtmanstwo na kralowste ministerstwo do Dreždžan. Tež tute njeje nicžo pschecziwo twarjenju cyrkwiczkji mělo a je nětko hižo pschizwolace pišmo wustajilo a do Budyšchina na wokrejsne hejtmanstwo póskało. Duž je wubjert wóndano tajkele pschipišmo dóstať.

„Das vom Comité zum Bau einer katholischen Kapelle zu Hainitz an die Königliche Amtshauptmannschaft unter dem 2. April dieses Jahres gerichtete, von dieser an die Königliche Kreishauptmannschaft abgegebene Gesuch um Gestattung einer öffentlichen Sammlung zur Beschaffung der zum beabsichtigten Bau erforderlichen Geldmittel, welches seitens des domstiftlichen Consistoriums annoch eingehend zu begründen gewesen ist, hat das Königliche Ministerium laut Erlaß der Königlichen Kreishauptmannschaft vom 21./26. d. M. genehmigt, und damit nicht nur überhaupt zum Bau der Kapelle zu Hainitz schon jetzt seine ausdrückliche Zustimmung gegeben, sondern auch gestattet, daß das Comité durch den Bauener Katholiski Posol und das Dresdner Vennoblatt eine öffentliche Bitte um freiwillige Beiträge erlasse. Indem das Comité von dieser ministeriellen Entschließung allenthalben in Kenntniß gesetzt wird, wird dasselbe veranlaßt, nunmehr das Weitere in der Bauangelegenheit wahrzunehmen. Bauzen, auf dem Decanate, den 30. Juni 1879. Das domstiftliche Consistorium daselbst. Jakob Rutschank, Can. Cap. Cantor. An das Comité zum Bau einer katholischen Kapelle zu Hainitz.“

Tute pschypisimo, fotrež joho wažnosće dla w originalu podachmy, rozpraji potajkim najprjedy, sčtož smy horjeka serbski hižo powjedali a je potom najwažnišće w tychle słowach: zo kralowske ministerstwo z cyla k twarjenju katolskeje cyrkwičkji w Hajnicach hižo nětko swoje zjawne pschizwolenjo dawa, kaž tež dowola, zo so do katolskeho Bóska a do Bannoblatta zjawna próstwa wo dobrowólne dary woczišćeji.

Druhu pokojcu dowolnosće smy, kaž je čitarjam znate, samozrozumliwje hižo měli a smy na dóstate dobrowólne dary k dobromu křwalbnomu skutkej kwirowali, a runje tak tež dreždžanski Bannoblatt.

Mašromadžene pienjezy (hižo pschěz 1300 marfow) dawa k. kaplan Róla, poskadnik wubjerka, do knižkow sakskeho ratarškeho kreditoweho zjenocženstwa čyšlo 10,408. Wubjer k dźakuje so wutrobnje wschitkim dawaczerjam a dawaczerkam, kiž su joho próstwom w 7. čyśle Bóska zwólniwje wustřyscheli, a tajku žohnowanjo slubjacy wěc tak nadobnje a dobrocziwje podpjerali. Wóh zapkač wschitkim našchim dobroczerjam we Łužicy a w Sakskej! Njezabhwajće tež pschichodnje na nas a na našch twarjomnu cyrkwičkju!

M. Sórnik, pismawjedžer w mjenje wubjerka.

Na smjertnym ložu.

„Čjoho tež to je to wina“, piša jedyn katolski měščnik, „zo na smjertnym ložu nje-katolscy husto k našej cyrkwi pschěstupja, zo pak hišćeže žadyn katolik na smjertnym ložu k drugej wěrje pschěstupit njeje? — Wóšwodžina z Renta, macž něčzišćeje jendželšćeje kralowny, na smjertnym ložu katolsku wěru pschiwza; a nješkónčnje wjele městow a wsow tajke pschěstupjenja pounja, z dźela z wysokich a zemjanskich swójbow, z dźela pak tež z burškeho a dźela-čezkeho ludu. Zasy a zasy nowiny wo nich powjedaja. — Mažhonjeni mužojo praja, zo na smjertnym ložu čłowjeski duch wěrnosć wjele lěpje spóznawa, dychli hdy prjedy; potajkim tež wěrnosć katolskeje cyrkwe. A zawěšći je to wulcy wažne dopokazmo za nas, hdyž hišćeže žadyn katolik na smjertnym ložu wot swojeje wěry wotpadnył njeje, mjez tym zo wjele nje-katolskich psched smjerczu runje za našej cyrkwi žadachu a k nej so wobrocichu.“

„Jedyn džen lěta 1864 katolska žona jenoho nje-katolskeho mulerja ke mni pschindže z tej próstwom, zo chcył tola jeje na smjercž khoroho 70 lět staroho muža wopytač; zo chce tón katolsku wěru pschiwzacž a sakramenty katolskeje cyrkwe dóstač. Za joho bórzy wopytach a spóznach, zo je pschěz Božu hnadu sam ze sebje, nic pak trjebaj swojej katolskej žonje k woli, sej tole wotmyšlil, a tohodla tež hišćeže tón džen wučzbu z nim započach. Dofelž bě khorý žno jara słaby, móžach joho jenož najmuznišće wěrnosće nawučič, wučzbu wo swjatej Trojicy, wo wocžłowjecženju a doščezinjenju Syna Božoho za nas, wo slubjenju njezmólneje a njezahiniteje cyrkwe pod najwyschšchim pastyrjom,

wo dwojej hnadze, wo Bożej mschi a najnużnijšich sakramentach. Hdyž běch joho wo tychle wěrnoscjach nimale tši njedžele rozwučowať, lěkať wuzna, zo wón dołho wjac njebudže, a zo by tohodla derje było, joho bórzy do katholickeje cyrkwy pschizowacz. Za joho tohodla pschod dwěmaj swědomaj wulfšcězich a na to wón katholicke wěrnwuznacžo wotpožoži.“

„Wjeczor so wuspowjeda a nazajtra rano swoje přenje a poslenje swjate woprawjenjo dōsta. Swoje poslenje swjate woprawjenjo, dofelž bórzy po nim mērnejše smjercže wumrje, a swoje přenje swjate woprawjenjo, dofelž je jeno swjatyh japoschtolam a tym, kiž su pschěz swjećiznu jich naslědnikojo, móc data, khlěb a wino pschewobrocžecz do wěrnoho cžěfa a do wěrnejše kreje Khrystusoweje, jeno jim je prajene słowo: Cžinčže to k mojomu wopomnjeczju.“

„W lěcže 1870 jedyn skafať na smjertnym ložu k swjatej cyrkwi pschěstupi. Wón mējesche katholicku žonu z pjeczimi džěczi. Ze běchu wschitke katholicke kschězene a wo katholickej wěrje mocžehnjene. Pschecy derje zmyslenu pscheczjivo naschey cyrkwi je jara na katholicke kemšche a na pacžerje džeržesche. Bě-li so jeno sam zmužič mōhť, dha bě zawěsčzi, kaž joho žona wuzna, žno nēschto lēt do smjercže katholicku wěru pschizowať. — Ale my smy tak skabi a dołho so wotlafujemy, přjedy hacž to, šchtož smy za dobre a za nužne spōznali, tež wuwjebžemy. K tomu je wošebita mócna hnada Boža trěbna. Tola pschodwidžomnosč Boža tež lubošcžime napominanja derje zmyslennyh cžłowjekow wutrijeba, zo by tomurjec hnadže pucž wurubala. A tak bě to tež z tymle skafarjom.“

„Hizom poť lēta mējesche wón wodukawosčž, tak zo wjac z domu nje-mōžesche. Joho katholicka susodžina husto k njomu kchodžesche. Mēhdže dwē njedželi do joho smjercže sej wona zwaži jomu prajicz, zo by tola derje było, hdy by nētle k swjatej cyrkwi pschěstupik. — A tele słowa joho wutrobu pschehrěchu. Kaž by dawno žno na nje cžakať, wón hnydom pschizwoli.“

„Pschindžechu po mnje, zo dyrbju joho w katholickich wěrnoscjach roz-wučicz. To ja ščinih, — jeno z krōtka, dofelž bě smjercž blizko — joho wulfšcězich, a wón katholicke wěrnwuznacžo wotpožoži. Hdyž bě so wuspowjedat a wschitke sakramenty mrějacyh dōstať, wón swoje bolosčže z wulfkej ščerpnosčju njesesche. — Wjeczor do swojeje smjercže so zaň spowjedasche a chysche nazajtra rano swojoho Knjeza a Zbōžnika hšchěže junu wo swjatyh woprawjenju dōstacz, wumrje pať hizom w nočy a bu tak na wěcžne z nim zjenosčženy.“

„Takle Wōh tōn Knjez tomule mužej mytowašche, dofelž bě tak swěrnje swoje slubjenjo dopjelniť, zo chce katholicke mocžehnjenje swojich džěczi spěchowacz. — W mēšchanyh mandželstwach wschať so tak husto a cžasto slubjenja njedžerža, kotrej su katholickej cyrkwi do kwasfa date, šchtož je zawěsčzi njesprawnosč a njeprawda napscheczjo cyrkwi a napscheczjo džěcžom. — Mēhdy jenomu nje-katholickomu mandželštomu pišmo pořazach, z kotrymž bě katholicke

woczehnjeno wschěch džěczi slubiš. Haj, slubiš ja to ze swojim podpismom sym, wón wotmołwi, ale so z tym wuzamołwjesche, zo, je-li slubjenje dopjelni, wěštu podpjeru wjac njedóstanje. — Druhi rjekny: Šchto bychu moji pschecze-
lojo prajili, hdy bych swojim džěczom katholicim bycz dał? A pschi tym wón wosta. — Njech sebi tola wschitcy prawje rozpominaja, je-li chce jich hdy šchtó nawabicž, zo dyrbja do měšchanoho mandželstwa zastupicž.“

Haj zawěrnó, njech sebi tola wschitcy rozpominaja, prjedy hacž so wo-
ženja; pschetož hdyž je mandželstwi zwjazk zwjazany, potom je pozdže. Podarmo je potom hušto rudženjo a pšafanjo katholickeje maczerje, hdyž dyrbja jeje džěczi po woli njekatholicsoho nana do njekatholickeje schule a traž jeno štradžu do katholickeje cyrkwije křodžicž a štradžu katholicke paczerje wot maczerje wufnycž. A hdyž czežka křoroscz tute macž na smjertne ložo položi, móže wona wo měrje wumrjecž? Wě wona, zo budže druha macž katholicka? Njedyrbja so wona bojecž, zo budža tele jeje džěczi tež duchownej maczeri, katholickej cyrkwi, z rukow wutorhjene a cuzej date, kotraž k zbožnosczji njewjedže? Šórka je smjercž kóždeje maczerje, kiž njedoroscžene džěczi po sebi zawostaja; wosobnje czežka a šórka pak je zawěsczi smjercž teje maczerje, kiž dyrbja so nic jeno wo časne, ale tež wo wěczne zbožo swojich džěczi bojecž. -n-

Hajndorf.

Žadny kraj na zemi njeje z hnadownymi městami maczerje Božeje tak nadobnje zohnowany, hačo Čzechy. A špodžiwne, zo runje na sakskich pomjezjach tsi tajke swjate města namataš: Krupku, Šilipsdorf a Hajndorf. Stej-li přenjej dvě wschěm Serbam derje znatej, zasluži sebi tež starodawny Hajndorf, zo so w „Bošole“ na njón spomni. Wschaf to pschecy tak njebě, zo by tute swjate městno Serbam njeznate bylo. Tón přenjotny wołtar, na kotrymž hnadowne swjecžo maczerje Božeje hacž do časow lutherowoho wustupa stejesche, bě do Hajndorfa sluba dla wot kužisťich schěscž městow darjeny a na nim, kaž wo tym stara křronika pišche, běchu tež wopony tutych městow wurězane; tasama křronika tež na to spomni, zo je mjez wopytarjami swjatoho města w Hajndorfje jich wjele, kotřiz „z mišchonskoho a kužisťoho kraja sem lětnje slubow dla pschitšadžeja.“ Bohužel je Hajndorf mjez Serbami pschěz rozšchěrjenje Lutherstwa cyle do zabycza pschischoł a jenož tón džěl němsteje Sužicy wokoło kłóštra Marinoho Doła, kiž starej wěrje swěrný wosta, je z wěru tež to spomožne waschňjo wobkřhowaš, zo w lětnym času wot-
puffow dla sem pschitšadža.

Bě to wokoło lěta 1100 — tak powjedaja stare pišma z wěstoscžu —, zo we wjescy Mildeneichen prošty a pobožny křchidar bydlešche, kiž swoje křchidy po blizkej Sužicy rozpschewawašche. Zomu mandželstka czežcy šchori a křoroscz so ji kaž za wina do dokřosczje czehnjesche. A po časju so ke křorej maczeri tež jeje jenitke džěcžo na křore ložo lehny, wobě bjez nadžije, zo hdy zasj wot-

thoritej. Rchidař, czeŝto tyŝchnoŝčeny, woteńdže do bliŝkoho lěša a pŝchinńdže tam k tŝjom lipam; zrudoba nad thoroŝčju mandželŝteje a jenitkoho luboho dŝeŝčja lemi jomu močy, zo so pod ŝrjedźnej lipy ŝynje a tam wuŝnje. Spicy wuhlada, zo so čyła lipa, pod kotrejŝ ŝpaŝče, rozjaŝni a z njebye wjele Boŝich jandželow dele pŝchinńdže, kiž so po hałoŝkach lipy kolebaja. A jedyn z jandželow k njomu dŝeŝče: „Dŝi a kup ŝwjećjo maczerje Boŝeje, pŝchinjeŝ je k tutej lipje, pŝchiczer je a pŝchinjeŝ ŝwoju thoru mandželŝku a ŝwoje dŝečjo ŝem, zo byŝčtej wotthoritej, dofelž to meŝto, na kotrymž wotpoczujeeŝ, budže ŝwjećjene a wŝchitcy, kiž so na tutym meŝče modla, nazhonja móč Boŝeje hnady a miłoeč maczerje Boŝeje na wŝchě čŝaŝy.“

Rchidař, ze ŝpanja wotuczjwŝchi, njewě, hač je jenož ŝón, ŝčtož je widŝak, abo wěrnoeč. Rchwata domoj, zhraba ŝwoje ŝnadne zamoženjo a poda ŝo na puč do Žitawy, zo by ŝebi tam ŝwjećjo maczerje Boŝeje kupit a je do teje lipy ŝajit, kaŝ bě to jandžel porucžik. W Žitawje wuhlada drje ŝwjećjo maczerje Boŝeje, kajkež by ŝo derje hodŝało, ale za ŝydom ŝlěbornych pjenjeŝkow, kotrejž jenož wobŝedži, — je lědom dóŝtanje. Z dowěru ŝtupi k miŝčtrej, kiž bě te ŝwjećjo wurězał, ŝkorži jomu ŝwoju nužu a zo wot Boŝoho jandžela poŝtany ŝwjećjo maczerje Boŝeje pyta, zo byŝčtej jomu mandželŝka a dŝečjo wotthoritej. Miŝčtr pał ŝo nad wbohim ŝhudŝaŝom ŝmili a pŝcheda jomu te ŝwjećjo za — ŝydom pjenjeŝkow.

(Stónčenjo.)

3 Ruŝich a Saŝŝteje.

3 **Budyŝhina.** Z naŝchich mlodŝencow, kotŝiž w Brazy ŝčtuduja, ŝu njedawno tŝjo ŝwoje abiturientne pruhowanjo ze wŝchej kŝwalbu wobŝtali, a to: k. Žurij Libŝch z Miłoečic, k. Franc Čŝornak z Barta a k. Gotthelf Berndt z Kloŝterŝreiheta pola Woŝtrowca (poŝledni je Něme).

— Naŝcha Macŝjica Serbŝka dawa w tu kŝwilu k němŝtim ŝulŝkim ŝpěwam, wot knjeza ŝulŝkoho inŝpektora Dr. Wilda porucženy, ŝerbŝke čŝiŝčezěč a budže tuta kniŝka něhŝže za meŝac hotowa. Kaŝ ŝyŝchimy, čhe teŝ kamjencŝki k. ŝulŝki inŝktor tele ŝpěwarŝke w ŝerbŝkich ŝulach ŝwojoho wotkrjeŝa zawjeŝč. Dale ŝo wot Macŝjich Serbŝteje po zaŝadach k. Dr. Wilda druha ŝerbŝka čŝitanka wuda.

Ze **Ščěraŝowa.** Tu běŝče w lěče 1877 naŝch za wŝcho dobre zaŝorjeny a muzikalny k. kaplan, Adolf Brendler, mjez wofadnymi towarŝtwa ŝwjateje Čacilije k ŝpěchowanju kaŝholŝteje cyrkwinŝteje hudŝby załoŝik. Nižo wjac króč bě tele towarŝtwa ŝo we wofebitnych koncertach ŝyŝchecž dało, a joho móčny ŝpěw je něotrothoŝkuli pŝchipoŝtucharja hłuboko hnuł. Tajki koncert wotŝerŝa ŝo teŝ njedželu, 6. julija, a bě derje wopytany. Čŝiŝty wunoŝk z tohoŝamoho, 60 marł, je towarŝtwa cyrkwicŝy woprawało, kotraŝ ma ŝo w bliŝkich ŝajnicach natwaricž. Wóh daj, zo by towarŝtwa ŝwj. Čacilije w

Scherachowje pschecy rostko, pschibjeralo a rjenišcho zakczjawało a wjele spomožnogo skutkowało k czjeszi Božej a horjepokubljanju wschěch wosadnych!

3 kłóschtra **Marinoho Dola**. Na swj. Madlemu, 22. julija, změjemy pola naš žadnu swjatocžnosć. Snadna knjeni, abbatissa Gabriela Marschnerec a knježna priorca Paula Mětec (Serbowka) swjeczitej swój złoty jubilej wotpołożenja kłóschtrskich slubow. Nadrobnišchu rozprawu wo tutej swjatocžnosći podamy w pschichodnym czjisle.

3 **Nowoho Lentersdorfa**. Našch luby knjez farać, Ernst Rupty, bě njedawno wulkomu njezbožu wuczešnyk. Hako wón rano po kěrchowje ke mschi džěsche, běžěsche na njoho runu měru poš, zajědže jomu do nohow a wotporhny jomu kruč křapy (kleriki). A hdyž knjez z nohu do njoho kopny, zlecza jomu roznjemdrjene skoczjo na wutrobno a rozdrje jomu chy křapu. Tónle psyk bě skáženy. Ale, džakowano Bohu, zo so našchomu knjezej fararjej žana dalscha schfoda njeje stała! Jednu 36lětnu žonu, kotruž bě tónsamón poš kušnyk, dyrbjachmy w tychle dnjach bohužel k rowu pschewodžicž.

3 **Němcow** pola Kulowa. Našch dobry, pobožny a derje zasluženy wuczeř k. Pětr Kosmij bu schtwórtk na 3. julija swjatocžnje pohrjebany. Wón narodži so w Kulowcu na 24. januara 1802 hako syn zahrodnika Jana Kosmija, schtudowasche w Brazhy a Wrótsławje, stupi 1833 do schulsteje služby w Němcach, w kotrejž wón nimale 47 lět z najwjětškej swěru a z wulkim žohnowanjom skutkowasche a wumrje ze wschěmi swjatocžemi dwójcy wobstarany a do Božej wole chle podaty na 30. junija, swojeje staroby 77 lět 6 měšacow 5 dnow. Pschi joho rowje žaruja joho wudowa, z hornich Sulšhec rodžena Schimanec, a 7 džěczi, a jena džowka, wuczerka w žoninym džěle w Šózefinskim wustawje w Drežďžanach, bě jomu do wěcznosće do přědka schła. Tjoho duscha njech wotpoczuj w Božim swjatym měrje! Njebohoho staršchi syn Jan Kosmij, tu křwilu wuczeřski pomocnik w Brěžnich pola Žahana, budže na powšchitkowne požadanjo do kulowskeje wosady pschesadženy. Tež druhi Serb, k. Jakub Hejdan z Kulowa, kotryž nětk we wuczeřskim seminaru w Liebenthalu swoje pruhowanja czini, budže w kulowskej wosadže službu namafadž. S.

Ze wschoho swěta.

Němska. W Němcach so podawki pschekhwatuja w tak rychłym pišanyh pscheměnenjenju, zo mohł z křwilemi za hłowu hrabacz a so prasthecž: je to džeczo abo wopravdžiwosć? Sy hiščeže w Němcach živy, we wuwolanyh czasu Bismark-Falkowym abo schto je so stało? Hdy by nam schtó pschěd lětom prajik, za lěto budže w Němcach wscho hinať, centrum, tale tak hidžana a poteptowana strona, budže z wjercha plowacz a we wschěch wažnych wěcach rošsudžecž, my bychmy z hłowu wili a snadž pschi sebi myšlili, hačž tež jomu so mozhy njefaža. A tola je so wschitko tak trječjilo, liberalismus nic ferka wjac njeplaczi a je nic jenož k scžěni pschitkócženy, ale tež won na swjeczje czisnjeny. Rběžor je na jedny

raz tjjoch prusskich ministrow ze služby puschczi, mjenujey ministra pjenjezných naležnoszczow Gobrechta, ministra ratajskich naležnoszczow Dr. Friedenthala a skónčnje tež ministra cyrkwinskih a schulskich naležnoszczow Dr. Falka, nana „mejskich zakonjow“ a nawjedowarja we „czikej wójnje napscheczo Romej.“ Mjeje dha nětko prusskim katolikam wscha nadžija, zo so jim rjeiške czajy zawrócža? Na město přenjocho ministra je powołany Bitter, kiž bě dotal nižšchi statny sekretar (to je zastupnik ministra) w ministerstwie znutzkownych naležnoszczow, na město druhoho Dr. Lucius, kiž je bohaty rycerzkubler, Bismarkowy pscheczel a katolik (tola nic nutriwy), a na město tšeczoho knjez z Buttkammer, kiž bě dotal wyjšchi pschedsyda we Schlezynskej. Wón je wěrny protestant, wuj mandželjske wjercha Bismarka, a je so stajnje ke konservativnej stronje džeržak.

Awstria. Tu swjeczi z wólbom konservativna strana rjane dobycjo; liberalni su na postta měst pschisadžili. Do „rajchsratha“ bu mjenujey wuzwolonych 178 autonomistow (konservativnych), 171 centralistow (liberalnych) a 4 njeměstych. Nowe wólby budža nuzne 4, dwaj wuzwolena j wzdaščtaj so mandatom, dwaj buschtaj wuzwolena j w dvěmaj wólbnymaj wokrjesmaj.

Bosnija. Džěko awstrijskoho wójska na pokodniščich mjezach pschecziwo Nowomu Bazaru podoba so nětko něhduschim bėdženjam Rusow z Czereksami w Kawkazskich horach. Maju tam w horatych krajinach susodneje Albanije krewjelacžnych rubježnikow, Arnautow, abo, kaž so sami sebjė mjenuja, „Schkipetarow“, kotrymž, runje kaž Czereksam, nochce so džělacž, ale kotkiž stajnje za rubjenjom a wothanjenjom skotu zdychuja. Po njedawnych telegrammach napadže 50 tajskich sšhrobtych pacholow krajinu pschi tutej mjezy, wotwojedže dweju begow abo zemjanow, kotraž budžeta j najškerje z pjenjezami wufupicž dyrbjecž, zebrachu wobohomu ludej wschitko, a czwilowachu a poranichu wjele ludži. Džělba awstrijskoho wójska je na pomjezy wuczahnyła, zo by jich wotraznyła wot najězda do Bosnije.

Italiska. Kaž italske nowiny pisaja, dha wujednanjo mjez bamžowskim stótom a Němskej pokračuje pschěz měru kštěse. Leo XIII. sam w tutej naležnosczu džěla a z Bismarkom sebi dopisuje. Smě so nadžijecž, zo budže skerje lěpje generalna amnestija wudata wschěm duchownym, kotkiž su dla mejskich zakonjow wotšudženi byli. Wóh daj, zo by so tomu wopravdže tak mělo!

Žendželjska. Wo pohrjebje prynca Ludwika Napoleona 11. a 12. julija so pische: W tšjoch popołdnju puschczi kóž z czělom njeboh prynca kotwy (Anker) we woolwijskim pschistawje (Hafen) a na jeje wjerch zastupi najprjedy duchownstwo. Po krotkej modlitwoje spuschcžichu kaschcz do czóma a domjezechu jón k brjohu. Tam stajichu kaschcz na mary a jón wotewrichu. Čžěko běšche jara zwohidžane a hubjenje balzamirowane. Pschecy pak tola z lohka prynca póznachu z czahow joho woblicža a dale tež z wosebitoho zstajenja joho zubow. Wulcy hnujace bě wokamimjenjo, hdyž najbližchi pschecželojo k czěku pschistupichu a jobu ze služobnistwom morwoho póznawachu, kotryž

tu ležešče, majo rucy na kšchiž zloženej a džeržo w prawicy podobiznu swojoho nana a w lěwicy wobrazk swojeje maczerje. Šdnyž staruščki komornik Uhlmann czěło zawohlada, zecny so jomu, duž joho zwotnjesechu. Rouher pšakafše a hišafše kaj džěcžo. Potom položichu czěło do wołojanoho kšchěcža, a tón stajichu do kšchěcža z mahagonoho drjewa a tón potom zasjgłowachu. Do kšchěcža položichu wopomniške pjenjezy, kotrejž běchu bite we wonym lěcže, hdyž bě so prync narodžik. Wottud wotnjesechu kšchěcž džesacžo jendželscy wyšchcy a stajichu jón na kanonowy wóz; kanona pak bě džewjeczpuntna. Schěscž koni czehnjeseche wóz. Muzštwu bě we swjatocznej uniformje. Pšchewod džěšche w tymle porjadku: Wóz z duchownstwom, wotdžěl jězdnoho wójška, kanonowy wóz z czěłom, pryncowi pšcheczełejo a hošcžo, na tóncu zas wotdželenjo jězdnych. Wjele pšchwišnikow Bonapartiskeje swójby džěšche z Woolwicha hacž do Chislehursta pěšchi a mjez nimi bě tež staruščki wojak, kotryž bě hišchěcže pšchitomny byl smjerczi Napoleona I. na kupje swj. Šeleny. W Chislehurcže bě wšcho swjatocznišcho, hacž we Woolwichu. Wjac wójška a ludu. W džesacžich pšchidže jendželška kralowna z pryncesnu Beatricu, wo kotrejež ruku bě njeboh prync něhdy prošik, po nimaj prync a pryncesna z Waleša, pryncy z Edinburka, Connaught, Cambridge, šchwedski krónprync, ruski, danški, němški pošlanc, wšchitcy w uniformach. Deputacija parížskich džěšaczerjow doda pohrjebnomu pšchewodej někajki politiški nadych, pšchetož deputanty mējachu znamješčka a khorhoj z kšěžorskej krónu. Po džewjecžich pušchěžichu so wšchitcy tu pšchitomni Francozowje do Campdenparka, hdyž mējachu so zarjadowacž a k pšchewodej so pšchindacž. Demand mješese tu k zhromadženym rycž, w kotrejež mjez druhim praji: „Woža přědkwidžiwoscž wotstroni z powjerčha zemje tule hi-džomnu francóžsku republiku!“ Teke škowa kšychachu šhromadženi w hlubokim mjelcženju. Wjac njebě so rycžašo. Šdnyž so žarowanški czah do přědka hnujeseche, rozlěhachu so po cnytm kraju wutšěle. Žendželški general na czole wšchelach wotdželenjow wójška, potom hudžba, duchownstwo, za nim kanonowy wóz z kšchěcžom. Pšched wozom njesechu kšchiž. Wódla woza džěšche prync Jerome a wobaj joho synaj, dale Murat, Karl Bonaparte a dr. Že zhromadženoho ludu bě kšychěcž: „Šlejcze, tu je našch wbohi mlody prync!“ Za czěłowym wozom wjedšese starý komornik Uhlmann, kotromuž bě so džěň přjedy we Woolwichu zecnyšo, konja njebočięcžkoho za wuzdu. Za nim džěchu někotre sta Bonapartistow, mjez nimi Cassagnac a dr. hošcžo z Pariza. Na wěucach běchu zwjazki z napisami: „La jeunesse française (francóžska mlodošcž)“, „La France imperial (kšěžorska Francóžska)“, „Les étudiants de Paris (parížscy študowacy).“ — Čyła pohrjebna swjatocznošcž trajeseche něhdyže hodžinu. Šdnyž bě so kšchěcž do rowa stajik a pšchewodžerstwo rozeseškło, pocža so prošchicž. Kšěžorka Eugeniya kšchěcž wuhladawšchi wošta pšchěz šchtyri hodžiny bjez pomjatka, duž bě jej njemóžno, syna k rowu pšchewodžecž. Žendželška kralowa wošta pola njeje poš hodžiny, a potom hladašche z wošebitoho štana (celta) na pšchewodženi, pšchi kotrymž za přenjoho hošcža pšacžeseche prync Jerome Napoleon.

Bohářská. Wjerch Alexander I., scžinowšči 6. julija swój winowaty wopyt pola turkowskoho křěžora, zastupi nazajtra we Warnje do swojoho wjerchownstwa. W lécze 1444 bu z njezbožownej bitwu pola Warny kónc scžinjeny samostatnosći bohářskoho kralestwa a zakład položeny turkowskej mocy w Europje. Po 439 lětach wobnowuje so samostatnosć bohářskoho naroda, kotraž snadž we swojim čjasu pschihotuje kónc stawje a mocy turkowskej w Europje. Džělač z měje nowy wjerch wjele, zo by kraj a lud, w kóždym nastupanju zanjerodženy a wofhudnjeny, pozběhnył. A zo je swojomu nadawkej zroscženy, to dopokazuje joho dobra a fruta wola, a duchowna wobdarjenosć a pilnosć bohářskoho ludu. Džen 9. julija kloži wjerch Alexander I. w Trnowje, w starym hydliščěžu bohářskich kralow, pschisahu na wustawu a z tym nastupi swoje knježenjo. Za swoje hřowne a hydne město je sebi wuzwolil Srjedec abo Sofiju.

Rumunška. Barlinski kongreš bě rumunskomu knježerstwu pschoporucził, zo by runopravnosć židow w Rumunskej wozjewiko. Rumunške knježerstwo paš, widžicy njezbožo, kajkež cyłomu kraje a rumunskomu ludaj wot židow hrozy, waži a wšchelašo so wuzamolwja, a hlada runopravnosć židow wobmjelowacž a jenož domjacym a zaslužnym mužam a to hagle po džefacž lětach, doniž rumunski lud so trochu zhrabał a zehlynił njeje, dospoknje wudžělicž. Ale francóžske, jendželske a italske knježerstwo czisčiczi na pschewjedženjo toho, sčtož je so w Barlinje wobzamkło, hrožicy, zo hewak Rumunška pschisahzi swoju samostatnosć a so zas wuda do turkowskoho poddanstwa. Se to starosć wo tych wobohich židow! Ale wo tym surowym podczisčěžowanju, kotrež so tu a tam katholicam dóstawa, njewě ničto ničzo!

Rusowska. Tu hišćě pschecy njeju pschestali města zapalowacž. Njedawno bu w měsće Irkutsku wjele hrožacych listow namačanych, zo budže město zapalene, njezaplači-li hnydom poł milliona slěbornych rublow dawka revolucžnomu wubjerkej. Pschi wšchey škedźbliwosći wupułny tola 6. julija z dobowm na sčescžich městach Boži wohen, kotryž sčtyri pschedměšćěza póžra z 250 domami. Škoda je žalostnje wulka. Sedyn pschekupc sam zhubi na kožuschinach pschěz 800,000 rublow.

Z Ameriki. Šizo loni a psched dwěmaj lětomaj běchmy w našchim „R. P.“ pišali, zo je našcha krajanka Antonija Seifertec, staršcha džowka sčěrachowskoho k. wuczerja Seiferta, z duchownymi knježnami z kongregacije „k našchey lubej knjenje“, kotrychž kłóštr w Roesfeldže we Westfalskej bě pruske knježerstwo sobu z druhimi zahnašo, do Ameriki wotjěša a tam we Clevelandže (w rjanym a wulkim měsće na brjozy Erie-jězora) so kłóštricy zadrafcžicž dała. Lětsa na dnju swj. Šózefa bě sotra Marija Gulalija — tajke je jeje kłóštriske mjeno — swoje sluby za wěcžne czasy wotpožžila. Wyšokodost. knjez biskop clevelandski, kiž je irskeje narodnosće, bě sam pod wulkimi swjatocžnosćemi novickam sluby notowzał. Nětko paš je tež mlódscha džowka tohosamoho k. wuczerja, Šda z mjenom, kotraž bě so hacž dotal we

Weltruſu (w Czechach) na wuczeſtwa pſychotowała pola wonych „ſotrow ſcheczanſkeje luboſcze“, kiž pſched něſchtu lětami hiſcže we drezdžanſkim józefiſkim wuſtawje bėchu a na wſchelafe ſhcžowanjo ſo wot Drezdžan wotſalicž dyrbjachu, do kongregacije a kłóſchtra ſwojeje ſotry zaſtupiła. Exempla trahunt — pſchikłady wabja a cžahnu! Widižo ſwoju ſtarſchu ſotru tač z bóžniwu we jeje kłóſchtriſkim žiwjenju a ſkutkowanju, zažehli ſo tež jeje wutroba z mócněj žadoſcžu za tmyſamym zbožom. A tu ji jeje nabyte wėdomoſcže jara hódž budža, dofelž tale kongregacija zabjera ſo z rozmuczenjom młodoſcže. Rnježna ſda bu lětja na donjehjeſtpečžo ſėžuſowe we Weſſemje we Hollandskej do novickow zadržana a doſta mjeno Marija Theathildis. Nazajtra hižo bė z P. Kükimom, něhduſchim direktorom penſionata a wuſtawa za wo- cžeňnenjo wuczeſkow w Koeſfeldže, a 5 druhimi novickami do Ameriki wot- jėła. Na morju bė wſcho cžicho a merno, jenož tſi dny bė tač toktſa młha a kurjawa, zo njebė ničžo widžecž a wulka žyma. Wóle pač ſo New-Yorkej pſchi- bližowachu, cžoplſche bė wjedro. Na mórfku thoroſcž njebė ſo ſotra Theathildis lehnjła. Na kóđzi bė 206 duſchi, mjež nimi 2 boſy mnichaj, kiž chychtaj w Americi hačo miſſionaraj ſkutkowacž, a wjele hollandiſki burow z wjac dnžki 100 džečimi. Do New-Yorka pſchijėwſchi wotpočėnychu thwilu w kłóſchtrje franciſtankow (boſy mniſchkow) a hižo wječor wotjėdžechu do Clevelanda. Cyku nóc a cyke ranjo a dopołdnjo za ſobu jėdžechu hačž dó dweju popołdnju, hđžecž ſo we Buffalo pſcheyhdachu. Do Clevelanda pſchijėwſchi džečhu najprijedy do kapalki ſwojoho kłóſchtra a zanjeſechu džakowne Te Deum. Potom witachu ſo z wobydlečkami tohole domu. Se tu 33 profež-ſotrow, 32 novickow a 16 penſionarkow. Njemurjeknita pač bė radoſcž a wjeſołoſcž, kotruž naſchej kužiſkej ſotſe mejeſchtej, hdyž ſo po tač dołhim cžaju tule zaſ wohladachtej. Nětk jej jedyn dom a teſamo ſkutkowanjo žienocžuje, Wóh dai, zo byſchtej ze ſwojich woporow něhdy tež jenajke wėcžne myto melej!

Maležnoſcže naſchoho towařtwa.

Sobuſtawu na lėto 1879: k. 236. Michal Haſcha z Ratarjec; 237. 238. z Wotrowa; Michal Wjenk, Michal Symant; 239. Jakub Scholta z Raſhec; 240. Jakub Bėk z Pėſtec; 241. Franc Jenik z Budyſchjina; 242. Pėtr Bruſt z Rałbic; 243—248. z Worſlec: Michal Herrmann, Mikławich Glawſch, Madlena Domschowa, Marja Hórnikowa, Jana Ellina, Michal Młónt; 249—251. z Jaſejic: Jakub Młónt, Michal Janka, Michal Khyecž; 252. Michal Sejdubſchka z Noweje Wjeſti; 253. Marja Nowotnowa z Hutnich; 255. Marja Delanowa z Cžaječ; 256. Michal Domsch ze Smjecžec; 257. Pėtr Wolent ze Zejic; 258. Jurij Groſſmann z Luha.

Doptacžik na lėto 1878: k. 549. k. M. L. z Khyroſežic.

Doptacžik na lėto 1877: k. M. L. z Khyroſežic.

Cžeſčeni ſobuſtawu naſchoho towařtwa, kiž ſwój pſchinjoſch na lėto 1878 (abo tež na prijedawſche lėta) hiſcže nježkožichu, chcyli jón ſferje a lėpje we ſwojej expediciji wotedacž.

Dary a daň za chrtej w Baczonju.

Rawdaty kapital a dotal nahromadżena daň wuczijnjeschtaj: 39,441 mark 62 p.

Ł czejezi Dozej a ł spomożenju dušchow je dale woprowal: ff. ze zawostajenstwa njeboh Jurja Wrobla z Baczonja 13,50 m.; pschez khrósczanŝkoho ł. kaplana Scholtu: njemjenowanana ze Sulschec 1 m., dwě holcy z Kozarć 3 m., jedna swójba z Wudworja 1 m., njemjenowani z Khróscje 6 m., jedna holca 1 m., njemjenowanana z Wudworja 1,50 m., jedyn wotrocž z Khróscje 1 m., dwě z Kulowa 1 m., jedna holca 1 m., Kschiz. swójba z Khróscje 1 m., jedna swójba z Wudworja 2 m., jedna swójba ze Smjecžtec 1 m., S. Włócyzna ze Stareje Chhelicy 1,50 m., jedna swójba ze Sulschec 3 m., jedna swójba ze Smjecžtec 3 m., njemjenowanu 2,50 m., njemjenowanana 1 m., jedna swójba z Dobroschic 2 m., jedna swójba ze Smjecžtec 2 m., jedna swójba z Kozarć 5 m., njemjenowanu z Worflec 1 m., njemjenowanana 0,50 m., z Zafenicy 0,50 m., jedna žona z Khróscje 3 m., njemjenowanana z Kł. 1 m., J. R. z Kł. 3 m.

Gromadže: 39,504 mark 62 p.

Dary za chrtej w Žitawje.

Ł. z Konjec 3 m.; pschez khrósczanŝkoho ł. kaplana Scholtu: njemjenowanu z Worflec 1,50 m., jedna swójba z Noweje Wjeŝti 3 m., njemjenowanana ze Sulschec 1 m., jedna swójba z Zafenicy 1 m., z Hórkow 6 m., njemjenowanana ze Smjecžtec 2 m., Pětr Zuff z Zafenicy 2 m., Marja Ryczerina z Ruknicy 15 m., z Prawocžic 10 m., jedna swójba z Wudworja 2 m., jedna swójba ze Smjecžtec 3 m., jedna swójba z Khróscje 1 m., z Ruknicy 1 m., njemjenowanana 1 m., jedna swójba z Dobroschic 2 m. — Dale pola tachantŝkoho konsistorija: Dr. A. 100 m.; Ğana Schęppank (Scheppank) w Drežđžanach (rodžena z Kulowa) 3000 m.; pschez khrósczanŝkoho ł. kaplana Nowaka jubilejskich a druhich darow 165 m.; wostrowcžanska wofada (incl. 305,15 m. wot knj. fararja Müllera) 700 m.; dalŝi dar z Khróscje 23 m.

Dary za chrtwicžku w Hajnicach.

Ł. Michał Deŝchawa na Židowje 1 m.; z Konjec 2 m.; wunoscł koncerta ŝcherachowŝkoho swj. cācilnogo towarŝtwa 60 m.; pschez khrósczanŝkoho ł. kaplana Scholtu: J. R. z Kł. 1 m., Madlena Schramic z Khróscje 1 m., njemjenowanana ze Sulschec 1 m., jedna swójba z Kanec 3 m., jedna swójba z Hórkow 4 m., njemjenowanana z Wudworja 1,50 m., jedna swójba ze Bejie 6 m., z Prawocžic 5 m., jedna swójba z Wudworja 2 m., jedna swójba ze Smjecžtec 3 m., njemjenowanana z Libonja 10 m., z Ruknicy 1 m., njemjenowanana 1 m., jedna swójba z Dobroschic 2 m., jedna swójba z Wudworja 3 m., z Ruknicy 2 m., njemjenowanu 1 m.; E. Eibenstein z Wifopie 1,40 m.

Gromadže: 1348 mark 46 p.

Dary za swj. Wótra: ff. S. z Hórkow 1 m.; pschez khrósczanŝkoho ł. kaplana Scholtu: njemjenowanu z Noweje Wjeŝti 1 m., njemjenowanu 1,50 m., jedna swójba z Kanec 3 m., Pětr Zuff z Zafenicy 1 m., Marja Ryczerina 5 m., Michał Zanka z Zafenicy 3 m., Ğana Holl z Worflec 1 m., njemjenowanana 0,50 m., z Ruknicy 1 m., z Zafenicy 3 m., njemjenowanana 1 m.

Dar za džęczatŝtwo Žęžusowe: ze Stareje Chhelicy 0,50 m.

Katholŝkim Serbam najpodwolnŝich wozjewujuje, zo ma swój bohaty ŝklad modlitnych knihow, swjecžatkow a t. r. na **ŝhuleŝkŝej haŝy** w domje ł. pschekupca Wanaka

K. Hochgesang.

Srjedu, 30. julija, rano w pjeczich hodžinach póndže z Khróscje
procession do Rumburka.

Katholfski Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 15.

2. augusta 1879.

Lětnik 17.

Sajdorf.

(Stónčzenjo.)

Ze pať tute swjećo maczerje Božeje, kiž so we Hajndorffskej cyrkwi khowa a česćzi — a to hižom na 750 lět pospochi — z drjewja wuržane a poť lohčja wysoke. Na kulowatym zdonku steji kralowna njebjes, jeje hłowa je z pozłocžanej krónu debjena, jeje prawica džerži czerwjene jablucžko, jeje lěwica pať pěstoni Bože džěczatko; woblicžo Maczerje Božeje je lubozne a rjane, kaž tež te jeje bójskoho džěczatka, jenož zo je woblicžo poslednjoho bóle na bruń. Drascžena je Macž Boža do złocžaneje drašty a wopasana, wobdata z módrnym mantlom a we cžrijach czerwjeneje barby.

Wjesoły wróczi so kschidař ze Žitawy, njewjedžo, kať drohe bohatstwo sebi njeje. Staji na to te swjećo do próžneje lipy, kaž bě jomu pschporucžene a pschivjeze na to swoju khoru mandželstu a džěczo na wóžycžku k lipje, pschi kotrejž so wschitecy tšjo nutrnje modla. Mlitosč maczerje Božeje njeda dolho na so cžakacž: tušamu hodžinu wotkhoru macž a džěczo a kschidař wróczi so z nimaj domoj, Boža wschohomócnoho we maczeri Božej khowa.

Storo rozšchěri so powjescž wo tutym spodžiwnyym podawku. Susodža běchu swědkojo, zo macž a džěczo we smjertnym bědženju ležeschtaj a zo pola cžłowjekow jimaj žaneje pomocy njebě, susodža su nětko swědkojo, zo stej wobej pschěz zastupnu próštwu maczerje Božeje na spodžiwne waschňjo wote wscheje khorosčeje wuhojenej. Wschudže koť woťoť powjeda so wo tym, wscho khowata k lipje, zo by Macž Božu a te swjatosčzene město počesćžiko.

Wot lěta k lětu wosčesčse cžrůda cžesćžowarjow Božeje maczerje, kiž wot tuteje doby k wurwofanej lipje tež z dalokošće so bližesče; lěto wot lěta

pať wopofaza so wona teź hafo maczer teje miłofcže, khorym a cźešnosfczenym ftrowotu posfcizo a pschez tajke spodźiwne sftutki wobtruczjo, zo je sebi tute męstno hafo wosebite męsto swojich hnadow wuzwolika.

Khrystof z Wiberstejnaw, knjez nad fridlandskim knjeźstwom, natwari tu drjemjanu křapalku, zo by te swjate swjeczo pschez njewjedro žaneje sčfody njeczęrpiko, a zo by ta křapalka na tym męstacźku stała, z kotrohjož cźłowjekam taf wjele hnady wot maczerje Božeje pschikřadźowasche, podruba tu fręnju lipu, taf zo ta přęnjotna drjemjana křapalka srjedža mjez tymaj pobocznymaj lipomaj stejesche. Njetraje pak dołho, a natwarjena křapalka pořaza so jara wuzka za wulke cźródny pucźowarjom, kiž hižom z Łužicy, z Mišyna, Sčlezynskeje a z Czech poboźnosfcje dla sem pschikřadźowachu, taf zo dyrbjesche so we lęcže 1211 wjetřcha, nětko kamjenitna křapalka natwaricž, kotraž bu we lęcže 1252 tōjsčyto pomjetřchena.

Tuta, we lęcže 1211 na męscže toho wozjemjenja natwarjena křapalka steji hač na dženřnišchi džen runje tajka, kajtaž je so tehdom natwarika. Ze to ta křapalka blizko sakristije, pozdžišcho swj. Zanej Nepomuckomu poshwjecžena. Spody tuteje křapale namaka so druha podžeńska, we kotrejž teź wołtať steji a kotruž je sebi něczišche knjeźstwo nad Fridlandom, swōjba Galasow za pohřebnišcęzo wuzwolika.

* * *

Brudne bęchu te cźařy, we kotrychž so ta dotal jena katholicka cyrkej we Europe pschez M. Luthera rozščępeli. Wjetřcha poľojca Němcow wotrjetny so węry swojich wōtcow a pschipadny nowomu křudej. Tež Czecham, kiž bęchu, sčtož węru nastupa, hižom z husitiskich cźasow sem křętro zamucžene, hroźesche nježbožo, zo wot katholickeje cyrkwe wotpadnu. Węry dla nasta wōjna, kiž po 30 lętach němcke a křęžorske kraje taf zapuřcži, zo kōždy ze sřyskom na tamne cźařy pomysli. Tež swjate męstno we Hajndorfje bę we tutyh cźasach wot rubjeńnikich wojęřskich cźřōdow czežcy domapytane a žhubi wsčę bohastwo we sčęborje, žłotym a drohich kamjenjach, kotrež bę dźakownosć křęšęcžanřkoho ludu pschecžiwno maczeri Božej za dōstate dobroty a hnady jeje křapalky nawdawala. Wjetřche nježbožo dyrbjesche hiřcęze Hajndorf potřechicž. Knjeźstwo fridlandske a z tym tež hnadowna křapalka we Hajndorfje pschjndže do rukow lutheriskeje swōjby z Rōdern. Ze wsčęj surowosčju, z kotrejž so tehdom podjanski lud wot njekatholickich swętnych knježich podkřōcžowasche, zakřadžesche tež knjez z Rōdern pschecžiwno czeřęcžowarjam maczerje Božeje we Hajndorfje. A zo by jeje czeřęcžowanjo tu cyle wopřęstalo, zamkny hnadownu křapalku. Poboźny lud pať njebę z tym wotrašęny, ale cžompachu na blizke sčtomny, z kotrychž do křapale widjo, maczeri Božej swoje modlitwy a sluby sčęlechu. A blizke sčtomny bęchu poľne taslicřkow, na kotrychž so ji za wuřyschane proštwy lud dźakowasche; poľne buchny sčtomny z kijemi nawęřchane, kotrež bęchu tu tajcy zawostajili, kiž bęchu tu na spodźiwne waschņjo wotřhromili. Knjez z Rōdern,

nad tajkej spjecziwosćej swojich poddanow hišće bóle rozhněwany, wozny te wjeleczješćene swjeczo maczerje Božeje z hnadowneje khapale a donjese je do swojoho krutoho hrodu na Fridlandže. A nětko knježi, Bohu skoržene, na swjatym a něhdy wjelestawnym měsće — žadławosć a zapusczenjo.

Lěpšće časy switaja Hajndorfej, hdyž po skónčanju 30lětneje wójny na město knježstwa z Rödern podjansa swójba Galasow, rodzenych z Korutanskeje do Fridlanda pschicžahny. Dofelž běchu so we spomnjenej dołhej wójnje wschě spisy a wopomnjecza, kiž so we hajndorffkej khapali wobkhowaše běchu, pať spalije, pať wot wojakow rozbrojije a roztorhaje, poruczi knježstwo we Fridlandže, zo bychu so swědkojo z Hajndorfa a bližšeje wokolnosće skazali, kiž bychu po dobrym swědomju a z pschisahu wscho wobkručili, sčtož je jim ze starych časow wo hnadownym měsće Hajndorfje znate. Tajkich swědkow bě sčtyri powołanych a woni na džen 12. meje 1655 pschestsycheni. Sich swědczenjo namaša so hacž na džensnišchi džen we fridlandskej knježej knihowni. Wschiticy sčtyrjo powjedaja, kať su wot wótcow a džědow powjedacž slyščeli, zo je te swjeczo pschěz kschidarja za 7 pienježkow we Žitawje kupjene, prjedy do lipy, potom pať do khapale stajene bylo, a zo je te na fridlandskim hrodže khowane swjeczo maczerje Božeje te same, kotrejž je knjez z Rödern z Hajndorfa rubit. Tež su woni swědkojo byli wschelafich džiwow, kiž su so za jich časy pschěd wjele druhimi swědkami na hnadownym měsće we khapalej staše. Tak powjeda zahrodniť F. Lindner z Hajndorfa, 90 lět stary, zo wě so derje dopomnicž, kať su 10 mil zezady Prahi sem do Hajndorfa cyle wofhromjemu zemjansku knjeni ze 6 schumlami pschiwjezli a ju na nošydlach na hnadowne město postajili. Wo wobstajnej a dowěrnej modlitwoje bě tuta na wschěch stawach lemjena knjeni cyle wuhojena, a hdyž běchu so nětotre dny minyle, kšodžesche sama bjeze wschěje podpjery z bližšeje korcžmy, we kotrejž bydlešče, po hórny do khapale. Druhi swědk, Jakub Semtner, knježi hajnt, powjeda, sčto je so za časy joho starschěju, prjedy hacž bě hnadowne město pschěz knjeza z Rödern zanknjene, stašo: zo su hólczeca z Čzech sem pschiwjebli, kiž bě wot naroda stepy a zo je tu widženjo zasy dóstať a zo je pschitomny lud, to widžo, so we čžěfkej rycži maczeri Božej podžakowať; zo je kowarški bliže Žholerca Božu martru lestromať, tohodla woněmit, potom pať so we Hajndorfje lubicž dať a ze schěscžimi towarščemi sem pschisčedšchi na zastupnu próstwu maczerje Božeje rycž zasy dóstať; zo je holca swoju njewinowatosć žhubila, to pať pschěd ludžimi přela a wobkručžala, zo je hišće knježna; stupiwšchi pať do hnadneje khapale, su ji plecžene wopusče z hlowny wotpadnyše a zo su tute hacž na joho časy we khapali so widžale. Podobnje powjedataj druhej swědkaj, sčto je so za jich časy spodžiwnoho stašo.

Hdyž bě wscho derje wuslědžene, wobzantny Franc Mathias z Galas, zo kšce po swojich mocach staru slawu Hajndorfa z nowa wubudžicž a pocžina tu kšsčtyr za Franciskanow twaricž, zo by tu za pobožnych pucžowarjow

stajnje pschiležnosć byla, swjate sakramenty a wotpusťki dóstacj; twarba kłóschtra bu we lécze 1698 dokonjana, tola wumrje we samym lécze Franc Mathias we Prahy a bu do hnadowneje kapale we Hajndorfje pothowany, aniž, zo by docpěl, za czimž žadašče, zo by tu tež hordoznu cyrkej na město móliczkeje stareje kapalki natwaricž mohł.

To dokonjecž, bě we Božej radže bohaborjaznej knjeni Emerancianje nad Fridlandom zachowane. Z nowa zatežě Hajndorf a czródny pobožnych pschiindžechu na 15 mil z wokolnosće. Tu směli so pomjenowana knjeni, widžo, zo rum za tajki nadobny wopyt pobrachuje a natwari wulku rjanu cyrkej, kotraž bě we lécze 1722 dokonjana. Fridlandscy poddanjo, slyšchicy, zo budže so tať wulka cyrkej twaricž, morkotachu roboczenja dla a něfotrezkuliž njelubozne słowo pschiindže z jich erta. Duž poruczi knjeni Emeranciana, zo ma so cyrkej bjeze wscheje roboty twaricž a zo ma kóždy džefaczeť wschědnje swoju mzdu sebi žadacž, prajo: sčtož na nej je, njeczetpi, zo by z města swjatoho Boža hnada a miłosć Božej maczerje pschez klecžo a morkot zahnata byla.

Njekedžbnosć bě wina, zo we lécze 1761 we kłóschtrje Boži woheń wudyrri a kłóschtr a rjanu cyrkej do hromady popjeła pschewobroczi. Khristian Filip z Galas wotruna nastatu škodu a natwari nowu cyrkej, kotraž bě hišće hordoznišča, haťo prjedawšča. Steji hač na džensnišči džěń a je po wufudže wschěch wopytarjow jena z najrjěšchich cyrkwojow we Czěchach.

Zaťofnje sylne wětry, kiž we zymnišchim czasu we tutych horach zachadžeja, drje su we zańdženyh lětach cyrkej z wonka wobschodžile a pscheje sebi kóždy, zo by něczějšče knježitwo nad Fridlandom, rjany pschiklad swojich pschědkhodnikow scžěhujó, swoju smělnu ruku woczinjó, ju z wonka porjedžilo a z nutřka wudebilo, ale — ale, wulcy knježa pjecža druhdy czežcy slyšcha. Kať wumofany bě Hajndorf, widži so z toho, zo dyrbjěšče so po natwarjenju noweje cyrkwoje konwent we kłóschtrje na 25 sobustawow pomyschicž, spowjednyh dla.

Džensa su tu jenož hišće sčtyrjo měšchnikowje. Farar je po fundaciji stajnje duchowny knjez z rjadu Franciskanow. Wofada sama ma na 6000 dušchi, dwě filialnej cyrkwi a schuli a hdyž we lětnym czasu procesionny pschikhadžeja, je husto došč dobra rada droha, kať ludži dowuspowjedacž, wofebje Czěchow. Njěspomnju podrobne na džiwny, kiž su so we staryh czasach staťe a we knihach tu zapisane, a kiž so hač na našče czasy wospjetuja.

Lubozna je to krajina, we kotrejž je sebi maczeť Boža thrón swojeje smělnosće wuzwolila, zo by hač na džensnišči džěń swojim cžescžowarjam hnady po dušchi a cžěle bohacže wudžělata: koť wokoť wobdata wot wysotich horow z wěcznje młodymi lěšami a schumjacymi rěkami, leži ji poswjećena cyrkej kať droha parla srjedž zelenoho wěncu. Podarmo potajim cyrkej njeno: mater formosa, t. j. „lubozna Maczeť“, nima.

Pucž ze Serbow do Hajndorfa njeje ani dalofi, ani wobczěžny, ani pschez

měru drohi. Za wšchě potreby je tu derje starane a widža ludžo, kaž we Krupcy rady, zo cuzy hošcjo pschińdu. Njeradžimy, zo so we korcymach pschenucjuje, njeměra dla, kiž tam husto dosečj po cyku nóc njewopschestawa.

Hajndorf ma štyri dny, na kotrejž tu wjele cuzych pschifhadža: njeđzelu po domapytanju Maczerje Božeje, na kotryž džen je cyrkej swjećena, jeje donjebešwacža a naroda, a porciunkula. Tola pschińdu tu wot swj. Pětra a Pawoła sem — 29. junija — kóždu njeđzelu procesiony ze wšchěch wokołnych krajimow. Sobotu popođnju w 5 je tu za nich nychpor a poskiczi so hnadowne swjećjo maczerje Božeje k hubicžkowanju.

Wotpuski, kiž so we cyrkwi dóstanu, su tesame, kaž we Rumburku a Krupcy.

Móžno, zo tu abo tam něchtó ze Serbow, kiž so rady we swěcže rozhladuje, so zmuži a swjate městno Hajndorf wopyta. Wěste je, zo kóždy, kiž tu pobudže a ze swojimaj woczomaj widži krasny blecžk čěškeje zemje, we kotrymž je macž Boža thrón swojeje mišoscje na wosebite wašchnjo sebi wuzwolika, kiž widži, kač je do tutoho wjeleswjatoho doła wšchohomóc a hordoznosčj Boža we widžomnej stwórbje tač rjec zaczišcžena, tež křwalbu maczerje Božeje hajndorffkeje do swojeje domizny ponješe. A toho so tež nadžiju, zo tón abo druhi ze Serbow, kiž my tola tač rady městna kralownje njebeš poswjecžene wopytamy, so we běhu tutoho lěča sem na pucž pušcžji; a tón njech wobohacženy z Božej hnadu a zahorjeny z luboscju k swojej njebeškej maczeri pod jeje mócnym zakitom so strowy do Ružich wróczi a njech swojim wješnym wukřwali našchim serbskim wótcam derje znatu macžer Božu we Hajndorfje. *)

njb.

*) Žědže so najkřmanjšo sobotu dopođnja po 10 hodž. z Budyšcina na Žholerc, wottudny potom pšěz čěšći Fridland hač do wjy Rašpenaw, z wotfel so za hodžinu po rjanym dole derje hač do Hajndorfa dónđe; tu pschińdžsch popođnju. Njeđzelu po wulkich temjchach wróczišch so z Rašpenawa popođnju na Žholerc domoj.

3 Ružicy a Sakskeje.

z Budyšcina. Zańdženu sobotu bu w tachantškim konfistoriju wysofodostojny knjez kanonikus kapitulár fantor Jakub Kucžanč za seniora powyšcheny.

— Wóndy pschińdže sem powjescž, zo je 21. julija w Loschwizju zemrjel k. Dr. z Weber, direktor statnoho archiva w Dreždžanach, kiž mějesche sinekurne město lutherstoho domprobsta pschi našchim tachantšwoje. Kač je znate, wobšadža so te město po zakonju z jenyym knjezom mišchjanskoho něč lutherstoho kapitla. Njeboh k. z Weber běšche pilny šakfi historik (šawiznar) a dožho-lětny wudawač časopisa „Sächsisches Archiv“.

— Zańdženu njeđzelu bu kužiška industrialna a rjemješnikška wustajeńca we zahrodže tudomneje měšchčanskeje piwańnje w pschitomnosčji wysofich knježich a zastojnikow z někotrymi rycžemi a špěwami wotewrjena. Wona budže hač do kónca augusta tracž a je tež našch kral Albert šlubič, ju wopytač.

Snadž pschichodnje něščto wjacj wo njej napischemy. Poslednja tajka wustajeńca běšče tudy w lécze 1859 a bě tohodla hižo dawno žadosć za druhej.

— Serbam, kotrymž je f. Dr. Jan Pětr Šordan z Čžěšćec znaty, wozjemjamy, zo je wón nětko wudawaistwo a redaktorstwo čžesčjenoho časopisa „Reform“ wot f. Franca Šufelki pschepodate dóstał.

Ž Baczonja. Za našcn cyrkej bu z nowa 105 fórow kamjeni pschiwjezenych, a to 44 wot Baczonšćich. Ž druhich bě 11 wot f. Jurija Pjeha ze Bžjic; přěnju pschiwjeze wón z młnicžanskeje skały sobu, a bě tušamu joho pohoncž Jakub Mjehela z Kutowa zapłacžik. Dale scžimichu: f. Handrij Šchołta z Šastowa 10 fórow, f. Mikławš Kolbel z Čžornec 30 a f. Jakub Kencž z Čžornec 10. Wotkładowanjo su Baczonšcy wobstarali. Skónčnje pschistajam, zo je w našcej skale hišćeje wjele kamjeni našamanych. M. Šchewcžik.

Ž Marijnoho Pola. Na dnju swjateje Madleny bu w našchim kłóšćtrje a w našcej cyrkwi žloty jubilej profeseša (wotpołożenja kłóšćtršćich slubow) naščeje hnadneje kujeńje abtissy Gabriele Maršchnerec a naščeje knježny priorci Paule Měter z Kutowa jara swjatocžnje swjećeny. We wschitkim so pokazowasche a wobswědcžowasche, zo stej wobě knježnje jubilarcy daloko a ščěroko čžesčžowanej, kaž sebi to počnje zaskužišćej. Tež tajcy, kiž hewal z kłóšćtrom w žanym zwjazku njejsu, zwjeselichu so sobu, zo je Wóh zašy dvěmaj knježnomaj, kotrež stej we młodocžej z lubosčeje f swojomu zbóžnikkej swět wopuschčžikoj a joho, tamnomu młodžencej w swjatym scženju datu radu dospołnje scžehowalaj, tajki rjany jubilejski džen docžacaj dał. Ž časami su drje w kłóšćtrje jubilarci, ale zo byšćej runje wobě pschědstajenej abo najwyschšcej tónle jubilej swjećikoj, to je tola jara z rědka. Poslednja abtissa jubilarca bě tudy Šcholastika (Margaretha ščěžena) Wafžic z Přěčžec, tehdom do Khróscžic so džeržacych, kotraž měješče jubilej na f. Michala 1761. (Wona narodži so 27. januara 1694 a scžini hižo 1711 w swojim 18. lécze, kaž bě tehdom dowolene, swój profeseš; abtissa pak bě wot 31. januara 1754 hacž do 24. meje 1764.) Duž so kłóšćtr sam na tónle swjedžen jara pschihotowasche a joho radosč džěšesche z nim nic jeno krejne pschecželstwo a dobre znajomstwo, ale tež wjele druhich hoščej ze Šakšceje, Bruskeje a z bližščeje Čžěšćej; ž duchownstwa běchu tam zastupjerjo wschitkich farow we wokolnosčej, potom z Budyščina, z Kulowa, Friedlanda, Wiese, Noweje Gale, Dššeka atd. Cyrkwinšta swjatocžnosč započža so rano w pjecžich. Wobnowjenjo kłóšćtršćich slubow sta so na kšórje. Božu mšchu měješče f. probšt Niward z assistencu dweju kłóšćtršćej duchowneju. W pschitownosčej wschěch knježnow čžitajšćej jubilarcy, ze zelenym wěncžkom wupyščenej, po f. scženju, kaž je postajene, a po wuspěwanju kšěrłuscha Veni Sancte Spiritus formulu knježnjacych slubow, po čžimž psalm, něotre modlitwy a Te Deum scžěhuje. W džewjećich běšče swjatocžna džakowna Boža mšcha, kotruž f. kanonikus kantor Kucžan f assistencu wjele duchownych džeržesche. Po kemschach pschinjesechu so zbóžopschecžja ze wschěch stronow, najprjedy wot tych, kiž běchu hižo na pschěd-

dnju pschischi a potom wot tych, kiž hagle dopokrdnja pschihadžachu. Ze swětneje strony pschejejsche zbožo w mjenje krajiskoho hejtmanstwa ł. tajny knježerski radžiczer Edelmann z Budyhichina, swójba kłóschtrfkocho bohota ł. z Polenz nad Kummwaldom, ł. Dr. Pfeiffer nad Burkersdorffom, někotre zemjanste knjenje z wokolnosće, ł. měščežanosta Kretschmer z Wostrowca a wjele druhich. Mjez zbožopschejacymi listami namata so jedyn wot saskoho Albertvereina, wot Zeje Majestofsche kralowny Karole hako pschedsychki podpisaný atd. Někotre wopomnjeniske dary zaslužu tež, zo je mjenujemy, tak rjany wobraz Holbeinoweje Madonny wot kralowny Karole, krasna Boža martra wot duchownych kłóschtrfjeje kollatury, časnik wot wyschschich zastojnikow. Pschipołdnju běšče hosćina za něhdže 60 pscheproschennyh hosći. W mjenje tych samych wunjese ł. probst hlownu skawu na hnadnu knjeni abtissu a sobu na jubilarfku towarščku, kotrejž wězo pschitomnej njeběšchtej, a ł. tajny radžiczer Edelmann potom na ł. probsta a na kłóschtr. Tež skužowništvo a čzelež swjeczejsche jubilejski džej swojeje knjenje. Psched wjeczorom pschinjesechu wuczerjo wokolnosće a wosebje z patronata hnadnej knjeni wjeczorne zastanicžko (serenadu); poľny mužski khór pschiležnostny spěw a němski psalm rjenje wuwjedže. Tak skónczi so tónle rjany swjedžeń. Bóh pať poblěškej wobemaj jubilarfomaj hiščeže doľho spodobny wjeczor žiwjenja, hacž so jimaj z Božej hnadu dopjelni, sčtož so jimaj pschi zastupjenju do kłóschtrfkich knježnow spěwawsche: Veni sponsa Christi etc., t. j. Bój nje-wjesta Khrystusowa a wzmi krónu, kotruž je tebi Knjez pschihotował do wěcznosće!

M. H.

Ž Dreždžan. Sobustawy serbskeje „Sednoty“ scžinichu 13. julija dalschi wulět do sakskeje Schwajcarfkeje; někotři jědžechu z přenim a druzi z druhim rarischim czahom do stacije Běšcha. Wo pschewjezenju do Wehlena džechu po ottowaldskej dolinje na nahlu skaľu, kotraž so „Wastei“ mjenuje. Tam je krasny wuhlad a wosobna restauracija, kotruž druhdy wjacj stow ludži za džej wopytuje. Sdyž běchu našchi Serbja so khwilu tam wobhladowali, chcychu wokoło na poł jědnacich dale hieč. Sedyn jich towaršč, ł. Jakub Narczič, skužownik pola knjenje Manfowskeje w Dreždžanach, přjedy pola njeboh hrabje Stolberga we Worflecach, rodženy z Dobroschic, pohladowawsche hiščeže jónfróčj pschez perspektiv na krasnu wokolnosć (na Bärenstein); tu počza so pěškowa zemja, wot pschedshadžacych deschczow spirjewa, pod nohomaj suwacz, a tón wobohi zapšchimny drje hiščeže halžki jenoho kerka, ale tón so jomu wutorže a wón pany wokoło poľdra sta lohczi hľubočo dele, wot kerfow na skale wšchelafo we woblicžu wobodreny. Kaž pschez džiw bē joho žiwjenjo hiščeže zdjeržawe, ale krótko po tymle žalofnym padže wón pomjatt žhubi, zo njewjedžesche, sčto bē so stało. Sčtyrjo sobustawy „Sednoty“ a někotři z hory pschihwatacy pomocnicy joho zběhacz a wotnjescž pomhachu, a jedyn lékař z Barlina joho wobhlada a najtrebnishe poruczi. Sobustawy dowjezechu ł. Narczika potom na čołnje do městacžka Wehlena, hdžež bu na jich khósty do tannisheje hójeńne pschiwzaty. Tu

joho hiščeže jedyn lékar z Dřeždžan, kiž bē tež tam wulēt scziniť, wobhlada, a z Božej pomocu wustrowi so f. Marcziť za dobry tndžen. Dwē njeđzeli po straschnym padže bē wón z něfotrymi towaršchemi w redakciji dřeždžanskich „Nachrichten“, zo by něfotre njewěrne powjedanja a wopacžne sudženja wo tej wěcy porjedzić dať. Redaktor tu deputaciju psheczelnje pschija a porjedži w swojich nowinach, sčtož bē trjeba. Wosebje bu tež wobšwědcžene, zo f. Marcziť njeje snadž zwažniwje pschedaloto do přědka stupat a zo na tym měsčže žane zaschlahi byle njejsu. Tesame su tam hagle po tymle njezbožu pschicžinjene. My so z „Sednotu“ sobu wutrobnje wjeselimy, zo je pschi wschēm njezbožu tajke Bože zakitanjo bylo, a pschejemy f. Marcziťej wobtrucženjo joho strowoty. *M. H.*

Ze wschoho swěta.

Řemška. Sedyn z najbóle čšescžowaných prusskich biskopow, Dr. Konrad Martin z Paderborna zemrje 16. julija we wuhnanstwe na hrodže Guibert w Belgiskej, 67 lét stary. Biskop bē wot januara 1856; dofelž so prusskim mejskim zakonjam njepodcžisny, bu wotšadženy a na twjerdžiznu Wesel wotšudženy, zwotkelž potom do wukraja čžekny. Rnježerstwo pak nětko dowoli, zo bu joho cžeko do Paderborna pschewjezene, hdžez bu z wulkej čžescžu pohrjebane.

Wajerska. Po starodawnym dobrym waschnju bē tež létša w Würzburgu pschěz cžty mēšac julij tať mjenowane wěcžne čžescžowanjo Najšwjećišchoho Sakramenta. Na swjatocho Pětra a Pawola wječzor zwony na wschěch schěšnacžich cyrkwjach tule rjanu pobožnosč pschipopwjedowachu. Wona so nazajtra w biskopowej cyrkwi započža, bu po rjadu we wschěch druhich cyrkwjach dale wjedžena, a na posledku zas w biskopowej cyrkwi skóncžena. Róždy džen rano wot sčtyrjoch hacž do wšymich wječzor bē Bože Čžeko wustajene, we wschěch cyrkwjach wobdate wot wulkeje mnohosčje swěczkow, žiwých rózicžkow a zelenyh rostlinow. A nic jene wofomitnjenje njezanđže, w kotrymž by cyrkej průzdna byla; ně, džekawy a swjaty džen wot skóncžka skhadženja hacž do cžmy bē tale žjawna a žhromadna pobožnosč jara derje wopytana. Bóh sam wě, wjele je so tón cžas w Würzburgu wuspěwalo f čžescži najwjetšchoho pótajnstwa katholickeje cyrkwie. Horliwa wěra starych Frankow, kiž w zańdženym létstotku tule pobožnosč založichu, je hiščeže w jich potomnikach žiwa a njepostabjena, a Bóh daj, zo by tež pschichodnje dale rjeńšche pčody nješla za cžas a wěcžnosč! *J. K.*

Dary a dań za cyrkej w Barčonju.

Nawbaty kapital a dotal nahromadžena dań wučžinjescžtaj: 39,504 mark 62 p.
 f čžescži Božej a f spomoženju dušchow je dale woprowal: f. S. S. 40 m.
 Šromadže: 39,544 mark 62 p.

Dary za chřkwičku w Šajnicach.

Njemjenowana ze Židowa 3 m., z Bronja 3 m., namatane z Njebjelcžic 1,65 m., N. N. ze S. P. 5 m. — Šromadže: 1361 mark 11 p.

Čžičež Smolerjec knižicžiscžetnje w macžicžnym domje w Dubyščinje.

Katholiski Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihaŕni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschijnje.

Redaktor: **Michał Bóla.**

Číslo 16.

16. augusta 1879.

Lětnik 17.

Macž kedźbuj na swoje dźěczi!*)

„Luzernski baczon“ je drje stara stawizna, ale hišćeje pschecy wopomnjecža hódna. Boži woheń wudyril w křěži, na kotrejž mějese baczon ze swojimi młodymi hnězdo. Hacžrunje tołsty kur duschesche, hacžrunje swětke płomjo hižo z tšědi sapašche a hnězdo spalicž hrožeseche, baczon so njedašche zahrnacž, ale lětašche tšichnivy sem a tam, zlecža do płomjenjow a kura, kaž by je z machotanjom wuhafnyč chcył, potom znjese so zas wysoke a lětašche do koleša nad hnězdom, hacž so naposledku kaž zadwěluje na hnězdo dele pušcžy a swojej kšhidle wu-pschestrje, zo by, hdyž dha hinał byčž njesnjedžeseche, z młodymi we wóhnju wumrjek. Mjetachu z kamjenjemi na njoho, baczon wošta z młodymi w sapacnych płomjenjach sedžo. Duž dha wza jedyn pachož, ze sobuželnosću hnuty, sebi wutrobu a lězeseche po rěblu sriedža pschez woheń hacž k hnězdu a wumožy pod pochwalenjom zhromadzenoho ludu bacžona z młodymi ze wschoho stracha.

Swět je wulki dom, kiž so nětko na wschěch rózkach pali; joho wobydlerjam, wosebje dźěcžom, hrozy strach, w tymle wóhnju zahinyčž. Ze to dźiwil woheń bjezbóžnosće, kotryž je nětko wschudžom wudyril a wysche dźěcži so pali — w njewěrnych wucžbach napschecžo Bohu a cyrkwi —, kotryž na wschěch stronach a koło wo koło dźěcži so pali — w schpatnych pocžinkach, zlych pschikadach a pohorsčkach —, kotryž nutška w dźěcžoch so pali — we zlej požadliwosćy, w pschinarodženej nakhilnosćy k hrěškej —, kotryž niže dźěcži so pali — w heli. Toho dla njesnje so kšchecžanska macž wot bacžona zahañbicž dacž, ně, jeje

*) Pschirunaj: „Die Mutter in ihrem Berufe. Von Philipp Hammer, Doktor der Theologie. Paderborn.“

maczerne powołanjo jej wufazuje, zo by we tymle wulkim wóhnju na swoje džěczi swěru kedźbowala, je zakitowala, a hdy by so stacž dyrbjało, tež ze strachom swojoho žiwjenja je z njoho wutorhnyła — wutorhnyła z wóhinja bjezžbóžnoścje, kotraž so we wěrje a poczinkach ze wšćech stronow na nje dobywa, wutorhnyła z wóhinja złoho pschikada u zawjedženja, wutorhnyła, kaž wjele zamóže, z wóhinja zlych nakhilnosćow, kotrejž so mócnje w jich wutrobach žehla, wutorhnyła z wěcznoho wóhinja hele, do kotrohož hrěščne žiwjenje džěczi storka. Džiwajo na tónle wulki woheń, kotryž kšchesczanfke džěczi w naschich dnach wobdawa, so kóžda macž z lohka dohlada, zo by so czežcy napscheczo swojomu powołanju pschehrěšćifa, hdy by zakombžifa, nětko na swoje džěczi ze wšćej swěru kedźbowacž. Toho dla njech je z tym kóžda macž k dopjelnjenju swojeje winowatoścje hacž na najnutrnišcho napominana.

Me cžohodla dha dyrbi macž tač swěrnje na swoje džěczi kedźbowacž? — W kšchesczanfkej starodawnośczi bě waschnjo, zo kmočr mytkej, wosebje wotrofczenomu, běku draftu da, kotruž so pschi kšcheczeńcy zwobleka, kiž je tohodla kšchestnicžka mjenowana. Wo swjatej kšcheczeńcy wza kmočr kšchestnicžku k sebi abo mytk ju sam khowašče, zo by z nej na smjertnym kožu woblecženy a do rowa pokhowany był. Dale běła drafta dyrbjała pač mytkej znamjo pschewulkeje dobroty byčž, kotraž je so dušchi dóstała, mjenujcy hnadu swjateje kšcheczeńcy, z kotrejž je so stač džěczo Wože a herba njebjeskocho kralestwa, a njewinowatoścje, kotrejž dla wosebite Wože spodobanjo na nim wotpocžuje. Dale běła drafta dyrbjesche jomu stajne napominanjo byčž, hnadu swj. kšcheczeńcy a njewinowatoścje sebi swjatu a njezranjenu wobkhowacž, zo by z nej wudebjeny něhdy pschipschecženy był ke kwapnej hoščzinje bóžkocho jehnjecža. Pschetož to praji mješćnik, hdyž w mjenje cyrkwoje kšchestnicžku podawa: „Wzmi tule běku draftu k wopomnjecžu dóstajteje cžistoty, pschinjes ju njewoblakowanu k sudnomu stočej naschoho knjeza Žězusa Rchrystusa, zo by, hdyž tón knjez pschiidže cze pscheproschycž ke kwapnej hoščzinje, jomu mohł napscheczo hieč a dóstacž wěczne žiwjenje.“ Z toho potajkim kóžda kšchesczanfka macž spóznaje, sčto ma na swojich džěcžoch zakitacž a wobarnowacž: h n a d u swj. kšcheczeńcy a njewinowatoścje, kotraž džěczi Bohu wosebje lube a spodobne cžini. Žbóžna kóžda macž, kotraž je ze swojim kedźbowanjom hnadu swjateje kšcheczeńcy a přenjeje njewinowatoścje swojich džěczi tač swěrnje wobkhowacž pomhała, zo móže běła kšchestnicžka jim tež smjertny kitel byčž, zo njeje potajkim ženje žadny smjertny hrěch jich dušchn womazač! — Dale njewinowatošč swj. kšcheczeńcy ma pač na swěcže wjele hroznych njepšchecželow, kiž na to kafažu, kač bychu ju hižo džěscžu a hišće bóle młodžencej a knježnje rubili.

Zo by tele drohe njebjeske kubko džěscžu zdžeržane byšo, na to dyrbi kóžda macž kedźbowacž, to dyrbi jeje přenja winowatošč byčž.

Nětko pač je wšcho tač zaslepjene a tajfi duch knježi we swěcže, zo hnada swj. kšcheczeńcy a njewinowatoścje tež pola mnohich starščich ničžo njepkačži, a wjele macžerjom z chła wjac njewjedža, sčto na swojich džěcžoch wobarnowacž

maju. „S, pscheczo tak rozhněwany? sčto je so Wam stało?“ — „Tu je mi mój susob wschě hałžki wobtsihał, kotrež jenož mało pschěz pót do jeho zahrody wisachu, tón njebolak!“ — „To njebě prawje wot njoho; duž móžu sebi Wasch hněw myslić. Za pač měnjach, zo so na sudnistoho pisarja tak hněwacze, kiž bě wóndano we Waschim domje, a to by so sferje pschihodžalo.“ — „Na sudnistoho pisarja? tón dže mi nicžo zło czynił njeje.“ — „Ale kač njepschistojne rycze je w pschitomnosći Waschich holcow wjedł! Wy dže toho cziłowjeła znajecze. Kač dha móžeschcze k tomu mjelcžec?“ — „O ja Was proschu, koho budža tajke molicžkoscze staracz, a sčto chcył na tak luboho hjesadnika so hněwacz?“ — Talc mała ze žiwjenja wubrana rozrycz zjawnje a jasnje pokazuje, sčto je nowotnym kšesczanam do najswjecjšich kubkow dusche a sčto woni za mólicžkoscze maja. Tohodla njemóže so w našchich dnach dospěz husto a ze wschěj swěru kšesczanskim maczerjam ryczech wo płaciznje dusche a wo dostojnosći džěczi, kotrež pschěz hnadu swj. kšeczenych njewinwatoscz psched Bohom a jeho swjatymi wobsedža.

Swj. Hieronymus powjeda tónle podawł. Žónska, z mjenom Protestata, mějesche pschi sebi mlode, kčžjace, njewinowate džěczo, swoju czetku Eustochiju. Protestata pač bě swětnje zamyslena a tohodla pospochi tu holcu k tomu namoždowasche, zo by rjanu draštu nosyła a so widžecz dała, a z tym so druhim lubila. Wo wuczbje katholickeje cyrkwyje pač ma kóžde džěczo swojoho jandžela pěstona, kiž na džěczo a na wschěch, kiž z nim wobkhadžuja, kězbuje a wo to so stara, zo by jomu doměrjene džěczo zamjedžene njebyło. Duž dha so jandžel pěston Protestacze wo snje wozjewi a z krutosczu na nju zarycza: „Duscha twojeje czetki kšuscha Bohu a to po tvojim prawje: po jeje stworjenju, wumóženju a swjatosczenju. Ty pač so zwažich ze swojimi próžnymi zamyskami ju swětej pschepodacz a z tym tšifrócz swjatocho Boha wo jeho tšoje prawo na nju pschinjescz a tele njewinowate džěczo wěczně njezbožowne scžinicž. Słysch dha, sčto mam czi na porucžnoscz Božu, pola kotrohož sym na tebe skoržil, pschipowjedžecz: twojej rucy matej zesthnyecz, zo by z tohole khostanja spóznala, kač zło to je, sčtož sy czynila, a za pjecz měšacom wumrjesch.“ — A tónle sud Boži so na Protestacze dopjelni.

Džensnišchi dženi pač wjele maczerjam na nicžim tak wjele ležane njeje, hacž runje na tym, cžohož dla Bóh Protestatu tak jara khostasche, mjenujcy zo bychu swoje džěczi za swět woczahnyli a je z jeho lohčimi pocžimkami a zahubjacyimi zasadami zahe znate scžinili; pschi tym je někotrežškuli maczeri hrozny strach, jeje džěczi mohle pschěz měru pobožne a bohabožne bycz, a potom nicžo njeplaczech w swěcze. Zo je jim Bóh nješmjertne dusche jich džěczi domerik a pschepodał, zo bychu je za njebjesa woczahnyli, a zo budža so wo tym něhdy zamolwjeć dyrbcječ, to tajke maczerje mało stara. Někotražškuli macž dha sebi na swojich džěczech zasluži, zo jich jandžele pěstony jedyn po druhim k njej pschistupi a jej runje tak hórscy a kručze porokuje, kaž Protestacze, a jej Bože khostanjo

pschipowjedža, a nětotražkuli měła wschu winu so bojecz, zo jej rucy zesthnu, z kotrymajž je swojim džěczom próznu a pschynuwu draštu pschihotowała, a zo po pjeczych měsacach k schtrasje za njeschesczjanske woczehnjenje swojich džěczy wumrje! Toho pak móže sebi kóžda macz wěsta bycz, zo sej Bóh tón Knjež swoje prawo, kotrež ma na džěczy a na jich kschesczjanske woczehnjeno, bjez khostanja wzacz njeda. Kschesczjanska macz dyrbi swoje džěczy za Bóha a njebjesa woczahnjecz. Bóh swěru na to hlada, zo by tule winowatoscz dopjelniča. Tamne potajkim, kotrež swoje džěczy za swět, hrěch a skónčnje za helu woczahnu, móža sebi wěste bycz, zo budža so pschod Bohom zamolwjecz dyrbjecz, njech wón jim tež jandžela přestona widžomnje prjedy do domu njepóskaf je warnowacz.

3 Ružicy a Sakskeje.

3 **Wudyschina.** Ružiska industrialna a rjemjeskniška wustajenča w zahrodže tudomneje měsčezjanskeje pivačnje je pschecy derje wopytowana a to sebi tež ze wschěm prawom zasluži. Serbstwo je tam hódnje zastupjene a to ze strony Smolerjec knihiczišcžečnje ze schtyrimi nowinami a časopisami (to su: Serbske Nowiny, Ružičan, Katholski Posol a Lipa Serbska) a ze 24 serbskimi, wot njeje w poslednich schtyrjoch lětach czíšcžezanyimi knihami. Monsec knihiczišcžečnja je mjez druhim tež wschelake serbske, wot njeje czíšcžezane knihi wustajiča, kaž tež „Časopis towarstwa Maczicy Serbskeje.“ Smolerjec knihiczišcžečnja je tež tójšcho diplomow a wotivnych taslow, wot njeje czíšcžezanych, wupožičila a dale rjenje czíšcžezane a krasnje zwjazane zbožopscheczjo, kotrež je loni serbska deputacija kralej Albertej a kralowje Karoli k Seju 25lětnomu mandželstomu jubileju w mjenje sakskich Serbow pschepodača. Z cyla je tam zajimawoho a rozmucžacocho tak wjele widžecz, zo kóždomu z dobrym swědomjom radžicz móžemy, njech tola tych 50 pjenježtow, kotrež ma hafo zastupny pjenjež zaplaczicz, na tule wustajenču waži.

— Wjedro je hišcže stajnje hubjene a ludžo so boja, zo nam žně skazy. Žitowa pkacžizna pocžina wschudže horje lězcz a to hižo tohodla, dokelž su žně lětša wjele pozdžišcho, dylži druge lěta.

— W poslednim času běchu po serbskej Ružicy Bože wo henje pak založene, pak z Božim njewjedrom zawinjene. Tak we Zuberniczych, hdžez so kólnja wotpali, w kotrež so brunica suscheschje, a pozdžišcho, 6. augusta, spalichu so wschě twarjenja kšěžnika Polenka, žiwnosčerja Lorenca a korcžmarja Grewy; w Dubrawcy, hdžez so w noč k 22. julijej Ducžmanec korcžma z bróžnju a hródbu wotpali; w Wudyschinje, hdžez so 4. augusta na kubi režnika Künghela něotre walcžki stomy a syna zapalichu; 4. augusta w Kafecach, hdžez strašchny wohen wschitke twarjenja wosomnacžich kšěžnikow a zahrodnikow ze wschěj domjacej a ratarškej nadobu atd. pózra. Tónsamón džěn so tež w Němskich Bazlicach twarjenja žiwnosčerjow Lesche a Janascha do czista wotpalichu. Dale dyri bljšf

31. julija w Šelcy do bróznje tamnoho ryczerkubka a ju do cžista spali a 5. augusta w Džiwoežicach do domskich žiwnosčzerja Šakuba Leschawy a je do prócha a popjela pschewobroczi.

Ž Radworja. Na jentym tudomnym farskim polu je z jenoho ržanoho zorna 40 dołhich stwjelcow narostko, kotrejž maja z wjetscha wschitke jara radne kšohy. Tón cyly pjenk je we wudawarni „Serb. Rowin“ widžecž.

Ž Suski. Majoratški knjez hrabja Karl Schall-Niaucour je k dopomnjenju na swoju wloni w njeźdelach zemrjetu njeboh mandželsku Herminu rodž. z Palm fundaciju „Herminenstiftung“ z 20,000 markami zažožil. Dań doštwajaja nětk potřebe njeźdelnicže abo dostojni khubži, kiž su 65. lěto docpěli.

Ž Šhrósczi. (Ze S. N.) Tu khwilu tudy pilnje nowu faru twarja a zda so, zo budže twar rjenje wuwjedženy. Šchtož so dołho pschihotuje, dyrbi tež hycž derje dokonjane. Tři lěta hižo je so wo nowotwarjenju fary rycžako a lětsa nalěto hafle bu započzate. Traž budže našchim cžitarjam zajimawe nazhonicž, cžoho dla bu našcha wofada nuzowana, nowu faru twaricž. Pohrjebnišcžo, tu wočoło cyrkwyje ležace, běšche pschejara małe, tak zo dyrbjachu so rowy prjedy zašo trjebacž, hacž to zakon dowoła, a wysche toho bě wschak row na rowje. To zhoni tež kamjeńcžanski wokrjesny lěkar Dr. Reinhardt a bórzy běšche tu wufaz, zo ma so nowe pohrjebnišcžo z wonka wsy zažožicž. Na wschelate próstwy a namjety wofady budyske krajiske hejtmansstwo sfóncžnje dowoła, zo suě stare pohrjebnišcžo wočoło cyrkwyje wostacž, je-li so dosč powjetschi a so woda, tam namafaca, wotwjedže. Radšcho, hacž nětk wofada stare pohrjebnišcžo pušcžzi a dokelž džě bčhu farske twarjenja sforo jara schpatne a dodžeržane, bu nowotwarba fary wobzantknjena, kotraž budže drje wofadu na 65 tysac (65,000) hriwnow abo 21,666 $\frac{1}{3}$ toler kšohčtwacž. Pjenjezy požcži sebi wofada z budyskeje krajnostawoskeje nalutowańnje, kiž so w bčhu 38 lět nazad zaplacaža. Konkurentow wo twar běšche 11, mjez nimi tež dwaj z Dreždžan, twar samón bu pať mišctrej Pawlikej z Čzasec doměrjeny. Pohrjebnišcžo budže nětko wo fórc ležomnosčje powjetschene a změje krasny napohlad, tež njebudža so cžěla, kaž so to prjedy hufto sta, na mokrych blakach hrjebacž. — Twarba, wobstajaca w šchtyrjoch twarjenjach, budže k lětu nazymu dokonjana. — Pschi tymle wulkim nadawku hrožesche pať khwilu tež hišcžje tudomnej schulскеj gmejnje wulke njewjedro. Wucžerńja tudy, do cyła masiwne twarjenjo, wschelakich winow dla spodobanjo kamjeństoho k. wokrjesnoho schulskoho inspektarja wjacj njenamafa. Tu pať so schulska gmejna na ministerstwo wobroczi, zo chcyło to dacž pschehladač, hacž je tola nowotwarjenjo schule wo prawdže nuzne a hacž je wotpohladanjo ministerstwa, tam nowe schule twaricž porucžecž, hdžjež njeje trjeba. Duž ministerstwo dweju knjezow pošla, mjenujcy k. tajnoho schulskoho radžicžela Koflu a k. ze Seidewiy, kotraž wuznašctaj, zo je dotalna schula cyłe došahaca a zo by nowotwar nje-nuzny był. A tak dyrbjesche so k. wokrjesny schulski inspektar spokojeć a wofada bě tež jara spokojena. — Njedawno tudy peticiju na Soho kralowsku Majestoscž

č podpisowanju woško nosčachu, w kotrejž so wo to prošesche, zo by so dróha wot Bjic do Biskopic twarifa. Wona je wjele podpisow dóstała.

Ze Ščerašowa. Tudomny měščan, tež po Serbach znaty krcyč wěžow, f. Fr. Tammer, je swoje nadobne zmyšlenjo hač na najrjeišcho dopokazał. Wón je swoje wobsedženstwo, rumnu k hěžu ze zahrodu, za mały wumjeńt našchomu f. kapłanej Abdolfej Brendlerej pschewostajil, zo by je č dobromu a pobožnomu wotpohladej nałožił. Darowacy list je wot 15. julija tohole lěta. Rnjež kaplan, džiwojo na wulku nuzu, kotraž w tu khwilu jow knježi, je nětko něšto starych hubjonych ludži do tuteje k hěže pschirwzał a da jich wot někotrych žónskich dobroczinje wobhladač. Wóh tón Rnjež, kiž čłowjekow wutrobny kaž rěčki wodow wodži, chcył tónle dobry skutk žohnowacž a hiščeje druhich dobroczerjom zbudžicž, zo by prawje wjele khudych ludži w swojich starych dnach spodobny wuczeł namakało!

B.

Ž Dreždjan. Njedawno wumrje schědžiny bohót klóschtra Marineje Šwězdy, Kurt ž Bosern, knjež nad Połčnicu. Wón běšče swěrný radžiczeł krala Bjedricha Augusta, ž kotrymž w lěče 1849 na twjerdžiznu Rönigstein čekny, swěrný pscheczel krala Jana, a tohodla wobsedžesche tež dowěru a lubosč něčejšchoho krala Alberta. Njebocžicži bě mnohim pschěž to znaty, zo lěta dołho jenat zelene sukny nosčesche. Na tym bě wina, zo bě junu, hdyž bě mjež kužiškimi tkalcami wulka nuzža, sebi khětro wjele zelenoho płatu skazał, a ž tym tyčle tkalcow podpjerał. Wot tohole płatu dha nic jenož šlužobniki, ale tež wón sam swoje zelene sukny nosčesche. Žoho wačnjno, rano do jědnacžich njestawacž, pohnu něhdy pschedsydu přenjeje komory, knježa ze Schönsels, hdyž č wobzamknjenju domu jednoho hłosa pobrachowasche a runje jědnacže bijesche, sobustawam pschirwoacž: „Budžče hiščeje khwilku scžěrpni, moji knježa, bóržy pschiridže knjež ž Bosern!“

Ze wšchoho swěta.

Rěmska. Poměry mjež Ruskej a Rěmskej su hiščeje pschecy napjate. Přjedy njeminy so lěto, zo wobaj k hěžoraj w hromadu pobuschtaj, lětsa pak so k hěžor Alexander Rěmskej swěru wuhiba. Tak njebě tež pschijěl č swjedženju žfotoho kwaša, hačrunje bě wocžakowany, tak wotstupi tež wot swojoho kóždolětnoho pučžowanja do někotrych němskich kupjelow, zo njetrjebał tola do Barlina zawitacž. Na počatku oktobra wotdžerži k hěžor Wylem w Kralowcu (Rönigsbergu) wulku pschěhladku wójška a mějesche so za to, zo so w tymle měščje — ruskim mjezam blizkim — wobaj k hěžoraj zeńdžetaj. Nětko pak so wozjewujuje, zo je k hěžor Alexander čisče wotmyšlenjo pušččzil, zo by w Kralowcu k hěžora Wylema powitał, abo ž druhimi słowami, wón njecha dopjelnicž pscheproschenjo barlinskoho dwora. Pschicžiny napjatosče su znate. Že to pschede wšchěm Bismarkowa hospodaršfa politika, kotraž so wosebje pschecžinjo Rušowkej wobrocži. Žospodaršfa wójna njemóže pak so znjesč ž pschecželskimi poměrami.

— Głżo w poslednim cżisłe bęchmy wo smjerczi paderbornstoho biskopa Konrada Martina pisali. Biskop Konrad bęsche druhi „zesadżeny“ biskop w Bruskej. „Zesadżeni“ buch: arcybiskop poznański 15. hapyryla 1874, biskop paderbornski 5. januara 1875, wjetczbiskop wrótsławski 6. oktobra 1875, biskop münsterfski 8. męrcu 1876, arcybiskop kölnjanski 28. junija 1876, swjeczacy biskop poznański 14. hapyryla 1877, biskop limburgski 13. junija 1877. Kralowski sudny dwór za cyrkwinfske należnosće, kiż bę tychle biskopow zesadżił, wobsteji z 11 sobustawow; wón so přeni krócz 3. septembra 1873 zeńdże, a wot přenjoho „zesadżenja“ sřhadżowasche kóžde lęto dwójcy. Wot tych sřchęcz kńeżacych biskopow bu pjecz w lętach 1874 hacż 1876 „zesadżenych“, potajkim w cżasu, z kotrohoż słowa nacionalnych liberalow pořhadża, zo je jim radosę w kulturnym wojowanju žiwym bęcz. Gako tónle sud też sřchędżiwoho biskopa limburgstoho za „zesadżenoho“ wupraji, nastu praschenjo: „Sřtó budże tón dalšci?“ Dalšci bu drje pomęnjeni ale nic sřazany, a tať limburgski biskop posledni „zesadżeny“ wosta. „Zesadżeni“ njebuchu: biskop fuldaski, trierski, ermelandski, kulmski, osnabrückski a hildesheimski. Biskop fuldaski wumrje runje w cżasu zawjedženja „kralowskoho sudnoho dwora za cyrkwinfske należnosće“ 14. oktobra 1873, biskop trierski 30. meje 1876. Po tajkim hišcę na sřtyrjoch biskopach — nimo „zesadżenych“ — móžesche tónle sud swoju móc pospytač. Z nich pať je osnabrückski 30. julija 1878 zemrjel. Potajkim je pjecz biskopfskich stołow wosyroczenych (Poznań, Wrótsław, Münster, Köln a Limburg) pschęz „zesadżenjo“, tji pschęz smjercę (Fulda, Trier a Osnabrück), jedyn (paderbornski) pschęz „zesadżenjo“ a smjercę, a jenoż tsi biskopstwa (Ermeland, Kulm a Hildesheim) maju swojich wysřschich pastyrjow pschitomych. Każ je znate, je też wjelwójwodstwo Hessianke w swojim cżasu, sřtóż cyrkwinfske zakonje nastupa, do stopow Bruskeje stupila a to je wina, zo je wot smjercze majncstoho biskopa (13. julija 1877) też tale diöcesa wosyroczena. Kaře su to postajenja! Kařa za naš winowatosę, wschędnje rucy sřtkacę a Boha prosęcę, wón chęł so nad katolskej cyrkwu w Němcach smilicę!

Awstrija. Tu hišcę pschęcy ze wschęj swęru na zjednanju dżęłaju. Każ officiojny „Fremdenblatt“ pišche, budże za pschpad, zo Čęsčha do rajchskęje rady zastupja, nowe koalicjne ministerstwo postajene. Ministerstwo jenoż z prawicy abo jenoż z ľewicy wzate njeby węstu wjetcchinu męlo, dofelž wobę hłownej stronje stej w liczbje nimale jenaf sylnej. Po najnowišchich powjescęch je tķęzor dotalne ministerstwo rozpuchęzil a hrabju Taaffe k tworjenju nowoho powołať.

Bosnija. Źalostnje wulki Bożi w ohen wupukny 9. augusta w Sarajewje, hłownym męsčje Bosnije. Męsto bę tať rjec morjo pľowjenjow. Wot wjeczor sřchęczich palešche so katolska, serbska, židowska a pschętupeka cżasč męsta Pschęz 20,000 ludži je bjez wobhdlenja. Wójtowa Würtembergski bę pschitomny a wudžęlesche potrebne rozkazы, wójsko njewustawajcy dżęłasche, njebę pať dosahaceje wodы ani potrebnych sřlawow k wuhaschenju Bożoho wóhnja.

z Nowoho Pazara stajnje powjescze pschitahadzeja, zo Albancy wschě-
móżne pschiprawy czinja, zo bychu pokhod awstrijfchoho wójsta do tohole sandzaka
(wotrjeja) zadžewali. We Winje pať tymle powjesczam žadnjeje wažnošće nje-
pschipožoza. Podobne powjescze bechu prjedy tež z Bosnije a Hercegowiny
pschitahadžowale.

Schwejdowska. Katholska cyrkej w Schwedowskej so rozsjheruje.
Tu bē drje hižo w starych časach wjele katholskich cyrkwojow, ale protestantismus,
w 16. lětstotoku zawjedženy, bē je wschitke rjenje zahnať, a pschěz 300 lēt bechu
katholske Bože sťužby zakazane. W lěcze 1823 pschindže přeni mēšćnik do Schwe-
dowskeje, bē to Jakub Wawrienc Studach, kiž pryncesnu Jozefinu, džowku prynca
Eugena Leuchtenberga a njewjestu schwedowschoho kronprynca Džara, haťo spo-
wjednik do Stocholma pschewodžesche. Studach bu 10. augusta 1833 za japo-
schtołfchoho wifara w Schwedowskej a Norwegskej pomjenowany. Twar přenjeje
katholskeje cyrkwoje zapocza so w lěcze 1835 w Stocholmje. W lěcze 1842 dósta
francóžski generalny konsul Mure de Pellane wot krala Karla III. dowolnošć,
zo smē jedyn wukrajny katholski duchowny jeho džěcžo wufschěciz. Katholski
Missionar Monz w Stocholmje bu tohodla do Christianity pósťany, a wot tohole
cžaja bu za katholskich pschecy lóže a lěpje, džjž so 15. junija 1845 tolerancny
edikt njewuda. W lěcze 1859 natwari so přenja katholska cyrkej w Christianje.
Wot lěta 1865 maju schěcž sotrow wot swj. Józefa wustaw k woczehnjenu hol-
cžatow. W lěcze 1862 so w Gothenburgu katholska cyrkej natwari. Wot něšto
lēt maju tež tu sotry wot swj. Józefa schulu. W lěcze 1860 buschtej w Tromsöu
a Altengaardu katholskej kapali swjeczenej. Džesacž lēt pozdžjžcho twarjachu ka-
tholske cyrkwoje w Frederikshaldu, Kongsvingeru, Hammerfěcže, Bergenu a Dront-
heimje. Katholske mišiony w Norwegskej derje pokračuja. Pius IX. pomje-
nowa tam monsignora (tnjeza) Bernarda za japoschtołfchoho praťfetta. Cyke wo-
sady su hižo z rjadow protestantow wuschke. W lěcze 1875 pschimza monsignore
Bernard 25 protestantow a k lětu zas 25 a w lěcze 1877 17 protestantow do
křina katholskeje cyrkwoje. — W Stocholmje je nětko wysche katholskeje farskeje
cyrkwoje tež jena katholska kapala za Němcow, pschi kotrejž tež schěre sotry bydla,
a dně katholskej kapali we wobimaj pschedmēšćcžomaj. Stocholm je tež syđko
japoschtołfchoho wifara. Psched něšto lětami natwari so tež cyrkej w Malmöu.
— W tu křwilu je w Schwedowskej žiwnych: 4,700,000 lutheranow, 1500 kathy-
likow, 1000 židow, 100 schwedenborgianow a 100 mormonow. To naš k modlěnju
napomina.

Darj a daň za cyrkej w Baczonju.

Rawdath kapital a dotal nahromadžena daň wučjinještaj: 39,504 marť 62 p.

K cžesčži Božej a k spomoženju dušchow je dale woprowať: k. R. 1 m.

Šromadže: 39,545 marť 62 p.

Katholiski Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Šudowny časopis.

Wudawany wot towaristwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 17.

6. septembra 1879.

Lětnik 17.

Leuther z Hoyndorfa,

hodžijski farar wot 1366 hač 1434.*)

Njeje žadnjeje wsy po cytych kužisťich Serbach, kiž by wot starodawnych časow tak znata a wuwolana była, kaž. Hodžij. Hižo pohanscy Serbja z wokołnosće mějachy tu swoje hrodžišće, na počatku 11. lěstotetka w lisczinach castellum mjenowane. Hdźy běchu Němcy sebi tule krajinu podčizli, bě Hodžij srjedžizna jednoho knjeistwa, „burgwardstwa“, kotrež so daloko k wječzoru wupšćěsczerašče. Pod mišchonskimi biskopami a šakstim kurwojěchowstwom bě hlowna wjes „serbskoho wokrješa“, kotryž w lisczinach pozdžischo „districtus“, „Pflege“, „Amt Göda“ rěka. Šwj. biskop Benno (1066—1106), kotryž tu ze swojej maczerju Bezelu rady pšehybwasče, natwari w Hodžiju mašu cyrk-wicźku, prěnju we cytej wokołnosći. Wot toho časa je Hodžij bjez pšehetorhnyjenja swojich duchownych měł a fararjow. Šrjedž 14. lěstotetka pjenjezne naležnosće mišchonskoho tachantstwa jara zrudnje stejachy, duž biskop Jan w lěće 1350 wjac farow, mjez nimi tež hodžijsku, mišchonskej cyrkwi pšehidžěli ze wschěmi dohrodami a prawami, a we Hodžiju wobstarasče wobczěžnu službu hubjenje płacženy kaplan. Wórzny pak so biskop dohlada, zo to prawoho wu-žitka nima, a tohodla hižo 1353 pšehidžělenjo zběhny a hodžijskej wosadže zas wopravdžiwoho fararja staji.

Hako fararja we Hodžiju nańdžemy w lěće 1366 knjeza Leuthera z Hoyndorfa (abo Hoendorfa), kiž dołhe lěta tule službu zastawasče. Sta-

*) Pšchirunaj: Dr. Hermann Knothe: Geschichte der Pfarrei Göda bei Budissin we „Archiv für die sächs. Geschichte“, V. zwjazk.

wizna tohole muža pokazuje nam prócowanja, starosće a wjesela fararjow we tychle časach. Wón bě kruty, razny muž, kiž so swěru prócowasche, swojomu zaštojnstwu wschě joho stare prawa zasy wróćiciz.

A nim skuschesche knjejestwo nad jedyn džěl Ğodžija. Ğacž do lěta 1836 tworjesche wón wosebitu gmejnu z rychtarjom a starškimi mužemi. Ğako swojomu knjezej mějachu poddani fararjej dawł dawacz, robociziz, pschi kupowanju a herbowanju poddatych kubłow wěšty pjenjez wotkožeciz, a farar mějesche nad nimi wschě prawa nižšchoho sudnistwa. Tajke prawa běchu tež radworštomu fararjej hačo knjezej nad Kamjenjej. — Ale najšterje njeje so pschecy po tychle prawach činiko. Duž farar Leuther w pschitomnosći notara a swědkow swojich poddanow na faru skaza a so jich woprascha jednoho po druhim, hacž joho za knjeza pschipoznaja. A wschitcy wuprajichu, zo je kóždy hodžijski farar a ništo drugi jich prawy knjez. Tak zo su wot swojich wótcow dóstali a ženje njeskycheli, zo je hinaf było. (Gerden, Stolpen 554.)

Raž wschitcy fararjo, tak mějesche tež wón na hubjene wotkožowanja wosypka stoziciz. Tak njebě wěšty Miklawšch ze susodnoho Debischkowa, kiž mějesche burške kubko we Ğodžiju, wosypł z tohole kubka dawal. Duž skaza farar Leuther joho 19. měrca 1376 na faru. Miklawšch so za winowatoho wuzna a ponižnje prošesche, zo bychu z nim tola miłosćiwje zakhadželi (*graciose secum agere*). (Gerden, Stolpen 556.) Ğodobnje mějesche so z druhim komdžatym burom, z mjenom Miklawšchom, kiž něhubšche Slaviborske kubko we Ğodžiju wobšedžesche.*)

Z cyła wo to so jednasche, kručze postajiciz, kotre kubla maju wosypł dawacz. Dotal njemóžachu so fararjo na žane druge pišmo wołacz, hacž na dvě starej, na pergament spisanej a cyrkwi pschiskuschacej missali**), kotrymaj běšche po starym krajnym waschnju (*secundum antiquam consuetudinem patriae*) zady wosypł pschipisany we jara starym pišmje (*de scriptura valde antiqua*). Teke zestajenjo wosypka dasche farar Leuther wotpisacz a sebi wot budyškoho probsta (4. februara 1377), kaž tež wot stołpjanškoho biskopskoho sudnistwa (10. julija 1377) wobkručiciz, a móžesche nětko kóždomu swoje prawo na wosypł derje dopokazacz. (Gerden 562.)

Składnosće k tomu dyrhjachu so jomu bórzy postkiciz. Wěšty Jan Fleming z Debischkowa mějesche wot jednoho wicježneho kubla postajeny wosypł wot tšoch kop snopow rozki a wowsa, wot druhoho kubla pak „połny wosypł“, t. r. wopradowže džesaty džěl wschitkich na nim zrosčzenych pólnych płodow, dawacz. Za fararja bě zawěрно merzaca wěc widžeciz, kač mějesche bur wot přenich polow bohate žně, dokelž je swěru hnojesche, mjez tym zo na

*) Grundmann, Collectanea zur Meißn. Gesch. Aufopis w hłownym statnym archiwje vol. II. fol. 123. Tam steji Slawbor za Slavibor, pschir. Zajdow a Zawidow.

**) Missale rěkaju knihi, kotrež na Dožej mšci so trjebaju. Zow naspomnjenej missali nihdže wjac nejstej.

druhých polach jenož njesporty wows rosczeſche, dokeľž bě je wot dolhich lět nje-
hnojít, zo by z prawym burſkim njerozomom fararjei džeſaty džěl swojich žnjow
pſchítrócžít. Tu farar bura wobſtorži, a wosebita kommiſſija poda ſo do Ĥo-
džija, tu wěc pſchepytacž. Protokoll wo tym wot 23. junija 1381 hladaj
Gerden, Stolpen 560.

Me tež druge dawno wobſtejace faſſke prawa daſche ſebi knjez Leuther
z liſczinami wobkrcžicž. Wot ſtarych čaſow wobſadžeſche hodžijſki farar
farje w Njeſwacžidle a Ĥuſcy. Tutaj fararjei mějeſchtaj jomu k pſchípó-
značu tohole prawa kóždolětnje 20 čžeſkich krocchow pſacžicž. Tež tute
prawa da ſebi Leuther pſchez officiala archiepiſkopskoho ſtoła w Prahy we
pſchitomnoſczi officiala miſchonſkoho biſkopa 1383 wobkrcžicž. (Seckel, Bi-
ſchoffſwerda 371.)

U pſchecy tola dyrbjeſche wón ſam tu bolocž doživicž, zo bu na joho
cyrkei a woſadu najcžežſche cyrkwinſke khoſtanjo — interdikt — wuprajene.
Wěſche w lěcže 1415, w čaſu koſtucžanſkoho koncila, zo probſt Pětr Woleſty
z gněznjanſkoho archiepiſkopſtwa, protouotar hamžowſkoho ſtoła, na koncil pučo-
waſche. Tu buchu joho ſkuzobniki njedaloto Ĥodžija wot rubježnikow nadpad-
njeni, a wotbuchu wſchě wěcy, kotrež bě wón ſebi za dohje a drohe pſchey-
wanjo w Koſtnicach ſobu wzał. Wón ſo tohodla pola koncila wobečežowaſche,
a koncil praji na hodžijſku cyrkei a cyku wokoľnoſcž, na kotrejež zahonach
bě tónle njeſkuff ſo ſtał, tón interdikt.

Žhromadnomu prócowanju miſchonſkoho biſkopa Rudolfa a markhrabje
Bjedricha ſo radži, tyhle rubježnikow wuſlědžicž. Wěſche to wěſty Lutold
z Notenhoffa ze Schlezyskeje ze ſwojimaj towarſchomaj Ĥendrichom Do-
briſchom a Graſmom Kaminom. Tu ſo wupoſaza, zo tele rubjeſtowo
njebě ani na biſkopſkei ani na markhrabinſkei zemi wuwjedžene. Lutold bě
zwóľnivy, tele rubjene wěcy: 16 kop krocchow, wjele ſlěborných ſudobjow,
ſčtyri konje ze ſedkami a gratom, duchownu draſtu a t. r. 27. februara 1416
w Biſkopicach w hoſpodže poľnomócnikej probſtowomu pſchepodacž. (Cod. dipl.
Sax. II. 2. 247.)

Me tež hodžijſki farar Leuther ſo zebra a piſaſche na cyrkwinſku
žhromadžiznu w Koſtnicach, zo by ſo tola joho njewinowatej woſadže nje-
zaſkuzeny interdikt wotewzał. Wón we ſwojim wuſtojnje zeſtajenym piſmje
dopokažuje, kaſka hańba a ſčkoda ſo z tajkim interdiktom joho woſadnikam
nacžinja, a kať je to twjerde a njerozomne, „zo ma ſprawny njeſprawnoho
dla čzerpjecž.“ Duž dha proſcheſche, zo by hiſčecže junu pſchepytane bylo,
hačž je joho woſada ſčto zawinyła, a je-li nic, zo by interdikt za Ĥodžij
zběhnjeny byl a jenož za te měſta abo wſy woſtał, do kotrychž rubježnicy ſo
podadža a hdžež pſcheybawaju. — Wo nowym pſchepytanju cykeje wěcy ſo z Miſčna
1. oſtobra 1416 wozjemi, zo móžja ſo w Ĥodžiju Wože ſkuzby zas džeržecž.
(Cod. dipl. Sax. II. 2. 436.) Pſčetož w čaſu interdikta běchu wſchě kemsche

zakazane, žadne zvonj so njezwonjachu, žadne sakramenty so njerudžělachu (khibali mrějachym), žadni morni cyrkwinscy so njehrjebachu a t. r.

Hdyž bě so tať joho wosadže jeje cžescž zas nawrócžita, bě knjez Leuther hišćeje dołho žiwj. Wot 1418—1434 je hušto w radnych zlicžbowanjach měšta Žhorjelca mjenowany, kotrež swój lětny biskopski dawł wot 120 kop jomu hafo biskopowomu „officialej“, haj „kenclerzej“ pschepodawajše. Hušto sam po te pjenjezy do Žhorjelca jězběše, a potom bu kóždy raz wot měšta z winom a piwom „pocžescžowany“, w hospodže zastarany a w njeměrných cžasach wot tšěcow dom pschewodžany. Tež w druhich cyrkwinstich naležnosćach so Žhorjelczenjo z wjetšcha na knjeza Leuthera w Ğodžiju wobrocžachu, tať na psch. jednoho wučerja a (1423) powjetšchenja swojeje swj. Pětroweje cyrkwe dla. Jomu pokazowachu pschipoštane listy a bulle, a dawachu jomu za joho prócu hušto „sudł wina“ sobu dom.

Žo buchu joho swěrne služby wot mišchonstich biskopow džakownje pschipoznate, samo so rozemi. Tež budyške tachantstwo pschiwowa joho do swojich kapitulárov. Žo by sebi we farje, „kotrež mějesche so sam tať wjele džakowacž“, trajacy wopomnik stajil a wulfomu njedostatkej wotpomhať, kupi wot bratrow z Ğaugwitz ze swojimi pjenjezami jedyn lěs pola Tucžic, „Debistow“ mjenowany, a jedne burške kubło we Wjazoińcy z 11 krosčemi dawka a wšchelakej robotu a da woboj pschěz biskopa Rudolfa hodžijškej farje pschipisacž (1421). Že to hišćeje dženja cyrkwi pschifusichacy „farški lěs“. Wěšče to zaměscže derje zaslužena křwalba, hdyž biskop w tutej liščinjje praji, zo tele pschipisanjo cžim radšcho wobkrućži, „cžim wjetšche su zaslužby, z kotrymiž je so tónle farať w naškej a našchich přjedownikow službje wjele lět ze spóznatej swěru wuznamjenjať a z wjele dželom pocžil“. (Wotpis tuteje liščiny je w farškim archiwje w Ğodžiju.)

Hdyž bě knjez Leuther z Ğoyndorfa nimale 70 lět dołho (1366—1434) swoje zaštojnstwo w Ğodžiju zařarať, je něhdže 100 lět starý wumrjeť.

Džěcži maju swojoho jandžela pěřtona*).

Ž Ğörde pisaju: Wčera padže Šatubec dwělětně džěcžo do ščtyrchcži kóhčži křubofeje studnje. Ğnydom rěble w hromadu zwjazachu, zlēzechu do njeje a — džěcžo ležěše njezranjene na descy, kotraž bě sobu z džěscžom do studnje padnyła. Haj, je dživna wěc z džěcžimi. Wóndano džěšče wěřny Ğořmann z Ğriedloša pola Melsungena rano na syno, a hdyž bě so w pschipořdnju jenej dom wróćil, nihdže swoju pokřecža lěta staru holcžfu njenamafa.

*) W našchim lětušchim „Šrajanu“ je jandželow pěřtonow na wopacžnu nje-dželu stajene. Tola ničto so tomu njeđiwaj! Šandželow pěřtonow je pola nas zařdženu njeđelju byto, w Čěchach budže jutře a w Romje 2. oktobra. Wšči tajkej wšchelafosčži móže so spisarzej protyki, kiž ma sebi tola tež hišćeje na wjele stow druhich wěcow myřlicž, z lohka radžicž, zo so jomu tajki njelubozny žmóľk podsunje. Řed.

Wšchě pytanjo bě podarmo, a hižo rozšchěrjachu so dživne rycze wo zhubjenju tohole džěcža, mjez druhim tež to, zo su je pólscy Židža pokradnyli. Na tšeczi džen wobzamknjachu tamnišchi wučer a wšchitcy schulerjo wo cykej wofołnosći za tym džěcžom šlědžić a pytacž, a hlejče, woni naidžechu tu maču holcžku w jednym wosnišchcžu cžisće strowu sedžo. Dwa j dny a dvě nochy běšče w sylnych deschcžach pod hołym njebjom pschěbyła. Te wošče kurjatko!

3 Ružicy a Sakskeje.

3 **Budyšcina.** Njedawno dóndže so k nam zrudna powjesč, zo je P. Konrad Preiß, sobustaw cistercienskojo rjada, 16. augusta w Dšeku wumrjel. Wón narodži so 23. novembra 1809 we Großgrünawje w Čzechach, bě dołhe lěta probst we klóštrje Mariny Dole a wot lěta 1869 probst w Tichnowje na Morawje. R. i. p.!

— Džens tydženja hižo zahe zmahowate šchorhoje z našchich wěžow a domow cuzym pschipowjedowachu, zo so Budyšchin na wosebity swjatočnosť pschihotuje. Dwórnišchcžo běšče z pletwami wudebjene a z kčžejatymi kwětkami a druhimi rostlinami wobšadžene. Psched dwórnišchcžom stejachu dołhe šcžezory, kotrež běchu hacž horje z pletwami wobwite a do šchorhojow so kónčachu. Podobnje bě tež wšchitko psched wustajeńcu pschihotowane. Prjedy hacž pschihad Seju Majestoscžow krala a kralowny so pschibliži, běchu so pschi pucžu wot wustajeńcy hacž k dwórnišchcžu zestajeli zastupnicy wšchelastich rjemješow a fabrikow. K nim pschizamknjachu so wučerjo a schulerjo gymnastija, wobeju seminarow, realneje, pschepucpskeje, ratarškeje, měšcžanskeje a tachantškeje schule. Wšchitcy mějachu k wutrobnu pschityknjene zelenoběte zwjazki. Z krotka psched postajenym cžasom pschijědže k dwórnišchcžu Soho Majestoscž kral. Wón bě dopokdnja 2. brigadu pšchkow inspicirował a sebi nowu kasernu wobhladał. Soho Majestoscž kral bě pschewodžany wot prynca Turja a wjele wojeřskich wyschschich. K na poł dwanacžim pschijědže ze železnicu Seje Majestoscž kralowna. Po pokornym postrowjenju džěchu knještwa z dwórnišchcža won, a tu pschibliži so džowcžicžka žlotnika Reicha a poda kralownje rjane wonješchko ze słowami: „Witajče, knjeni kralowna!“ Na to šydnejštaj so Majestoscži do woza a jědžěštaj pod mócnym wyštanjom wšchěch zhromadženych do wustajeńcy. Tam zasy jej pschěšyda wustajeńcy, k. seminarški wyschschy wučer E. Schmidt, z dlěžškej rycžu powita. Potom sebi Majestoscži ze wšchitkej swěru a k swojej wulkej spokojnosći wšchě wustajene wěcy wobhladaštaj. We wustajeńcy pytny Soho Majestoscž kral tež k. wobšedžerja knihcžisčžernje E. Smolerja a pschecželniwje ruku poskicžiwšchi z nim porycža, kaž tež z k. Dr. P. Ducžmanom, kiž zajimawe mikrofotografiske wěcki wustaja. Na dwórnišchcžo běšče popokdnju tež mjez druhimi našch hnadny knjež biskop pschijěč, zo by krala a kralownu najpokornišcho postrowił. — Za Budyšchin pať a cyke

wotrjefne hejtmanstwo wostanje 30. august lěta 1879 rjany pomjatny džen; pschetož wón bě, na kotrymž běšchtaj kral Albert a kralowna Karola ze swojej luboznej pschecziwnosćju staru lubosć Lužičanow wobtruczikojo a sebi nowych czeščowarjow nabytojo; wón bě, na kotrymž běšchtaj lubowanej Majestosczi mjez swojimi najswěrnjšimi poddanami pschewywaloj a sebi wobhladowaloj dźěta, kotrež so jenož pod skónczkom měra najlěpje spěchuja!

— Kaž druhe serbske katholicke wofady, tak móže so tež našca z někotrymi knježnami wupokazac, kotrež su do mikoščiwych sotrow zastupile, zo bychu z lubosće k Khrystusej wschelatim pomocy potrebnym služile. Na 13. augusta wotpokožičtej mjenujcy dvě sotse, Johanna a Helena Larasec z Hrubjelciz, kšóstriske sluby pola sotrow swjatoho kschiza w měšće Egeru w Čzechach. W teje kongregaciji su hižo něfotre Serbowki.

Z kšóchtra Marineje Swězdy. Bóndželu, 11. augusta, bě 40 lět, zo je probst kšóchtra Marineje Swězdy, k. Dr. Jan Khrystostom Eifelt, na duchownoho wuswjeczeny był. K czešči tohole dnja podawachu njedželu wječor pensionatne holczata „žive wobrazy“, a wutoru bě swjatoczna hoščina, na kotrejž so wjele duchownych a swětnych hoščiz wobdžěli.

Z Khróščiz. (S. N.) Sriedu, 13. augusta, poča so pola tudomneho kšěžkarja Michala Schustera w přenim schosu spody toža, w kotrymž dvě dźěščiz ležechtej, palicž. K wulkomu zbožu jene dźěščo, kotrež hiščezje w prawym času wotuczi, płakajo dele pschiběža a praji, zo je sparna stwa poľna kura. Murjet Jakub Schèrc, kotryž njedaloko dźělašce a wo wóhnju zhoni, hnydom do spomnjeneje stwy běžesce a tam, hacž runje so z njeje zatrašny kur walesce, w kotrymž žadny čłowjek wutracž njemóžesce, woheń zwuhascha. Šdyž so woheń njebudžiče hnydom poduyl, by suadž wulku škodu nacžiniš, dokelž bě na łubi jara wjele drjewa a skómy a runje tehdom jara wěštkojte wjedro. Duž maja susodža Jakubej Schèrczej po prawym wulki džať prajicž, zo je wot nich pschěz swoju khróščiz straschne nježbožo wotwobrocžil.

Z Kalbic. Straschna a bojazna nóc wot 22. k 23. augustej bě wosebje zrudna a hróžbna za Kalbicu a Schunow. Wotolo 1/2 11 hodž. pschiczeže jara spěschnje Bože njewjedro a dyri do fararjec bróžnje w Kalbicach, kotraž so z nutřka palicž poča. Dokelž běšce z cyhelom křyta, trajesce dlěžiči čas, prjedy hacž płomjo wupukny, tak zo tež w Róžencze, we Łazku a Smjerdžacej zwonjenje z Kalbic prjedy wustřichachu, dylili woheń widžachu. Mjędžiwajo na strach, křiz z nowych czeščich hrimanjow hrožesce, běchu ze susodnych wšow bórzy ludžo na pomoc pschiběželi, tež schunowšca a rózencanška syřawa běšchtej pschijětej. Tak so z Božej pomocu radži, zo so Boži woheń wobmjezowa a nic jeno fararjec druhe twarjenja, ale tež najbóle wobhrožene susodow Bruska a Čjóščki zdžeržachu. Bróžnja pak a žohnowane žně, kotrež běchu cyke dom, kaž tež syno a cyte drjewo buchju do popjela pschewobrocžene; jeno wozy a róľny grat buchju płomjenjam wutorhjene. — Mjez tym bližachu so nowe

czejše hrmanja a dyri blyf w Schunowje do domstoho koczmarja Michala Schoftu, wobschodzi na tšesche wuheni, zjedže po wuhenju dele a roztorha jón z blakami, wuprasny z kachlemi do jstwy a dyri do Schoftoweje mandželsteje, kotruž powuŝchi, zlemi a zapali. Wosebite Bože zwarnowanjo běsche byto, zo bě so Schofta, hdyž hižo do Kralbic k wóhnju bježesche, wrócił a k hwilku psched dyrjenjom blyfka so ze jstwy wotŝalik. Tak móžesche swojej mandželstej hnydom k pomocy pschić, ju na čerstwy powětr donjesč a so palacu draŝtu haŝuč. Blyf dale njebē zapalit, ŝtož jenož zawěŝk pschi kachlach. Z tym bu nje-wuprajite njezbožo wotwobročene, pschetož traž wjetŝcha poŝojca Schunowa, hdyž po dwěmaj ŝtronomaj k hēža pschi k hēži steji, by mohla zapuŝčena byč. Se ŝlna nadžija, zo so tež Scholeżina, kiž bě ŝtrachnje wopalena a wob-ŝchodžena, zas wuŝtrowi. Blóŝče njejsu so jej wjac wróčate, wona móže zas sedžec a nastupic, a bolosče su tež popuŝčate. Blyf je ju do kři-bjeta trječit a po nozy dele jē; prajachu, zo je ŝčěroka čerwjena ŝmuha dele; noha w čzrijach je najbóle wopalena byla. Na tajke Bože zwarnowanjo nje-možemy ničo druge čzinič, hač na kolena panec a so modlic k tomu, kotromuž blyf a njewjedro ŝuži a kotruž nas poŝoŝta a traŝchi, zo by nas k sebi ŝčajnyl. — Krótko na to dyri Bože njewjedro tež do domstoho Zakuba Knopfa („Pólnoho Knopa“) w Schunowje, kotrež so ŝpali. Dokelž ŝtatok sam na polu steji, njebē ŝtrach za druge; tež bróžnja bě Bohu džak zdžeržana. Knopf je jara maŝo pómjenjam wutorhnyč mohł. S.

Z Kulowca. (S. M.) Tudy so pómželu, 18. augusta, w nočy hróžje a bróžen kublerja Wawrija wotpalichu a je so pschi tym tež wjele žita ŝpaliko.

Z Dreždžan. Zberka k čziesnomu darej němskich katholicow za nowoho kardinala Hergenröthera wobnoŝesche hač do 10. julija 14,200 marš. Mjez nimi běsche 705 marš, kotrež běsche k. baron Kochus z Kochowa we Sakskej nahromadžil.

— Na dnju do njebjes wzacža ŝwj. Marije, 15. augusta, džesche w hrodowskej kapali w Bilnicach druha džowka Soho Kralowskeje Wŝfotofče prynca Turja, prynceŝyna Marja Józefa, narodžena 31. meje 1867, k přenjomu ŝwjatomu wopravjenju we pschitomnoŝči cyŝeje kralow-skeje ŝwójby.

Ze wŝdžoho ŝwěta.

Němska. Lokŝte pscheczelŝtvo mjez němskim a ruŝkim k hēžorstwom je so torhač počzalo. Ruŝke nowiny jara ŝwarja na Biŝmarcka, prajich, zo tón njeje w nastupanju ruŝko-turkowskeje wójny ŝwoje ŝlowo džeržak. Ma so mjenujich za to, zo je ruŝki k hēžor Biŝmarckej ŝlubit, zo chce so za čzas prusko-awŝtriŝkeje a němsko-francóžkeje wójny z měrom zadžeržec, je-li zo chce Biŝmarck tež na ruŝkej ŝtronje ŝtač, hdyž Ruŝowska ŝnadž z Turkowskej wójnu pomjedže. Ruŝki

Khěžor dopjelni swoje slubjenjo. Wón smějši hubu pschihladowasche, kať Pruska 1866 Awstriju zbi. Wón tež so njehoršesche, zo so 1870 Němcy na Francózow walicchu, wschať poslednim wot frynskeje wójny sem njepschejesche. Němski kancler pať swoje slubjenjo njedopjelni; pschetož wón na barlinskim kongressu do toho zwoli, zo je so Bołhariska do dweju dželow džělka, kotraž mějesche tola po postajenju ruskeho khěžora w jenej cyłosczi wobstacž. A cžohodla je Bismark tať cžiniť? Wón 1875 ze strachom pózna, zo je so poražena Francózka zas zhrabaka a duž chychche so na nju walicž, prjedy hacž bu swoje wójnske pschihotowanjo dočoncžika. Tola z Petersburga zahrjima: „Njehnuj so!“ To Bismark Rusowstej njewoda a njezaby. A duž jej, hdyž wona z měrou swj. schčžepanskim europejsku Turkowsku pohrjebacž chychche, tež mócnje zahrjima: „Njehnuj so!“ Něť němste a ruske nowiny na so sylnje swarja, a někotši měnja, zo traž khěťse rucže njez nimaj wójna wudhyri. Tať z khwatkom drje to njeponđže, ale něščto so pschecy tola pschihotuje. To je tež z toho widžecž, zo ruski wulfofnjaz naplědnik (fronprync) kralowstej dworaj w Schwjebowstej a Danstej wopytuje a chce jej za Rusowsku dobyčž. A Bismark so po móžnosći z Awstriju pschecželi, kotruž je prjedy husto zjebať. Italska by drje na ruskej stronje stala, dofelž by rady něščto wot Awstrije schlapnyka. A Francózy hewať hižo na to kafaju, zo bychu Němcy z někim wójnu zapoczeli, potom bychu so wěsći njepschecželam Němcow pschiwдали. A zo by to jara strašna wěc była, to Bismark sam najlěpše wě, a budže tohodla Němsku pschjed wójnu z Rusami wobarnowacž wjedžecž. Duž je wóndano jednogo ruskeho wulfofnjaza (prynca) w Barlinje jara rjenje witacž dať, a generala pólnogo marschalla z Manteuffela do Warschawy k ruskomu carjej póskak. Manteuffel je pola pruskeho, kaž tež ruskeho dwora persona gratissima — rad widžana wosoba. Tež němski a ruski khěžor běščtaj wóndy we Alexandrowje so w hromadu zesčłoj. Zo Sendželska ze wschej mocu schčžuwa, tomu so džiwacž njetrjebamy, dofelž ani Němcow ani Rusow znjesčž njemóže.

— Pruski protestantismus sam wuznaje, zo je pschjež mějske zakonje, kotrež běchu wosebje na katolskich wotměrjene, cžěžcy cžěrpieť. Barlinske ewangelske wosady mějachu loni 28,809 narodženjow; z nich njebu kšchčženych 11,791 džecži. 6246 tychle nješchčženych zemrjechu haťo nowotni pohani, a 5547 zwostachu žiwe. Najhorje je w pschedměschčžanskiach wosadach, hdyž každe džewjate džecžo nješchčžene wostanje. Ewangelskich wěrowanjow bě w Barlinje 8943, z kotrychž 5800 za cyrkwinskim zwěrowanjom nježadachu. Senož 35 % mandželstwow je so tež cyrkwinscy wěrowacž daťo, w pschjedměschčžach pať spada licžba na 25 %. Wot zemrjetych je jenož počojca cyrkwinscy hrjebana była.

Awstrija. Khěžor je stare ministerstwo rozpuschecžik a nowe ministerstwo powołať. Z tym je tež Awstrija schčłódnomu liberalismu Božemje prajika a scžěžku k zjednanju ze swojimi ludami a, da-li Wóh, tež z cyrkwuju nastupika.

Přechodydha nowoho ministerstwa je hrabja Taaffe, narodženy 1833, wot młodszeje křezorowny přechezel. Minister prawa je Stremayer, krajneje woborny Horst, wobaj hižo z puřchzenoho ministerstwa znataj. Dr. Ziemialkowski je narodny minister za Polakow; přeched 30 lětami bu wón krajneje přehradny dla k smjerczi wotřubženy, ale wobhnadženy. Minister ratařstwa je hrabja Julius Falkenhayn, dobry katolik. Dalšchi nowy minister je Dr. Pražak, wjedźicel Čechow na Morawje. Přichitke čješe nowiny jeho pomjenowanjo ze zjawnej wjesoloscju a doměru witachu. Zbytne města budža pozdžischo wobsadžene. Džela, kotrejž na nowe ministerstwo čakaaju, su wulke a čježke, nadžijmy so, zo budže jim zroscžene! — Dale je křezor tež swojoho kanclerja, hrabju Andrašija, ze služby puřchezil. To je za awstrijskich Slowjanow spodobna powjescz, přchetož wón hačo rodženy Madžar hač do surowoscze Slowjanow hidžesche, hačzrunje tež Němcow njelubowasche. Toho nastupnik budže po wšchem zdacju baron Haymerle. — 28. augusta wječor pobu křezor w Prahy a bu wot wobydleřstwa z wulkej wjesoloscju a zahorjenjencju powitany.

Italska. Kaž so powjeda, dósta swjaty Wótc wot ruskoho carja samoručny list, we kotrymž wón swoju zwólnimoscz wozjewujuje, z katolskej cyrkwju w Ruskej a Pólskej měř scžinicž. Tež turkowski sultan je wšchem požadawkam swj. Wótca wuhowił a po namjeczje patriarchy Hassuna cyrkwinych hódnostarjow za armenistu cyrkej, po licžbje 16, potwierdžil, a wupraji swj. Wótcej z wosebitym listom přechezjo, zo by přechezelstwo z ničim wjac skazene njebyło a katolska cyrkej w jeho krajach dospokneje swobody wužitwacž moħta.

Francózska. Škulske zakony napischeczjo katolikam su wostworženi. Přchecziwnik Gambetty, senator Julius Simon, něhdy minister, wustupi we mjenje swobodnosczje napischeczjo tutym zakonjam, hačzrunje je sam njewěriny čžlowjek. Tesame běchu hižo wot zapóřancow druheje komory přchizate a přchizdžechu na wubjerk přenjeje komory (senata). Tón zaczišny najprjedy artifel, kotryž jezuitam wučicž zakazuje, a potom cyty zakoni. Na to buschtej wobě komorje zamknjenej hač do pózdniho nazymja. Kač je protestantska wjetřčina jendželsteje přenjeje komory we škulskich praschenjach zmyšlena, njechamy našchim čžitarjam zamjelcžecž. Tam bě něchtó pohwalil, zo chcedža we Francózskej škulu cyrkwi z rukow wzacž. Tu pač minister lord Cairus na to wotmołwi: „Sa měnju; zo su powjeczje z Francózskeje čžescženoho rycžnika trochu zamolile. Somu je so, kač so zda, powjedato (směch), zo stej tam zakonjedawacej zhromadžiznje w mjenje swobodnosczje (směch) krajei te prawo přchicpěkej, zo móže na město nanow stupicž a džecžom po přcheměnjawym spodobanju zakonjedawarja rozmwuczenjo dawacž w stawiznach, w pocžinkach, w zasadačch politiki, hač tež we wěcach, kotrejž so wulkich nabožinskich praschenjow dótkaju. My nimamy so do toho měšchecž, šchto našchi přcheczelojo (směch) domach čžinja, kač dołho pod tym našche intereřny njeczětrpja (hucžischi směch). Něch sej woni po swojim dobrozdacju

swójbu, woczechnjenjo, hospodařstwo a policajřstwo zarjaduja, to je jich starořć, ale pola Ťendželcžanow je a wořtanje swjata wěc: dom, prawo nanow a maczerjow, tamna swobodnořć, kotraž je waŝniřcha hacž žana druha: swobodnořć swójby. Wěda tomu, kiž chcyl za njei z ruku ťahnyč! . . . Čžeřny rycžnik derje wě, zo my pola nař wo ministru žjawnoho wucženřtwu z joho wulfej radu, z joho profesorami a přhecželemi nicžo njewěmy. Wón njech so z tym ťpokoji.“ Ťak jedyn swobodny muž rycželche ř nazhonjenym knježam přenjeje komory, a woni, kiž so mačo hdy we žiwowenju zařmjeja, mējachu řměchi z francóžskimi kulturnymi wojowarjami.

— Ž hdy napshecžo duchownym je knježerřtwo biřkopam jich mždu jara přchřřćo. Ze wřchěch měřtow řhřchřch huřto wo wuřměřchach a hanjenjach, kotrež řu so duchownym wot hrubych njewěřimych njebolakow řtalo. Šchpatne nowiny jich ř tomu nařchžuwaju.

— Ke řoncej tola hiřchže něřchto řřřchřniwe. Kunje řo we Řomje wo žbóžnych prajenju 46 katořřřch miřřionarow jedna, kotřřž běchu z wulřkoho domu „řwonřownych miřřionow“ (missions étrangères) wupřřřani a řu we cuřnych krajach, wosebje we Čhinje, martrařřřke řmjerče wumřjeli. Mjež nimi řu 4 biřkopja, 9 eurowejřřch duchownych, 19 duchownych ze řamych miřřionřřch krajow, 1 měřchžanowřa, 1 wojak, 1 řěřar, wojak katechetow, 1 wudowu a t. d. — Mjeje to wulřotna wěc, zo ma nařřcha řwjata katořřřka cyřkej tež we nařřchich čřařach hiřchže wěřimych, kotřřž ze řwojej řrewju wěřnořć řwjateje wěry wobřwědčža!

Šchpaniřka. Šchpaniřki kral Alfons chce řo zařo woženič a to z awřřřřkej pryneřřřny Řhřřřřinu, kotraž je řo toho dla ze řwojej maczerju do města Ařřřřona, na francóžřřo-řchpaniřřch mježach ležacoho, podala, zo by řo tam z kralom Alfonsom widžřla. To je řo řtalo, přchetož Alfons je tam tež přchřřel a řtaj řo jedyn tomu druhomu řubikoj. W novembřu budže řeju řwoař.

Řuřowřka. Ž Tirařřpola w řherřonřřej guberniji piřche řo ruřřim nowinam wo tutej zawěřčže porědřej řolcynej žmužřřřřřř: Řřřř řupanju hrabny woda jednoho wojaka a wón řo řepjelche. Žoho towarřřchowje a druzy wořkolořřejach njewěřřachju řebi řepjacomu pomhacž, tež woni bychu zawěřčže zařhnyli. Řo pučřu džeřche pař přchřřpadnje mřoda řolca a řědma wo řymle njebžožu zařřřřřa, hnydom řřčřř do wody, podnuri řo řchřřřřřřř a wucžahny z řěři wojaka, kotřřhož hižo za žhubjenoho mējachu. Wojak bu zař řřiwowenju wubudženy, a wo žmužřřřej řolcy piřařche gubernjer carjei.

— Ruřřki car wotdžeržuje wořkolo Wariřřchawy wulke manöwřy z něhřže 40,000 mužemi. Ř pučřowanju do Wariřřchawy je přchede wřřchěm winu zawědalo joho wotmyřlenjo, Řolakow dořřřknje z ruřřim knježerřřtwom wujednacž. Řowřřřřřřřř amneřřřřa by na to řčžřřowala.

Řurřkowska. Řo dořřim zapřeranju je řřčřčřne řurřkowsři řultan do řoho žwoliř, zo by řo po pořřřenju řarřřřřřřřř kongřřřřa tež řřřřřřřřřř řralej

truch dotalnoho turkowskoho kraja dał. Z najmjenšcha je tať wjele wěšte, zo je nělajša deputacija k tomu postajena. — Turkowske knježerstwo je dale bóle křudšche, tať zo swojich nižšich krajnych zastojnikow ani zaplaczicž njemóže. Duž so wóndano zastojnicy wojeřstoho ministerstwa spjecžichu a nicžo wjacu njedžělahu. To pomhašche, woni zdu dostachu, ale jenož hacž — do haprleje.

Asija. W zadnej Indiji w Birnje je straščne pšchescžehanjo kšchescžanow nastalo. Krjewje lačny młody sultan dawa wšchědnje kšchescžanow zabijecž. Tamnišchi missionarjo podachu wo tym rozprawu do Roma, a bamž je to tež europskim mócnoscžam wozjewiř, kotřiž swoje rozhódnje zakrocženjo pšchisľubichu. Broschmy Boža, zo by dny tohole strašchnoho krjewjepšchelecža našich kšchescžanskič bratrow a sotrow pšchiróčžil.

Amerika. We Havannje, hłownym měšće španiřteje kupy Kuby, je žoľta žymnica wudyrila. W juliju wumrje na tule khoroscž 537 woľobow, a we přenim tydženju augusta pšchirpadže 137 ľudži žoľtomu morej.

Wšchelcžizny.

„Žana žona njemóže do njebjes pšchincž“, prajěšche něhdy žortniwy cžłowjeť. Wšchitko so džiwášche, tať wón na tajku myslícžtu pšchincž. Wón pak wotmoľwi: „Nó, to je cžisčje wěšte“, wza sebi bibliju, wotewri swj. Žana a cžitášche we potaj. wozjewjenjach na 8. stala: „Běšche swjata cžisčina we njebjesach woľoko poľ hodžiny“, a pšchisľomni potom: „tať doľho žana žona, žana hoľca z měrom njewostanje.“

N.

Jedyn, kiž na swóř kľobuk cžaka a potom měcu namaka. Běšche něhdy pšchistojny cžłowjeť, kotryž, zo by ľudži spóznal, tam a sem do korcžmow kľodžěšche a pšchi tym něšcho šchľencow piwa wupi. Žunu cžas pšchincž, zo by wotešchol, ale nadobo pytnje k swojomu njezbožu, zo su jomu kľobuk pšcheměnil. Tu jo Boža rada droha. Šcho cžinicž? šebje šamoho prafšesche, cuzy kľobuk tola wzacž njemóžěšch, hewať šnadž tebi hospodu wobštaraja. Šchťuduje a šchťuduje a myšli ščóncžnje: a šcho dale, nječ tež žona trochu šwari, wostanješch, doniž wšchitcy njewoteridu, něšcho tebi tola wostanje, zo by swoju hłowu pšchitřyl. Hošcžo su so wšchitcy minyli, nětko so tež našch šprawny cžłowjeť zběhny a dohľada so, zo je, mjez tym hacž běšche cžakať, z joho kľobuka joho šamšna měca nastala. Bě mjenujcy zabyl, zo njebě w kľobuku, ale w měcy sej wušchol.

N.

Wěšte je wěšte. Woľobny knjež woprašča so junu, hdyž běšche runje prawje wješokň, swojoho šľužobnika: „Nó, Žano, šcho měnišch, hdy by cžertej so wuzďalo po jenho z naju pšchincž, kotroho drje by sebi wuzwoľil?“ „Róždy raž mje, ľuby knježe.“ „Ale cžohodla runje tebe, hľupy kľadla?“ woprašča so tamny. „Tohobla, zo ja moľ jomu hišcžje cžeknyčž, a Waš ma wón hižo tať wěštoho“, poražy knježa šľužobnik.

N.

Naležnosće našeho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1879: ff. 259. Miklawš Jur-Kofla z Njebjelezc; 260. Madlena Bětkowa ze Serbskich Pazlic; 261. a 262. z Nowoslic: Miklawš Lebza, Zafub Pjeczař; 263. Ğana Ğenczec w Egeru; 264. Marja Ğenczec ze Šunowa; 265. Ğanža Kórjeitec z Kalbic; 266. Ğandrij Šolta z Mařec; 267. Miklawš Zawort, gymnastař w Krupcy.

Doptaćita na lěto 1878: 550. f. Madlena Bětkowa ze Serbskich Pazlic.

Dobrowólny dar: ze Šunowa 40 p.

Čžešćeni sobustawy našeho towarštwu, kiž swój pschinoschř na lěto 1878 (abo tež na prjedawšće lěta) hišćže nježložichu, chcyli jón sferje a lěpje we swojej expediciji wotedać.

Darj a dań za chrtej w Baczonju.

Nowdath kapital a dotal nahromadžena dań wucžinjeshčaj 39,545 marř 62 p.

Ř čžešćej Božej a ř spomoženju dušchow su dale woprowali: ff. z Konjec 3 marř; z Kalbic ex voto 5 marř; M. P. 3 marř.

Šromadže: 39,556 marř 62 p.

Dar za chrtej w Žitawje.

Ř. M. P. 3 marř.

Dar za chrkwicžku w Šajnicach.

Ř. prašes J. Ruřejanskı w Prahy 10 marř.

Šromadže: 1371 marř 11 p.

D ž a k.

Dokelž je so lěto minyło, hač mje Bóh luby Řnjež z wóhnom čžežcy doma pytašće, dowolam sebi z tutym wšchitkim mojim dobročzerjam wutrobnj džak prajicž. Wosebje pak sym pohnuty na někotrych z blizka a z daloka špomnicž, kotřiz su njeđedžbuicy na wotradženja mi nješpopišejacych Bóha dla zawěšće wjele na uni čžinili. Ğaj hđžež je nuza najwjetšcha, tam je Boža pomoc najblizšcha. Njebjeřki Wóte pak zwarnuj wšchitkich, kiž su mi dobre čžinili, psched tajkim abo podobnym nježbožom a mytuj jim po tutym čžajnym bėdženju z wěčžnym žiwjenjom!

W Dobrořchicach, 8. augusta 1879.

Michal Pjekar,
klamař.

Wšchitkim, kotřiz su pschi Božim wohenju w Kalbicach na farje a pola šufodow — wosebje Brusřec a Čžošćec — dželacž a wjetšće nježbožo wotwobročicž pomhali, pschede wšchēm šřkawomaj z Řóžanta a Šunowa wupraja so tudy **wutrobnj džak a „Ša-placž Bóh tón Řnjež!“**

Na šwjatoho Mateja, njeđjelu, 21. septembra, pónđže z Budyřčina po doložniřchich kemřchach

procession do Žilipsdorfa.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecú sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michal Róla.**

Číslo 18.

20. septembra 1879.

Lětnik 17.

Katolicka cyrkej a křudži.

Žězus Křystus, bójski załožer cyrkwje, kiž swoje zjawne wučerstwo z tymile słowami zapocza: „Bžožni su křudži“, kiž mjez bžiwych, kotrež jeho bójske pósťanjno dopokazaju, tež tónle staji, zo so křudym swjate sczenjo předuje, kiž zjawnje wupraji, ščtož křudym so sczini, zo chce wobhladować, hačo by to jomu samomu so stało, Žězus je starosć za swojich „najmjenšich bratrow“ cyrkwje hačo drohe wotkazano zawostajit. A cyrkej je křudym — cžisće po wotpohladanju swojoho załožerja — wěste cžestne město pšchipožazala. Rozwuczace je w tym nastupanju hižo jednore zestajenje pocžescžowacych wurazow, kotrež swjecži a cyrkwinscy spisowarjo křudym dawaja. Woni jich mjenuja „bohatswo cyrkwje“, „podpjeru romskoho biskopa“, „křudych knjezow“, „knjezowych bratrow“, „Bože wěrne temple a woblicža“, „stawy Křystusowe“, „nozy Křystusowej, z kotrymajž tón knjez k nam pšchikřadža.“ Žim křudži tak wysoko steja, zo bohaty k nim horje hladacž dyrbi, woni su pšchepokazani, zo swět njemóže bjež křudych wobstacž, zo su bohacži křudych dla stworjeni, zo křudym njebjeske kralestwo słušča, a zo bohacži je sebi z miłosćžu kupicž dyrbja. Ž tohole ducha křudych cžescžowacž nasta cyrkwinste wufazanjo, zo by, hdyž bě na jedyn kraj interdikt wuprajeny a tohodla tež wotemrjetym křescžanski pohrjeb zakazany, wón tola prošcherjam kaž měšchnikam a putnikam pšchizwoleny był. Woni buchju powažowani za Bohu pošwecženy, křudoba pšchida jim we woczomaj cyrkwje wěstu swjecžiznu! A hdyž Rom křudym wotpocžinka popšča pódla najcžescžownišchich swjatnicow, hdyž cžěho prošcherja, nizkoho, zacpětoho a zastorcženoho runje do bližkosće najhorđostni-

ŝchich cyrkowjom, do křlódka bazilikow ŝ. japořchtolow Pětra a Pawola (Campo Santo) hrjebaŝche, dha chychje tež hiŝchje w ŝmjerczi tych čzeŝczowacž, kotrychž Bóh ŝam čzeŝczuje.

Tola cyrkej njeje ženje měnika, zo ŝamotnje ze zwonkowynymi čzeŝczemi wolu a wotpohladanjo ŝwojoho bójštkoho zadožerja dopjelni, wona mějeŝche we wŝchěch čzaŝach tež za ŝwoju winowatoŝež, nuzu křudych po móžnoŝci wolóžež. Sej je „křudoho ruka Bóža pokladnica“, a ŝchtóž bě cyrkwinŝkoho ducha do ŝo pŝchizwał, powažoewaŝche to za wulku čzeŝež, zo ŝmė Bohu za joho křudych na dań požczowacž. To mjez druhim hač na najrjeiŝcho dopokazaju wuŝtawki johanniterŝkoho hospitala we Seruzalemje z lėta 1181: „Křudži a křori maju ŝamón běty křlėb dóŝtawacž, a ryečerjo johanniterŝkoho rjada dyrbja ŝo z čzornym křlėbom ŝpokojecž.“ A kať to naŝ hnuje ŝlyŝcho, zo bu w křlódchtrje na ŝwjatej haŝžinej horje pola Zwolle ŝpiŝať „kroczenia za Křyŝtusom“, Domaŝch kempenŝti, runje tohodla za profuratora wuzwoleny, dofelž mějeŝche miłoŝczinwu wutrobu!

We wŝchěch čzaŝach je ŝo ŝwėtne a křlódchtrje duchownŝtowo ze wŝchěj ŝwėtu za křudych ŝtarało. Tať, zo bych jedyn pŝchikład z minjenoho čzaŝa prajiť, bě prjedawaŝchi křlódchtr Heiŝterbadch (nad Rheimom) we křlódnym lėcže 1197 nuzučjeŝpjacych wobhydlerjom z wulkej woporniwowŝczu podpjerať a druhdy za jedyn džen na 1400 křudych naŝyczowať. Tu hodža ŝo katholicke křlódchtry a fabricki, tele křlódchtry nowotnjeje indusťrije, mjez ŝobu pŝchirunacž. Catholicke křlódchtry ŝo w čzaŝach nuzy za tyŝacy wotežinjeja, fabricki pať ŝo zacžinjeja a pŝchepodadža ŝwojich wobhydlerjom křodej a wŝchomu hubjenŝtwu. Dopomńež ŝo jenož, kať huŝto ŝu w poŝlednich lėtach džeťo zaŝtajeli. Tež ŝwoje pŝchecjelŝtowo z wjeťchami a bohatymi nažožowachy mniŝcha k lėpŝchomu křudych. Z bohatym mužom ŝo póznacž, jedyn praji, je talent, kotrohož dla budžeŝch ŝo něhdy zamolwječž dyrbjecž, njeiŝh-li tele znajomŝtowo k tomu mužik, zo by bohatoho k miłym darom pohnuwať.

Dženjniŝchi džen dcedža ŝkutfowanjo catholickeje luboŝež z tym zamjezowacž, zo jej ŝrėdki k darniwowŝci bjeru, jeje miłoŝczinwe zjednocženŝtwa nje-móžne čzinja a tu pŝchjez to naŝtatu džeřu ze ŝwėtnej ŝchczjedroŝczu wupjelnicž pyťaju. Bódarme pať to prócowanjo! Swėť budže za křotko ŝwoju njemóc pŝchipožnacž a wuznacž dyrbjecž, luboŝež pať z křina catholickeje cyrkwie budže ŝo pŝchecy z nowa we pŝchecy rjeiŝchich twórbach pokazowacž, pŝchetož jeje njewuŝaknity kužoť pužoli z „wėcznych horow“. Šdyž pruski křal Wjedrič Wylem IV. ŝo ŝwojoho židowŝkoho lėkarja wopraŝcha, čžohodla wotřladanjo křorych, wot diakoniŝow wodžene, tať maťo ŝo ŝchlahcži, mjez tym zo tola wuŝtawy, wot miłoŝczinych ŝotrow zaŝtarane, tať rjenje kčžeja, wotmolwi tónle žid: „Anježe křalo, tajkim wuŝtawam jenož tam howi, hđžež ŝo rozarje ŝpėwaja.“

3 Ružicy a Sakskeje.

3 Budysčina. (S. N.) Štož wulki serbski spěwanški swjedžen nastupa, kiž změje so tudy 1. oktobra wotdžeržecž, dha su k tomu hižom wschě nuzne pschihoty sczinjene. Wón budže wobštejecž z koncerta, w kotrymž budže něhdže 70 spěwarčow a 80 spěwarjow spěwacž, ze swjedženšćeje hosćiny a z bala. Spěwacž budže so „nalěčžo“ wot Seilerja, z hudžbu wot Kocora. Štož spěwanjo same nastupa, dha móže sebi kóždy myslicž, zo so derje radži, hdyž prajimy, zo je k. wyschšchi seminarški wučerž Fiedler spěwanške wuwuczenjo na so wzał. Kaž smy skycheli, budža tež někotre měšchczanske knježny a młodži knježa na balu serbsku reju rejwacž, kaž je ju rejwanška wučerka knjeni Schellenbergowa pschiprawika.

— Štož nowowólby do druheje komory nastupa, dha je za tón wólbný wokrjes, do kotrohož města Budyschin, Kamjenc a t. d. skuscheja, wobsedjer schleńcžernje w Bisanyh Dole, k. Hildebrand, za zapósłanca wuzwoleny a to wosebje toho dla, dokelž so k konservativnej stronje džerži.

— Wot 3. hacž do 13. septembra wotdžeržowachu so we wokolnosći kłóštra Marineje Šwězdy manöwry. Póndželu, 8. septembra, wječzor pschijědžeschtaj jich dla tež kral Albert a prync Jurij do Kamjenca. Město bě rjenje wupshčene. Kral Albert wotštupi pola k. hamtskoho hejtmana Schäffera a prync Jurij bě sebi w hosćenću „k zřotomu jelenjej“ wobhdlenjo najal. Měšchczenjo wuhotowachu kralej rjany faklowy cžah a spěwarjo Somu k cžefcži spěwachu. Nazajtra rano podachu so kral Albert, prync Jurij a pryncessyna Jurjowa, kotraž bě z Dreždžan pschijěla, k wojeřskim manöwram a to najprjedy do Njebjelczic, hdžez jich zwonjenje zwonow a serbske postrowjenja witachu. Kralej so schulske holecži, kotrež běchu hako družki zwoblekane, jara spodobachu. K manöwram bě so wjele ludži ze wschěch stronow zhromadžiko a pryncessyna Jurjowa běšče so mjez tym do kłóštra Marineje Šwězdy podała, hdžez ju tež luboznje witachu. Popokdnju wořoko tšjoch so wysocy knježa zas do Kamjenca wrócžichu a na wobjed, kiž je po waschnju wořobnych ludži na wječzor, běšče kral Albert tež někotrych krajnych a měšchczanskich zastojnikow pscheprosyl.

3 Khrósczic. Džen po swj. Marije naroda, 9. septembra, běšče tež za Khrósczicy wažny a njezapomnity. Zoho Majestoscž, našch najhmadnišchi kral Albert, kaž tež Seju kralowskej Wyšokosczi prync Jurij a pryncessyna Jurjowa zwjeselichu našchu wjes z njenadžitym wopytom. Najwyschšchi knježa běchu rano wot Kamjenca do Njebjelczic pschijěwšchi a tudy wot duchownych a schule powitani so na konje synyli, zo bychu manöwram pschitomni byli, kotrež so wot Njebjelczanskich polow hacž do Khrósczic scžehowachu. Wořoko Khrósczic dořonja so hłowne wojowanjo, kotrež bu krótko pschod pokdnjom šćoncžene. Mjez tym bě kralowski „šnědanski wóz“ do Khrósczic pschijěl a bu na zahřobu Adama Wingerera dowjezeny, hdžez bu blido za kralowskich hosći

a druge za wojejskich wyschschich pschikryte. Z Toho Majestoscju kralom a z pryncom Turjom a pryncessynu Turjowej bčhu za kralowskim blidom tej hiščeje minister wójnjskich naležnosćow z Fabrice, general z Hausen a wo-krjesny hejtman z Beust. Posnědawski wotjědže Toho Majestoscju do Kamjenca, prync Turij pať a joho nadobna mandželska do kłóschtra Marineje Swězdy. — Šhróscžicy pať a wošebje wobšedžeť zahrody, w kotrejž so našče najwyschšche knjejsťwa w tajkej luboznej jednoroscži a pscheczelnosći pokazachu, tamnoho žadnoho dnja zawěscže njezabudu. *Sk.*

Z Kanec. Nimalo ł wěrye njepodobne so nam jezda, hdyž so 10. sep-tembra pola naš nowinka rozšěrjesche, zo budže pschipočdnju našch lubowany kral Albert w Kanecach swoje póšne snědanjo džeržecž. Pschipočdnju bč mróczno a desčecžit pschekapowasche, duž zestajachu blida na humo kublerja ł. Brankacžka. Zawěscže kóždy, kiž wo tym žhoni, tam khwatasche, zo by krala Alberta a pryncu Turja wohladat a Seju najpokornišcho postrowit. Toho Majestoscž kral pschijěcha z pryncom Turjom wołoko jedneje, a zwošta tu něhdže hač do dweju. Potom wotjědže z wozom do Kamjenca, zo by so do Dreždžan wróczit. Tónle džen wostanje nam Kanecžanskim njezapomnyti. *M. W.*

Z Kulowa. We naščej wosadže mamy něť dweju serbskeju wučerjow, ł. Jana Rósmija we němcžanskej šchuli a ł. Jakuba Šejdana we měščezanskej šchuli w Kulowje. Wny so kručže nadžijamy, zo budžetaj wobaj mlodaj knjezaj swoju serbsku narodnosć z cžescžu zastawacž a haćecž, kaž tež sebi dowěrjene schulste džěcži we wschém dobrym, wošobnje we swjatej wěrye, we kšchecžanskim duchu woczahnyčž, Bohu ł cžescži a staršchim ł wjeselu. Šewat swětne wědomosće žanoho prawoho wužitka njepschinyjesu. — Žłóštnikaj, kiž staj na 17. augusta (njedželu) wječzor w jednacžich hodžinach woheń we bróžni kublerja Jakuba Wawrija (Rjekusche) w Kulowcu załožitoj, staj wušlědženaj: běschtaj dwaj 13lětnaj schulskej hólcaj, Čžech a Sejnik z Tor-nowa, 4 hodžiny wot naš daloko, kiž staj na prošhenjo do Kulowa pschi-běžatoj. Doma so rozryčžuju rudžěschtaj, zo je so jeno jena bróžnja z nadobnymi žněmi wotpalita. Šchto ma swět wot tajkich lóžnych njeporadžennych džěcži hiščeje woczakowacž! — W naščej kulowskej wosadže woběndže so swjedžen lětnoho wopomnjecža swjecženja cyrkwoje abo kermuscha přěnju njedželu oktobra, swjedžen swj. rózarija pať druhu njedželu. Pschecž cykly thdžen wot přěnjeje hač do drugeje njedžele (wot 5. hač do 12. oktobra) dobudu bratšja a sotry arcbratštw a swj. rózarija, kiž ł swj. špowjedži du a we kulowskej cyrkwi swj. wopravjeuju dóstanu, pódla tež wotpusťne pacžerje špěwaju, dospóšny wotpusť. Wschyity bratšja a wschitke sotry, kiž su do arcbratštw a swj. rózarija zapisani abo kiž chcedža so zapisacž dacž, pscheproscha so ł tuthym swjedženjam. Tež budža přěnju a druhu njedželu po přědowanju pschi swj. Mariny woltarju pacžerki z wotpusťkami a brune ška-puliry swjecžene. *S.*

3 Dřeždjan. Džens tydženja wječor je po wjacnjedželnej khorosczi a jaty wot Božeje ruczi ze swěta so minyl f. Gustav Reinhard, direktor wustawa za slepych, haſle 57 lět stary. Pod nim běšče tónle wustaw hač na najrjenišcho rozkežěl a škušěšche nimale wšchěm podobnym wustawam w Europje za pschiklad. Wón běšče swojim slepym z prawym nanom, kiž wosebje tež wo to so starasche, zo bychu so woni, z wustawa puščyczeni, samostatnje zžiwieč móhli. Čžešč joho wopomnjeczu!

3 chłoho swěta.

Němska. Kaž běchmy w poslednim čzisle nasponnili, tač je so stało: němstki thěžor pschijědže 3. septembra do městaczi Alexandrowa (w ruskej Pólskej), hdžež ruski thěžor na tanym dwórnišchczu na njoho čakašche a joho luboznje witašche. Sčto staj mjez sobu ryczałoj abo wuradžowaloj, to njeje znate. Zo je tónle zjezd wobeju thěžorow němstke a ruske knježerstwo změrowač, to so njezda, pschetož němstke a ruske nowiny hišchcže pschecy z jenajkej hórkošczu na so swarja. — Na druhi džen, 4. septembra, so němstki thěžor z ruskim rozžohnowa a so do Pruskeje wróczy, zo by na manóvrach, kotrej so we wokolnošczy města Kralowca (Königsberga) wotdžerža, džěl brač. — W Elbingu prajesche thěžor duchownym, kiž joho na dwórnišchczu witaču: „Pšichichodnošč skušcha cyrkwia a kšchesczanskej šchuli.“ — W Bělplinj chycšche šchědžiwij biskop z Marwicy ze swojim tachantstwom thěžora powitacž, ale kralowstki čzah nimo jědžesche, dofelž njemějesche porucžene zastacž. Nazajtra dósta z Kralowca pscheproschenjo, zo by so na kralowstkim wobjedže wobdžělč. Depesčne słowa su tele: „Seju Majestosczy thěžor a thěžorka byšchtaj jara so zwjesełikoj, hdy by hnadny knjez biskop jutše popołdnju w pječich sobu f wobjedu pschijěl. Dwórny marschall Perponcher.“ Knjez biskop, džiwajo na swoju wysofu starobu (wón je hišchcže dně lěcže staršchi dyžli thěžor) a na wobczěžne pucžowanjo, je so tomule čžestnomu pscheproschenju zapowjescž dyrbjač. Tónle biskop móže so z wosebitym pschecželstwom pruskoho krala khwalicž (wonač sebi dowěrnym „ty“ rěkataj) a je w swojich mlodych lětach napschecžo Napoleonej I. wojowač.

— W Achnje, w tutym starosławnym měščje, běšče so w zańdženym tydženju wjele katolskich muži a žonow z daloka a šchěroka zejščko. Nic jenož katolske žjenocžestwa w Němskej, ně, tež w Francóžskej a Belgiskej běchu swojich zastupnikow tam póskale, zo bychu wo zbožo cyrkwje a tač wo zbožo čžłowjestwa wuradžowali. Tuta žhromadžizna ma za Němsku wulku wažnosč, pschetož liberalni, kotřiž maja wulki a dołhi jazyl, krótki rozom a žadyn pomjatk, běchu kžu rozščěřili: katolska strona (centrum) njeje wjacj pschězjena, a to budže so w Achnje pokazacž. Ale sčtóz kži, je tež falschny profeta. Nic jenož našchi rjekowšcy zapóslancojo w sejmyje běchu pschězjene, ale tež jich wuzwolerjo; a to ničžo małoho njeje na tajkej žhromadžiznje, kač ta w Achnje běšče. Pšchetož wu-

czeni a njewuczeni, kupcojo a pschekupcy, burja a zemjenjo, studowaczi a zastojnikojo, džěłaczerjo a mischtrojo, duchowni a swětni knježa czujachu tofamo, myslachu tofamo, ryczachu tofamo, a to we wschelachich wěcach, kaž: kał maja so džěczi derje kschesczanscy woczahnyć, hdyž je schula tał skazena a njekschesczanska; kał ma so za duschow zbóžnosć staracź, hdyž knježerstwo dobrych pastyrjow do jastwow tyka; kał ma so kžam njechmanyh nowinow a knihow napischeczo stupacź; kał dyrbya dobri swětni duchownych w jich japoschtokfchim džěle podpjeracź; kał mohła kschesczanska a prawa wěrnoscź czěmny błud a hroznu zlóscź pschewinyć; kał mohle so wobstejenja džěłaczeri polěpschicź; kał móhli so burja z rukow lichownikow wutorhnyć a t. d. Wjele druhich wěcow bu hišcěje wuradźenych, we wschitkim knježesche najrjeišcha pschezjeność, tał zo móžesche Dr. Windhorst prajicź: „Sym pchichol, zo bych posłuchał a požadanja ludu słychał a nazhonju nětko, zo chce lnd hišcěje dale swoju staru gardu (centrum w Berlinje) zachowacź,“ na kotrež słowa jomu wschitcy z hrimotacej sławu wotmołiwichu. Ženož něščto małoho, sčtož tež naš Serbow zajima, z tych ryczow, kotrež so w Achnje džerzachu. — Schorlemer = Alst, pschedshda ratačstoho wotdźělenja na tutej zhromadźiznje, poda krótku rozprawu wo tutym zjenocženstwje a spomni, kał tofame něhdy jenož 16 burow založichu, kotrež ma nětko 15,600 burow hafo sobustawow. Wone wikuje kóžde lěto ze zamóženstwom (kapitalom) wot 400,000 hriwnow (markow) po 4%. Dale zastara wone buram dobrych a sprawnych rycznikow (advokatow) a kědźbuje na to, zo so njebychu kubla džěliše. To je něščto, ale nie dojeć, rjekny Schorlemer, wjac sobustawow wotczajujo. Tał wjele za serbskich burow, nětk hišcěje něščto za jich žony a za wschitke serbske maczerje. — W nowšchim czasu rěka: dom dyrbi schulu podpjeracź, a to je wopak. Toho dla je na swěće tał wjele njeknježownikow; schula dyrbi dom podpjeracź, najprjedy staj nan a macź a potom hačle wuczer džěczo wuczi, kotrež najprjedy „mama, nano“ woła. Toho dla, chceš-li duschne džěczo męcź, kotrež dyrbi posłuchać, potom wupraschey je prawje katechismus, ale to pěnuje serbski, njech schulinšektor na to šwari, kaž chce; hlej toho je stat postajil a móže joho zasy wotšadźicź, ty pak hafo serbska macź sy schulinšektorka, kotruž je Bóh postajil, a kotruž ničto haj Bóh sam we swojej mudrosći wotšadźicź njemóže. A dokełž so nětko tež Serbja počnu fotografowacź a molowacź dacź, dam škónczujie hišcěje dobru radu: serbska macź njech so da ze serbskim katechizmom molowacź, serbska holca pak — njech je wjetšcha kaž macź — z paczerjemi w rucy; tał wostanjeny potom dobri kschesczenjo a pschi tym tež dobri Serbja. N.

Awstrija. General Obadicž je ze swojim wóštkom mjezyn nowopazarstoho wotkrjesa pschekrocził. Turkowscy wojacy so jomu njepscchecziwajachu, a duž je so wobšadzenjo tuteje krajiny cziježe wo měrje stalo. Z wobšadzenjom nowopazarstoho wotkrjesa je pak Awstrija, najšěrje na schězuwanjo madžarskich diplomatow, mjez Serbiju a Czornu Horu klin zasunyła a tał zhromadne štkfowanjo tuteju khrobłēju a samostatneju krajow zadźěwala. Zjednoczenjo

južnoafro-wjanskich ludow pschěz to do schěreje dalokofeje stupi. Rusowska pak z boka steji a z hñěwnym wóczkom na Awstriju hlada.

— Gžornohórski wjerch Mikita (Miklamsch) pschěbywafše wóndy w Awstriji a bu wschudžom wot khěžora, wójska a zastojnstwow z kralowskej cžesčju witanj.

Jendžel'ska změje zas wójnu z Afghaništanom w Afiji. Pschetož lědma bě jendžel'ski poštanec ze swojimi ludžimi do Kabula, afghaništanškocho hłownoho měšta pschicžahnył, hnydom měščezenjo so z tym jara njespokojni wopokazowachu. Duž so 3. septembra zjawnje napšchecžo nim zběžechu a wob-lehnychu wobhydlenjo jendžel'skocho poštanca. Wón so ze swojimi wojakami khroble wobarafše, hačž Afghanomje to wobhydlenjo spalichu. Duž dyrbjachu je Jendžel-czenjo wopuščezicž, jelizo so spalicž nochcychu. Ale wšchitcy buchju wonka morjeni, njenujcy lord Cavagnari a něhdže 70 muži. Kaž najnowišče powjeseče powjedaju, je afghaniški emir (kral) Fakub wo tymle zběžku do přědka wjedžak, haj jón spěchował. Tale nowa wójna móže za jendžel'ske po-stajenjo w Afiji rozjudna byčž. Gdy by za nich zle wupadnyka, indiske ludy buchju zawěseče tež pschecžiwu nim stanyli, dokelež su z jendžel'skim knjejštwom jara njespokojni.

Asija. Kaž franžóske nowiny „Monde“ pišaju je so k. Gaspariau, armeniško-katholski přalat a z nim kłóschtr na Libanje do roumsko-katholskeje cyrkwy wrócžik.

Amerika. W połnocniškej Americy staj zas dwaj wosobnaj mužej: Dr. S. B. Stover we Bostonje, wumwołany lékař a spisacžel někotrych lékařškich knihow, a John Siebold w Newarku, duchowny episkopalow, katholske wěry-wuznacžo wotpokožikoj. My junu čžitachmy w jenyh ewangelskich nowinach: „Gdyž my katolikow k naščej ewangelskej cyrkwi pschisťupicž widžimy, dha su to z wjetšcha tajcy ludžo, kotrychžž katolsčy rad puščezja, mjez tym zo su nimale pschecy runje našchi najlěpschi ewangelscy kšchesczenjo, kotřizž k naščej bolosečži katolske wěrywuznacžo wotpokoža.“ — Zawěseče trjechene słowo!

Wšchelcžizny.

Wojowanja Awstrije wot 1494. Za tónle cžas je Awstrija měła 182 bitwow, 239 w hromaduzraženjow, 5119 wojowanjow wołoko twjerdžiznow, z kotrychžž je něhdže polojca dobytych byla. Wot 1495 hačž 1601 wójna nimale bjez pschetorhnenja trajesče, wot toho cžasa hačž do džensa je póbła 160 wójniškich lét jenož 116 měrných lét. Na mužoch pschisťadži ze smjercžju 261 generalow, 17,096 wyščfow a 1,068,574 wojakow! khóšty wójnow njejsu woblíčžene.

Wot 30 lét je z Europy wuczahnylo do New-Yorka wšchěch do hromady pschěz 6 millionow ludži, z Němcow 1½ milliona, z Jendžel'skeje a Šrskeje 2½ milliona, a t. d.

Papjery k pisanju trjebaju na cykej zemi 600 millionow ludži chinefskeje, 366 millionow europskeje a 1300 millionow arabiskeje papjery; 24 millionow pišaju na shtomowe kopjena a t. d., a zbytk, něhdže 280 millionow w tu khwilu hiščeje žadnej papjery njetrjeba.

Wšěch ludži do hromady je na zemi po Behmu 1,439,145,000 (štyrnaćje stow džewjeć a tšycyži millionow sto a pjecz a štyrćyži tysac); Kolb pak mēni, zo je jich wo poŋnych 100 millionow mjenje; po joho woblicženju ma Europa 313, Amerika 93, Australija 3 $\frac{1}{2}$, Azija 780, Afrika 120 millionow; po tym wopšija cyke wobhydlerstwo zemje 1310 millionow abo mjez 1300 hačž 1350 millionow. Štož wěrywuznacza nastupa, je po Kolbje 413 millionow křesćanow a něhdže 900 millionow njekřesćanow, mjenujcy 210 millionow katolikow, 115 millionow protestantow, 80 millionow prawoflawnych (Gričow), 8 millionow pschiwisnikow druhich křesćaniskich wuznacow; dale 7 millionow židow, 120 millionow muhamedanow a 770 millionow pohanow. Potajkim ani hiščeje ščěty džel wšěch ludži njeje katolski. „Žně su wulke, ale džěfaczeri je mačo!“

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuciznjestaj 39,556 marč 62 p.

Ƨ cžycyži Božej a Ƨ spomoženju dušchow su dale woprowali: Ƨ. pschěz Ƨ. kaplana Nowaka w Křošćicah 2 m.; ž. Konjec 3 m.; N. N. ž B. 20 p.; lětna dań zuateje hypoteki 60 m.

Dromadže: 39,621 marč 82 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

Ƨ. ž Konjec 1,50 m.; — seitendorfska wosada 607 m. 32 p. (incl. 300 m. wot Ƨ. fanonika a fararja Jungi); grunawfska wosada 100 m.; katolske kasno w Rukowje 80 m. 5 p.

Darh za chrkwicžku w Hajnicah.

Ƨ. pschěz Ƨ. Křošć. kapl. Nowaka 1,50 m.; pschěz Ƨ. direktora Diensta 1 m.; ž Konjec 1,50 m.; Šana Š. ex voto 0,50 m.

Dromadže: 1375 marč 61 p.

Katolske protyki, modlitne knihi, pačzerje, Bože martry a swjecžatka

pschjedawa we wulkim wubjerku

knihiwjazarnja **St. Hochgesanga,**
nětko na šhulerškej hajy 213.

Wot hrabinskeje šhönburgskeje ökonomije we Wechselburgu pytaju so 4 hródžne džowki a 1 wotrocžk. Džowki dóstanu 150 marč a wotrocžk 180 marč lětneje mzdy. **Sluzba nastupi so Ƨ 1. januarej 1880.**

Wšcho dalšche žhoniš w redakciji „**Ƨ. Ƨ.**“

Katolički Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 19.

4. oktobra 1879.

Lětnik 17.

Swjate křchiže pschi pucžach.

W katoličkih krajinach je křwalobne waschnjo, zo so do polow a pschi pucžach swjate křchiže stajaja. Runje w našchim času a w našchim małym serbskim katoliškim kraju skoro pschi kóždym pucžu jedyn abo wjacny swjaty ch křchižow nadenidžes ch. Tohodla je spomožne, winy a wužitk tohole waschnja tudy z krótka rozspominacž.

Swět zaslužbnym mužam, kiž su za swój kraj a lud wjele skutkowali, pomniki staja. Wón pomniki staja tež k dopominjecžu na wazne podawki, a je runje tam staja, hdžež su so stala. Šcho pak su wschitcy zaslužbni mužojo tohole swěta porno Tomu, kiž je nic jedyn, ale wschitke ludy nic z časnoho, ale wěčnoho hubjenstwa a wotrocžstwa wumožil? A joho smjercž na křchižu, njeje wona najwaznišchi podawk cytych swětnych stawiznow? Wschitkim sprawnym starocho zakonja wot Hadama hač do bohobojaznoho Simeona buchu pschez tule smjercž njebjesa wotewrjene. A hiščeže najpošteni missionar najpošlenišchim pohanam tu powjesčž ponjese, zo je Křhrystusowa smjercž našče žiwjenje. Njeje tohodla pschisprawne, tež tule Křhrystusowu smjercž z pomnikami čješćić, nic na jenyh mješče, ale wschudžom, hdžež so jeje wozbožace scžehwki pokazuja, a na tele waschnjo zjawnje wěru do Křhrystusa wuznawacž?

Swjate křchiže stajecž rěka prawu wěru Křhrystusowu zjawnje wuznawacž. Su džen runje na swjaty ch křchižach katoliške domy a dobre katoliške krajiny znacž. Hdžež katoliška wěra njeje abo hdžež ma liwkošč knjejstwo, tam swjaty ch křchižow njenamaš ch. Lwcy, byrnje dosčž zamožići byli, je njestajaja, dofelž pschez nje njechadža na Boha dopominjeni byčž; — a nje katolišcy čješćo=

wanjo Božich martrow a swjeczatkow pschibójsstwo mjenuja. Tola je traž to pschibójsstwo, hdyž so pomniš kažkuli zaskužbnoho muža tež zwonkownje czesczuje? Róžde džěcžo praji: To pschibójsstwo njeje. A nima so runje taž ze swjatyhmi kschizemi? Čžescž, kotruž jim wopokazuujemy, drjewej abo železej njeplaczi, ale Bohu samomu, kiž je widžomnje we Khrystufu so na zemi zjewiš.

Čžohodla pak so taž hušto runje do polow swjate kschize stajaja? — Swěrnei katholicscy kschesczenjo so z tym njespofoja, zo swoje domy a cyrkwyje z Božimi martrami wudebjeja, ale woni kaž do wsy, taž tež do polow swjate kschize stajaja, zo by cyła stwórba byla jedyn wulki dom Boži, pschekrafnjeny ze znamjenjemi naschoho wumožjenja, — kotrež nas džěni wote dnja tež pschis wschědnym džěle dopomnjeja na njesfónčžnu luboscž Syna Božoho, „kiž je pschisichot z bóžne čžinicž, schtož bě žhubjene.“ Wone nas napominaja, zo bychmy nic taž jara za te čžasne so starali, ale wjele wjacj swoje džěto Bohu pschwjećili a zaskužbne čžinili za wěcžnu z bóžnosć. Pschetož kóždy stutk, kiž je z dobrym mēnjenjom a k Božej czescži čžinjeny, tón nam njeje stotere pčody w njebjesach. — Do polow su swjate kschize stajene: pola, z prócu a z potom woblicžja wobdžělane, nam praja, zo čžasne scžěhwki hrěcha: próca, džěto a čžěrpenjo wot nas wzate njejsu; swjaty kschiz pak nam přěduje, zo je hrěch sam pschewinjeny, a swjaty kschiz je nam zambawt, zo něhdy pschidžže rjeišchi čžas, kiž žanoho kónca njezměje, hdyž budže cyła schěroka zemja wobnowjena, hdyž próca a horjo wjac njebudžetej a hdyž změja njewuprajite myto pola Boha čži, kiž su hafo swěrnei wuczownicy Khrystufowi po joho stowje a po joho pschikladže scžěrpnje swój kschiz za nim nosyli a wobstajni byli hacž do kónca. Kaž nasche swjate kschize krucže steja w njewjedrach a wichorach, taž dyrbiny tež my w njewjedrach a wichorach swojoho žiwjenja t. r. w horjach a čžěrpenjach krucži a wobstajni bycz; pschetož „schtož je wobstajny, tón budže kónowaný.“

Stari pohanojo něhdy swojich morwnych Bohow do polow stajachu a k nim so wolachu, zo chcyli jich pschod schfodu zwarnowacz a zakitacz. Me podarmo bě jich wolanjo, morwi Bohojo „maja wuschy a njeskyscha“. „Nasch Bóh pak je w njebjesach“, je žiwy Bóh, kiž so za wschitke swoje džěcži na zemi luboscžiwje stara a nas ženje njewopuschcži. Soho znamjenja my do polow stajamy a směny zawěscži tu dowěru mēcž, zo budže Wón za to w nadobnej mēre nasche wobšedženstwa zakitacz a žohnowacz. Wschaf Tomu wichory a njewjedra posuchajaja a bjez Soho wole nam schtodžecz nje móžejaja.

A tomule čžasnomu wužitkej pschidžže hšchcže wosebity wužitk z paczerja, kiž duchy nimo swjatoho kschiza spěwamy, — njech je to tež jenož pobožne ždychowancžto abo krotke katholicke postrowjenje. Wschitko to za wěcžnu z bóžnosć nam k wužitkej pschidžže a tež tomu, kiž je swjaty kschiz stajicz dač — wosobnje potom, hdyž žno joho čžěto pod mjeišchim kschizom na kěrchowje wotpoczujej. Wschitko je wón wopuschcžik, joho dom a zamoženjo družny ludžo wosbynu.

Sejzo pať hiščće něščto na zemi joho rěka, dha je swjaty křchiž. Tón na njoho dopomnja, a čěščćowanjo, kotrež swjatomu křchižeji wschědnje czi, kiž nimo džeja, wopokazuja, zawěščći joho křhudej duščki w cziščću, kiž sei sama wjac pomhacž njemóže, wolóženjo a skónčnje wumóženjo wustutkuje.

Duž dha rjane waschnjo, swjate křchiže stajecž, njech dale bóle pschibjera: k čěščći křchižowanoho Zbóžnika, k zjawnomu wuznawanju Zoho swjateje wěry, k zbudžowanju njebieskich pohnućow, k časnomu a wěćnomu spomoženju, k wužitkeji žiwym a k wužitkeji wotemrjetym! Njech su swjate křchiže swědkojo našchoho časa, njech potomnikam powjedaja, kajku luboscž su jich wótockojo měli k swjateji katholickej cyrkwi!

‡

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyshina.** Dofelž je w tu křwilu wulki njedostatk na wučerjach za katholicke šchule, wotdžerža so wóndano pod pschědsydstwom k. wokrjesnoho šchulskoho inspektora Dr. Wilda wurjadne pruhowanjo kandidatow za šchulske zastojnstwo. K njomu bu pschipuččěnych pjecž seminaristow, mjenujcy: k. Ferdinand Schönfelder ze Seitendorfa (wikar we Mišchnje), Józef Grohmann z Wostrowca, Józef Kurze z Königshaina, Pawoł Bergmann z Blumberga, Peter Hila ze Schunowa (Serb). Woni wschitčyrjenje tele pruhowanjo wobstachu a dóstachu z nich šchtyrjo censuru II. (jara derje) a jedyn III. (derje). Z nich wostanje k. Schönfelder šchulski wikar w Mišchnje, družu budža tež šchulscy wikarowje a to: k. Grohmann w Annabergu, k. Kurze we Wostrowcu, k. Bergmann we hłownej šchuli w Dreždzanach a k. Hila w Schërachowje.

— Raž smy po swěrných pschihotowanjach so nadzijeli, tak je so wulki serbski spěwanški swjedžen wubjernje radžił a našchomu Serbowstwu dobru křwalbu pschinjeł. „Malěcžo“ spěwajšće so pod wjedženjom k. Kocora samoho. Hako solistowje wustupichu k. Oskar Fiedler, rodženy z Mjeswacžidła, spěwať pschi operje we Wrótsławju, někotři knježa wučerjo z Budyshina a ze wsow, hako solistki pať někotre knjenje a knježny, tež tudomne a wonkowne. Woskucharjo wschelakim jednotliwym spěwam pschikleštowachu, tak zo dyrbjachu so někotre wospjetowacž. Spěw trajejšće wot 7. hodžiny hacž do 1/2 10. Wobščěrnny sal a pschiboczne lokale běchu pschepjelnjene. Woskucharjo běchu nic jenož z blizkoscže, ale tež z dalokich strowow; mjez hosććemi widžachmy k. krajnoho hejtmana z Beust, k. hamistoho hejtmana ze Salza, k. cyrkwinoho radžicžela Dr. Schmidta, k. seniora Kuczanka, k. měščććanoštu Löhra atd. Po koncercže běšće hosććina abo zhromadna wjecžer, na kotrejž so tež někotre sta ludži wobdželi. Prěnju stawu wunjese pschědsyda swjedženšchoho wubjerka k. Dr. med. Duczman na wobeju kralow, pod kotrejnuž sčepťarjom Serbja bydla, druhu k. Smoleť na Serbstwo, kotrež bě so z nowa hako „salonowe“ pokazalo, tšecžu k. wyschšći seminarški wučer

Fiedler na komponistu F. Kocora, kotromuž bu pschi tym wěnc a wonjescho pschepodate. Dalsche skawy płaczachu spěwarjam a spěwačkam, pschihotowarjam swjedzenja, F. Smolerjej hafo wjednišej Serbowstwa, Delnjołužiskim Serbam, němskim hosćom, serbskej swójbje, kiž serbscy ryczi a serbscy skutkuje, F. Smiškej, serbskim študentam atd. Škoda, zo pschi rozdželenju hosći do dweju salow a pschi jich unnohosći njebë móžno, džěl tych samych doštyšecž. Posledni wotdžěl swjedzenja, bał, so tež lubjesche, wosebite spodobanjo namaka tšecža serbska reja a dyrbjesche so na požadanjo pschihladowarjom dwójcy wuwjesč. Kač dołho su reje trale, my njewěmy a tohodla prajimy: Dajće sebi powjedacž wo rejach, kaž wo chym swjedzenju wot tych, kiž su tu byli. Nam bë lubo, zo běchu tež katholiccy wjesni Serbja na tutón rjany swjedženi pschischli. Tež my prajimy wschēm, kiž su tajki džei móžny sežinili, zjawny džak a pschjemy sebi, zo bychu so wulke spěwanste swjedzenje z nowa husečijcho swjecžile!

— Po nowym němskim sudnistim zakonju, kotryž je 1. oktobra po cytych Němcach do žiwjenja stupit, budže so kóždy, kiž chce we wěteji naležnosći sforžicž, prjedy na žměrc (Friedensrichter) wobrocžicž dyrbjecž, hacž ze swojej stóržbu na sudnistwo dže; pschetož tutón žměrc ma poručnosć, pschecžiwnikow zjednacž pytač, kotrajž chetaj pschecžiwno sebi sforžicž. Mjena postajenych žměrcow jenož tač daloko wozjewimy, hacž wone tež katholickich Serbow nastupicž móža: fabricki wobšedžer C. E. D. Weigang a mlyn-wobšedžer Wezlich w Budyščinje; rycžer-fubler Heyer za Delnju Kinu, Bozankecy, Kralecy, Lětoni a Kralowy Mlyn; gmejnski pschedstejer Mißgang za Hajnicy, Zahor, Budestecy, Kóžty, Kšójnicžtu; fubler C. H. Fahnauer za Bobolcy, Nowe Bobolcy, Hornju Kinu, Dženitcecy, Bělcžecy, Raščow; rycžer-fubler Giesner za Boranecy, Nowe Boranecy, Kšiwu Borschčž a Libochow; rycžer-fubleriski najest Wjeit za Bžžer a Brěmjo; rycžer-fubler baron z Uckermann za Lutobež, Bronjo a Nowe Bronjo, Kamjenjej z Hajom a Měrkow; rycžer-fubler Lehmann za Hornjow, Bórk, Makšecy z Nowymi Makšecami a Hněwsecy; knježi rendant Kaiser za Kakecy z Kacžej Korčžmu a nadrožnymi kšžemi, Kamjenjej, Zeišecy, Mižu Wjes, Titt, Komorow a Trupin; rycžer-fubler Hedenus za Njezdajšecy, Koblchy, Dobranecy, Běčžecy, Darin, Čžššecy a Brahu; gmejnski pschedstejer Běrk w Kšelnje za Kšelno ze Schibeicžnej Korčžmu, Radwoř z Hajom, za Mlynške Kšžže a Čžorny Hodler; direktor Domšch za Dobrušču ze Starej Čžhelicžu, Pschischecy, Stónkcy a Džžžnikcy; gmejnski pschedstejer Thiermann za Hornju Hórtu z Kwětkodołom, Wulke a Mač Debšecy, Mnišchonc, Lejno, Mač Bobolcy a Čžorne Koflich; gmejnski pschedstejer Žur za Sulšecy, Hařlow a Bacžoi; fubler Ehart za Jeschich, Wulku Dubrawu, Mač Dubrawu, Kšwacžicy a Dalich; gmejnski pschedstejer Büttner za Mač Wjelkow, Zeleny Doř, Wulki Wjelkow a Zajdow; rycžer-fubler Jeremias za Katarjecy, Hrubjelcžicy, Džžžorecy, Sežijecy a Hornju Borschčž; rycžer-fubler Lindner za Horu, Wóšchich, Wětrov, Jasońcu, Kusčž a Nowy Kusčž; stawnik Krausa za Njeřwacžidlo, Koflow, Dobroschichy,

Holeschom, Holeschowsku Dubrawku, Lomsk, Wischu Horu, Scheschow, Nowu Wjesz. (Přichodnje dale.)

3 **Čornec.** Knez škulski wšar Miklawš Hila, kotryž dotal w Scherachowje wučěše, pschińdže k nam za wučerja.

3 kłóštra **Marinoho Dola.** Bjatk, 26. septembra, hrjebachu tu kłóštrfšu knježnu Julianu Sontagec, sotru po swěcže znateje spěwarke Henrietty Sontagec, pozdžiškeje hrabiny Rossi, kiž bě hižo 1854 w Americh na kholeru wumrjela a so do kłóštra Marinoho Dola pohrjebáč dała.

3 **Reichenaua** pola Žitawy. Njeboh fabrikant E. A. Preibisch běšče tu hójeńnju založič, a ta bu 16. septembra — hačo na dnju lětnoho wopomnjenja jeho smjercze — swjatocžnje swjecžena. Šchož pač naš pschi tym najbóle zajima, je, zo bu wothladanjo khoroch katholicim mikošcžiwym sotram doměrjene.

3 **Königshaina.** Hnadny kněz biskop J. Bernert, kotryž bě prjedy z kšesčzańskeje wučěby w žitawskej, reichenauškej a seitendorfskej šchuli pruhowač, pschijědže, pschewodžany wot k. can. cap. sen. Kucžanka, 27. septembra popońdnju k nam, zo by nazajtra našče nowe pohrjebnišćečo swjecžič. Wón bu po starodawnym cyrkwińskim wašchnju wot k. fararja P. A. Richtera a wofady swjatocžnje powitany. Njedzeli, 28. septembra, bě Boži dom hačž na najrjenišcho wudebjeny a z pobožnymi hačž do poslednjeje měštnoscže napjelnjeny. Ze susodnych duchownych běchn pschijšli: seitendorfski k. kanonik a farar Sunge, wostrowcžanski k. farar Müller a z kłóštra Marinoho Dola wobaj kaplanaj: k. P. Benedikt a k. P. Joachim. Dopolńnja w džewjecžich mějesche hnadny k. biskop mjelčacu Božu mšchu a na to z wulkoho wołtarja jadritwu ryčž na zhromadženu wofadu. Potom čahnychu we swjatocžnym čahu na nowe pohrjebnišćečo, hđžež bu wone pod wjele rjanymi a hnujacymi wobradami (ceremonijemi) swjecžene. Na posledku mějesche hišće k. senior Kucžank Božu mšchu. Wščeje swjatocžnosčež bě hačle pschipońdnju mačo do jedneje kónc. Popońdnju swjecžesche hnadny k. biskop za tusamu cyrkej hišćečje nowy wołtarny kamjen za wulki wołtar.

3 **Drežďan.** Na 27. septembra zemrje po dlěškej khoroscži derjezaslužbny wučer katholickeje hłowneje šchule k. Emil Koch. Wón narodži so 5. meje 1814 w Drežďanach, wopytowašče gymnasium, potom študowašče na duchownstwo w Brazhy, a pozdžišcho k wučerštwu so wobrocžiwšči dósta 1845 město w mjenowanej šchuli. Hižo zańdženu žymu bu khorowaty, tola po jutrach wofstara na krotke tydzenje swoju škůžbu, hačž wočoło swjatkow z nowa khorowáč pocža, tač zo so dlěšči čas na blizku wěštu smjercž pobožnje pschihotowašče. Šoho pohrjeb běšče zańdženu póńdzeli jara swjatocžny. Cyrkwińka a škulška wofada bě derje zastupjena, tež wyschnoscž, wučerštwu a wšchelake zastojnstwa. Pohrjeb wjedžesche k. škulski direktor Anton Buk; w pohrjebnej ryčži khwalesche wón wučzenoscž, swěru a kšesčzańske zmyšlenjo njebocžičžeho.

3 ctyloho swěta.

Němska. Wojowanjo napřeczežo katholickej cyrkwi traje w Pruskej hižo wjele lět a dotal njeje hišćeže k měrej pschischo. Wujednawa drje so bjez wopřecstacža, ale ze strony Bismarkoweje nic dosć swěrnje. Tón je drje sam wujednanjo započzał w nadžiji, zo katholicka cyrkej k kschizju polěže. Ale je so zjeba! A hdyž widži, zo je katholicka cyrkej wulka moralna móć, kotruž nje-móže zaprěć, džiwa so a wojuje dale, kaž dołho to póndže. Gańba tu tež sobu hraje. Ale politiska nužność donuczi joho k wobrotej.

— Knježerskomu a schulskomu radžiczelej w Kölnje, Dr. Lauerej, je dohladowanjo schulow wzate, — po postajenju nowoho kultusministra. — Dr. Lauer bě prjedy katholicki farar w Koblencu a bu w lěcže 1875 za katholickeho knježerskeho a schulskoho radžiczele pomjenowany. Krótko po tym so swojoho měšništwu wotrijełny a wza sej lutherisku žonu. W komorje zapóskancow centrum napřeczežo tomu ryczesche, zo směl Dr. Lauer dlěhe schulski dohladowar (inspektor) za katholicke schule wostacž; a pschod něšto měšacami Kölnjancy katholicko pišmo na ministra Falka póskachu, zo by woženjeny duchowny Lauer do druhoho wotriješa pschesadženy byt, hdyž z katholicskimi schulami nicžo njeby čžinicž měl. Minister Buttikamer je nětk tule próštwu tak daloko dopjelnił, zo, byrne Lauer tež hišćeže pschesadženy njebyt, tola do katholickich schulow nicžo wjac ryczež nješmē.

Belgiska. Boyawal, belgiski senator, je wóndanjo wumrjeł. Wón bě z jeničkim hčosom wjetšiny do senata wuzwoleny byt. Šdyž bu nowy schulski zakon pschecžiwno katholickej cyrkwi w senacže wuradžowany, da so wón, czežcy khory, na stólcžku do senata donjesč a woteda swój hčos za liberalny zakon. Njebē-li so tole stało, dha bě zakon začžinjeny byt a liberalne ministerstwo bě najšćerje wotšupicž dyrbjało. Tak pak bu zakon pschizwzaty k žrudobje wšchěch dobrych křesćanskich šarschich. Boyawal pak, kotrohož khorošč dale bóle pschibjerasche, žadašche na posledku tola hišćeže za sakramentami katholickeje cyrkwie; pschetož hako katholicki křesćan wumrjecž je der je wumrjecž. A Wóh tón Knjez popšča jomu hnadu, zo móžesche sakramenty katholickeje cyrkwie dóstacž, kotraž žanoho njewotpořaza, byrne tež prjedy za swoje cyke žiwjenjo jeje najwjetšji njepscheczel byt. Někotryžtuli pak budže so prafchecž: Čžohodla Wóh tón Knjez tomule mužej prjedy wumrjecž njeda, hacž bu liberalny schulski zakon wuradžowany; a ja na to wotmołwju: Wóh njecha smjercž hrěšnikowu, ale zo by so nakazał a k wěčžnomu žiwjenju pschischoł. Tohodla jomu Wóh žiwjenjo podlěšči; dale pak je Wóh tež do přědka wjedžzał, zo budža scžehwki liberalneho zakonja katholickej cyrkwi k špomozenju: pschetož horliwi belgicy katholicko nětk sami za swoje pjenjezy wo wšchitkich wořadach nowe katholicke schule začožeja, hdyž swětne knjejštwu nicžo rozkazowacž nima.

Awstrija. Pucžowanjo Bismarkowe do Wina je runje tak zajimawe, kaž wažne. Tón muž, kotryž bě Awstriju z němskeho zwjazka wucžisčezzał,

totryž bě jej z pomocu Italianow najczejšije wojeřske a politiske poražki pschihotował — wón pschewywasche w awstrijskim hłownym měsće hako hósč hrabje Andrašija a kšěžora Franca Šozefa, wobdžiwany a wobjuřtany wot winstoho wobydleřstwa. Wón tu pschijědže zańdžemu njedželu wječor wořoło 10 hodžin. Z dwornišćeja do hořeńca jomu wjele Němcow horliwje stawu woľasche, sčtož je so jomu wěšće dživne zezdało, dofelž so jomu tajka čješč lědy hdže w Němcach dōstanje. Ale sčto tež je wjercha Bismarka pohnuło, pscheczelstwo Awstrije pytač, kotrejž bě tola prjedy telko kšiwadow naczinjal? Najškerje bojoseč psched Rusami a Francōzami. Wón derje wě, zo by stajne na so hroznje čžinjenje mjez Němcami a Rusami šćoncžnje tola k hōřschomu wjedko — k wojnje, a tu by Rusam snadna wěc była, Francōzow na Němcow našćežuwacž. A Němcam wot Rusow a Francōzow nadpadnjentym by drje smjereč čžejno bylo a čyła wěc mohła za nich jara zle wupadnyč, hdy by pscheczela njeměla, a k tomu je Awstrija wuzwolena. Šacž pať so w Awstriji toho w prawy čas njedohladaju? Šacž maju so tam Němcam čžoho džakowacž? Šižo je jich tam wjele, kotřiž so na tajke wulke pscheczelstwo z němškim kšěžorstwom hōřcha. Tola vederemo — budžemy widžecž!

— Wažna wěc je, zo su čžěšcy zapōřtancy wobžankli, na winsti rajchsrath hicž a so tať zašy na wuradžowanju krajnych naležnosčow wobdželicž. Woni změja ze šćowenskim a dalmatškim zapōřtancami wjetščinu w rajchsrathu, je-li zo jim Polacy a tať mjenowana autonomiřtka strona šćwěni wořtanu. To so bōržy pokazuje; pschetož rajchsrath so hižom 7. oktobra zapocžnje.

Šendželřka. Wōjny napschecžo dživim ludam w Asiji a Africy, kotrejž Šendželčjenje wjeddu, maju tu zlu samotnosč, zo njemōža prawoho šćonca namakacž. Šewat je wōjna pschěz mēř šćoncžena. W Afghaniřtanu Šendželřcy to tež mēnjachu, ale woni so zjebachu. Wbohe pōřtanstwo, kaž posledni krōč powjedachmy, dyrbjesche swoju lořkowēřiwosč ze žiwjenjom zapkacžicž. Zbēž w Kabule je njewjadcy a hjež rozmyřlenja nastal, dofelž wojacy swoju mzdu njedōřtawachu, ale wón so nēř z dobrym rozmyřlenjom dale wjedže. W Šeracze, w cyłym Kōhistanje, wřchudžom njepscheczelowje Šendželčjanow kaž hriby ze zemje rořtu. Šendželřcy njemōža wjac do přēdka a su wjeseli, zo dotalne postajenja nēřat zđžerža, wosebje wažny khyberřki pschethod, dōňž so k nim pošlynenja z Šindije njedōřtanu. Šo wřčem zdacžu budže čžah Šendželčjanow do Kabule druha afghaniřka wōjna, kotraž so po wřchēch wojeřřkich prawidľach powjedže. A njech by tež Šendželřka po čžěžkich woporach do Kabule zacžahnyla, sčto ma potom z tuthym krajom čžinicž? A Šindijej pschidželicž je z lořka prajene — ale k přēnjomu wjele, wjele pienjež křošćtuje a k druhomu by hnēw Rusowřteje na so wobudžila. Duž dha najškerje Šendželčjenje sami njewjedža, kať so za nich čyła afghaniřka naležnosč šćoncži. — Šo najnowřchich powjeřčacž je emir (kral) Šakub Čhan Šendželčjanam šćoncžnje tola žadany dopokaz swojeje šćwěnosče podal. Wón mjenujcy pschijěcha ze svojim šćynom a pschē-

wodnistwom do jendzelskoho lěhwa we Ruschi. Zendzelske wójsko ma do Rabula hižo jeno 24 kilometrow (něhdže pofschtwórta mile) a móže tón pucz dokonjeć w tšjoch dnach, hdy by so na Afghanow spuschečjeć mohło. Ale runje w tym nastupanju dyrbi so jara na kězbu bracž. Afghanowje su na Zendzeczjanow bóle roznjemdrjeni hačž hdy prjedy a znjepokojuja jich na pofhodže bjez wopšhestaća. W Rabule pať njeje wjac žadnoho porjada. Wrota měřta su zawrjene. — Dležšchi čas běchu Zendzeczzenjo hižo za zulukafferstkim kralom Cetewayom hnali, hačž njedawno joho z někotrymi ludžimi, kiž joho hiščeže pschewodzachu, w jenej wšy bje wschoho krjewje pschelecža jatoho wzachu. Z tym drje je w tu khwilu wojna w połodniškej Africy wopšhestala; ale tež tu wěcy so pokazuja, z kotrychž sudžicž móžemy, zo budže khětro cžežko, dobry a trajacy měr zafožicž.

Darj a daň za chrkef w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena danj wuczijnješhtaj 39,621 marš 82 p.
 K cžešči Božej a k spomoženju dušchow je dale woprowal: k. D. 2 m. 33 p.
Sromadže: 39,624 marš 15 p.

Darj za chrkwicžku w Hajnicach.

Dale woprowachu k.: Franc Ginbert z Radworja 80 p., Hachina z Šhajowa 1 m., Pětr Winar z Kamjenceje 1 m., wuczer Jakub Kral w Radworju 1 m.
Sromadže: 1379 marš 41 p.

We wšěch ekspedicijach „Pofola“ a w Kulowje pola pschetupca Welsa je na pschedań:

Nowa Žezusowa winica,

z pschijwjazanymi „**Wjenšchimi spěwarštkimi**“ a ze **stacijonštkimi knižkami.**

W najlěpšim pšychnym zwjazku a najlěpšej koži 6 maršow, druha tohorunja pšychna družina 5 m. 70 p.

Bjez spěwarškich a stacijonškich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žoltnym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m.

Tež wobstaraja so na požadanjo zwjazki w somocže a z drohotnymi zankami a wščitke druhe.

Šlowny skład ma: **Jakub Wjenta**, zwołń pšchi tachantškej cyrkwi.

W ekspedicijach „Katholškoho Pofola“ móža so dóstačž:

1. Wjenšche spěwarške knihi

za katholškich Serbow. Zrijadowal M. Hórník. 100 stronow. Zwjazane za 60 pjenježkow.

2. Pobožny Spěwar.

Wjenšche spěwarške knihi z modlitwami. Za katholškich Serbow wobdžělal a wudal M. Hórník. 204 stronow. Zwjazane w plačež za 1 marš, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze žoltnym rězkom 2 m.

Wobě knižch hodžitej so derje za šule a za mlodočž.

Wot hrabinskeje schönburgskeje ökonomije we Wschelburgu pyntaju so 4 hródžne džowki a 1 wotrocžk. Džowki dóstanu 150 marš a wotrocžk 180 marš lětneje mzdy. Služba nastupi so k 1. januarej 1880.

Wšcho dalsche žhonišch w redakciji „S. B.“

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihaŕni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 20.

18. oktobra 1879.

Lětnik 17.

Klóschtř Lenin a jeho přěni abt.

Bo cyrkej Braniborskej njeje mjez klóschtřami, kotřez bě tak mjenowana reformacija zahnała, ani jednoho, kotryž by ludej tak luby a znaty był, kaž Lenin. Tomu bě tónle klóschtř druhi Bethlehem, z kotrohož wokolnuty starym Serbam zbóžnosć so narodži a do kotrohož wjetřki tohole kraja husto złote, woruch a maru noschachu. K tomu pschińdže hišćeže starodawne wěšćezenjo leninškoho mnicha P. Hermannna, kotřez pschichodne podeńdženja tuteje krajiny z tajkej wěrnosćeju powjeda, zo běchu wschě pospytowanja wot počdra sta lět sem podarmo, je za wumyslenjo 17. lěstotetka dopokazacz. Hišćeže pschecy nadžija so lud toho dobroho, kotřez tele wěšćezenjo lubi, a powjeda sebi tež pilnje, tak bě so njeboh kral Bjedrich Wylem IV. we wjetřkim towarštwje woprašchal: „Za czo dha woni tele wěšćezenjo maju?“ Po dležiškim mjelczenju wotmolwi stary wojetřki wyschšchi: „Za hluposć!“ Kral tajke wotmolwjenjo porokowaschje pschistajicy: „Wny drje je njewěrimy, ale joho so bojimy!“

Powschittkomna bě potajkim wjesolosc, hdyž po wuwolanju pruskocho krala za němskocho křěžora z Versaillesa do Barlina 18. januara 1871 porucznosć pschińdže: „Leninška cyrkej ma so wobnowić!“ Tak bě so Hermannowe wěšćezenjo dopjelniło:

„Et pastor Gregem recipit, Germania regem,
Priscaque Lehnini surgunt et tecta Chorini.

t. r. „Němcy maja zas swojoho krala

A leninške třěchi so pozběhaja.“

Kak bě tónle klóschtř nastal?

Běšče w lětu 1180, hafo markhrabja Ota I. (1170—1184), syn Albrechta mjedwjedža, k poſdnišomuw ranju wot swojoho hrodu Branibora hoſtíwu na zwěrínu mějeſche w huſtym lěſu mjěz wulkimi tymjeniščezemi. Wo poſdnjo ſo mučžny na jenej kupy pod ſheſcherjatyw dubom lehnſy. Tu woſnje jednu jelenicu widžeſche, kotraž ſo bjez wopſheftacža na njoho dobywafche. Duž ſo za njeje puſcheži a ju ze ſchípom zatſěli.

Wotucžiwſchi powjedafche ſwojim ludžom tónle ſón. Wón bě na njoho wulki zacžíſčž ſčžinił a chcyſche jón tohodla rady wukoženy mčž. Někoſti ryčzerjo měnjachu, tale wotležana, čžicha měſtnoſčž je wažna a by ſo k začoženju jednoho kłóſchtra derje pſchíhodžała; druzy prajachu, Wóh zo je jomu wozjewił, zo by tu napschecžo hiſchcže pohanſkim Serbam ſylne hrodžíſchcžo natwaríł. Markhrabja rozjudži ſo za ſtuť, kotryž by wobě wotpohladani we ſebi wobzamknył. „Gaj,“ wón zawoła, „jedne hrodžíſchcžo chcu ſtacijčž na tule měſtnoſčž, z kotrejež bychu hloſy duchownych muži helſkich nje- pſchecželow na wſchě ſtrony rozehnale a hdyž bych ja ſam něhdy čžíſche wotpoczowacž mohł hačž na ſudny džen.“

Wón začoži kłóſchtr, mjenowafche jón po jelenicy, kotruž bě wo ſnje widžal, Lenin, a powoła do njoho ciſterciensow (jedlatych mnichow) z kłóſchtra Siltinbacha (Sichenbach, Sichem) pola Eislebena. Přeni abt rekaſche Sebold.

Serbja zwjeſelichu ſo nad nowymi twarjenjemi, kotrež njeběchu hiſchcže ženje tať rjane widželi, dživachu ſo njeruſtawacej pilnoſčži mnichow, kotrychž abt ſrjedža mjěz nimi dželajo z ničžim ſo wot nich njerozeznawafche, hdyž khorí a potrebni za „knjezom“ ſo praſchachu. Tele rjane pola, tele čžokny na wodže, te ſpodžíwne ſtuťkowanjo mnichow widžo mějachu Lenin za prawy raj Boží. Tohodla ſo rady mnicham pſchíbližowachu — a mníſcha ſo zaſ zwjeſelichu, zo tajſu pſchecželniwoſčž mjěz Serbami namakachu. Wjele Serbow daſche ſo wuſchcžicž. To pať hněw pohanſkich popow na tónle kłóſchtr wubudži, a woni wſchěch móžnych ſrědkow naložowachu, zo bychu rozíchěrjenjo kſchecžanſkeje wěry mjěz Serbami zamjezowali. To nam z lohka ſčžěhowacy podawł wujafni.

Žunu běſche ſo přeni abt Jan Sebold z kłóſchtra podal, zo by, kaž to huſto čžinjefche, we wokołnoſčži Serbam přědował. Hdyž běſche ze ſwojim pſchewodžerjom hačž k Přěčžkam (Přítky) pſchíſchol a ducy dom ſej w jedneje kſěži w Namicach (hodžínu wot Lenina k dolhomu wječžoru) wotdychnył, zeńdžechu ſo rybacy a ratarjo do hromady, žhoniwſchi, zo ſu tu mníſcha, a dobywachu ſo z wjeſkami, widłami a ſekerami na tule kſěžu. Mnichaj, jich haru zaſkychu, mějeſchtaj za najſprawniſche, ſo khwatkom na dompučž podacž. Ale čžjóda čžeh- njeſche za nimaj do lěſa. Sebold zléze na jedyn ſchtom, zo by ſo w huſtych haľzach ſthował, a pſchewodžer běžeſche do kłóſchtra, druhich na pomoc wołacž. Serbja pať bóržy abta wuſlědžichu. Žomu běchu mjenujcy pſchi na ſchtom lě- zenju klucže ze zaka wupadnyłe. Woni dub wobſtupja a abtej kazaju, dele zléčž. Žón pať chce jich z dobrymi ſłowami změrowacž, lubi jim polo a hołu, ale

wscho podarmo. Mjez tym běchu družy mnischa z klóschtra pschiběželi a na zdala stejo chcedža swojoho abta wukupicž a jedyn wot nich počnu móschnju pokazuje. Ale tež to njeskutkowasche na roznijemdrjenych Serbow. Woni dub powalichu, abta cžwilmowachu a jedyn storcži jomu skónceznje wótry nóz do wutrobny. Druhim mnicham pať hrozjachu, zo chcedža tež jich skóncowacž a jich klóschtr zapalicž.

Wobohdlerjo klóschtra běchu we wulkim strasche a nicžoho dobroho so nje nadžijachu. Woni mějachu wschu winu, Serbow so bojecž, kiž hišćeje z wulkej zafaktosežu k pohanstwu djeržachu, hacžrunje bě jim hižo dlěhe dyžli 200 lět křesćezanska wěra přědowana była. Šcho dha chcyli započecž, hdy bychu wot nich jich pola, winicy, křmelnicy a sadowe zahrody zapuščene a jich twarjenja spalene byłe? Duž wobzamknjachu, słowa Božoho písma: „Šdžez waschoho požohnowanja nechcedža, tam zetřasčeje próch wot swojich nohow,“ na so načožicž, a so pod zakitom maczerje Božeje zas do klóschtra Sichema wrócicž, z kotrohož běchu nje dawno wuczahnyli.

Z bolosćiwym wóćtkom zestupichu mnischa wo poč nočy do rjada a cžehnjechu poč dwu z klóschtra won, křhiž přjedy nich. Šdhyž do dubrawy zastupichu, kotrejež swjatocžne šmerti běchu jich husto k pobožnosći hnuke, hlej, na dobo so lěš rozšwětkli. Ze swětknych mrocželi na zemju dele so puščycži njebjeska šyaktnosć a hłós bě styhčecž: „Šdže dha chcecže? Wrócěje so, nicžo njebudže wam pobrachowacž“ a — minyło bě so tele widženjo. Zas do nočy zawalene — wscho z měrom steji.

Mnischa spadaju na kolena. Sami wot so zanjesu „Magnificat — moja duscha wulkosći toho Šnjeza.“ Wrócěja so zas do klóschtra a wjedu swój straschny, wobcežny, ale pschi tym zaslužbnivy skutk dale k cžescži Božej a křwalbje swj. Marinej.

Wobraz, tónle špodžiwny podawť pokazowach, wišasche najpřjedy w rešektoriju (hđžez mnischa wobjedowachu a wjecžerjachu) a pozdžišcho po reformaciji w cyrkwi. Na nim je lačjoniski napis, kotryž serbski rěka:

„W lěcže 1099 pod wótkom Robertom nastja rjad cisterciensow. W lěcže 1180 sy ty, Lenino, založeny pod wótkom Seboldou. Tebje natwari branihorjski markhrabja Ota, bě to w měsacu haprylu. Tu leži tónle markhrabja, wón wotpocžuj we měrje. Tu leži abt-prior, kotromuž je ze wschěm prawom paradiz wotworenjny, zabity wot njespěšelnoho skowjanskoho ludu.

Wrócěje so, nicžo njebudže wam pobrachowacž.“

Markhrabja Ota, kaž křětsje wo tymle zběžku zasřyscha, da 25 winikow wotprawicž. Tajka krutosć Serbow zatraschi a woni sebi wjac na tónle klóschtr njewěrjachu. Dub pať, kotryž běchu Serbja powalili, wosta k wopomnjecžu na tónle njeskutk pschěd Namicami ležo, dóńž jón něhdže pschěd 70 lětami jedyn mlónt z Jerifa njepofradny. Delni kónce, kotryž w zemi wosta, běchu w zaschěm lětstotětku wukopali a na joho město mlody dubik sadžili. Tež so hišćeje ta křěža wě, w kotrež bě sej abt Sebold posledni krócž wotdychnyť, a so powjeda,

zo je na njej pschěz wschě lěftotetki Bože poklecžo wotpoczowało. Abt Sebold mějesche tež rowny kamjeń, kotryž w lěcže 1707 hišcže stejesche. Serbja wostachu pač hišcže dlěžšiji čas njescheczelojo křesćanskeje wěry. To je z toho widžecž, zo bě hamž Cölestin III. w lěcže 1197 tachantfkomu propstej Hendrichej w Braniboru dowolił, zo smě na swjatyh dnach biskopske wuznamjenja noshecž, zo by jeho słowo wot Serbow čím sterje pschizwzate bylo, čím česnišcho so tež zwonfownje pokazuje. Je potajfim w měsće a to pschi sydle biskopowym hišcže spjecziowych Serbow bylo, wjele wjac je jich w tamnej dźiwjej krajinje bycz dyrbjało, w kotrejž kłóschtr Lenin ležesche.

Ćórze hačž stari pohanscy Serbja, zakhadžesche reformacija z tutym kłóschtrom, wona jón cyle zahna. Dothe časy stejesche kłóschtriska cyrkej rozpadana, hačž ju, kaž pschi přědku spomnichnu, něčzišchi němski křěžor Wylem wobnowicž da a to za 420,000 mark. Dopjelniło je so potajfim tamne stare wěščzenjo: „surrexerunt prisca tecta Lehnini t. r. wobnowjane su zas stare krywy leninske.“ Ćačž pač so tež tak křěte dopjelni, šchož wěščzenjo w poslednimaj rjadfomaj lubi:

90. Et veteri more clerus splendescit honore

100. Nec lupus nobili plus insidiatur ovili!??

(t. r. A po starym wašchnju budže duchownstwo so swěcizč w česćzi, a wjelk njebudže so wjac dobywacž na wosobnu wowečernju).

Burske zjednoczenja we Westfalskej (w Pruskej)

su so za krótki čas mócnje rozšěrjale a maju tele lěto 15,600 sobustawow, mjez tym zo z wopřědka jenož 16 kublerjow so jim pschizamknychu. Róždy sobustaw tohole zjednoczenja placži lětnje 1 mark a dóstanje za to w kóždym měsacu wulhadžacu nowinu: „Westfalski bur.“ Tele burske zjednoczenja wobsedža jara tunje wóhnyowe zawěščzenjo a tež zawěščzenjo psched krupowej šchfodu. Dale maja swojich rěčnikow, kotřiž sobustawam darmo z radu pomhaja. Wobsedža tež wujednawace zastojnstwa, zo bychu so zadžěwale drohe sfóržby, a pjeněžny wustaw, hdžez móža za nizku dań wot sobustawow so pjenězny požčowacž, zo njebychu so kubla rozkušowale. Tele burske zjednoczenjo we Westfalskej je hižo wjele dobroho wuskutkowało. Wichownikam a jebancam su so z nim durje psched nosom zaprasnyle. Tež hlada tele zjednoczenjo na dobre wocžehnjeno burskich synow a holcow k dobrym hospodarjam a hospozam. Wosebje stara so za to, zo bychu burske dźowki wot młodosče burske dźěło nawuknyle a wschitkeje draštneje pschi so zdalowale. Tež swěrne dopjelnenjo katholickich winowatosčow spěchuje tele zjednoczenjo pola swojich sobustawow po tym prawidle: „Z Bohom a za Boha dyrbiš žiwy bycz a tež zjawnje po tym skutkowacž.“

T.

Liberalismus

zahubi wschudžom, hdžežkuli knjejsstwo dobudže, lud. — To nam dopokazuje, je-li zo na Němcy njeđiwamy, wošebje tež nětko „zjenocžena Štalska.“ W pjecz-
džešacžoch a schěćeždžešacžoch lětach móžesche we wschěch liberalnych nominach
Šendželsteje, Němsteje a Francóžsteje najhóršche kžě a nacžornjenja napšhecžo
banžowškomu knježerstwu čžitacž. „Kaž dohko hišcěže banž swój kraj ma a je
swětny knježicžer, njebudže Štalska ženje zbožowna,“ tak kšcicžachu liberalni a
nješhecželowje cyrkwje. Sich wobštajnomu prócowanju a wošebje pschěz pod-
pjeru pscheradnoho francóžskoho kžěžora Napoleona III. je so radžiko, italskich
wjetchow z tróna postorcžicž a swjatomu Wótczej tysacletne zherbowane kubko
katholšteje cyrkwje hroznje rubicž.

Wot 9 lět je swj. Wótc „watikanški jaty“ — a Štalska je zjednocžena.
Zola kajki rozdžěl mjez prjedy a nětko! — Psched 30 lětami bě Štalska hišcěže
najzbožnišchi kraj cyloho swěta. — Póštanec Massimo d'Azeglio móžesche druhim
europejskim krajam z hordosčju prajicž, zo w Štalskej ničtó z hłodom njemřeje
— a nic jednoho njebē, kiž by to přecž mohł. Khudoba bě tehdom w Štalskej
nimale njeznata. A kak je nětko po „italskim zjednocženju?“ Nětko je Štalska
pschěz khudobu, hłód a nuzu najbēdnišchi kraj cykeje Europy. — Wo knježerškich
rozprawach nětko w Štaliji 400,000 džešacžerjow hłodu mrěja. W piód-
nej Lombardištej maja burja z wjetšcha z hubjenstwom so bēdžicž. Wjetšchomu
džešej z nich staji so za lěto lēdma junu mjaso na blido. Wjesni ludžo dyrbja
so w někotrych krajinach ze žokžim khlēbom žiwicž, dokelž pscheničny khlēb je za
wschēdny lud tak žadny, zo jón jenož smjercži blizkim khorym dawaju. W kra-
jinje Ferrarje mrěja džešacžerjo a rólnicy njedosašaceje a njestroweje cyroby
dla pomaku z hłodom. Štalska potajkim, tónle najplódnišchi kraj cyloho swěta,
njezamože wjac swojich wobydlerjow zežiwicž! Štalscy dyrbja, zo bychy z hłodom
njewumrjeli, swój wótcny kraj wopušcžicž! — W lětu 1876 bě hižo pschěz 60,000
wosobow wucžahnyko, a 6000 džešacžeri, syčži stajnje z hłodom so bēdžicž, chychy
w hromadže do Alžiršteje hčič, a tam w cuzym kraju pytacž, sčtož jim domo-
wizna wjac njepošćicža: khlēb. W jenitkim lēcže je Piemont 18,853 wupucžo-
warjow mēš, Lombardiška 12,400, Benedigška 16,376, Toskana 4635, Emilija
2232. A to wscho bu 5. oktobra 1878 na parizškim kongressu pschěz samoho
italskoho zapóštanca, liberalnoho barona Bippoli, wobtwjerdžene.

Žjawny to potajkim dopokaz za wěrnosč našcheje sady: Liberalne ho-
špodarstwo w Štaliji je lud zahubiko.

Njeđakowne džečzi.

Šowjeda so wo nanje, kiž swojim džečžom wschē swoje kubka, dom, dwór,
polo a t. r. pschepoda a kiž wot swojich džečži so nadžjesche, zo joho zežiwja.
Šdyž bě kšwilu pola swojoho najštaršchoho šyna pobyl, bě syn joho šyty a praji:

„Nano, tu nóc je so mi hólczatko narodžiko, a hdžež je nětko Wasch stólc, ma joho kolebka stacz; njechacze dha k mojomu bratrej czahnycz, kiž ma wjetschu jstwu?“ — Hdžž bě khwilu pola druhoho syna pobyl, bě tež tón joho syty a praji: „Nan ma rady czoplu jstwu, nje pať wot njeje hłowa boli; njecha dha wón k mojomu bratrej hieč, kiž je pjeť?“ — Nan džečhe, a hdžž bě khwilu pola třečzoho syna pobyl, bě tež tomu wobczěžny, zo wón praji: „Nano, pola nje nuts a won khdžza, kaž w hołbjencu a Wy njemóžecze pschipoibnju zniěrom poležecz, njechacze dha k mojej sotse czahnycz, ke kchacze, ktraž zezady mječczanskeje murje bydli?“ — Stary nan wjedžešhe, na czim je, a praji pschi sebi: „Daj, to sczinju; ja chcú so zebracz a pola swojich dżowtow spytacz; žónske dže maja mjehku wutrobu.“ — Hdžž pať bě khwilu pola swojeje dżowki pobyl, bě wona joho syta a praji: zo jej žačostuje jara złe czini, hdžž nan ke mšchi abo hdže druhdže dže a po wysokim skhodže dele dyrbi, pola sotry Hilsbjety zo njetrjeba po skhodže khdžicž, ta pschi zemi bydli. — Zo njeby ž nicžim měr kažyl, dašhe stary nan po zdacžu prawje bycz a zacžahny k swojej drugej dżowcy. A hdžž bě khwilu pola njeje pobyl, bě wona joho syta a dašhe jomu pschez třeču wošobu prajicž, jeje wobydlenjo zo je nimo mery wložne za muža, kiž je wičžniwy; jeje sotra, tótkowa, zo ma jara suče wobydlenjo. Stary nan sam mēnjeshhe, zo je traž wěrnó, a poda so psched wrota k swojej najnikódschej dżowcy Madlenje. — A hdžž bě dwaj dny pola njeje pobyl, praji jeje syn k swojomu džeđej: „Macž prajeshhe wczera k czeczje Hilsbjeczje, za tebe zo njeje lěpscheje pschewywanke, hačž w komorcy, kažkuž nan ryje.“ — Psche tajku rycz schěđžiwomu nanaj so wutroba rozkočži, wón zlehny so do stólca a wumrje. — Kěrchow joho pschija a bě napšheczo njomu mikošcziwšchi, hačž joho schěscž džečži: wón dašhe jomu czishe spacž we swojej komorcy wot tohole czasa. Tohodla so w pschiskowje praji: „Nan móže skerje schěscž džečži zezimicž, hačž schěscž džečži je jednoho nana.“

3 Lužicy a Sakskeje.

3 Budyšhina. Mjež duchownymi we Lužicy je so w poslednim czasu wšhelake pschemēnjenjo stało. R. Hamšhtyn Wuttke, kotryž bě wjac lět we Wostrowcu a Rönigshainje za kapłana, je so zaš dom do Schlezyskeje wrócžik. R. Jan Hornig, kotryž pschez dwě lěcže grunowsku faru administrirowašhe, je za kapłana do Rönigshaina, dotalny schěrachowški k. kapłan Adolf Brendler za administratora do Grunowa, dotalny seitendorfski k. kapłan Ernst Reil za kapłana do Schěrachowa pschischoť.

— Lětsa, 8. decembra, budže 25 lět, zo bu njewoblatowane podjeczo najžbóžnišheje knježny Marije wot njeboh bamža Pia IX. za dogma katholickeje cyrkwe wuprajene. Na próstwu wjele biskopow je swj. Wótc Leo XIII. wšchitkim Křhřtustawěriwym, kotsiž na tutym dnju a w scžehowachym tyždenju hódnuje sakramentaj pokuty a wołtarja dóstanu a wotpuskowne modlitwy pobožnje wotspě-

waja, do spoľny wotpuřk přichizwolit, kotryž so tež křudym duřam w čisľcu přichiwobroczič mŕže.

— W poslednim čisľe bčumy započeli mjena změrcow (Friedensrichter) wozjewjeć, kaž dalšo katholickich Serbow nastupacž mŕža. Dženša w tym zeznamu dale pokračujemy: měřčezanosta Dertel za Kamjenc a Špítal; měřčezanski radžičel Bewilogua za Hallschtraw a Krjepjegy; rycžerftublerřki najeniř Wylem Möbius za Želcu, Nowe Měřto, Maľy Wořyl, Nowodwór, Njerabecy, Wucžkecy; rycžerftubler Biebrach w Lejnje za Lejno, Žyjecy, Čzařecy; gmejnski přehedstejer Donat w Hřupoňcy za Butowc, Hřupoňcu, Kařkecy, Žuricy; gmejnski přehedstejer Herrmann za Křrořčizy, Kanecy, Mufnicu, Prawocžicy, Kopschin; ryčtar Kral w Smjecžkecach za Smjecžkecy, Luh, Wudwór, Kupjel a Mořty, Weteňcu, Miľocžicy; gmejnski přehedstejer a ryčtar Delencžka w Kufowje za Kufow, Staru Cyhelňcu, kľoštr Marinu Hwězdu, Pancžicy, Jawor, Swinjarnju; gmejnski starřchi Wenka w Serbřkich Bazlicach za Njebjelčizy, Serbřke Bazlicy, Pěřkecy; gmejnski přehedstejer a ryčtar Šchoľta w Hŕřkach za Wŕřklecy, Nowu Wjeř, Hathy, Hraňcu, Hŕřki; gmejnski přehedstejer a ryčtar Waľda w Raľbicach za Raľbicy, Nowoslicy, Rŕžant, Sernjany, Raľř, Smjerdžacu; herbřki ryčtar Šchoľta w Konjecach za Konjecy, Šchunow, Nowu Smjerdžacu; ryčtar Fursch we Wotrowje za Wotrow; gmejnski přehedstejer Šchoľta w Žežowje za Němřke Bazlicy, Žežow, Čžornow.

Ž Dreždzan. K. přařes F. Stolle je we zaňdženym tydženju w kralowskim hřodžiku Neschfeldže nowu kapakku řwjećizil.

Ž cyľoho řwěta.

Němřka. Wŕľby zapŕřstancow, kotrež so 7. oktobra řtachu, řu nad wřchě wocžakowanjo dobry wuřľedk měke za katholicřku řtronu a za konserwativnych ž cyľa. Catholicřke centrum mějeřche dotal na řejnje 89 řobuřstawow, nětko změje jich **95**. Ž cyľa ma řo dobyřřtowo centra měricž nic jenož po ličžbje nowych zapŕřstancřkich měřřtaw, ale tež po ličžbje hľosow, kotrež bčchu za nje wotedate. We wřchěch krajinach, hđžež catholicřy wuzwolachu, je řo ličžba hľosow za catholicřkich kandidatorow zwiřřřchila. Třecže ž 3 najwiřřřřchich měřřtaw prusřkoho kraleřřwa, Řŕľn nad Řheinom, je po dolhotrajacym wojoowanju řkŕncžnje toľa liberalnych poražřlo, a je po 18 řetach přeni křŕcž zas wot dweju řwěrcneju catholicřow zařřupjene. — Tež Řolacy pobuchu derje přchi wŕľbach. Řŕľřka řtronu mějeřche dotal na prusřkim řejnje 15 řobuřstawow, dženša ma jich **18**. Řolacy du ž catholicřkim centrom w cyřřwinych naležnosčach řuku w rucy a toľodľa je tež jich dobyřřtowo řwěru witane. — Konserwativna řtronu je najbŕle přchibřla; doby do hřomady **91** nowych zapŕřstancřkich měřřtaw. — Liberalne řtrony mějachu žakořřnje wulřu poražřku a přchřadžichu přchěz

100 městow. Z toho je widžecź, zo konserwativna strona a centrum budżetej z knjezom na pruskim sejmuje.

Awstrija. Baron Haymerle bu 7. oktobra k nastupnišej Andraschjowomu ponijenowany. Wón nastupi swoje zastojnstwo pětnje w czichosćzi, pschetož powšchitkomna fedźbnošč z awstrijskich ludow je nětko wobrocžena na rajchsku radu. — Wo nowym kanclerju baronu Haymerle so powjeda: Wón bu w l. 1848 wot wjercha Windischgräba k smjerczi wotšudženy. Těhdom bě Haymerle wučomc orientalskeje akademije, a bě runje w Meidlinku na prózminach. Na napominanjo Messenhausfra poda so tež wón z někotrymi towaršchemi, wšchitcy derje wobronjeni, na pucz do Wina; tu pak buchju jeczi wot wojakow, pschod wójnski sud wjedzeni a k smjerczi wotšudženi. Tu zastupi swobodny knjez Hübner k Windischgräbej, a widžesche, zo podpisuje wotšudženjo k smjerczi, kotrež by hroznje zrudžic měto joho pschecžela, Haymerlowoho nana. Ze šylzami we woczomaj prošesche tu za zabudženoho študenta — wojownika. „Młodženc zasluži khostanjo, ale božedla zatkowajcže joho žiwjenjo“, zawoła na posledku knjez Hübner. Wjerch Windischgräg wosta njepohnuty a wotmolwi: „Wón je wójnskomu prawu pschipadnył.“ „Potom je njewinowaty,“ praji na to Hübner. Scžehowasche krótko mjelčenjejo. Na dobo hrabny wjerch protokoll a fukny jón do korba prajicy: „Nó haj, wón je njewinowaty“ — a nětežišchi ministři bě wot smjercže wumoženy.

— Wotewrjenjej rajchskéje rady šta so 9. oktobra w trónskej zali kžěžorskoho hrodu we Winje z wulkej swjatocžnosćju. Čžěšcy zapóškanicy běchu wšchitcy pschitomni. Hdžž bě kžěžor na trón so šnył, pokry sebi hłowu a pschija wot ministra hrabje Taaffy napisanu trónsku rycž. W nej je wosebje wažne, šchtož so na Čžehow pocžahuje. Kžěžor jich z wosebitnymi rjanymi skowami witasche. Trónska rycž bě na wjele městach pschetorhowana z wofanjom „šlawy“ a „hoch,“ wosebje hdžž kžěžor rycžesche wo pozběhowanju narodo-hospodariškich interessow; chła zala wot šlawywofanja so zatichawasche, hdžž kžěžor na kóncu prajesche, zo Awstrija budže štajne šhdliščezo prawa a swobody. — Čžescha su protest wotedali, w kotrymž wupraja, zo do rajchskéje rady zastupiwšchi prawa čžěšskoho kralestwa njepuščezja. — Sejm zapóškancow rajchskéje rady wuzwoli z 338 hłofami wot 341 hrabju Franca Coronini za pschedsydu.

— Pólški hrabja Araschewski, kotryž je hižo dołhe lěta w Dreždžanach žiwy, swjećesche pjeczdzěsatlětny jubilej swojeje spisowariškeje dźělawosće. Wulka swjatocžnosć bu jomu k čžesćzi w Krakowje pschihotowana. Zapocžja so 3. oktobra z Božej mšchu, kotruž mějesche biskop. Z cuzby wobbdželi so na tynle swjedženju pschž 10,000 wosobow ze wšchěch kóncow šwěta.

Wosnija. Z Marineje Šwězdny pola Banjaluki pisaju, zo chce so znaty prior tamnišchoho trappistowskoho klóštra P. Franc z něhđe 40 sobustawami tohole rjada na pscheproschenjo jednoho jendželjskoho biskopa na kap dobreje nadžije w połodniškej Africy podacž a w kraju Zulufafrow klóštr zažožicž.

Čjorna Hora. Kaž so zda, hrozy wójna mjez Čjornohórcami a Albancami. Čjornohórcy chcedža z mocu wobšadzić Gusiñje a Plawu, kotrejž je jim barlinski kongres pšciprajił. Mjenadžicy drje tale wójna wupuknje, pšchetož Albancy zhromadžuja so we wulkich čzrjódach a khorble hordo pokazuja, šhtož pak Čjornohórcy dołho njeznjesu. — Rozkazowař w Bosniji a w Hercegowinje, wójwoda Würtembergski, bu na čjornohórcskich mjezach wot brigadnika Djura Petrowicža postrowjeny a do Cetynje pšchewodženy. Wjerch hošcža wutrobnje witašče a ruku jomu tšchajšče. Wjeczor bě swjatoczna hošcžina.

Rusowska. Po wšchém zdacžu nastawaju tu lěpsche wobštejenja za katolisku cyrkej. W Pětrohrodze ma rjad dominikanow stary a bohaty kłóštr, kiž ma wosadu z něhdže 25,000 dnšchemi (z wjetšcha Němcy, Francózy a Staliany) wobštaracž. Kaž wšchudžom, tak tež jow nihdže ničtó wjac do tohole kłóštra njezastupowasche, duž bě tu w kłóštrje jenož 13 starych, brastšniwych konventualow, kotrymž zastaranjo tuteje wobšchěrnej wosady jara čzežto pada. Zapoczachu dha so jednanja mjez dominikanami w Awstriji a swjatym stolom. Rusowka je zwólniwa nowych dominikaniskich měšchnikow pšcipuščezić, tuczi pak njesmjedža pólskeje narodnosće bycž; wona chce jim tež pjenjezy na pucž do Pětrohroda dacž. Tajkich awstriiskich dominikanow je hižo wjac do pomjenowanoho kłóštra w tutym ruskim hłownym měšće woteštko.

Asija. W Chinje wukhadžaja hižo něšto lět w měšće Hongkongu katoliske nowiny w jendželskej rěczi; nětko buch — dokež bě to nuzna wěc — tež w Shanghaiu katoliske nowiny w čhinesiskej rěczi zažožene.

— Zendželski general Roberts je pšched Rabulom afghaniške wójfko czisće zbil a 12. oktobra pšcipodnju, pšchewodžany wot emira (krala) Jakuba Čhana, do Rabula swjatocznje začahnył. Dwa regimjentaj wobšadžeshtaj pódlanšku twjerdžiznu Balahiffar a sušodne hórki.

Afrika. Měštodžeržicel kapišče kolonije wopytašče zajatoho krala Zuluka frow w joho wobhydlenju. Z pomocu tołmaczarja so Cetewayo z měštodžeržicelom jara dowěrnje rozmolwjesche. Mjeje pjecža derje czinił, zo je z Zendželčanami wójnu zapoczal. „Čhaka,“ prajesche, „běšče syn jendželskoho knježestwa. Sa běch tež syn a poddan. Mój nan, knježestwo, pšchiudže, zo by mje za moje nješutki pokhostal. Sa hrabnych kij, z kotrymž mje nabicž chcysche, a jón zlamach. Zohodla sym czim hórje pokhostany był. Mjejšym wjac z kralom, ale wěm nětko, zo su Zendželčenjo wulki lud; njezabijaja toho, z kotrymž su wojowali. Sym spokojny we waschich rukach. Snadž mi dowoli wascha sławna kralowa, zo bych so wrócził do swojoho kraja, a pšcipokaza mi někajke město w mojej wótczinje, hdžež bych swój hród sej natwaricž mohł. Wěda, zo njejšym poskušny był tomu, šhtož mi mrějo radžesche mój nan Banda; wón mje napominašče, zo bych z Zendželčanami ženje wójnu njewjedł, ale z nimi žiwy był we měrje.“ Hdžž Cetewayo widžesche, zo z nim jara pšhistojnje wobšhadžaja, proščesche, zo by sebi směl powołač k žonam, kotrejž pola sebjě hižo

mějesche, hiščeje druhich 10 mandželskich. Wojesche so, zo by traž nchtó wo nje so njestarať — tať z najmjeńšcha prajesche, hač pať je křať abo měrnoscť ryczať, šchtó to wě. Cetewayo je rjenje zroscženy, wysoki, čjorny, něhdže 50 lět stary muž, šforo 6 štopow došhi, ramijenjaty; na woblicžu pokazuje so dobročjivoscť, a joho zadžerženjo je pschistojne. Šdyž bu na kóďž (Schiff) jendželskeje kralowny „Boadicea“ dowjedženy, a wuwucžowanjo namornikow widžesche, so wulcy jara špodžiwajo zawoľa: „Džens šym so z nowa narodžik!“ Pschistup k njomu je w tu šhwilu jenož zastojnikať dowoleny.

Amerika. Nowiny „Republican“ w St. Louisu pišaju: „Hiščeje w žadnym lěče njebě na njedželach tať wjele protestantskich cyrkwjow zamknjenych, kaž w tymle lěče. Wot 15 presbyterianskich cyrkwjach so jenož w sedmich cyrkwjach šnjedželu femsche džerža. Katholske cyrkwje su pať w lěče a w žymje wšhitke wotčjinjene a jenaf šplnje wopytane.“

Wšhelcžiny.

Najwjetsche katholske cyrkwje w šwěče. Najwjetscha cyrkej na cšlym šwěče je: Cyrkej šwj. Pětra w Romje; w nej je měštnoscť za 54,000 ludži. Druha najwjetscha cyrkej je w Milanje (Majlandže), wobpschija 37,000 ludži. Třecja je cyrkej šwj. Pawoľa w Romje za 32,000 ludži, šchtwórta Kólnjanski dom za 30,000, pjata cyrkej šwj. Petronija w Bologni za 25,000, lateranska cyrkej w Romje za 22,000, „Notre Dame“ w Parizu za 21,000 ludži. Nowa cyrkej w New-Yorku w Americy móže 17,500 ludži wopschijecť. Dom šwj. Šchčžepana we Winje ma měštnoscť za 12,000 ludži. T.

Židja. Na šwěče je 6 hač 7 millionow Židow; z nich pschindže wjac hač 5 millionow (něhdže 80 procent) na Europu, 200,000 na Afiju, něhdže 80,000 na Afriku a 1 hač 1½ milliona na Ameriku. Z europejskich Židow je žiwych 2,621,000 (potajkim 50 procent) w Rusjowskej, 1,375,000 w Awstriji, 512,000 w Němskej, 274,000 w Rumunskej, 100,000 w Turkowkej, 70,000 w Šollandskej, 50,000 w Šendželskej, 49,000 w Francóžkej, 35,000 w Štalskej, 2 hač 4000 w Španiiskej a Portugalskej, 1800 w Šwedowskej. Z němskich Židow pschindže 45,000 na Barlin. Potajkim ma hłowne měšto němskoho křezorštwa wjac Židow hač Štalska, Španiiska, Portugalska a Šwedowska do hromady, a nimale tať wjele, kaž cyla Francóžka abo Šendželska.

Wože njewjedro w lěče 1679. Njeboh senior Čžěšla piša: „Pjatť, 4. augusta 1679 wofoło tšjoch popořdnju zabi Wože njewjedro w Štróžiščěžu dweju woľow a dweju šonjow, kotrejž běšchtaj tamnymaj do přědka zapšchěnjenej, z wobšedžerjom Janom Šencžom. Šencž, mlody muž a halle lěto woženjeny, runje žito dom wožesche. Šoho nan Woščžij, kiž z hólcom a holcu za wozom džesche, hnydom pschistupi, ale šyn bě hižo njeboh. W tutym lěče je z cyla wjele a čžěžkich hrimanjow byťo.“

Kattholske přédowanja w cyrkwičcy k Duchej swjatomu w Budyščinje. W zapiskach njeboh seniora (wot 26. hapryla 1679) Čžěfle čítamy: „Njedželu, 12. januara 1687, pschipołdnju w jenej bu na kěrchow k Duchej swjatomu hrjebana Wórschla Symantowa (dokelž bě w mniškej cyrkwi bydlika, kotraž tachantstwu słušča). Pohrjebne přédowanjo mějesche w cyrkwi k Duchej swjatomu z kłětki kapłan Jurij Rus, kaž bě wón to sam činił pschěz wjele lět a joho přjedowniki hje wschoho wobczěžowanja z nje-kattholskeje strony.“ — Tule cyrkej k Duchej swjatomu su psched něscho lětami zwottorhali.

Luhowski korcžmar zabije knježoho schofarja 1679. Luhowski korcžmar a rychar bě so ze schofarjom knjeza z Mostic, kotryž z tachantstwowm Luh wobšedžesche, jednoho hata dla rozkorik. Schofar rěkasche Měrczin, běsche namuknjeny horncežer a hišesče nježenjeny. Hdyž na wschěch swjatych schofar z korcžmny dom so wrócžesche, džěsche korcžmar mjelcžo za nim, joho zabi a do wody čžisny. Hdyž pozdžischo mlóčeszy z hrodu dom džěchu a korcžmarja we wodže wuhladachu, so prashachu: šcho čžinisch? wón wotmolwi, „zo je jomu wudra z paslemi čžekla.“ Potom njebu korcžmar wjac widžany — a schofarjowe čžěto namakachu nazajtra we wodže. (Ze zapiskow seniora Čžěfle.)

Dwaj Saulej. Dweju Saulow — prajesche macž k Lenje — znaja bibliske stawizny. Saul staroho zakonja bě kral nad Izraelom a wumrje, khdšchi dnyli prošeser, wschěch synow, wschesje nadžije wurubjeny, pschěz swój samšny mjecž. — Saul nowoho zakonja pak bu z wojaka w ludžacej słužbje nawjedowar božšfcho ludu a wumrje, wot mnohich kaž nan lubowany, najšlawnišesche smjercze.

Šcho bě tónle druhi Saul? — woprascha so Lena.

Bě to japošchoł Pawoł.

Z wotfel pak pschindže šlawny započatł, bědny kónc přenjocho a na wopaf hubjeny započatł, zbožniwy kónc druhoho Saula?

Přeni Saul zaby na Božu čžesčž a natwari sebi sam dobyčeske wrota; druhi Saul pak zaby na čžłowjesku hordosčž a zawoła: Nic ja, ale Boža hnada we mni wscho škutkuje.

Šlowje k rozpominanju. Ze wěšte, zo dyrbiš wumrjecž, ale njerwěšte, hdy, kał a hđže? (Swj. Bernard.)

W nježbožu ženje nabožany, w zbožu ženje naduty njebyčž, je wěc, ke kotrejž je wulka póccžiwosčž trěbna.

Naležnosčže najšoho towarštwu.

Sobustawy na lito 1879: ff. 268. Jana Měrcžinkowa z Džžžnikec; 269. Pětr Delan na Židowje; 270. Jan Ketan ze Stoneje Woršesče; 271. Mikławich Mětowski ze Stoneje Woršesče; 272. Hariža Scholcžic z Budyščina; 273. prašes S. Lušcžauski w Prahy; 274. Mikławich Rachel, stud. med. w Prahy; 275. Mikławich Delencžta w Kufowje; 276. Jakub Delencžta w Prahy; 277. 278. Jakub Kilant, stud. theol. we Würzburgu.

Czesczeni hobustawy naschoho towarstwa, kiz swój pschinoshk na leto 1878 (abo tež na prjedawshje leta) hishczje njezložichu, chyli jón skerje a lepje we swojej expediciji wotedahč.

Darh a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnjeshtaj 39,624 mark 15 p.

Ƙ czesceji Wožej a ƙ spomozhenju duschow su dale woprowali: kupony (rentski, kamjenestsje) 20 marf.

Gromadže: 39,644 mark 15 p.

Darh za chrtwiczklu w Hajnicach.

Dale woprowachu ƙƙ: Mjemjenowany ž B. 2 mƙ. ž Koflowa 3 mƙ.

Gromadže: 1384 mark 41 p.

We wshchěch expedicijach „Bojola“ a w Kulowje pola pschekupca Welsa je na pschedani:

Howa Jezusowa winica,

ž pschijwjazanymi „Mjenšchimi spěwarškimí“ a ze stacijonskimi knižkami.

W najlěpschim pschym zwjazku a najlěpschjej koži 6 marfow, druha tohorunja pschjna družina 5 m. 70 p.

W jez spěwarškich a stacijonskich, kaž dotal, po 5 m a 4 m. 75 p., ze žoltym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m.

Tež wobstaraja so na požadanjo zwjazki w somocze a ž drohotnymi zankami a wshchiffe druhe.

Slowny sklad ma: **Sakub Wjenta**, zwóńk pschi tachantškej chrkwi.

W expedicijach „Katholstoho Bojola“ móža so dóstahč:

1. Mjenšche spěwarške knihi

za katholicich Serbow. Zrjadował **M. Hórnik**. 100 stronow. Zwjazane za 60 pjenježkow:

2. Bobožny Spěwar.

Mjenšche spěwarške knihi ž modlitwami. Za katholicich Serbow wobdžělat a wudał **M. Hórnik**. 204 stronow. Zwjazane w placže za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze žoltym rězkom 2 m.

Wobě knižch hodžitej so derje za šhule a za mladosč.

Katholicke protyki, modlitne knihi, paczerje, Bože martry a swjeczatka

pschedawa we wulkim wubjerku

knihiwjazacnja **Š. Sochgesanga**,
nětko na šhuleškej hašy 213.

Wot hrabinskeje šhönburgskeje ökonomije we Wechselburgu pytaju so 4 hródzne džowki a 1 wotrocžk. Džowki dóstanu 150 marf a wotrocžk 180 marf létneje mzdy. Služba nastupi so ƙ 1. januarej 1880.

Wšcho dalšche zhonišch w redakciji „R. P.“

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
mésaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michal Róla.**

Číslo 21.

1. novembra 1879.

Lětnik 17.

Pomjatne powołanja na sud Boži.

Što so stawa, zo ludžo, kiž su bjez pšhicizny abo z cžišteje zlóšće wot sudnitow njeminowacze wotšudženi abo wšchelako pšhesćěhani, zo so powołaju na Boha samoho, na jeho najwyschjchi rozsud. Tajkich wopomnjeća hódnych pšchipadow posćiczeja nam stawizny dosć na dosć; haj, njeje z cyła trjeba ani do stawiznow hladacž, tajke sudy Bože móžesch kóždu khwilu tež nětko na šwěcže mjez ludźimi widjeć. Z mnohich tajkich špodźiwnych pšchipadow dču tebi, luby čítarjo, z najmjeńšcha tji tu napisacž a powjedacž. Mó dha štyšch:

1. Wulkomišchr templerjow, Jakub Molay. Po dołhich a krwa-
wych bitwach běchu kšhesćenjo škónčnje tola město Jeruzalem dobyli w lěcže 1099. Něšto lět pozdžijcho (1118) bu tam rjad templerški založeny. Wón mějesche za wotpošladanjo mjez druhim tež hajicž putnikow do swj. zemje (Palästiny), wojowacž napschecžo njewěrnyim mosleminam a khorých wothladacž. Dofelž mějachu swoje hłowne sydło w blizkosczi salamonowoho tempła, rěčachu templerjo. — Tónle rjad naby sebi hnydom z počatka wulkeje wažnosće po cyłej Europje, jeho sobustawy běchu z najwyschjchoho zemjanstwa. Tak bu škónčnje njesměrnje bohaty. — Dwě scže lět pozdžijcho francózski kral Žilip IV., z pšchimjenom Krasny, za tyme bohatstwom žadosćiznje dychasche. Duž bu wulkomišchr templerjow, Jakub Molay, stary to zemjan, do Francózškeje pšchi-
wabjeny, hačo bychu so tam na kšhižowu wójnu napschecžo njewěrnyim hoto-
wali. Nicžo zloho so njenadžijo pšchindže wulkomišchr z cyłym bohatstwom swojoho rjadu, z 150 tysacami czerwjnych zlotych a z njekrasnje wjele šěborom.

Lědma bě wulkomischtr w Francózskej, tu postany kral Filip a wobskoržowasche rjad dla wulkich njeskutkow. Templerjo buchu jeczi a wšchelako czwilowani, zo bychu so pschiznali tym zelhanym skutkam, kotrež jim wumjetowachu. Haj 10. meje lěta 1310 bu psched parizjskimi wrotami na jedne dobo 54 templerjow spalenyh. To je so husczišcho wospjetowało. Toho čzasa bě žiwý bamž Klimant V. Bě to drje dobry, ale słaby muž. Bamžowšku hódnošču bě dóstał z pschicžinjenjom krala Filipa. Duž móžesche kral z nim čzinicz, sčtož chysche. Kral joho donuczi, zo by tónle rjad zahnał, sčtož so w lěcže 1312 sta. Hiscže bě žiwý Jakub Molay z tšsomi druhimi pschedstajenymi swojoho rjada. Čžile sčtyrjo mužowje dyrbjachu kralowe zadžerženjo sčwalicz a za spravne wuprajicz. Měšto žadanoho wuznacža pak praji Jakub Molay: „Sym hižo blizko smjercži, duž njecham kčacž, dofelž kža bywa čžezcy khostana, ale ja zjawnje wuznaju, zo je rjad templerjow pschecy swěrný byl swj. wěry a čžisty wšchoho woblakowanja; to derje wjedžo woprju z radošču swoje žiwjenjo.“ Nětk da kral sččžepowc na kupje rěki Seiný natwaricz a tyhle sčtyrjoč muži spalicz. — Wěšty spisowacžel powjeda wo tymle spalenu takle: Stejo hižo na sččžepowcu powoła Jakub Molay bamža Klimanta V. a krala Filipa IV. psched sudny stoł Woži za čžas jednoho lěta. W tymle lěcže zemrjesčtaj wobaj Klimant a Filip. W tym bě poršt Woži!

2. Njesprawnje wotšudženy wojak. Nětko dyrbjú tebe, luby čžitarjo, zamjesč do wójnstoho lěhwa; tu nańdžemy wojaka, kiž, njewinwacže wotšudženy, so woła na sud Woži. Pschetož nic jenož zemjenjo a bohacžki maju prawo na čžesč a dobre mjeno a spravnošču, ale tele prawo je Stworicžer swěta kžždomu dał, tež najkřudšchomu čžtowjesej. Tónle podawř powjeda nam Ferdinand Wylem z Čžfferow, nadobny, pobožny a do čžy wěrný hódny muž. W němřkim lěhwje so zabubnowa, placžesche tele znamjo straži (wasche). Tu stejesche runje wojak ze svojim pschecželom a krajanom, a woteńdžo k njomu ze žortom praji: „Nětko dyrbimý zaš wuczahnyčž; zo by tola radšcho porjad pschizhoł do nascheje mždy, kiž nam hiscže pschecy njewuplacžaja!“ Nawjedowař, pschypadnje tule rycž zasčtyščiwschi, hroznje na wbohoho wojaka so rozhněwa. Da joho k sebi pschijwjesč a pocža pschestschecž. Wojak so pschizna, zo je to a to rjekł — a pschecžo by njewuznał? wšchaf to njebě nicžo žko! Nawjedowař pak bě hinajšchoho mēnjenja a wotšudži wojaka — k smjercži. Wbohi wojak zasčyscha z hřžbu njesprawny wšud. Duž we duchu rozhněwany zawoła: „Dženřa za tsi njedžele w tutej hodžinje budžesč so pola Boha zamolwjecž dyrbjecž mojeje křjewje dla.“ W sčžehowacej noci bu wojak bjež miřosče wotprawjený. Nawjedowař smějesche so z woprědka tajkomu powoľanju psched sudny stoł Woži, a nazajtra čžisčje na to zaby. — Tamna postajena hodžina so kóncej bližesche. Tu stupi nawjedowař na křžžni móřt (Schiffsbrücke), zakopny so a padže do wody a namaka w njej swoju smjercž a swój row. W tšmřamym wofamikřnjenju

stejese psched sudnym stołom Božim, zo by so zamolwjał z pschelecza nje-
winwateje frjewje. Sta so to w lécze 1606.

3. Klimant Marija Hofbauer (z čžštim mjenom: Dwořaf). Tónle
zbóžnyprajeny skužobnik Boži narodži so w Tazwicach na Morawje pola
Znojma w lécze 1751 a wumrje we Winje 1820. Wón zastupi do rjada
swj. Alfonsa z Liguori, šhtož je tak mjenowana kongregacija najšwjeczíšeho
Wmožniča abo Redemtoristow. Wón skušča k wonym mužom, kiž běchu sebi
najwjac zaškužbow wudobylí wo zbudženjo katholickeho žiwjenja a zmyslenja
we Winje. Tohodla bě wot mnohich žohnowany, wot mnohich pač tež z hidu
a zawisězu pschescěhany. Sunu pschindže swětna kommissija, zo by Hof-
bauerowe wobudlenjo pschepytowała. Po škónčzenju protokolla praji přeni
kommissar k Hofbauerej: „Wy dyrbicze ze swojoho rjada wustupicž abo Aw-
striju do cyka wopušcěciz.“ Hofbauer wotmolwi: „Ja ženje ze swojoho rjadu
njewustupju.“ — Na to zas kommissar: „Wšak móžecze so dacž do swětnych
duchownych pschescěžicž.“ Hofbauer: „To ženje njesčijnju.“ Na to
pocza kommissar hrozycž: „Duž dyrbicze Awstriju wopušcěciz.“ Wón wot-
molwi: „Radšo sej to poslednje wuzwolu.“ Tu so kommissar wežipnje wo-
prasha: „Ale, hdže pač pónđecze?“ Hofbauer: „Do Ameriki, jenož wo to
proschu, zo by so to pschecž zymu wotštorcziło, wšak šym hižo stary.“ Po
škónčzenju tohole sudnoho pschepytowanja, do kotrohož bě do cyka njewinwacze
zaplecženy, powoła so Hofbauer na wyschšeho sudnika, tam w njebjeschy.
Woprascha so tohodla tych knjezow: „Macze tu hišcěze něšhto čžinicž?“ Woni
wotmolwichu: „Nicžo wjac.“ — Na to Hofbauer: „Něšhto pač ma so tu
hišcěze čžinicž.“ — „Šhto to?“ prashese so přeni kommissar. Tu po-
zběhny Hofbauer swoju ruku k njebjesam prajicy: „Posledni sud, sud Boži!“
— Wobaj přeniškej kommissarjej zemrjeschtaj bórzy na to, z Božej rucžku za-
jatej, z nahlej smjercžu.

A nětko so ja cze prasham, luby čžitarjo, wumrjeschtaj taj dwaj kom-
missarjej tohodla, zo bě so Hofbauer powołał na sud Boži? Nječam to runje
prajicž, ale pschecy tola je to jara napadne. — Zemrje namjedowař šuadž toho
dla, zo bě jomu wobohi wojač ze smjercžu do přědka hrozyl? Nječam to prajicž,
ale pschecy tola je joho smjertna hodžina špodžiwna. — Minyšchtaj so šuadž bamž
a kral ze swěta w jednym lécze tohodla, zo bě jeju Jakub Molay požadał so
zamolwicž psched sudom Božim? Nječam to drje prajicž, ale wopomnjecza
hódna je jeju smjercž pschecy. — Jedna wěc pač je zawěscze wěsta: „Wóh
wjecze kóždu njesprawnosćž, nječ hnydom khosta abo pozdžiščo,
nječ cžata we swojej dołhomyslnošczi abo nječ da hnydom swojej
krutej šprawnosćzi knježicž. Wěste je, zo Wóh dobre wopłacža a
žke khosta, wšak je Wón najšprawnišči!“

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyšcina.** Na 28. oktobra běše tu installacija (nutšwjedzenjo) nowoho probsta našchoho kapitla. Šo woli załožerja budyškoho najprjedy kollegiatnoho kapitla, mjenujcy mišchnjanskoho biskopa Bruna II., zemjana z Barta, dyrbi najwyschšce t. r. probstowšce mějto kóždy čas jedyn z mišchnjanskich kanonikow měčž. Wuzwolenišce prawo dósta što lět pschod reformaciju sakski abo mišchnjanski knježeški dou a potajkim šluscha wone nětko sakskomu kralej. Dokelž paš bě w času Lutheroweje reformacije mišchnjanski biskop z kapitlom k lutherškomu wuznacžu pschestupik, bu wot toho časa kóždy krócž protestantski zemjan našchomu kapitlej přäsentirowany a dyrbjesche tajki tež pschiwzaty byčž. Probstowškomu městu pschisłuscheja hišceže pschecy pola, kotrež paš so pschenajimaja. Pjenjež z toho ščezku so do Mišchyna, z wotkelž kóždocžasny probst měšty lětny pjenjež dóstawa. Škušbu tajki probst z protestantskoho kapitla pomjenowany nětko žanu nima a kóždy nowy wotrjeknje so tohodla pschi installaciji wschoho sobuškutkowanja w zarjadowanju kapitla. Pschěz 300 lět hižo je tachant našchoho kapitla najwyschšchi wjedźiczeš Łuziškeje dišcesy hašo džela mišchnjanskoho biskopštwu; tachant Leisentritt bě přeni, kotromuž wot křěžora a bamža titl biskopškoho zastupnika we wobemaj Łuzicomaj so wudželi. — Nowy probst je wjelezastužbny knjež ze Behmen nad Stauchicami pola Riešy, pschedsyda sakškeje přenjeje komory a kralowški komornik. Wón bu dženi pschod installaciju na dwórnišcžu wot tachantskoho kenclerja, k. assessora Seyferta, powitany a na tachantštwje potom wot k. biskopa-tachanta a wot duchownštwu. Installacija stawa šo kóždy krócž w tachantowym bydle a potom je zbožopšchecžo a hosčžina, na kotruž su najwyschšchi krajni, stawšcy a měšcžanšcy zastupnicy pscheproscheni. Probst pschiwjedže sebi tež dweju šwědkow; to běšchtaj tón krócž k. statny minister z Mostiy-Wallwiy, kiž je sobu tež tachant mišchnjanskoho kapitla a k. hamtski hejtman ze Salza=Lichtenau.

M. H.

3 **Kulowa.** Mornwy wotpuštk šwecži so we kulowškej cyrkwi nje dželu po dnju wopomnjenja wschěch křudnych dušchow, t. j. na 9. nowembra. Wšchitycy, kiž k šwj. špowjedži a na pomjenowanej nje dželi we kulowškej cyrkwi k šwj. wopravjenju du, tež porucžane wotpuštkne pacžerje na měnjenje šwjateje cyrkwoje (za jeje powyschjenje po cykej zemi, za wutupjenje šludnych wěrow, za měr a pschězjenosčž křeschčanskich wjerchow) pobožnje špěwaja, dostanu dospołny wotpuštk, kotryž so za křude dušche we czisčžu, za wotemrjetych lubych staršchich, bratrow, mandželskich a pscheczelow woprowacž móže. Křude dušche czěrpjeja wulke bolosčže we płomjenjach czisčžu za wodate, ale hišcžje dosčž njezapofucžene hrěchi; wone šwojej rucy žalosčžicy a płakajcy k nam zběhaju wołajo: „Šmilcže so nademnu, k najmjeńšchomu wy, moji pscheczelojo, pschetož ruka toho Knjeza je so mje dótknyła!“ (Job 19). Dyrbimy tohodla šbudym czěrpjacym dušcham na duchowne wašchyno k pomocy šhwatačž z wotpuškami, pacžerjemi a dobrými škutkami, a pschiležnosčž

k tomu mamy na 9. novembra we kulowskej farškej cyrkwi. Tež budža tam po přědowanju na swj. Mariny wokratarju paczěrki z wotpuškami a škapuliry swjećene.

3 Dreždjan. Sakski sejm budže 3. novembra wotewrjeny.

— Srijedu, 22. oktobra, poda so k. August Nowak do Plawna, zo by tamne kaplanstwo na so wzał. Dotal zastupowawše k. fararja Titlbacha, kiž na woczi straschnje šchoriwšchi nětko z Božej pomocu tola zasam swoje zastojnje džěka wobstaracž móže. Knjež Dr. theol. Moyoš Schäfer, kotryž bě dotal w Plawnje kaplanik, wróczi so džens tydženja do Dreždžan, zo by hačo wošmy kaplan pšči dwórškej cyrkwi wosebje džěczi we wjacorych dreždžanskich škulach w křesćanskej wučbje rozwučował. — Kaž štychiny, chce fariski administrator w Mišchnje, k. Józef Gillebrandt, so do Bruskeje wrócjeć a w Roblencu pólnu kaplanstwo na so wzać.

— Póndzelu, 20. oktobra, swjećěše tudomne „towarštwu młodych katholickich pschekupcow“ tšeczi swjedžen swojoho založenja pod pschedsydstwom pschekupca M. Schäfera. Hnadny k. biskop a wjele duchownych so na tutej swjatocžnosći wobdžěli.

— Sobotu, 18. oktobra, rano po jednej miny so ze wschěmi swjatocžemi na pucz do wěcžnosće derje pschihotowany zbóžnje ze swěta wyfokodostojny knjež P. August Arlt. Njebocžiczi narodzi so 22. decembra 1806 w Dreždžanach a bu na duchownoho wuswjećeny 13. decembra 1834. Hdyž bě něšto lět w Königsbahnje a Seitendorfje kaplanik, dyrbjěše šchorwatosće dla na wumjenik hieč a bě wot toho časa z wjetšcha w Dreždžanach we wschaj ežichosći žiwy. Pschecy bě zwólniwy, we wschěch móžnych duchownych džělach wupomhacž. Něhdže wot poł lěta joho mocy ze starobu hladajcy wotebjerachu, tak zo bě za njoho wulka dobrota, poslednje dny swojoho žiwjenja pod swěrnym a starosćajwym wothladanjom šchěrych sotrow w katholickej hóječni pschebycž. Soho pohrjeb běše póndzelu 20. oktobra popołdnju 1/25 hodž. ua nowy katholicki kěrchow. Pschitomny bě tež hnadny k. biskop Franc Bernert. Pohrjeb mějesche k. konsistorialny präsš Fr. Stolle pod assistencu k. far. Titlbacha, präsšesa kongr. Maaza a wobeju škulškej direkt. Dreßnera a Bucka. R. I. P.

3 cyłoho swěta.

Wěmska. Khežor Wylem je pruski sejm 28. oktobra po swjatocžnych Božich službach wotewrik.

— We žhromadžiznje ewangelskeje generalneje synody prajesche minister kulta Puttkammer zo knježerstwo powažuje šchulu za wustaw nic jenož rozwučacy, ale tež wocžehnjacy, a zo dyrbi toho dla naboženstwo wostacž šre- džišćečo a jadro cyłoho wuwučowanja. Kraj njeda sebi móc na šchulu wot niłoho wzacž, ale sotrowske šobuskutkowanjo cyrkwe rad pschuwozmjje. Pschi krutym wotmyslenju daczi cyrkwi, šchtož jej pschisłuscha, njebudže wobšte-

jace wustajenja zahanjecz. Pšchi prafchenju, hacž ma so woczehnjeno na zakladže rozwučženja stacz abo na zakladže wostacz, kotryž wot wěcznoščje wufhadža a k wěcznoščji wjedže, je minister za poslednje. Kaž dołho w zastojnstwje wostanje, budže wšchitko čzinič, zo by ludej najdróžšej kuble zakhował: wěru a naboženstwo.

Schtož skónčzenjo „kulturnojo wojowanja“ nastupa, drje so hiščje pschecy wjele pisa, ale katolske nowiny z jednym hłosom radža, zo by so tola katolski lud ze žadnymi próžnymi nadžijemi njenosyl: cyla naležnosč njeje po prawym hiščje wjele do předka pschischa.

— Schčzuwanjo Němcow napschecžo Rusowskej pschecy dale so rozschěrja. Ruski mjedwjedž (bar) steji nětko wosrjedž roja roznjemdrjenych — scherschenjow. Ze wšchěch stronow na njoho so dobywaju a bórcžo joho wobłétaju! a pschihladowar zadžiwany so prafcha, schto je wina tuteje bitwy? Ruski mjedwjedž džěšče zwiěrom swoju scžežku, a njeje nam znate, zo by so dotal dótknył scherschenjowoho hněžda Bismarkowoho, zo by w tymle hněždže chcył někajkoho mjedu hladacž. Talc wulka rusfoněmiska zwada, kotraž nětko straschna byč pocžina, je čziščje khumšchtuje nawlečžena. Rusfoněmiske pscheczělstwo zdashce so hacž do njedawna kruzisšce byč hacž worcel. Tu w jemych ruskich nowinach wuidže nastawł napschecžo Bismarkej. Na tónle nastawł walichu so Bismarkowe nowiny kaž džiwja zwěrina na přeni popad po dołhim posčzenju. A kaž to we zwadach bywa, słowo dafche słowo, dóuidže tež k skutkam, widžachmy Bismarka we Winje, k nadpadej na Rusku pschitowaischichu so wšchitke žiwjele (elementy) napjelnjene z hidu napschecžo Rusam a Skowjanam, a džensa stejiny srjedž džiwjeje schčzuwanicy nic hinał, hacž hafo by hižo jutšje wójna mjez Rusowskej a Němstej wupuknyč mēla. W Němcach wšchitke nowiny bjez rozdjěla politisšich stronow pscheczijo Rusam njemdrja, awstrisšce pasmo židowsšich nowinarjow njeje wot Bismarkowoho wopyta we Winje z napschecžorusowskej zymnicy pschischa, lord Salisbury přėduje w Zėndželsškej kšichž pscheczijo Rusam a Madžarjo — mamy-li jim listam wěricž — wóšja sebi hižo k wójnje swoje njecže. Wotpohladanjo tajkoho njepscheczělstwa njehodži so hinał wujasníč, hacž zo chcedža Rusku z mocu nawabicž, zo by so na stajne schčzuwanjo rozhněwała a rozjudnje napschecžo tajkim najėzdam wustupika. Tohodla spėwaju te kšerlusšce na njepowalne pscheczělstwo prusko-awstrisšce, tohodla ze zamysłom rozschěrja, zo chce Rusowiska nalėčžo z dwėmaj wóškomaj wójnu zapocžecž wo Afghaništan, zo chce w Europje mēr skazhecž, tohodla swėtej wotkrywaju, kał je Bismark wutrobu schėdžiwoho kšėžora Wyłema wotwobrocžil wot pscheczělstwa k ruskomu carjej. Pšchi tajkim džiwim njemdrjenju, kotrež Rusowisku ze wšchěch stronow wobdawa, wobstara tež wona ze wšchej swėru — kaž so myslíč hodži — swój dom a rozhladuje so po pscheczělach, kotrychž w tu kšwilu jenož pola romansšich ludow namafa, wosčebje pola Francóžow a Italianow. Ruska diplomacija njeje z teje schule, zo

by woczałaka, dońž Bismark swoje džěło njedokonja. Ze pať hiščcže sylna nadžija, zo Słowjenjo na winstej rajchskej radže pschecžimo stajnomu sčecžuwanju k wójnje ze wsčej mocu wustupja a z tym Europje měr zathowaju, kotrohož tola tať nužnje trjeba.

Awstria. W knježej abo prěnej komorje rajchšsteje rady bu wuradžena ad dresa liberalneje wjetšiny z 78 hłofami napischecžo 59 pschijata. W Awstriji potajkim něšto podobne widžimy, sčtož w Bajerскеj, mjenujcy, zo je komora zapóštanow za knježerstwo, knježa komora pať napischecžo knježerstwo.

— Henry Brett Ince, sobustaw jendželstoho sejma wopytasche tele dny wuhersku sejmownju a njemalo so džiwasche, zo so zapóštanow psched započatym wuradžowanjom njemodla. Haj hinajšchi kraj a hinajšche waschny! W jendželskim sejmje so hiščcže modla.

Čorna Hora ma zašy wóynu. Njedawno bijesche so čornohórste wójštochy džej z Albancami.

Francóska. Ministerstwo, kotrež je zběžkarškim ryczam wobhnadženych komunardow khwilu změrom pschihladowało, nětko so jich bojecz a pschecžimo nim kručže wustupowacz počžina. Tať je parížski sud wobhnadženoho Humberta, kiž je za čas komuny palik a smalik, w tychle dnach k 6 mječaznomu jastwu a k schtrajje wot 2000 frankow (nórtow) wotšudžik, dofelž běšche wóndano w nowinach „Marsellaise“ hrozne, zběžkarške rycže wotčžisčecž dať. Šewak bu wudawanjo „Marsellaise“ na dvě njedželi zakazane. — Dale je minister znutsčownych naležnosčow woběžnik (Rundschreiben) na wsčěch prásektow póskal, zo njesnjedža žadne sčecžuwanja, napischecžo knježerstwu složene, čerwjecž. A zo by pschi tym z dobrym pschikladom do přědka schoť, je dweju čerwjeneju mječczanoštow, kotrajž zběžkarške rycže džeržeschtaj, zesadžik. Zo by pať w tufamu khwilu čerwjenyh z něčžim změrowať, zesadži na dobo tež 23 kralowscy zmyslennyh mječczanoštow, kotrymž republikanarjo něšto podobne wutkowachju. — Pschi tym pať tež bjez bóžnosč wokoło so žerje kaž raf. Tať je so njewěrwe towaštvo zažožilo pod titlom „Propagation de la foi civile“ (k rozšchěrjenju civilneje wěry). Hizo pschěz tysac ludži je k njomu pschistupiko a su swoje mjena pschěz nowiny „Marsellaise“ wozjewili. Tam pod čžiskom 1048 čžitamy: „Sa žadam ze swojim synom Emilom, kiž 15. tohole mječaca schěštnačže lět budže, do wasčoho towaštwa zastupicž. Mój syn njeje hiščcže k swjatomu woprawjenju schoť a tež ženje njepóndže. Mi je psched 17 mječacami žona wumrjela. Zeje swójby dla njemóžach ju civilnje pohrjebacz, ale ja so wjeselam, zo njeje so psched smjercžu spowjedať. Mjoja žona bě swobodnje zmyslena, kaž ja. Ženož w poslednich dnach, dofelž bě jeje duch zesčabik . . ., chysche so spowjedacz. Sa runje dom pschiudžech, hdyž knjez, hacžrunje njebě woľany, do mojoho domu chysche. Sa sym joho prosyt woteicž atd.“ — Njeje to strasčne wuznacžo? Sčto! je móžno nana, kiž swojomu synej

njeda k swj. woprawjenju hič, a tež swojey žonje na smjertnym ložu duchownoho tróšča njepopscheje! A tajkich nječasnikow je w Francózskej po tysacach! A tajcy tajency praja, zo swobodnosć lubuja! — Druhi pad. Tam tež pod cziškom 1061 cžitamy: „Sa k tutomu towařstwón pschistupju, dofelž žadnu wot tych wučbów njewěrju, kotrejž duchowni předuja. Sa jenož to wěrju, ičtož wi džu, ičtož slyšju, ičtož wobmasacž móžu.“ Tak, mój luby knježe! Wy tola wěrježe do swojoho rozoma, do swojeje mudrosće? A pschecy tola njeje ničto ničo wot njeju wi dža! — Njejsu to žakostnje žrudne wobstejenja? Šdžež pak njewěra so tak rozšěrja, tam wodživi lud. Tohodla bójimy so zas h r o z n o h o pschewrota w Francózskej.

Španiska. Wichor ze sylnym desčezom je w krajinach Andalufiji, Afkancje, Murciji a Maladzy wulke powodženjo zawinył. Wjac wšow je czišće we wodže stało, a dotal je hižo pschěz tysac cžłowjeskich cžěłow namakanych. We wšy Nuermas zatepichu so wschitcy wobhydlerjo hač na fararja, kotryž na žwóncu cžekny.

Naležnosće našchoho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1879: ff. 279. Jan Pěrta z Hrubjelcic; 280. Šandrij Guda z Hornjeje Kiny; 281. 282. z Khróscje: Běrk, Šana Škalina; 283. 284. ze Stareje Čyhelič; Pěr Šolka, Šana Žeršitowa; 285. Žafub Krawža z Žasěnych; 286. Jan Mark z Wutofcžic; 287. Marja Njebišchowa z Baczonja; 288. Miklawš Duczman z Wudworja; 289. Marja Donatek z Blóšćic; 290. kaplan J. Šchotta w Khróscjacach; 291. 292. ze Smjecžtec: Žafub Pječ, Miklawš Ščula.

Doptacžili na lěto 1878: ff. 551. Žafub Krawža z Žasěnych; 552. Běrk z Khróscje; 553. Žafub Pječ ze Smjecžtec; 554. K. Šawša z Njebjelcic.

Na lěto 1877: Žafub Krawža z Žasěnych.

Dobrowolny dar: f. prašes J. Kušezanski 1,50 m.

Čžescženi sobustawy našchoho towařstwa, kiž swój pschinosčk na lěto 1878 (abo tež na přjedamsche lěta) hišćeže nježložichu, chcyli jón šferje a lěpje we swojey expediciji wotedačž.

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wučžinjeschaj 39,644 marč 15 p.

K čžescžej Božej a k spomoženju dušchow je dale woprowač: f. N. z Worflec 1 m. 50 p.

Šromadže: 39,645 marč 65 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

Pschěz f. kaplana Kubascha N. N. z N. 30 m.

Darh za chrkwicžku w Šajnicach.

N. 1 m.

Šromadže: 1385 marč 41 p.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 22.

15. novembra 1879.

Lětnik 17.

Narodnosć a nabožnistwo.

Hizom mnoho je so wo tym pisało a ryczało, kaš ma so narodnosć k nabožnistwu a nawopat; tež w serbskich piśmach móžesch drobnoštki wo tym čytać. Tola nihdže njejsu so hišće z krotka. wschě sem słušchace wažnišće wěcy zestajale a poskicizile, a to je wina, čožohoždla sebi dowolamy něšto słowow wo tymle nastupanju porycjeć.

Róždowu je ze swjatoho piśma hizom ze schule znate, zo stworiczel boha-zabyte čłowjestwo, kotrež bě sebi zwažito wěžu hač do njebjes twaricž, na dobo rozpjerschi sečiniwšchi, zo kóždy hinaš rycžesche a žadnu druhomu njerozumješche. Z toho časa je cyła syła rycžow a runje telko narodow na swěće, pschetož kelkož rycžow, telko ludow. Rozeznawamy dže z wjetšcha jenož po rycži, kajteje narodnosće schtó je, a ništo nikoho za Serba njezměje, kiž serbski njemóže. Rycž je we wschěch časaš kóždowu ludu najdrožšche herbstwo swojich wótcow było a je najwažnišchi a hušto mohł rjec jeniczi zwjazk, kotryž cyły lud zjenocža. Pola nas z najwjetšcha so podarmo po druhim zjenocžacym zwjazku wobhladujesch, pschetož we wschěch druhich nastupanjach drje je lědy žadyn drugi a pschi tym hišće tak mašy narod bóle rozpjerscheny. Z dobrym prawom móžesche tohodla sławny Čzech Wjacław Šanka prajicž: „Narod njezaidže, doniž je rycž živa.“ *) A schtó by njewjedzał, kaš jara sebi našchi přejdownicy swoju rycž wažachu a čzesčachu, hdyž same krawne bitwy za nju bijachu? A wěmy tež dale, zo dołho kšesčanskeje wěry pschijecž njechachu, ale

*) „Narod nehasne, dokud jazyk žije.“

radšcho w swojich błudach wościach, dokelž němscy missiońarojo předomachu jim w cuzej, haj njepšheczełskej ryczi. Hagle za św. Cyrilla a Metoda a za św. Wenna, hdyž so Serbam křesćanska wěra serbski předomasche, pschijachu tež woni z radošinej wutrobu „wjesole powjestwo.“ A w tamnych časach, hdyž swjeczi mužojo z woprawdže japoschtoskim duchom našim hiščeže pohanskim wótcam wjesole sezenjo wo našim zbóžniku Žezu Křhryščeže a joho św. wěrje do Łužicow pschinjesechu, hacž do džensnišchoho dnja stej so serbska narodnosć a křesćanske nabožništwo stowarškitkej, po něczim zbratřitkej a tak rjec zroftkej. Wězo je křesćanstwo kaž wšchudžom druhdže tež pola Łužičanow ze swojej duchownej mocu a ze svojim njebjesim swětkom narodnosć pozběhnyło. Křycz a waschnjo pscheměnichu so z časom po nowej wuczbje, haj wšchitke tež hewak mało wobkedžbowane wobštejenja dostachu z najmjenšcha křesćansku draštu. Zo je tomu wo prawdže tak, móžemy dženi wote dnja widjeć a słysjeć. Ze starodawnych časow drje nam lětopisy (froniki) mačo wo tym powjedaja, ale čím wěry hódnišči swědk je nam našcha droha maczešćezina. Serbja su byli a su z najmjenšcha z wjetřcha — to směny křóble prajicž — hiščeže džensa pobožny lud a to nic jenož w Božim domje, ale tež we wšchědnym žiwjenju. Cuzje nowiny skorža hušto a často, zo je žiawne žiwjenje so křesćanstwa bjež mała čiježe wotrjekło, zo so w žhromadžiznach, towarštwach a bjesadach swojeje wěry hańbujaj. To je zrudnje, jara zrudnje! Ale je pola naš sčto lěpje? Tež jow so cuzy njekhmany duch zadrěwa a by snadž mnoho sčfody nacžinił, njebył-li serbski lud jako buriski lud konservativny a njebył-li so tak kručze swojich dobrych waschnjow, kotrež so w cykej hyle rjaných prajenjow pokazujaj, džeržak. Zo bych jenož na někotre pschiklady spomnił: z Boha rjane žito, w Božim mjenje, a „Boži“ pschi wšchěch móžnych słowach, kaž Boži desčezik, Bože skóncžko w Boži domczk džěšche, Bože njewjedro; sčto by njewjedžak, kak serbska hospoza do swjeczeneje wody džerži, pschi kotrych skladnosćach so swjeczena swěczka zaswěczaj? Sčto w Serbach wazne džěło w Božim mjenje njezapoczina a z „Bohu džakowano“ njeskóncza? Haj, je to kóždomu prawomu katholickej radošć, hdyž widži, kak su Serbja nic jenož w domje, ale tež na polu a honu, na puczach a sežežkach pomniki hórkeje smjercze našchoho zbóžnika abo swjeczata swjatých Božich postajili, zo by puczowač, kiž nimo cžejnje, so dopomnił, zwotkel je pschichoč a hđže je joho prawa domizna. Tole wšcho a wjele druhich drobnoštkow, kiž bychu sem słuschał, wšchak žiawnje dopokazuje, zo je naš lud hiščeže sebi staru pobožnosć swojich wótcow wukhowak. Ale tola njehodži so jene praschenjo zamjelcjeć. Su Serbja tež hiščeže w duchu a we wěrnosći pobožni? A na to njehodži so pscheco a wšchudže „haj“ wotmołwicž. Z časom su mnohe prajenja jenož do hołých słowow so pscheměniłe a džesaty myšli sebi pschi „Božim njewjedrje“ sferje na wšcho křiba nic na Boha. Abó sčto hagle dyrbi so rjec, hdyž so postrowjenja nic jenož njerodnje, ale tež čiježe skóncowane a njezrozumliwje

wuprajeja. Tam zawěšće žana pobožnosć njeje a jow dyrbjak zaŕy duch našchich wótcow wotuczić, kotřiž su sebi zawěšće tež na to myslili, sčto chcedža z „wjeršch pomhazy“ a t. d. wuprajicž, dofelž su tele postrowy zamjedli. W tymle nastupanju wschaŕ nabožnistwo našchu narodnosć mócnje podpjeruje, a hdžež so rjenje wote mšchě a wot nyschpora witaja a „budž khwalen Jezus Khrystus“ prajeja, tam njetrjebasch so bojecž, zo budžesch cuze, hoće fórmle pschestschecž dyrbjecž.*) Kunje tak njehodži so wo tak mjenowaných Božich martrach na polach a na wsach a wo kschizach na kerschowje prajicž. Tu je so bohuzel we swojim časfu wjele němcowało a runjež je tón, kiž je tajki pomnik stajicž daž, druhdy lědma sam rozmyjał, sčto su jomu tam napisali, němske dyrbjesche bycz, a to po mojim zdacžu tohodla, zo bychu to z najmujeńschu wschitcy czitacz njemóhli. Tola wo tym je hižom protyka „Krajan“ mnoho pisała, Bóh daž! na našch wuzitk; z najmujeńschu su rozomnišchi tola do toho pschischi. To by z krotka wo někotrych wěcach bylo, kiž drje so wschěduomu muzej njewažne zdadža, kiž pač maja wschě zjenczene a pramje wumjedžene mócnny wuliw a móža wjele dobroho stutkowacz.

(Pschichodnje dale.)

*) „Mahlzeit!“ dyrbišch pola Němcow rjec, jelizo chcesch trochu „zhžčłany“ bycz. Spacz w tymle stowu pola strowjenja woprawdže žadny zmhył teži, njewěm. Ale „Bildunka“ dyrbi bycz

Bóh swoju macž njeda za směch měcz.

Něhdy k lěkarjej Gabasej muž pschidže, kiž mějesche na nozy jara žku ranu; běchu so mjenujcy hrozne waki do njeje dale a te so zahnacž njedacy. Wschu prócu žno bě sej lěkar brač a tež džensa swoju móžnosć czinjesche — ale podarmo. Naposledku khory sam prajesche: „Knjež lěkar, dajče sej bycz, njepytujče nicžo wjac; ja žno sej najšferje tule ranu sobu do rowa ponjesu.“

„„Džiwna wěc to woprawdže je““, džesche lěkar, „„šym žno někotruzškuli ranu hójił, ale tajkele bolace šym hišćće čas žiwjenja njewidžał. Scže mi powjedali, zo scže w Schpaniskej swoju ranu dóstali, ale na kajke waschnjo?““ „„Haj, to chcu wam džensa powjescž“, khory wotmołwi, „a tež to, cžohodla wona nježije. Běšche w lěcže 1793, tehdom w francóžskim wójsku stejach a dyrbjach do Schpaniskeje sobu na wóynu. Běchmy tijo z jeneje wsy a wschitcy došč jara Boha zabycžiw. Něhdy w czichej do horow sthowanej wsy jemu wjele cžescženu macž Božu nadeněžchmy, kiž bě tam wosrjedž wójnškich czrjódow na swojim kamjeńnym podložku pschi chřkwi hišćće njewobščhodžena wostala. Duž jenomu mojeju towaršchow na myšle pschidže, zo chcemy pobožnym wjeńjanam klubu do njeje tšelecž, a mój druhi towaršch — so wótske woschćčereje do toho zwoli. Za pač so tajkele hrěschuje rady nabojach, sej na swoju macž pomyslich, a towaršchowaj wotradžach. Ale wonaj so mi smějšchtaj a moju radu zapčšchtaj. Přěni towaršch sej tšelbu natyka, so měrjesche, wutšěl a trjechi do cžola; druhi pač do wutrobna. „A nětk je na tebi rjad“,

rěkaſaſe. Za ſo njechach wowca mjenuwacž dacž, tſchepotajo wzach tſělbu do ruki, woczi zacžinich a trjechich . . .“ „„Do nohi““, lěſať ſam pſchiftaji. „Haj, do nohi, runje tam, hdyž mam tu ranu. Potom zaſ dale cžehnjechmy; jena ſtara wowka pať, kiž bē wſchitko widžafa, nam praji: „Wy na wójnu cžehnjecze, ale ſchtož ſcže w naſchej wſy doſonjeli, to wam žanoho zboža njeponjeſe!“ Wi pocža naſchoho njeſkutka žel bycž, a tež mojimaj towařchomaj wjac na žort njebēſaſe.

Wjecžor k ſwojomu regimentej pſchińdžechmy a za něſchto dnow njeprſcheczela wuhladachmy. Wi derje njebē, hdyž do bitwy džech, a zaſ a zaſ ſej, runjež njerady, na macž Božu w cžichej wjeſcy pomyſlich. Wſcho pať derje wotbēža, my bitwu dobuchmy. Njeprſcheczel cžekaſaſe, a runje kommando pſchińdže, zo dale za nim hnacž njeſmēmny, — hačž ſo wot horjeka z jeneje ſkaſy tſěli a mój towařch, kiž bē ſo prēni do ſwjateje Mawrije mērik a do cžoľa trjechik, padže. Nētť bē ſam a tež runje do cžoľa trjecheny. Wje a mojoho druhoſo towařcha hrōžba wobēža; mój na ſo pohladachmoj a žanoho ſkowa ſej njeprajachmoj.

W nočy wonka pod hořym njebjom porno ſebi ležachmoj a za cħtu nōc wōcžta zandželicz njemōžachmoj. Chcych wocžatnycz, dōńž mój towařch na mnje njezarhyczi, a chcych jomu prajicz, zo dyrbi paczerje ſpēwacz; dofelž pať wōn zmērom woſta, ſej tež ja niežo prajicz njewērijach.

Nažajtra rano njeprſcheczel z nowej mocu na naſ cžehnjeſaſe. Prjedy hačž ſo bitwa zapocža, mje mój towařch za ruku wza prajicy: „Dženſa je na mni rjad; ty budž wjeſoły, zo ſy hubjenje tſělſik.“ A joho ſkowo ſo dopjelni. Tōn džeń dyrbjachmy my cželacz. Žno hētru khwilu cželachmy, mój towařch a ja hiſchcže žaneje rany njemējachmoj. Nadobo pať z jeneje hrjebje na ſwjercž ranjeny ſchpaniſti wojať, wſchē ſwoje mocy hromadu zebrawſchi a kaž by hiſchcže w poſlenich woſkomitujenjach něſchto nuzne doſonjecž dyrbjaj, na naſ tſěli, a mój towařch, do wutrobna trjecheny, padže. Wōn ſo w ſmjertnym ſtyſku na zemi wijeſaſe, a za knjezom žadaſaſe. Čži pať, kiž woſoło njoho ſtejachu, z ramjenjemi ſcžahowachu, a wōn dyrbjēſaſe njewobſtarany ze ſwēta hieč. Potom woſtajſchi njoho dale cželachmy. —

Nētť pať bēch ſej wēſty, zo tež mje Boži ſud njezwinije, a ſej tohodla wotmyſlich, zo chcu ſo prēnjomu mēſchniťej, kotrohož nadeńdu, ſwojoho njeſkutka wuſpowjedacz. Tola žanoho njenadeńdžech. Zaſy bēch w někotrejžkuli krawnej bitwe ſobu pobyl a cžily woſtať a moja bojocž, ale z nej tež moje dobre wotmyſljenje ſo zhubi. Na ſwój njeſkutť, na želnoſcž a poſutu ſej wjac njepomyſlich. Ale hdyž domoj cžehnjechmy, dyrbjēſaſe hiſchcže na ſchpaniſkich wjezach njedalōto tamneje wſy mi wſchitko zaſ na myſle pſchincž. Njewēm, kať je ſo to cžiniťo: jedyn z naſchich wojaťow bjez ſwojeje winy do mnje tſěli a trjechi mje do nohi. „Wy na wójnu cžehnjecze, ale ſchtož ſcže w naſchej wſy doſonjeli, to wam žanoho zboža njeponjeſe.“ A woprawdže: mojej to-

waiškej běšchtaj w wójnje wostałoj, a ja so ranjeny dom wróćich. Mlana pak so z woprědka nic kusta strašna byč z njezdafce, a wojerški lékař mje z tym tróšchtowafce, zo žno za něšto dnow zas zažije. Kač jara pak so wón bžiwafce, a kač so ja nastróžach, hdyž so tele hrozne waf pschiwodachu, kotrez žadyn lékař zahnacž njemóže.

Dwacyczi lět žno mam tajkule nohu, sym wšcho spytal a ničžo pomhało njeje. Gačž pak mam runje štabu nadžiju, zo sej dospołne wuhójenjo wot Boha wuproschu, dha tola pschecziwo Bohu moršotacž njemēm a tež njemoršotam; pschetož tele bolace bē mojej duški k spomoženju. A mam krtu do wěru, zo pschēž Božu hnadu derje wumru, na zastupnu proštwu Teje, kotruž sym něhdy za směch mēt.“

-k.

3 Lužich a Sakskeje.

3 **Budyschina.** Kaž so nam w pscheczelnym liščje z Brahi piša, su w serbskim seminaru czile študenczi (Serbja su bóle napadnje czíšczeni): Bohoškowcojo w tšeczim lěcže: Jurij Kummer z Łazka, Franc Lóbmam ze Ščěrachowa, Alexander Hartmann z Chemnicy; w druhim lěcže: Jakub Bart z Kufowa; w přěnim lěcže: Gottbelf Berndt z Klosterfreihaita, Franc Čžornak z Budyschina; dale gymnasiařtwjo we wošmej rjadomni: Miklawš Wjedrich ze Smjerdžaceje, Julius Junge z Wóštrowca, Michal Čyž ze Ščunowa, Filip Kěžak z Wělcžec; we sedmej rjadomni: Ota Kleiber z Kóžanta, Miklawš Žur z Worflec; w pjatej rjadomni: Pawoł Kaiser z Lóšniž, August Ebermann z Altstadta, Anselm Kozinger z Dreždžan, Pawoł Hensel z Freiberga; w šchtwórtej rjadomni: Michal Wjesela z Kulowa, Šóžef Heinze z Hajnichen; w tšeczej rjadomni: Ernst Hausmann z Kónigshaina, Jakub Nowak z Kafsčec, Jakub Kyncž z Khróščic; w druhej rjadomni: Anton Kasper z Freiberga, Jurij Kral z Kadworja. Potajkim je 25 seminaristow a mjez nimi 12 Serbow.

3 **Wutolčic.** Na 10. novembra popołdnju spali so tu czíšcže do prócha a popjela žiwnošč tšcherja Jana Delenki, wobstajaca z domškojo, hródže, bróžnje a kólnje. Kač je Boži wohen wuščoł, njeje hiščže znate.

3 kłóštra **Marineje Swěždy,** 6. novembra. Wčžera dopołdnja bu tu w naškej cyrkwi pjecž nowicow swjatocžnje zadržacženyh: Helena Sofija Šchröderec z Křowšthala pola Ščezecžina; Borbora Angela Kuderischec z Krugšreutha w Čžechach; Marija Serařina Endlerec z Neuforge w Čžechach; Hanža Pawlina Hasčkec ze Sulsčec; Marija Theresija Wofec (Krempkec) z Wotrowa. Swjatocžne „zadržacženo“ šta so pschēž wšitatora k. propšta Dr. Eifelta pod assistencu wjacoryh cuzych a 4 kłóštrškich duchownych a w pschitomnoščej nowoho kłóštrškojo bohota, k. Hanuška z Pošern nad Połcžincom. Tři přenje buch w marinohwězdžanskim holčžim wustawje woczehnjene a dvě poslednej stej Serbowcy.

3 Dreždjan. Sejm bu 5. novembra popokdnju w jenej w trónskej zali kralowstoho hrodu swjatocznie wotewrjeny a to z rěču, wot **Toho** **Majestoscze** krala dżeržanej. Komorny knjez ze **Behmen** bu zas za pschedsydu prěnjeje komory pomjenowany, krajny staršči **Hempel** za podpschedsydu, budyški měščezanošta **Löhr** a pótajny radžiczel hrabja z **Könnerik** za pismawjedžerjom. W druhej komorje wuzwolichu žitawstoho měščezanoštu **Haberborna** za pschedsydu, cwičawstoho měščezanoštu **Streita** a **Dr. Pfeiffera** za podpschedsydom.

— Na 30. oktobra wumrje tu, hačle 44 lět stary, professor **Dr. Arnold**, wučer na wjštunimskim gymnastiju. Zomu hižo dawno na duch padasche, a duž dyrbjesche so w poslednich njedželach wučzenja zdžeržecž. Trochu strowschi pschejzdžesche so poměnjeny džen krótki čas z drožku. Tu bu pač na dobo wot **Božeje** rucžki jaty a suny so morwy swojej mandželskej do ruki. **Toho** pohrjeb sta so 1. novembra pod wobdželenjom wschěch gymnastialnych wučerjom a šulerjom a wjele znatych a pscheczelow na zwontowny katoliski kěrčom. **Wón** bě dobry wěrivy křesćezan, wo čimž joho žiwjenje a pisma swědčja. **My** spomnimy jenož na feuilleton, njedawno w „**Germania**“ wotečisćezany: „**Ein gefährlicher Autor.**“ Čjesč joho wopomujecžu!

3 cyloho swěta.

Řemška. Wólby do pruskeje zapóstancskeje komory su, kaž je znate, z wjětšcha konservativnje wupadnyše, a pschecy tola so tu zdasche, hač měšo so jej liberalne znamjo na čoko scžisćezecž. Čhychu mjenujey nacionalliberalnoho zapóstanca z **Bennigsen**a za prěnjoho pschedsydu wuzwolicž. **Stradžu**, a to tež wot **Bismarka**, je so za tule wólbu wjele dželačo. Nacionalliberalnomu pschedsydže mějesche jedyn swobodnokonservativny we wosobje hrabje **Bethusy-Huc** hačo prěni podpschedsyda na boč stajeny byčž. **Pschecž** to dyrbjesche w tutej komorje srěnja strona nastacž, kotraž by jenož to wobzamkacž mēša, ščož by knježerstwo čhychlo. **Džakowano** prócowanju a pschecžjenošči konservativneje, katoliskeje a pólskeje strony nije tele podrywace džělo so radžiko. Za prěnjoho pschedsydu bu 30. oktobra z 218 hłosami konservativny z **Koeller** wuzwoleny, z **Bennigsen** dosta něhdže 60 hłosow mjenje; za prěnjoho podpschedsydu nacionalliberalny z **Benda** z 220 a za druhoho podpschedsydu sobustaw centra (katoliskeje strony) swobodny knjez z **Heeremann** z 215 hłosami. **Džiwno** je, zo njeběchu nacionalliberalni žadnoho kandidata ze swojeje srjedžiny postajili, a zo bu jim pschecž zjenocžene hłosy jich pschecžiwnikow jedyn nacionalliberalny pschecžiwno jich woli hačo prěni podpschedsyda pschinuzowany. **Alle** konservativne strony běchu mējenja, zo ma so pschedsydstwo z najšlynišchich stronow wuzwolecž, a konservativna strona ma 108 sobustawow, nacionalliberalna 104 a centrum 97. — **Centrum** čhychše z woprědka kólnjanskoho zapóstanca

Reichenspergera dživajo na joho doholétne zohnowane skutkowanjo hato kandidata za druge podpschedsychdstwo postajicž; wón pať so swojeje staroby dla (71 lét) za tule cžestč podžatowa, a tať bu za tele cžestne město swobodny knjež z Seeremann pomjenowany. — Něť je sejm swoje džěto započat. Hacz wón popomha cyrkwinfi měr nawróćicž, sčtó chcyl to wobkručowacz? Nadžejmy pať so toho; zo konservativni z centrom a Polakami pschi wuzwolenju pschedsychdstwa swěru w hromadže džěchu, to bě dobre znamjo. Trónska rěč wupraji na kóncu nadžiju, zo budže we wschěch znutzkownych naležnosćach pruskoho kralestwa měr knježicž. Hacz pať ma tež „kulturene wojowanjo“ stónčene byčž, njeje wuprajene. Zo bu jedyn sobustaw centra do pschedsychdstwa wuzwoleny, je znamjo měra.

— Na 4. novembra pohrjebachu w Barlinje generala Podbielskoho, kotrohož bě Boža ruczka zajala. My znajemy joho mjeno z léta 1870, hžěž wón wschědnje na kralowu Augustu z krótkimi słowami pišasche, tať wěch wokoło Pariza steja. Tónle nowy zrudny podawč, kotryž na nahlu smjercž statneho ministra Bilowa scžěhowasche, je wjěčha Bismarka cyłoho zrazyl, joho thorosčž zhórschil a joho z bojoscžju psched smjercžju napjelnil. „Sonn- und F.-Courr.“ k tomu pišche: „Bismark, tónle wulki muž, kotrohož so nicžo njeprchima, kotryž sebi ze zymnej krjewju na krawe wójny myšli, wón zblědnje taž skaba žónska, hdyž so wo smjercži zarěči. Zabolí joho sčto, wón je w strasche a dyrfoce, a tola njeje žadyn hypocondr (fajkohož cžtowjeťa w myslach lute thorosčže scherja); ale wón so smjercže boji. W joho swójbje ženje ničtó na smjercž njezpomni, ničtó wo wumrjeczju njerěči. Hdyž bě wjěch tele nazymjo w Gasteinje, dha tyschachu joho cžěže myšle na blizku smjercž. Wón w noč husto zakšćicža, dokelž so jomu džijesche, zo mrěje. Samo we wjesolym Winje njemóžesche swójsch psched smjercžju pschecy pschewinycž.“ — Tale stawizna wróći nam mócnje na pomjatk podobnu bojoscž něhdušchoho statneho kenclerja Kauniza. Tež Woltaire, tón wusměšer, bě wot njeje trapjeny.

Awstrija. Adressa konservativneje wjetšchiny zapóšancow bu wotedata ministrej hrabi Taaffi, kotryž ju kžěžorej poda. Adressa je w krasnym pišuje wuwjedžena a do czerwjenosomotowych deskow zwjazana. W tychle dnach sta so wobnowa pschedsychdnistwa sejmowny, kotraž so najprjedy jenož na 4 nje-džele wuzwoli. Kaž bě nadžija, bu dotalne pschedsychdnistwo (Coronini, Smolka, Gredel-Vonnoy) zasyl wuzwolene. Po knježětskich powjescžach budže delegacija (kotraž zhromadne naležnosće kžěžorstwa, tež wuhětske, wuradža) kónč tohole mėsaca do Wina powołana.

— W Prahy wuswjecži psched něsčto dnami smjeczacy biskop Brucha 65 lét staroho wudowca, Schumanna z mjenom, na duchownoho. Soho džowka je hšćicže žiwa. Wón bě prjedy w Wrótsławju konsistorialny zastojnik. Přěnju Božu mšchu budže na hrodže Johannesberg džeržecž, hžěž wrótsławski wjěčh-biskop w tu kšwilu pschěbowa.

— Brěnja protestantska cyrkej w Tirolskej bu 2. novembra w Innsbrucku swjećena.

Španiska. Njewješta krala Alfonsa, awstrijska arcwójwodžina Rhyfina, je swoju dobrocziwość hacž na najrjeišcho dopokazala. Wona je mjenjcy krala prosyła, zo by jeju wěrowanjo so we wschkej czichoseči stalo, a zo bychu taž zalutowane pjenjezy wbohim powodžonym psch wobrocžene byle. — Mjezbožo w krajiny Murciji, Ameriji a Altancze je wjele wobščěrnische a wjetšche, hacž je so z woprědka za to měło. 1700 ludži je swoje žiwjenje pschisadžiko, a štoda wobliczi so na 75 millionow frankow (nórtow). — Kral Alfons je so sam do powodžonych krajinyw podał, a wschudžom joho lud z wulkej wjesofoseču witasche. Sobuželni ludžo wjele za wbohich powodžonych nawdawaju; jedyn wobydleč alifantski je sam 8 millionow realow (1,600,000 mark) pschispeč.

Belgiska. Z tohole kraja nam dobre powjescze pschitħadžeja wo katholicim hibanju za kšesćjanske šchule. Zaspancy poczinaju stawacž a z druhimi tež ruku na džěło zložicž, dwě tšeczinje wschěch wofadow maju swoje šchule, a za lěto budža nimale wschě z nimi zastaraue. Mjeje žadnoho fararja, kiž by wschitko njespytał, kak by šchulu začožił, njeje žadnoho katholicoho uuža, kiž by njewjedžal, šchto je swojej wěry, swojomu Bohu winojty, zo by kšesćjanske zmyšlenjo w Belgiskej zdžeržane byčž moħto. Woporniwosć je spodžiwanja hódna. Zemjenje, mēšchćenjo, bohaczi ludžo wofobne dary pschinoschujaj, ale je džělaczeri, šlužownych holcow a kħudnych, kotšiz stokrócž wjac dawaju! Znajaj so kħudzi cželadnicy, kotšiz su swój pjenjež, kiž sebi za 20 lět wulutowachu, k darej posćicželi. Duchownstwo wschudžom z dobrym pschitħadom do přědka dže. Su duchowni, kiž na swoje małe wobšedženstwo počžujaj, kiž wino a knihe pschedawajaj a so z tym najnužnišchim spokojaj. Tajke duchownstwo, tajki lud njemóže z ničim pschewinjeny byčž. Powjeda so, zo je kralowski dwór psche tajke hibanjow wschóu zastróžany a zo zakon wot 1. julija 1879 wobžaruje; Leopold II. je wot swojich ministrow hroznje zjebany byč. Wšchke toho džer a bóle so tež cžerwjena revolucija rozščěrja. Haj, šchtož wěšćik šhje, tóu wiohor žnjeje!

Zendzelska cžiščězi na pschewjedženjo porjedženjow w Malej Afiji a so poczinjaj, hafo by chcyła kšesćjanow zakitowacž, kotšiz su wot Turkow potkóčeni. Ale we wěrnosći chce, zo by swój woliw rozščěrila a so do turkowskich naležnosćow mēšchecž moħta. Zo by sultan jej posćuchał, hrozjaj, zo chce joho hewak zesadžicž. Dale žada sej Zendzelska wot Turkowskeje jedyn pschitħaw (šafen) w Cžornym morju njedakofu rušotnrkowskich pomjezow. Ale k čžomu? Wěcy w turkowskim kħěžorstwje njelubjaj nam hišchěže žanoho mēra.

— Čžajaj so mēnjaj a ludžo mēnjaj so w cžasach, tele pschitħawo so tež wěrne wopokazujaj na něhdy taž wojownym lordu Beaconsfieldu. Zoho loiški pschitħaw pschi bankecze londonšchoho lordmayora (mēšchćjanosty) bndže zamēšcže kóždomu hišchěže w dobrym pomjatku. Zoho rēcž bē tehdom jara wo=

jowna. Wo jednu wójnu wjac abo mjenje, na tym jomu njezalezesche. Pšchi létušchim bankecze lordmayora njebě ani sledu po nekajkej wojownosczi. Wón rěči jenož wo zachowanju měra. A Sendželska ma k tomu po swojej wójnje w Asiji a Africy wšchu winu. Wón pať žakostnje jara napscheczo wopravdžitošči zhrěšči, w swojej rěči měnjo, zo su wójnišće operacije we srjedźnej Asiji wjedle k wobnowjenju jendželiskoho wliwa. Rabul leži tak rjec pšchi samych pomjezach indiskoho křezorstwa, joho wobtnježenjo njeznamjenja wobtnježenjo Afghaništana. Pokazuje so nětko za prawdu, zo je afghaniški emir (kral) Zafub Chan ze zběžkom napscheczo Sendželčanam byk zrozemjany, a general Roberts dyrbi joho nětko jatoho dzeržecž. Nětko ma so Wali Mohamed za emira wuwolacž. Tón budže drje poslušna pšhiprawa w jendželiskich rukach. Ale Afghanowje budža Zafuba Chana za swojoho emira powažowacž cžim bóle nětko, hdyž joho widža hačo wopor jendželšćeje namocy. Što pomha Sendželčanam emir, kotrohž nihto njepšchispoznaje? Šdžez jendželški wojať stacž budže, tam zdžerži so jendželška móc; za jendželškimi bodatami (bajonettami) kónčzi so tež móc emira, wot Sendželčanow zasadženoho. To wščitko derje wě Beaconsfield, wě to cžim lěpje, dokelž so nowe wólby bliža, kiž maja dalšchi wosud joho knježenja rozsudžicž, a z toho so tež nekak wuśwětlicž hodži joho luboščž k měrej.

Turkowska. Sultan běšče wóndano nowe ministerstwo postajit, kiž bě Rusam jara pšcheczelnive. Sendželska so na to rozhněwa a pošta wójnišće kódzje (šchif) do turkowskich wodow. Sultan z toho so najšterje naboji a pšchitomne ministerstwo zas rozpuscheczi. — Dokelž Czornohórcy počachu z brónju Gufinje dobywacž, poruczi nastročany sultan, zo by gufińska krajina hnydom bje wšchoho zadžewta była Czornohórcam wudata, a pšchi tym tež wječcha Nikolu prošesche, zo by so wšchoho njepšcheczestwa zdžeržak.

Rusowska. Dónidže w tychle dnach wažna powjesčž, zo je hrabja Schuwalow, ruski pošlanc w Londonje, wotstupit. Křezor joho ze služby puscheczi na joho próštwu, pšchispoznajo joho zaslužby a wudželi jomu rjad Wladiměra přenjeje rjadomnje. Zo hrabja Schuwalow wopuscheczi swoje město hačo pošlanc w Londonje, bě drje hižom dawno znate, ale myšlesche so, zo hišcžecze nekajki čas w Londonje wostanje, dokelž ruske knježerstwo dyrbi sibi pšchecž, zo by tam měla zastupniťa tak wobrotnoho a nazhonjenoho, kajkiž je hrabja Schuwalow. Wotstupjenje hrabje Schuwalowa zbudžuje cžim wjetšchu kědžbmoščž, dokelž je so jendželški pošlanc w Pětrohrodže, lord Dufferin, njenadžicy w Sendželškej pokazak. To by potajkim znamjeniko nashwilne pšchetorhnjenje diplomatiskich jednanjow. Bodawki poslednich dnow njebychu zaměšče tajku móžnosčž wuzamkale.

Polodniška Amerika. Kaž je znate, je wójna mjez Peruanami a Chilenjemi. Bitwa, w kotrejž peruanska kódz (šchif) „Huascar“ zahiny, trajesche 6 hodžinow. „Huascar“ wojowasche napscheczo cytomu kódzštwu Chilenjanow, admiral Grau a wšchitcy wyšchšchi padnychu. Chilenjany zajachu z

mużstwa 70 wosobow a ranjenych. Powjescz wo zahinjenju „Guscara“ je Peruano w jara zrudzika, ale jich wojniwoszcz je hiszczje tasama. Gnydom buschtaj dwaj millionaj markow napisanej k nakupjenju noweje lódze.

Wschelczizny.

Widliczki poczachu Serbja hadle po 16. létstotetku trjebacz. W tymle czasu jedžesche francózske kral mjaso, hdyž bě sebi je z nožom rozkrač, hiszczje z porstami. Zendželežan Gzorziach, kotryž na kóncu napomnjenoho létstotetka po Stalskej puczowasche, njemóžesche so dodžiwacz „njewidžanommu wafschju, z widliczkami jěšč, dokelž to njeběch hiszczje w žadnym kšesčjanskim kraju widžak, hač jenož w Stalskej. Ja sam sju so k tomu pschivuczil a dom so wróczjwšchi dale tak činił, čžohoždla běch husto směch ludži, a mój pscheczjel, rěčznik Wawrijenc Whitealler bě mi wudmo „Furcifer (widliczkar)“ nawdał.“

Najwyschšej wěži (tórma) na swěče budžetej bjež pokhiby wobě wěži arebiskopskeje cyrkwyje (doma) w Rólnje nad Rheinom; pschewyšchujetej hižo nětko wěž swj. Mikławšcha w Hamburgu, kiž měri 144,20 metrow (meter ma 1 $\frac{3}{4}$ lóhčža) wo 1,50 m. Gdyž budžetej tutej wěži dotwarjenej, budžetej měricž 160 m. Wěž münstra w Strašburgu měri 142 m., Cheopšowa pyramida 137 m., wěž swj. Schčžepana we Winje 135,30 m., wěž swj. Martina w Landschucze 132,50 m., wěž münstra w Freiburgu 125 m., wěž biskopskeje cyrkwyje w Antwerpenu 123,40 m., we Florencu 119 m., wěž swj. Pawoła w Londonje 111,30 m., a wěž tachantškeje cyrkwyje w Budyšchinje 93 metrow.

Schulska młodosč. Katholšte a ewangelske cyrkwinšte a schulske pschedsčejerstwo wot Ramanshornu w „Bodensee-Zeitung“ starščich, zastaraczjerjow a z cyła wschěch derje zmyslonych we wosadže prosy k tomu sobuskutkowacz, zo by so schulska młodosč wječžor z časom do starščisłoho domu wróczika a so wschoho nócnoho wokoloběhanja a harowanja zdžeržaka. To by drje tež hđže druhđže nuzne bylo! Hač do nowišchoho čžasa njesmědžachu so w katholščich Serbach džěčži po wotzwonjenju swj. wječžora wjac na wsy widžecz dacz.

London, Statistika. Londonški pschistaw (Hafen) widži wschědnje 1000 lódzi (schifow) z 9000 namórnikami (matrosami). W Londonje je wjac katholicow hač w Romje, wjac Schottow hač w Edinburgchu, wjac Trow hač w Dublinje a wjac Židow hač w cyłej Palastinje. W pscherežku so w Londonje kóžde lěto 28 jendželskich mil nowych hašow natwari a 9000 nowych kšěžow staji. Póšt wobštara lětnje 238,000,000 listow. W policajščich registrach namakasch 120,000 wosobow, kotrež su z pschivuczenja zlóštnicy, a jich licžba z kóždym lětom pschibjera; wjac dylži tšeczizna wschěch njeskutkow z cyheje Zendželškeje so w Londonje wobonđže. Hščžency a forczny, hdy bychu pódla sebje stajene byle, bychu dothošcz měle wot 74 jendželskich mil.

Wojeištvo. Rusowška ma w tu kšwilu 3,045,800 wojakow (2,446,100 stejáčoho wójska a 600,000 zastupneje rezervy), Francózska ma 1,723,000

muži linije, 1,208,000 krajneje wobory a 300,000 zastupneje rezervy, Němška ma 2,004,300 wojaſow (1,076,200 linije, 307,200 krajneje wobory, 620,900 zastupneje rezervy), Italſka 1,375,300 muži (698,000 liniji, 310,000 krajneje wobory, 367,300 zastupneje rezervy), Awſtrija-Wuherſka 1,194,318 wojaſow (800,000 linije, 299,318 krajneje wobory, 95,000 zastupneje rezervy).

Emir Abd-el-Kader je we Damaskuſu 72 lět stary wumrjef. Wón narodži so w lěće 1807, a wojowaſche do lěta a huſto z wulkim zbožom napſcheczo Turſkam a Francozam. Woſebje Francozowje mějachu z nim czežke džělo, dóž joho jatoho njewzachu. Wón pobu najprjedy na ſorcže (małej twjerdžiznje) Samalgue, potom na hrobže Pau a hiſchecze pozdžišcho na hrobže Amboiſe. Napoleon III., hdyž křěžoricz poča, joho wobhuadži a ſwobodnoho puſchczi, hdyž bě Abd-el-Kader ze pſchifaſu ſlubif, zo nohce ženje wjac napſcheczo Francozam wojowacž. Wón poda so najprjedy do Bruſſy a zaſydbli so po zemjerženju, z kotrymž bě tele měſto w l. 1855 doma pytane, w Damaskuſu. Rħwilu pſchewywaſche tež w Konſtantinoplu. Ğdyž w Syriſkej w l. 1860 Druſowje ſtanychu, dħa wón mócnje zaſtitowaſche tamnych křeſečanow, za czož jomu křěžor Napoleon wulki křichž czeſtneje legije poſta. W l. 1863 pučzowaſche po Egiptowſkej, wobhladaſche ſebi twarjenje ſuezſkoho kanala a wopyta Mekku. Ğacž do ſmjercze dóſtawaſche wot francóžſkoho křižeſtwa lětnu penſionu wot 100,000 frankow. W poſlednich lětach daſche mało wot ſo křichcěz, a tež poſlednja ruſko-turkowſka wójna njewutorhny joho z cžichoho žiwjenja. Dwě joho holcy běchtej w ſwojim cħaſu do miſoſežiwych ſotrow zaſtupitej.

Staroba někotrych zwěrjatow. Mjedwjedž (bar) je mało hdy pſchecz 20 lět stary, tež poſ je jenož Ğacž do 20 lět žiwy, wjelk tež 20 lět, liſchka mjez 14 Ğacž 16 lět. Lawy wyſokeje ſtaroby nabudu; law, kotromuž běchu Pompey narjekli, doſahny 70. lěto. Ğrěnja ſtaroba kóczkow je 14 lět, wje-wjećczkow a zajacow 7 Ğacž 8 lět. Ğlefanty doſahnu, kaž ſo dopoſazacž hodži, wyſoku ſtarobu wot 400 lět. Alexander Wulki, hdyž bě indiſkoho wjećcha Poruſa pſchewinył, wza jomu tež wulkoho elefanta, kotryž bě kħroble krala zaſtitował, da jomu mjeno „Mjag“ a poſwjeczi joho ſlóncznomu bohu, pſchi kajtejž ſkladnoſczi jomu napiſ pſchipowifny: „Alexander, Ğupitrowy ſyn, poſwjeczi Mjaga ſlóncznomu bohu.“ Potom elefanta puſchczi. Tónſamón elefant bu po 354 lětach žiwy zaſ popadnjeny. Ğwinje ſu hižo ſtarobu wot 30 lět doſahnyſe. Ğedyn kón je hižo do 62. lěta žiwy był, tola Ğewał 20 Ğacž 25 lět. Rħamelow huſto 100 lět starych nadenđžeſch. Tež jelenje ſu doħho žiwe, wowcy ſu pał mało hdy dlěhe Ğacž 10 lět a kruwy z rědka pſchecz 15 lět žiwe. Pſchirodypſchepytowar Ğwier ma za to, zo ſu wjelrħby (Walliſche) pſchecz 1000 lět žiwe, delſiny pał 30 lět. We Winje wumrje worjoł (hodler) 104 lět stary, tež rapaki pſchinjeſu Ğacž do 100 lět. Žiwjenje kólpjow (Schwan) je ſo z wěſtoſczi na 300 lět woblicziſo.

Darj a daň za chrtej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadżena daň wuczinjeŝtaj 39,645 marf 65 p.

A czeŝeji Bożej a k ŝpomożenju duŝchow ŝu dale woprowali: k. Njemjenowani pŝeż khróŝczanŝtoho kaplana k. Nowata 15 m.; pŝeż ralbieczanŝtoho kaplana k. Skalu z Nowoŝlie 3 m., z Raubic 1 m.

Gromadže: 39,664 marf 65 p.

Darj za chrtej w Żitawje.

Kulowŝta woŝada pŝeż k. fararja, duchownoho radźiczerja F. Schneidera 46 marf; dale: katoľŝka woŝada w Birnje (ŝecza poŝyfa) 20 marf; katoľŝka woŝada w Seitendorfje (druha poŝyfa) 151 marf 94 p.

Darj za chrtwicżku w Hajnicach.

K. njeđżelŝki přeđař J. Schönberner w Budyŝinje 1 marf.

Gromadže: 1386 marf 41 p.

We wŝchěch expeditacij „Boŝota“ a w Kulowje pola pŝeŝupca Welfa je na pŝebedaň:

Nowa Jeżusowa winica,
z pŝchuwjazanymi „**Wjeńŝchimi ŝpěwarŝkimi**“ a ze **ŝtacijonŝkimi kniżkami.**

W najlěpŝim pŝychnym związku a najlěpŝeje koži 6 marfow, druha tohorunja pŝychna družina 5 m. 70 p.

W jeż ŝpěwarŝkich a ŝtacijonŝkich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žoltnym abo zelenym rězkom 4 m., ujewjazane 3 m.

Też wobŝtaraja ŝo na požadanjo związki w ŝomocze a z drohotnymi žankami a wŝchitke druhe.

ŝlowny ŝklad ma: **Jakub Wienka**, zwońř pŝchi tachantŝkeje chrtwi

W expeditacij „Boŝota“ móža ŝo doŝtač:

1. Wjeńŝke ŝpěwarŝke knihi
za katoľŝkich Serbow. Brjadowal **M. Hórník**. 100 ŝtronow. Związane za 60 pjenjeżtow:

2. Bobożny Spěwar.

Wjeńŝke ŝpěwarŝke knihi z modlitwami. Za katoľŝkich Serbow wobđžela a wudał **M. Hórník**. 204 ŝtronow. Związane w placze za 1 marf, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze žlotym rězkom 2 m.

Wobě knižcy hođžitej ŝo berje za ŝhule a za mlodoŝč.

W expeditaciji „Boŝota“ ŝu na pŝebedaň nowe ŝwjećatka z wotpuŝtnymi ŝerbskimi modlitwami:

1. **ŝhryŝtus na kŝcižu**, z modlitwami za khorých a mřějacych, 4 p.
2. **ŝjeŝczenjo ŝwjatoho Jozeŝa**, 4 p.
3. **Jeżusowa wutroba**, 2 p.
4. **Wutroba ŝwiateje Marije**, 2 p.

Brjedy wudate 4 ŝwjećatka ŝu hiŝeže na ŝkladže.

Džens za tŝi njeđželi wuńdže

Krajan,

katoľŝka protyka na pŝeŝtupue lěto

1880.

Katolički Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
mésaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 23.

6. decembra 1879.

Lětnik 17.

Narodnosć a nabožništwó.

(Pokrjećowanjo.)

Wot tychle bóle wšědných wěcow wobrocimy so k rócžnym časam. Wo adwencie, hodach a wo swjatych tjjoch kralach njechodži drje so nicžo waznišće prajić, sčtož by jen ož serbske bylo, tola wučži pola nas rumpudich džěčži serbski paczerje spěwacž a Bože džěčžo tróšchtuje wbohe syrotki z rjanymi hrajkami a z lubožnymi słowami, z kotrymž je njebo maczerka pěstunjo a kóšcho lubje wobjimašće. Njedž tež w cuznych krajach „tšjo kralojo“ hlyšće z rańšich krajow do Betlehema kłodža, našchi tšjo kralojo spěwaja swój starodawny serbski kherlusch po swojim waschnju.

Wonta je wětr ze sněhom dozatkhadžak, wulki a mały rózž stej swój čas wotbyłoj, slóncžto ma hižom wyšće a nami bliže Boži domčžk. Tak bliži so w Božej stwórbje rjeńšchi čas mlódnoho nalěčža, w cyrkwinstini lěčže pak najswjeczišcha jutrownicžka. Swěru pschihotuja so prawi Serbjo na tónle najrjeńšchi swjedžen cyłoho léta — mēnju — we swjatym posčje. Albo njeje to rjenje, hdyž hospodač wšěch lubych swojich a čjeladnych z wječžora, hdyž je so zaswierkfo, zhromadža a z nimi rózowe abo rózarje spěwa wopominajo tamne słowo našchoho z bóžnika: „Hdžej so dwaj abo tšjo w mojim mjenje zhromadžeja, sym ja srjedža mjez nimi“? A smy-li so nětk z modlenjom a z posčženjom na jutry prawje a hódnje pschihotowali, směmy so tež wutrobnje wjelicž na tamny džej, hdyž Bože slóncžto tšji króčž z radoščju poskóči. Njeje čžifče nowy duch a nowe žiwjenje w tebi, hdyž hižom z rańšchim switanjom, hdyž purpurowe zerja sthadžeja, po wšěch honach naščeje Lužicy kwalbny kherlusch serbskich kchizerjow a same nēme konje wjelele hrejhotacž klyšchich? A sčto by popódnju doma wostacž chcył? Kschizerjo džě nimo časahnu a sčto by rady na čžornika, z jutrownym gratom a z módbřěčžerwjenym bantom wupuschenoho, njezhladowat? — Hižom po kerčowje jěchaja a na rowach zastawaju, hdžej w Božim

měrje spja lubi drozy, kiž so něhdy z nami wjeselachu. — D, zo bychy so tele rjane processiony tež wschudžom a pschecy k Božej čžesczi wotbhwake a tole rjane waschnjo, kotrež su nam našci spěwami a nabožni wótočojo telko lěstotetkow we zlych a strachnych čžasach wukhowali, tež na wěki našcim potomnikam ze famšnje swěru zawostało!

Toła njejsmy sebi wotmyslili wschitke nabožne waschnja serbskoho ludu nadrobnje wopisacz, dofelž hewak bychmy hišće wo swjećenju domow a twarjenjow, bołwiny a zela, wo kwasach a kšćěžiznach a mnohich druhich skladnosćach rycječ z dyrbjeli. Ze došč, zo čžesczeni čžitarjo, kotřiž to runje tak derje kaž my znaja, wjedža, šhto menimy, a našch wotpohlad je dopjelny, jelizo budža wo nabožnych waschnjach sebi sami dale myslič a sledžič a potom je tež w prawym waschnju wobkedžbowacz a čžescžič.

Kóždy, šhtož je so trochu po swojej domiznje rozhladowač a kraj a ludži wobkedžbowač, derje wě, zo so nabožne zmyslenjo a waschnja w jenej abo we wjacych wosadach wob džen kaž wjedro w haprylu njeměnjenja, ale zo to lěta dołho traje. Runje tak ma so tež pola naš: lěstotetki su so dyrbjale minycz, prjedy hač je wscho to nastalo, šhtož tu džensa widžimy. Šak je so to mělo, wučza naš stawizny. Ale bohuzel nam njemůže ničto, kaž sławny Palacky*) swojim Čžecham, wulkeje zaubženoščje našchoho ludu pschod wocži stajičž, zo bychmy so nad štkkami swojich prjedownikow wofšewicž a po jich dobrych pschikladach dale štkkowacz móhli. Toła z kaž wulkej zrudobu swojej wóčžcy wot njepšchžjenoščje a pschekory, kotraž bě starych Serbow zahuba, wotwobroczamy, z runje tak wulkej radoščju móžemy na štkki zhladowacz, kotrež je pobožnosć a nabožnosć našchich katholicich wótcow dokonjaka. Wbo šhtó je nam tak rjane a wulkotne domy Bože natwarič, z wonka a z nutka wupyschit a hač do našchich čžasow zdžeržak? Njejsu jow zas našci prjedownicy swoju dobru mysl, woporniwosć a wutrajnosć hač nanajkrasnišcho wopotazali? Njeh tež něčžišchi Serbjo wot nich wuknu, pschiležnosć k podobnomu štkkej je blizko. Njeh so tež něč lubošč k swjatej cyrkwi z luboščju k wótcnej domiznje zje nocži, zo by za sto lět, hdyž hižom ničto ani našchoho wjena značž njebudže, hišće naše štkki wo nami swědžile. — Ale my Serbjo mamy hišće jenu mažnu winu, zo domy Bože čžescžimy. Wschudžom druhdže čžedža „wosobni ludžo,“ so swojeje narodnosćje haubujo, najradšcho němšci rycječ — najšterje tohodla, zo bychy tež pokazali, zo su serbski zabyli, němšci pač hišće njena-wukli —; jenož w cyrkwi ma našcha lubowučna a cunjia macžerna rycž hišće swoje dobre prawo. Jow šlyšchimy swjate ščženjo a Bože słowo we swojej rycži, jow klincža hišće džensa jednore ale swojeje staroby dla nam wschém jenak lube a špodobne kšerlusche, kiž hižom pschod lěstotetkami pobožnych kemschekow pohnuwachu. Ale z luboščju k Bohu a joho swjatej macžeri njespotojichy so Serbjo z rjanymi domami Božimi we swojej wosadže, ale pytachu tež we wukraju, šhtož hišće we wóčžinje njemějachu. Šhtó njeje hišće wo tamnej pobožnej žónškej z Nowoslic šlyščač powjedacz, kotraž ani pučža njemjedžo přenja ze Serbow do Krupki k swj. Mariji džěšche? A z toho čžasa kžodža našci krajenjo lěto hač lěto dwójcy z wulkim processionom do Krupki, serbske kšerlusche zanoschujo a serbske pačžerje spěwajo tam, hžž hewak ani serbskoho słowčžka nješlyšchich. We samej cuzbje su našchu rycž čžescžili a Serbam serbskoho př-

*) Franc Palacky, † 1876, jedyn z najslawnišchich mužow našchoho čžasa, spisa mjěž druhim „Štawizny naroda čžěštho“ a zbudži Čžechow wolebje ze swojej wutrajnej džela-wošcy k nowomu žiwjenju.

darja džerželi, kiž je dosej hufto haktle naschu rycž ze zamysłom wutnył. Tola sčto pytamy wo dalokim kraju, sčtož mamy wo srjedž Łužicy? Wy wschitcy znajecze Róžant*) a joho krasnu cyrkej, kiž ze swojej wysokej wężu, kotraž je po cylej katolskej krajinye sčerofo a daloko widzecž, wschěch mucžnych a sprócnych pucžowarjow k swjatej Mariji kiwa. Sčto mohł nam wupowjedacž tamne tysacy džiwow, kotrejž je jow bójska wschohomóc po próstwjje nascheje srjedžiczejtki skutkowata a hiščcže skutkuje? Ale sčto mohł nam tež wopisacž tamne rjane a lubozne legendy wo róženčanskej swjatej Mariji? Sčto njeznaje rjeńšchi wěnc kherluschow a potkherluschtow, kotrejž su maczeri Božej czyste knježny a pobožne žónske zańdženych časow spěwale? Sčto njeje hiščcže we swojej najuutstowniščej wutrobje hnuty byl, hdyž do krasnoho domu Božoho processiony ze wschěch stron a kóncow serbskeje Łužicy ze zmahowacymi khorhowjemi wo kšhadžuju, zo bychu Boha kšwalili a pschěž zaštnupni próstwu swjateje maczerje Božej joho miłosčž wo pomoc prošyli? Mi z najmjeńšcha by tač bylo, hačo bychu naschi pobožni a bohabožajni wótcwoj sami zas z rowa stanyli a jow swojich džakownych potomnikow ze wschěch wosadow zjednocžili.

Kač wuzcy je nabožništvo a wosebje pobožnosčž k swj. Mariji z narodnosčju zrostka, hodži so tež z toho spóznacž, zo tež pola tamnych Serbow, kotřiž hižom na tji sta lět katolscy njejsu, so hiščcže džensa swj. Marine potkherluschtsi n. psch. „Pšhadka je Marija kudžaknu“ atd. spěwaju.

Sčónčnje, předy hacž hiščcže we wobštejenjach najnowišchoho časa porycžimy, zwostawaja nam hiščcže někotre słowcžka wo serbskim wustawje, mēnju wo serbskim seminaru w Prahy. Něhdy studowachu serbscy młodžencojo we wschelatich kšichtrach na duchownštvo; l. 1707 pak zakožičhtaj dwaj budyskej kanonikaj, bratraj Schimonec z Čemjeric, ze swojimi pjenězami w Prahy wulki dom, serbski seminar, a zawostajičhtaj bohate fundacije, zo bychu tam serbscy młodžencojo so na serbskich duchownych pschihotowacž móhli. Sčtož chce wopomnicž, kelfo zakrašnych duchownych je z tohole wustawa za hižom wjac hacž poldra sta lět wuschto, zo bychu serbske wosady zastarali a Serbow w jich maczernej rycži rozwucžili, tón rady pschida, zo staj tamnej nadobnej knježaj hiščcže džensa dwaj z najwjetichich dobročjelow naschoho ludu a zo je tež jow nabožništvo narodnosčž mócnje podpjerowalo. Pšchi tym njech je tež z krótka na nasche pišmowštvo spomujene. Tež tu widžimy, zo su katolscy spisacželojo bjez mała (Čžornak, Holbik) sami duchowni byli a zo je serbski lud lědy sčto druhe czitatčž mohł kšiba nabožne knihi. Dowolamy sebi jenož na nješmjertnoho Michala Wałdu spomnicž, kotryž stare serbske kšerluscke zezbera, nowe sam zestaja a mnohe pscheloži a nic jenož cyłu čžrjodu nabožnych knihow, ale tež jenož hačo rukopis serbski słownik zawostaji; pódla Wałdy pak nješmēny pschede wschēmi na Declina (Mēta) zabycž, kotrohož „Polazowanja“ — Róženčanske knihi — su wopravdžity poklad. Wo nowšchim čžasu powjedacž wočcemy so nadžijejo, zo naschi čžescženi czitarjo hižom najwážnišche wjedža.

(Potražowanjo.)

*) Čžyž knjež, njezapomnity Žrout, je nam kručžanske stawizny serbski spisal. Ale sčto nam tajše wobščerne wo Róženčje napische? Njejsimy wopravdže czžbntich wo wótcžinye?

3 Łužicy a Sakskeje.

3 **Budysčina.** „R. P.“ swojich czitarjow hiščcže junu na to sčedžbnych čžini, zo je swj. Wótc Leo XIII. na próstwu wjele wěrinych a wjac bi-

škopow a na pschodnoscht pisnamjedzerja kongregacije wotpuškow a swj. powo-
stankow wot 20. septembra 1879 t 25lětnomu jubileju swjatocžneho
wozjewjenja ucžby wo njewoblakowanym podjecju swj. Mariny
dospołny wotpušk (tiž so tež thudym duškam w czisecju psch wobroczić móže)
wšchtim spožčil, kotřiž na bližšim swjedženju njewoblakowanoho podjecja swj.
Marije (8. decembra) abo na jonym dnju joho oktawy hódnje so wuspowjedawšči
a woprawišči jednu cyrkej abo zjawnu kapalku wopytaju, a so na bamžowe
mjenjenje pomodla. Tón wotpušk hodži so jenož jedyn frócz dóstacž.

— Katholska protyka „Krajan“ je wušchła. Wobščěrnischu rozprawu
wo njej podamy w pschodnym czistle.

— Na 27. a 28. nov. mējachu w katholicškim seminaru czile ff. kandidatowje
wucžerstwa swoje wólbokhmanške pruhowanjo: Franc Anders, pomocny
wucžer w Nowych Dreždžanach, Hermann Brauner, wucžer w Šunowje,
Franc Jurš, wucžer w Šönsfeldze, Filip Kammler, wucžer w Freibergu, Jan
Kopmann, pomocny wucžer w Starych Dreždžanach, Józef Lipicz, pomocny
wucžer w Lipsku, Max Schmiedel, pomocny wucžer w Königszhainje a Karl
Wjenka, wucžer w Khróšćicach. Woni wšchticy tele pruhowanjo derje
wobstachu.

— W 309 městach a wsach budyškoho wucžbnoho wotkrjesa, kotrež z bu-
dyškoho hamtskoho hejtmanstwa wobsteji a w kotrymž 97,188 człowjekow bydli,
su w 70 městach a wsach ludowe šule. W Budyščinje pod měščezanškej kolla-
turu je 6 ludowych šulow z 41 klassami a w Wikopicach su 3 šule z 19 klas-
sami. Hrawak je w tutym wotkrjesu hišće 75 šulow (69 ewangelskich a 6 ka-
tholskich), wot kotrychž 2 pod tachantskej, wšče druge pak pod ministerškej kolla-
turu steja. — Licžba šulerjow bě so z lěta 1878 wot 15,046 hač do 15,406
pschisporika. Tutych wucžeske 163 wucžerjow w 304 klassach a to 14,390 w
ewangelskich a 1016 w katholicškich šulach. 10,292 džeczi běchu němŕeje, 5114
džeczi pak serbskeje narodnosće. Nětko je wšchtich klassow 308 a wucžerjow 167.

Ž Brunjowa. K nam bu zandženu sobotu, 29. novembra, hrjebana
baronka z Kochow, rodžena hrabinka Stolberg=Stolbergec. Wona na-
rodži so 1842 w Brunjowje, a wumrje 24. novembra t. l. w Potsdamje, hžejž
bě poslednich pjecž mējacow w hóječni t swj. Józefej wot mikroscjowych sotrow
swěru wothladana była. Zawostaji po sebi zrudnoho mandželskoho a matu
džowczicžku, Marju z mjenom. R. i. p.

Ž Kukowa, 23. novembra. Džensa swjeczeske nascha katholicška bje-
sada swój wošmy založeniski swjedžen. Wšche knj. kaplana Sparle běchu
tu hošcjo pschitouni: knj. Michal Čžělja, pschedsyda jaseńczanškej bjesady,
wošom sobustawow spěwarškoho towarštwa „Zednoty“ z Khróšćic, tež tójščo
žóniški bėchu pschischle. Jenož dwaj zbožopschecajej listaj bėschtej dóschkej,
mjenujicy wot wšokodostojnoho knjeza jeniora J. Kucžanka a wot t.
P. Wjacława Toischera z Džeka, kotrež buschtej po wotwriškej ryczi
czitanaj. Wo pjecžich wotwri t. Michal Bjech ze Swinarnje z katholicškim po-
strowjenjom zhromadžiznu a powita najprjedy hošczi, rozstaja potom wažnosč
tohole dnja, a fak bu bjesada wot wšchednoho muža pod wulkim prócowanjom
založena, kotryž sebi tohodla zasluži, zo joho w dobrym wopomnjecju džeržimy,
fak so bjesada hodži pschirumacž z malej rostlinku, kotraž je t wulkomu štomej
wotroška, z druhimi bjesadami so pschecželika a zo je jeje wothłós tež hač t
wuschomaj swj. Wótea do Roma dóschol, fak zo smy dwójcy te zbožo měli
japochtoške požohnowanjo dóstacž. Na to bu Joho Swjatofčži „šlaw“ wu-
njelena. Potom zanjesechu horjeka naspomnjene sobustawy „Zednoty“ wucžerjow

njedželny spěw: „Das ist der Tag des Herrn“. Wšchelake druge spěwy, serbske a němske, wotměnjachu so z pschědnosćkama, wosebje wustojnje wuspěwa so: „O sanctissima“, šhtož so wšchēm wubjernje lubjesche. R. kaplan Wincenc rozstaji w dlěžškej rěčzi, kaž je tónle džen woprawdže Knjezowy džen za našču bjesadu. Wón napominašče k pschězjenosći a k pišnomu wopytomanju zhromadžiznow, kaž dyrbinu tež z monta bjesady swoju swj. wěru ze słowami zakitowacž, a postaji zhromadženym za pschillad jenožo bura w Tirolskej. Tež k pschitomnym žónskim běsche k. rěcznik jene napominancžko sobu pschinješt, za kotrejž su jomu mužojo džak winojczi. Zo bychu tola joho słowa dobru rolu namakale! Wón stónčzi swoju rycž ze „stawu“ na žónske. — Knjez kaplan Sparla wopominašče wulku lubosć a prócu, pod kotrejž bu bjesada k tajkomu kčžewej dowjedžena, kajkuž prócu staj wosebje dwaj čžesczenaj mužej mētož, kiž pak tu pschitomnaj nejstaj. Přeni, njeboh S. Wawrik z Kanec, kotrohž horjacu a skutowacu lubosć wón nadrobnišcho rozkladže, druchi k. P. Wjacław Tojšcher, kiž z runje tajkej horliwosću bjesadu podpjerasche a hišćje nětko na naš wšchědnje pschi woporje Božej mšćě spomina. R. pišma-wjedžer Jakub Bryl rěčjesche wo tym, kaž ma so našče wjeselo nic samo na džensnišchi wječor pozčahowacž, ale wjele bóle na tu wulku hnadu, zo smy džěczi swj. katholickeje cyrkwe, dofelž, hdy bychmy katholicowje njebyli, my bychmy tež džensnišchi rjany towarščiny wječor njeměli. Wón wosebje ma-čžerjam praji, zo maju swoje džěczi hižom w přenjej mlodosćzi w swj. wěrje kublacž, tušamu w jich mlodych wutrobach hajicž, čhedža-li, zo bychy jich džěczi hižom tudy na zemi zbožowne byle a něhdy w njebjšach so wěcznje zradowacž, mohle. Stónčnje pschitomnym naspomni, kaž mohli dženišchi wječor z rjanym skutkom lubosćje frónowacž, hdy bychy zběrku za žitawškich, w duchownej nuzy so namakacych wěrybratrow ščjinili, šhtož so tež sta. Maty dar, 14 hriwnow (mark) bu nahromadženy. Dofelž běchmy w žnjencskim poposedženju 58 hriwnow 4 p. nahromadžili, dha džensnišche škladowanjo trochu ščubdiche wupadže. Tola tež maty dar, z dobrej wutrobu wotkoženy, so Bohu lubi. Wšchedyda jajenčamške bjesady rěčjesche wo wažnosćzi pschězjenosće w bjesadach, pschetož taž začžeriny najšpěšnišcho swojich pschěczinikow. Nětk běchu wšchelake pschipiti a sławy wunjese, kaž n. psch. na hnadnoho k. biskopa, na krala Alberta, na duchownych knjezow budyškoho tachantstwa, na k. kaplanow Waltera a P. W. Tojšchera, na katholicke bjesady a stónčnje na towarščto „Zednotu“, kotrejž sobustawy sebi tudy swój zjawny džak zaškuš, zo nam pod wjedženjom k. Kubaniki tónle wječor porjeiščichu. Njech tež jich towarščto pschecy dale rosće a kčžje, kaž to w jich mjenje k. Kubanika naščej bjesadže pschějesche a stónčnje rjanu serbsku „stawu“ na tušamu wunjese. R. kaplan Sparla wjedžesche stawiznu, w žnjencskim posedženju započatu, mjenucy wo swj. kraju dale, tamón króč wo swj. rowje, džens wo Šhrystusowym kšičizju. Wón wupraji stónčnje swoju wjesoloscž na rjaných serbskich waschnjach, wotobnje na čžesczowanju šchizžowanoho, hdyž k joho wopomnječu k pučžam Bože martry stajamy. Dalsche zabawjenjo trajesche hacž do 10 hodžin. Njech słowa, džensa šlyšchane, dobru, plódnju rolu namakaju, katholicka bjesada pak pod Božim žohnowanjom rosć a dale pschibjeraj! To daj Wóh! J. B.

3 Drejdzan. Na 1. nedželi adventa běsche tu w dwórškej cyrkwi, kaž je to ščtyri króč za lěto postajene, serbske přėdowanjo. Na tajkim dnju staj tu dwaj spowjednikaj za tyč, kiž čhedža so w serbskej ryczi spowjedacž, mjennicy serbski přėdar z Budyščina a k. superior (farar) Jakub Buk, kotryž Serbow hižo wot lěta 1854 hafo spowjednik zastara. Spowjednych Serbow pak

je wosebje wot toho časa mjenje, hdyž bu železnica do Kamjenca hotowa, po kotrejž so našci Serbja hušćijscho domoj podawaju a so w swojich wosadnych cyrkwjach spowjedaja. Tola je někotromužkuli mlodomu człowjekeji z wozjewjenjom a z dźerženjom serbskoho přédowanja wužitne napominanjo date, zo njeby w Dreždžanach a za Dreždžanami na swoje pschisłuschnosće zabywał. „Zhromadne swjate woprawjenje“ psched wulkim wołtarjom so tež pschecy wozjewja, ale tak so wone hižo wot dwacyčzi lět wjacy mjenowacž njechodži, dokelž so wot wotwisnych a słužownych ludži žadacž njemóže, wosebje hdyž maja daločo do Dreždžan, zo buch w cyrkwi zahe dosć byli a potom wschitcy tež hacž do Wojeje mišće psched přédowanjom zhromadnje na swjate woprawjenje czakali. K tomu so, dokelž dže su tajke dny tež němscy spowjedni, kóžde poł hodžiny swjate woprawjenje wudželuje; duž pschistupuja tež Serbja, (kiž na drascje hacž na něotre žónste wjacy hačo tajcy spóznacž njejsu!) hdyž su so wuspowjedali. Z toho wukhadža, zo je iich pschi zhromadnym swjatym woprawjenju jara mačo a cji něfotši po swětowej měščezaniskej móžje zwoblefani, kotraž so pola nas z nejprawom němška mjenuje. Tola tute wobstejenja so pschemenicž njechodža. Najwážnišće je, zo našci Serbja katolskeji cyrkwi swěrnei wostanu a zo swjate sagramenty woprawdže hódnje dóstawaju, njech je doma abo w cuzbje, njech je pschi pschiležnosćji serbskoho přédowanja abo w druhich časach. Kaž tónkrócžny předar spominašće, je so tsicyčzi lět minyło wot zawjedženja serbskoho přédowanja w Dreždžanach. Wone buch hacž na jene, kiž mějšće f. Buk, wot duchownych z Budyšcina wobstarane; přenje dźeržešće f. Žur, tehdom wifar, potom nastupi f. kapłan Kuczank, dale njeboh f. Nowak, něotre razy 1858 a 1859 njeboh f. Bjech hačo zastupnik, na to zasj f. Kuczank hačo farač, a sfónčnje něčžišci farač.

— Bónđželu dźeržešće serbske katolske towarštwu „Sednota“ w swojim lokalu lětuschu hłownu abo generalnu zhromadžiznu, na kotruž běšće 33 sobustawow pschisłcho. Wona bu wotewrjena a wjedžena wot pschedsydy f. registratora Saringa. Na dženškim porjedže bě najprjedy porjedženjo wustawow abo statutow; te budža w bližšich časach czisčezane a z nich móže kóždy Serb w Dreždžanach, kiž wo to rodži, towarštwu a joho wužitnosć spóznacž. Tak budže towarštwu, kiž ma nětko pošta sobustawow, wěšće hišće pschiběracž. Přeni schtwórtk kóždoho měsaca je nětko zhromadžizna jenož za mužškich; te druge razy móža tež mandželste sobustawow sobu pschicž. Wo kóždym posebženju abo zhromadženju pač so protokol napisče, zo móža njepschitomne sobustawy kóždy čas zhonicž, sčto je so w towarštwje spomnjenja hódne stalo. Wo pschiwžacju porjedženych statutow bu zlicžbowanjo cyłoho lěta pschedpołożene a na to bě nowa wólba pschedydstwa abo prašidia; dotalni buch z nowa wuzwoleni: f. Saring, pschedyda, f. Domanja, poskadnik a f. Glaušch II. protokollant abo pismawjedžer. Sfónčnje sčadowachu sobustawy hišće dobrewólne dary za dobre wotmyslenja, we tym tež za cyrkwičku w Hajnicach. Zhromadžiznu wopytasčtaj tónkrócž tež f. superior Buk a f. farač Šórnik z Budyšcina.

— Tu wumrje 20. novembra hrabja Karl Wolsfgang z Ballestrem, majoratny knjez nad Plawniowicami, Rudu a Biskupicami w Schlezyskej. Wón běšće wosebje pschěz swoju wulku darniwosć napschecžo k hodym a potřebnym znaty. R. i. p.

3 cyłoho swěta.

Němska. Kaž je znate, zapocža so „kulturne wojowanjo“ w Badenskej

każ na pruhu, a potom haśle bu do Prusseje pschenjesene. Nětko su joho w Badenſkej hižo sjezi a sam wjelwówodca wuprāja w trónſkej rěczy nadziyu, zo jo wěcſze poradzi, naležnosće katholickeje cyrkwy k powšchitkowej ſpokojnoſeji wurunacž. Pruska budže ju traž sežehowacž.

— W Barlinje bėschtaj njedawno dwaj woſobnej wopytaj. Najprjedy pschije z Wina ruski wjeliki knjaz naſlėdnik (tronprync) Alexander. Zojo wopyt mēſeſke drje staru pschecelnosć mjz nēmſkim a ruskim khezorstwom wróczič. Dale pobu tam tež danſki kral ze swojej mandželſkej. Wón njebė Barlin dotal hiſchće ženje widžat, a duž joho wopytej weſtu wažnosć pschicadžeja.

Awſtrija. We wiſkei rajchſkej radže jo nětko wo to jedna, hač ma ſo awſtriſtomu wojeſkomu miniſtrej dotalnu wojeſki porjad na dalſche 10 lėt pschizwolicž. Prawica, miniſterſtwu podwolna, a lėwica, jomu ſo ſpječzaca, ſtej nimale jenat ſylnej. Zo by pak miniſtrej wola ſo ſtała, dyrbjat wón dwė tſecziny wschėch hłosow za ſo mēcz, ſchtož pak budže czežka wėc, dofelč lėwica, z Němcow wobſtejaca, chce ſwoju nazdatu wažnosć z nēcizim tať prawje jaſnje pschėd swėtom pokazacž. Ale hodži ſo, zo nėtotti mudriſchi lėwicarjo za miniſterſtwo hłosowacž budža, pschetož cziſta błažnosć by byla, nětko wójſko pomjenſchicž, hdyž je w tu khwilu wschudžom powjeſchjeja.

— Hrabja Taaffe poſhadža z jendželſkeje ſwójby, kotraž bė ſo w Irſkej zahydila a jow wēciznje za ſtaru (katholicnu) wėru wojowala. Jedyn hrabja Taaffe wojowasche za katholicſki kralowſti ſplah Stuartow, joho ſyn padže we wójnje za prawa katholicſch Irčanow. Wo wupſchimanju katholickeje cyrkwy w Irſkej czežny Taaffec ſwójba a namaka khowanu w Awſtriji, hdžež jeje ſobuſtawny wyſokich zaſtojnſtwow doſahnychu. Pjaty hrabja Taaffe wojowasche napscheczo Turkam, bė numołany general a khezorſki komornik. Na wječor ſwojoho žiwjenja poda ſo do Zendželſkeje, zo by tam ze ſłowom a piſmom hajil prawa potkóczenych irſkich katholicow. 89 lėt ſtary wróczi ſo do Awſtrije, hdžež zemrje. Nēciziški miniſter je joho potomnik, a nadzijamy ſo, zo budže prawa katholickeje cyrkwy runje tať zaſtupowacž, kaž joho nadobni prjedownicy.

Španiſka. Kwaſ krala Alfonſa XII. z awſtriſkei archwójwodku Khrystinu je ſo z wulkei ſwjatocžnosću ſtať.

Ruſowſka. Ruſki khezor jėdžeſche po železnicy 1. decembra do Moskwy a tu chychu revolucionarjo, kotrychž je w tu khwilu w Ruſkei doſč na doſč, joho cžah rozſčelicž. Ale woni mējachu ſlužownikow cžah za khezorowu, a duž na tón ſwój nadpad ſčzinichu. Něchto wozow, z wėcami nakładzenych, na truchi rozlecža, ale wot ludži njeje nihtó žiwjenje pschijadžil. Poſledni nadpad na ruſkoho khezora ſta ſo lėtja 2. hupryla.

Amerika. W bitwje pola Zaique bu žienocžene wójſko peruaniſke a boliwianiſke poražene. Chilenjany dobychu namóriſke měſto Zaique.

Wſcheciziny.

Statistik. Statiſtiſki bureau (hamt) wozjewja tule zajimawu rozprawu wo rozmnoženju wobydlerſtwa w Němcach wot lėta 1816:

1816 mējachu Němcy 24,831,396 a po najmowſchim zlicženju 42,727,360 wobydlerjom.

Pruska

mēſeſche 1816: 13,706,978

=

=

1875: 15,022,390

Bajerſka	mějeſche	1816:	3,607,036
"	"	1875:	5,022,390
Sakſka	"	1816:	1,194,010
"	"	1875:	2,760,586
Würtembergſka	"	1816:	1,410,684
"	"	1875:	1,881,505
Badenſka	"	1816:	1,005,899
"	"	1875:	1,507,197
Eiſaß-Lothringſka	"	1816:	1,280,664
"	"	1875:	1,531,804

Srozne njezbožo je so w tychle dnach pola Cwikawy ſtało. Tam so w brüdenbergſkich podkopkach, na 1000 lohczi hřubofich, zke pfuny (gazy) rozbownychu a dżewjecz dżelat z wjetſcha młodych dżelaczery morichu. Podkopki ſame paſ njejſu pokóncowane a duž móže dżelo kóždy čas ſo zaſ zapoczjeć.

Maležnoſće naſchoho towařtwa.

Sobuſtawy na lěto 1879: ff. 293. Pětr Haſcha ze Hajdowa; 294. a 295. z Khróſczie: Michal Wawriſ, Pětr Dornik; 296. Pětr Šhilat z Hörtow; 297.—301. z Wotrowa: Jakub Džiſlaw, Michal Čhž, Jakub Buſ, Michal Bräner, Pětr Čžumpielka; 302.—307. z Kulowa: duchowny radźiciel a ſaraſ Franc Schneider, kaplan J. Wowczek, kaplan P. Lipicz, Měrcziu Comaſ, Maria Groſie ze Šchotcziſta, Křata Šchjdzic; 308. a 309. z Kulowa: Michal Wawrij, Haſza Matkec; 310. a 311. z Kěmcow: Jakub Kral, Albert Comaſ; 312. Jan Šchotta z Noweje Wjy; 313. a 314. z Dubřenta: Jakub Hawſch, Michal Domaſchka; 315.—316. ze Salowa: Jan Haſchka, Mikławſch Libich, Michal Balic; 318. wuczeſ Jakub Šchotta z Kocziuje; 319. a 320. z Hóſta: Jakub Zur, Wóřichla Nowotnikec; 321. a 322. z Raclowa: Jurij Šchotta, Madlena Kótiua; 323. Pětr Barjeuſ z Wyſtoje; 324. Jakub Kilauſ z Nowoſlic; 325. Jakub Maujoſ-Kubanja z Kalbic; 326. Jurij Šchwejda z Kulowa; 327. Michal Wolent z Kulowa; 328. P. Benedikt Čhejuowſky w kłóſchtrje Mariny Dole.

Doptaczi na lěto 1878: ff. 555. Mikławſch Žóřich z Kocziuje.

Dobrowolny dar za towařtwa: f. b. z D. 1 m. 50 p.

Dary a daň za chrtej w Baczonju.

Nawdaty ſapital a dotal nabromadżena daň wucziujeſchaj 39,664 marſ 65 p.

K czeſczi Wojei a f ſpomozenu duchow ſu dale woprowali: Kmemjenowanj (ex voto) 3 m.; daň w ſtarých a nowych knižkach 733 m. 82 p.

Šromadže: 40,401 marſ 47 p.

Dary za chrtewicžku w Hajnicach.

K. sen. J. K. 10 marſ.

Šromadže: 1396 marſ 41 p.

Dar za ſwj. Wóta wot f. Š. ze Serbiſkich Bažlic 15 marſ.

We wſchěch expedicijach „Katholſchoho Póſta“ je za 25 p. doſtačaz:

Krajan,

katholſka prothka za Hornju Lužicu na pſchepupne lěto
1880.

W ó s k ,

czkiſty a rjany, něhdže 200 puntow, ma na pſchებაſt

Mikławſch Šchotta we Wotrowje.

Mjedźelu, 30. ſeptembra, buchju w **katholſkeje towařni** w Budyſchjinje tele czkiſta wuloſowane: 141, 40, 92, 77, 146, 67, 47, 30, 167, 184, 138, 123, 11, 196, 189.

Čžiſčej Šmolerjec knižicziſčecziuje w maczičnym domje w Budyſchjinje.

Katholiski Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Płaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Šudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SŠ. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Bóla.**

Číslo 24.

20. decembra 1879.

Lětnik 17.

Narodnosć a nabožniŕtwa.

(Stónčženjo.)

Jenož wo nowinarŕtwa njed so ŕlowežko praji. Pŕched ŕhtyrcyži abo pjećdžesat lětami běchu katechismus a bibliŕke stawizny nimale jenicžka čžitanka w serbskim domje, pŕchetož wo nowinach drje bě něchtóžkuli powjedadž ŕhtŕchaŕ, ale widžak drje džesaty žanych njebě zabychŕi haŕle čžitak. A — dženska je nowinarŕtwa přenja wulkomóc po cyŕym ŕwěče a ŕhtóž ju najwusŕhŕniŕcho naŕožecž wě, tón knježi. Snadnje hody so z toho zeznacž, kelko móže nam njepŕchecželoma dželawoŕč a naŕcha ŕamŕna liwtoŕč tež w tymle naŕtupanju ŕchodžecž. Tohodla pŕchimachu so tež z časom katholicŕo tejele duchowneje brónje a tež naŕchi Serbja njewoŕtachu za druhimi narodami, ale poŕtachu „Katholŕtŕo Póŕla“ do naŕchich woŕadow. Kelko dobroho je hižom za ŕwjatu wěru taŕ derje, kaž za Serbowŕtwa ŕkuttkowaŕ, njechamy rozžudžecž, ale proŕhny nic ŕwoje dla, jenož ŕwojich čžitarjow, serbsŕtŕo ludu dla, zo bychu nam čži, kotŕiž so na to wuŕteja, huŕto a hnydom wo wŕchěch naležnosčach naŕcheje wěcy dopiŕowali a zo by kóždy, komužkuli so hody, naŕch časopis čžitak. Pŕchetož jenož taŕ — ze žhromadnymi mocami — budže naŕch „Póŕla“ wjeiŕŕo a za-
jimawŕŕo wuhotowany po Serbach pucžowacž a wŕchěm ŕwojim lubym čžitarjam najnowŕŕe nowinki powjedadž móc.

Toŕa přjedy hacž so z čžitarjom rozžohnuju, chcu hiŕŕeče na jenu wěc, kotraž je taŕ prawje znamjo najnowŕŕoho čžasa, z krotka ŕpomnicž — mēnju — towarŕtwa. Njepŕchecželoyo nic jenož naŕcheje ŕwj. cyrkwe ŕameje, ale cyŕŕo ŕŕhečžanstwa ŕu so kručže žjednocžili, zo bychu tamny „ŕtok wěrnosčej“ po-

storcžili. Albo nijeje to došč, hdyž je hižom na džesacž millionow „swobodnych murjerjow“, kiž nicžo dale njechadža khibu sebi wsčech za wotrocžkow podczisnyčž a sami nad nimi knježicž? My drje wěmy, zo so to ani lětsa ani k lětu hiščecže nještanje, my tež derje wěmy, zo je našč Bžóžnik prajik: „Ma tule fkatu čhu swoju cyrkej twaricž, a helške moch jeje nje-pschewinu“, ale my tež to wěmy, zo je Boža pomoc jenož z tym, kiž so tež sam prócuje. A sčto je nětk sprawniščo a pschihodniščo: zo kžždy sam na swoju ruku so na tak mócnoho a wuwuczenoho nje-pschecžela zwaži abo zo tež my ze zhromadnymi mocami z nim wojujemy? Prajče sami, lubi čžitarjo! hacž potajkim prawe towarštwu, hdyžž móže a smě kžždy po svojich duchownych a materialnych mocach svojich „towaršchow“ rozwučecž a zahorcž, zbudžowacž a pohorcž, pod-pjerowacž a pošlnjecž, woprawdže wulkoho wužitka njezměja, hdyž so to wscho we wěrnej a čžistej lubošči k Žezusej a joho swj. wěrje a napschecžo bližšchomu stawa? Tola, praschamy so, hdy a tak budža tež serbske towarštwu takle zbožownje štkowacž móc? Po mojim zdacžu potom, hdyž so wscheje nje-pschecženoscže — to je wsčech Słowjanow a wosebje naščich Serbow naj-hroznišče waschnjo bylo a bohužel so hiščecže zhubiło nijeje — wotrjeknywschi, ani na powoňanjo ani na zamoženjo ani na swoju wosobu, ale jenož na wulkotnu wěc samu, kiž je wsčech woporow hódna, džitawjo w prawej kšesčžanskej lubošči zjenocža. Kolbasnicy a druge šwjedženje, hdyžž móhli so ludžo zawjeselicž, su zaišče, stara towaršchnoscž je nimale wotemrjeka a jedyn so druhoho zdaluje a tola čhebdža wschitcy wjeseli hromadže pobycž, dokelž to je čžkowjekej do wutrobny zaišččepjene. Dyrbja-li pač našče towarštwu woprawdže zabawne a nic wostudke byčž, ma serbska rycž w nich hšowna byčž. Albo móže nje zjenocženstwo zawjeselicž, hdyžž so hačo cuzbnik we wótcžinje čžuju, móža šnadž čže cuze špěwy hnucž a tróšchtowacž a k rjenšchim štkam za lubn wótcžinšku Wužicu zahoricž?

Wjele wufnjemy wot Němcow, — pschetož jedyn lud dyrbi wot druhoho wufnyčž — wufimy tola tež swoju rycž runje tak čžescžicž kaž woni. Ženož potom móžemy so tež w tymle nastupanju lěpschich časow nadžijecž, za kotrymiž w noč a wo dnjo žedžimy. Ženož serbske towarštwu móže Serbam tycž, cuze zahinu, dokelž korjenja nimaja, kaž mlódna kwětk na wupalenym pěšku. Ale kžždy dyrbi pomhacž: sčtóż sam towarštwu založicž a wjesčž njeně, móže z naj-mjeišča do njoho zastupicž. A Bohu džakowano! dyrbinu prajicž, w nowšchim čžasu ma so tež w tymle nastupanju z naščej wěcu lěpje. Wóh dač, zo by so hiščecže polěpschilo!

Smu potajkim z krotka widželi, kač nabožništwo a narodnocž w stawiznach a waschnjach, we zjawnym a swójbnyim žiwjenju, w pišmowštwu a towarštwach zwisujetej a so podpjerujetej. Škoro samo so nětk rozumi, zo dyrbi kžždy prawy katholicke Serb swoju narodnocž tež hižom šwjateje wěry dla sebi wažicž a runje tak kžždy wěrný wótcžin a narodowc nabožništwo ze škowom a ze štkom

cześcziej a spěchowacž. Tohodla su tež wulcy mužojo wšchěch časow tak činiłi a woboje zjenocžili.

Komuž pak so to čzišće jasne a sprawne zdacž njecha, tón praschey so swojeje wutroby. Njehy snadž najžadlawišchi njedžat byt, hdy by džěcžo z dobrej wolu kubko swojeju starscheyu rozbrojiło? A njeistej traž nabožnistwo a narodnosć wažnišchey a dróžičchey dyžli wšchě swětno bohatstwa, kiž móžemy hišchće džensa mjeć a jutse hižom njeměcž? Chcemy dha so jenož tejele hubjeneje zemje džeržecž a so ženje k nicžomu wyschšchomu, duchownomu pozběhnyčž? Nicžo hódnišche a krasnišche nam našchi wótocko zawostajicž njemóžachu, hacž nabožnistwo a narodnosć, našcha swjata winowatosć je, wobej jenaf njezranjenej pschichodnym narodam wukhowacž, zo bychu nam něhdy winy njedawali. Našch čas khwata hladajcy do přědka a schtóž so njecha powalicž dacž, dyrbi so hižom z časom na kědžbu bracž. Duž zestupajmy so kručje kaž jena murja pschecžiwu njepschecželstomu nawalej a stajmy cuzomu nješkmanstwu njepschewinjomny zadžěwł. Zow pak dyrbja wosebje čzi, kotřiž su nadacžišchi a wustejnišchi a kotřiž maja wjac škadnosće, wšchěm druhim najlěpšchi pschikład dawacž, zo bychu scžěhowacž móhli: dokełž „šłowa pohnuwaju, pschikłady cžahnu.“

Pomału ale stajuje, zwaša ale wutrajnje džěłajmy a prócujmy so, pschetož jenož wutrajnosć sama móže wšchě zadžěwłi a pschecžiwnosće pschewinycž.

Schtóžkuli potajkim sebi z cytej wutrobu žada, zo bychu tež w najpozđišchich časach našchi džakowni potomnicy spěwacž móhli: „Wěšch-li w kraju bohumiłym dusche čzerstwje w cžěle cžikym, myšle jasne, džěławosć, pobožnosć a wjesołosć; to je Serbow hódny narod, mjez Serbami statok mój!“ tón nječy tež hnydom, pschi sebi samym pocžinajo, wšchě tamne naspomnjene srědki swěru nakožuje.

Ale wšcha našcha próca by podarmo była a našche šłowa bychu po wětsiku kaž pluwcy rozplunyle, njechał-li Bóh luby knjez našche džěło žohnowacž. A duž škóncžimy swoje rozjimanicžto z tym wutrobny m zbožopschecžom na nowe lěto, kiž nam takrjec do rukow hlada: Bóh, „kiž wšchěm kwětkam wučěžčž dowola, tak zo so nic jenož wulke, kaž rōža abo Victoria Regia, pschijne wupinaju, ale tež małe a ponižne fijkli luboznu wón rozšchěrjeja“, chcył tež našchomu małomu drje, ale ponižnomu a bohabajaznomu ludu rjeišche cžasy wobradžicž a džěło wšchěch wěrnnych wótcžincow tež w nowym lěcže žohnowacž. A tak tež budže, jelizo tež my na swoju winowatosć njezabudžemy. Tomu daj Bóh zbožo!

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyšcina.** Nowa katholicška protyka „Krajan“ wosprawnja derje swoje mjeno, hdyž je pschede wšchěm po swojim wopschijecžu katholicška a potom wosebje naležnosće našchoho kraja a luda wopomina. Najwjetšchu křwalbu

zaſkujuje ſebi powjedańczo „Sana“ wot redaktora, kotrež wobraz kſheſcjanskoho žiwjenja w ſerbſkej ſwójbje poſkicža. My smy ſebi wěſczi, zo budže we wjele domach tele powjedańczo wot wulkich a małych zaſy a zaſy čitane. Druhi naſtafł rěka: Słowo pſhecziwo měſchanym mandželstwam. Je to jara trěbne ſłowo, kotrež pſchi wſchitkim krutym klinku wěrne woſtanje; wone pak nochce žanu parſchonu ranič, najmjenje tych, kiž w měſchanych mandželſtwach derje katoľiſte dječzi wocžahnu, ale začijuje jenož powſchitfownje ſchfobnu wěc. Wjele wužitny je netko pſched nowym lětom tež tſeczi naſtafł: Za Drežďžany! Won ryczi wuſtojnje pſhecziwo czahanju na burſke ſkužby pola Drežďžan. Po tutych wobichěrných naſtafłach njeje lětſa wjele měſtna za „Drobnoſtki“ woſtafo; ſchtož pak tam je, móžemy tohorunja wopomnjenju poruczeč. Duž, lubi katoľſcy Serbja! njezakomdžče ſebi nowu protyku kupicž. *M. H.*

— Na 7. a 8. dnju t. m. běſhe w tudomnym ſeminaru woſebita ſwja- tocznoſež. Seminarſki direktor f. Blumentritt a wyſchſchi wučer f. Bergmann ſwjeczěſchtaj w pſchitomnoſeži nęcziſchich a priedawſchich ſchulerjow (nětko wučerjow) tohole wuſtawa ſwój ſlěborny zaſtojnſki jubilej. Najprjedy bě dopoľdnja rycžny aktus; po wotſpěwanju pjalna mješhe f. Dr. Grolmuš, wyſchſchi ſeminarſki wučer, ſwjedženſtu rycž, dale pſhejachu z króčſchimi rycžemi zbožo f. kantor Engler w mjenje priedawſchich ſchulerjow, potom f. Schönberner a ſeminarſt Neubner. Na to wotmoſwjeſchtaj z dlěſhej rycžu wobaj jubilaraj. Ğako znamjo džaſa a luboſeže pſchepodachu priedawſchi ſchulerjo rjane meble (ſofa, ſtólcy) a tež nęcziſchi (blido atd.). Potom bě ſwjedženſti wobjed za ſeminarſtow a za wučerjow, kiž běchu na ſwjedženſti pſchiſchl. Wjele něhduſchich ſeminarſtow a wjele pſcheczelow z bližka a z dalſoſa poſlachu telegrammy a liſty. Wjeczor wot ſedmich běſhe ſwjedženſti kommers w ſalu katoľſkeje towařſchnje na garbarſkej drozy. Zať ſwjedžen za wobeju jubilarow wjele ſpodobanja namata. Za f. direktora bě wopomnječo 8. decembra hiſčeže wažniſche, pſchetož tehdom bě 25 lět, zo bě duchowniſku ſwjecziznu doſtať. Tohodla jomu tachantcy duchowni haťle tónle džen zbožo pſhejachu a tež wopomnjeſti dar pſchepodachu. Wóh zdžerž doľhe lěta wobeju ff. jubilarow za ſpomoženo cyrkwy a ſchule we wobemaj ſaſkimaj diöceſomaj! *M. H.*

— W běhu zańdženoho lěta ſu ſo w naſchym kraju zas 5 nowych katoľſkich ſtacijow založite, hđžež ſo wot nětko katoľſke Bože ſkužby džerža. Su to 1., Dſchac, lětnje 2 krócz z Ğubertuſburga; 2., Rönigſtein, 15 krócz z Pirna; 3., w kupjelach Elſter (Halſchtrow) w Bogtlandže, w lětnim czaju mješacnje 2 krócz z Chemnich a Blawna; 4., Thammenhanu pola Wurcyna z woſebitym kaplanom w hrodowſkej kapalcy a 5., w nowonatwarjenej kralowſkej kapali w Rehſeldže pola Altenberga. — W ſaſkim kraľeſtwje ſo nětk na 75 blaſach katoľſke Bože ſkužby wotdžerža, wot nich je 38 ſtacijow z porjadnymi kemschimi a ſtajnymi duchownſtwom a 37 ſtacijow z wurjadnymi Božimi ſkužbami, mjenujcy 21 ſtajnych ſtacijow a 2 miſſionſke we kužijſkej diöceſy a 17 ſtajnych a 35 miſſionſkich we drežďžanſkej, mjež nimi 2 we wutraju, mjenujcy w Greizu we wjerchowſtwje Reuſ a w Altenburgu we ſaſkim wójwodſtwje Altenburg. Z Božej pomocu a pod podpjeranjom kſheſcjanskich duſchow drje budžetey ſo tež bórzy w naſchej diöceſy tej dwě znatej ſtaciji, Ğajnicy a Baczoň, ke kotrymajž ſo hižom dlěſchi czas pjenjezy hromadža, založicž móc. Mjech jenož Wóh w nowym lěče prawje wjele darniwych wutrobom zbudži! *K.*

Ze **ſchpitala.** Na džen njewoblaſkowanoho podjecža bě ſo 25 lět minyfo, zo bu naſch czječžowany a lubowany knjez carať za mješnika wuſwjeczeny. A

wosada mjejske wschu winu, zo swojomu prėnjomu duschpastyrzej tuton swje-
dzeni tak swjatoczny pschihotowa, hacz to jeje slabe mocy dowoleja. Pschi Bozich
sluzbach rozestaji wortleczański k. kaplan Sparla we wustojnej a hnujacej ryczi,
tak wjele ma so mioduscha wosada Bohu dzakowacz, zo ma zarjadowane Boze
sluzby, tak wjele k. jubilaraj, kiz so cyle swojej wosadze wopruje, a tak moze
jubilar z dzakom k Bohu pohladacz, kiz je jomu w polnej strowosczi tuton
dzeni doczafacz dak, na kotryz te nadobne wobdzelenjo wosadnych a druhich
Serbow jomu te swėdczenjo dawa, zo so joho sprócne skutkowanjo we mėschni-
stwie wjele wazi. A poczesczowanju k. jubilara pschijedze tu k. probst Dr. Ci-
selt, kiz we mjenje hnadneje knjenje drohu a krasnu ryzbu pschepoda, P. Wincenc,
njbjelczanski, wortleczański a brunjowski k. kaplan; swj. dzeni zadzewalsche, hewaf
by wobdzelenjo susodnych duchownych nadobnišche byto. Kutowka kath. Wjesada bė
k. kublerja Pjecha ze Swinarnje, jafeniczaństa k. Domanju z Khróscie wotpó-
staka, kotrajz we mjenje serbskich kasinow pozłoczony, mjedzany swj. kichiz ze
serbskim napisom jubilaraj pschepodaschtaj. Tez kamjenscy wosadni, schullste
džeczi a tudomnišche kasino wobradzichu dary, kotrej budza k. sararzej lubozne
pomnjecza na wosadnu lubosc a dzakownosc. K.

3 Wotrowa. „Wittichenauer Wochenblatt“ pische: „Nasche prufte knjezer-
stwo swėru wotradza, so do dalokich krajow pschecza howacz, njech je to do
połnocneje abo połodnišcheje Ameriki, do Guiney w Africy abo do Australije.
Schtóz pak chce na wsche mono wuczahnyč, tón budz z najmjejscha tak mudry,
kaz kubler C. we Wotrowje. Jomu bė so wjele powjedalo wo rjaných nēm-
stich wosadach w arkansaskej dolinje w połnocnej Americy. Prjedy hacz
swoje kubto we Wotrowje zeslebori, chychsche ze swojimaj woczomaj widžecz, hacz
su wėcy w Arkansasu woprawdže wsche tak złote, kaz bėchu so jomu wopisate.
Duž dha so počatk oktobra t. l. na jenej hamburgskej parokódbi do Ameriki
puschczi a po železnicy do Arkansasa. Dotelz pak so jomu tam nēmste wosady
ani kuska njelubjachu, hnydom so zawróczi a bė 20. novembra zas doma we
swojim lubym, rjenskim Wotrowje. Pucz je drje joho 200 tolet kšofchtował,
ale wón je sebi swój mēr, swoju spokojnosc a swoje rjane kubto wobthował.
Nět dha něchtó praj, zo naschi serbscy burja rozozma nimaju! Woni su mudrišchi
a rozhladnišchi, hacz by so schtó toho nadzał!“

3 Cwikawny. Hizo w poslednim čisłe bėchmy z krotka pisali, zo je so
w njedalotich briickenbergskich podkopych wulke njezbožo stalo. Dzewjeczdzelat
muži bu morjennyč, cyle swójby zhubichu z tym swojich zežiwjerjom. Grozny
bė napohlad tych z podkopy wunjesennyč čželow, kotrej w jenej komorje roz-
położichu. Na prawo a lewo lezachu tu na słomje čžela a bėchu z platom za-
wodžete. Wotra čželowa wón najjelnješche rumnu městnoč. Tu bėchu plo-
mjenja mjašo hacz na koscze wotpalife, tam jenož na čžerweni posmudžife. Jedyn
domjacy prašcha so za lubym, kotrohož je pschisadzik; plát so wotzejma, a schtó
je widžecz? Pať hlowa, wot plomjenjom čžisče wopalena, pak wobliczo z
bolosčiznymi čžahami, pak nop, hacz na samu koscž spaleny, pak bjezwoczjo
rozduťe a na bruń wobarbjenje. Załoscžicy žónsta rucy łama pódla čžela swo-
joho mandželstoho a džeczi pšafaju pische swojoho nana. Wutroba mohła
z bolosčju rozłoczicz! Hacž dotal njeje so dopokazacz hodžiko, zo je jedyn z tych
morjennyč z něčjim tole njezbožo zawinył. — Po wschej Sakskej za zawosta-
jennyč tyčle morjennyč džekaczerjom pjenjezy zberaju, a kšesczaństa lubosc a
hizo wjele nadobnyč darow nawdaka.

3 ctyloho swěta.

Němska. Druha komora pruskoho sejma je do toho zwolika, zo smě pruste knježerstwo štyry dotal privatne železnicy za kraj kupicž. Su to barlinsko-schječzinska, magdeburgsko-halberstadtška, kölnsko-mindenska a hannoversko-altenbergska železnica. Hracž dotal mějsche Pruska hižom 6099 kilometrow krajnych železnicow, nětko ma z tymi štyrymi nowotupjenymi 10,000 kilometrow (7 kilometrow je 1 mila).

— W Hornjej Schlezyskej knježi hlódb a wulka nuza a wschelafe khorosčeje z toho nastawaju. Tak so na psch. w Solarnje pódla delnoživotnoho tyfusa tež jětra pokazuju. Tu, kaž so piša, je 78 „hadelumpow“ a wjele smolerjow, kiž cyle lěto po kraju czabaju a so w zymje z mačo pjenjezami a roztorhani a mnozy tež khorowaczi dom wrózcza. We wsy Wolfschi sšchorjedu wojmjo ze swójby křěžkaria Hanaka na delnoživotny tyfus. Nje-dostatna jědž bě to zamynla. Posledni zbytk wozdžaných neplow bě swójba hižom zjědka, maču hromadku jeczmenja — te poslednje, sčtož Hanak hiščcže k jědži mějsche — won pscheda, „zo by deski ke kaschcžej swojeje džowki kupicž mohł.“ — Němska křěžorka je za tychle nuzuczerpjacých 1000 marč darika a křěžor je porucził, zo bychu so 40,000 marč pjenjez, kotrej běchu so pschi sškladnosčzi joho złotoho mandželskoho kwasu w Schlezyskej nahromadžite, tež k lěpschomu tutnych ludži nałožite. Tež hewaf po wschém kraju za nich pjenjezy hromadža.

— Pruski sejm wuradžuje w tu křiwilu zakon, kotryž drje naš runje njenastupa, tola pak wěrnu sobuzelnosč wschěch wukrajanow z křudnym wobdlerstwom wubudžicž dyrbi, kotrej je z nim wosebje potrechene. W někotrych krajinach je hižom wulka hórkosč ludži pschewzaka. Wo tymle zakonju budže kóždy křostany, kotryž bjez dowolnosče wobsedžerja w křójnach (w lěsu) jahodki zbera abo hriby a zela pyta abo po křójnach (po lěsu) so pschekhodžuje. Sčtož su dotal wschitych ludžo za prawo, jim wot Stworiczerja spožcžene, wobhladowali, na stoncžku a w lěsnym křiódku so pschekhodžowacž, w Božej stwórbje so wotšchewjecž, to ma na dobo wot dobroho spodobanja wobsedžerja lěsa wotwisowacž. Křudži ludžo, kiž sebi dotal w zymje něšto karow suchoho drjewa z křójnow dom zwožachu, kiž mējachu w lěcže ze zberanja jahodkow a hribow maču zaslužbu, budža pschichodnje wobsedžerjej lěsa czisčje do wole a mocy pschepodaczi. Haj, sčtož sebi ducy po puczju z kři kwětku wotšchězipnje, abo z kěrkow hažku wotkamje, zo by sebi ju na křobuk tyknyl, abo hdyž měščzenjo so w lěcže w křójnach do křiódka smu, wscho to budže křostane! Madžijmy so, zo tónle zakon w komorje zapóštanow nuznu wjětschinu nje-namaka!

Awstrija. Druha komora ministeje rajchskeje rady je drje z wjětschinu hřosow wojeřski, na džefacž lět trajacy zakon pschizwolika, ale tale wjětschina hiščcže wulka dosč njeje, dokelž dyrbitej so dvě třeczinje wschěch zapóštanow za zakon wuprajicž, je-li ma placžicž! Břenja komora je jón za dobry póznač, duž zakon zas do druheje komory pschidže a može wona tehdy swoje stoncžne menjenjo wuprajicž. Ale ta po wschém zdacžu zas za zakon njebudže, dokelž nēcžičcha němška strona je pschecziwo ministerstwu jara nje-pschecželscy zmyšlena. W tym padže, kaž so piša, by hrabja Taaffe swoje póšlanjo za stoncžene powožowaf a by wotstupil, a hodži so z nēcžajej wěstosčju do předka prajicž, zo by potom cžěski zapóštan, hrabja Hendrich Clam-Martinič byl nastupit hrabje Taaffy.

Zendželjska. Zendželčanam wjedže so psched Kabulom zle, hacžrunje bčhu hacž do njedawna hiščeže do swěta trubili, zo jich generalowje w krótkim času wšičěch zběžtarjom sporaža, kotřiz so we wulcích hylach zezady nich pota-zowachu, kaž bychu z njejjes spadali. Zo móžachu so njespšecželowje w tajkej umohošczi zorganizowacž, ma so tomu pschicpěcž, zo je afgħanſki lud wšičitón-rjenje z hórtošcju napjelnijeny napšičežo Zendželčanam, a zo radu wšcho pod-pjeruje, ſchtož napšičežo nim změruje. Z poslednimi powješčjemi z Afgħanſtana bě zaſy junu cħy London znejepokojojwany. Generalaj Hugh a Arbutnot dó-ſtaſchtaj rozkaz, zo byſchtaj njedžiwajo na ſtraſadne zymne wichory a ſněžne za-weje wyſchiny hórſkoho pschekhoda Schutergardana wobſadžikoj. General Roberts běſhe na khwilu wotrězujeny wot wšchoho zjenocženja a rychle do zadu poſtu-puje k Schutergardanu zawoſtajiwſchi jenož poſadku w Balahiffaru (twjerdžiznje pola Kabula). W Schutergardanje chce ſwoje lěhwo rozpołożicž. Wyſchiny wokoło kabulſkeje doliny buchu wot Afgħancow z mocu wzate. Robertsowe wójſto je wjele ludži pschifadžiko a hiščeže ſtraſchne czerpi. Elefanty, kotrěž mějachu Zendželczenjo w Afgħanſtanu, ſu wšče do hromady zahinylí.

Ruſowſka. Wo nadpadže na ruſkoho kħěžora piſa jedyn wocžity ſwědł tule rozprawu do moſkowskich nowin: Kaž bě poſtajene, wopuſchjezi kħěžor 1. decembra w nočy dwanacžich ſimferopolſke dwórniſchčežo, ale cħah z kħěžor-ſkimi zmachami, ze 14 wozow a 2 lofomotiwow wobſtejacħ, bě poł hodžiny prjedy wotjěł. Zbožowny pschypad pał chychſhe, zo kħěžorſki cħah tónle cħah dóſcžahny, a potom prjedy njoho jědžeſhe. W cħahu ze zmachami bě 50 ludži. Hdyž bě posledni cħah wot moſkowskoho dwórniſchčeža něhđe połſecža kilometra zdaleny, na dobo ſhlnje zaprašny, wozy pocžachu ſo cžumpacž, jedyn wóz ſo powrocží, dwaj pał přeſi pschěz koliju ſo ſunjěſchtaj. Hdyž běchu ludžo z wozow wuſkocžili, widžachu zjawne ſledy jenoho wubuchnjenja. Wubuchnjenje be do zemje džeru, 3 kóhčeže hľubofu, 9 kóhčeži dołhu a 11 kóhčeži ſchěrofu wudrěfo. Ludžo njebuchu wobſchfodženi. Tónle podawł bě wjele ludži a polecajow w hromadu zehnał, a woni wſchitcy ſwoje njeſpodobanjo nad tajki nadpad wóſhe wuprajachu. Statny rěčnik a pschepytowacy ſudnikowje pschijědžechu w nočy dwěmaj. Tu ſo wupokaza, zo bě něchtó tam dynamit zarył a jon zapalił, zo by pschěz dynamitowe rozbuchnjenje kħěžora morił, hdyž tón nimo pojědže. Ale tón zľóſtnik je ſo zapozdžil. Grot, z kotrymž je ſo dynamit za-palił, ſu bórzhy wuſľědžili, wón do jeneje bližkeje brožnje wjedžeſhe. Kaž ſuſodža powjedachu, bě tónle dwórcħ w ſeptemburu tohóle lěta mlódy muž, kiž ſo za ſamarowſkoho měſchčžana wudawaſhe, za 2500 rublow kupil. Suſodža widžachu joho w pincy rycž. Wón powjedawſhe, zo chce tónle rjany pěſł pschedawacž. Tak bě podzemniſti kħód, 66 kóhčeži dołhi a połdra kóhčeža ſchěrofi, wukopał a z cyhelemi wuſadžal, ſchtož bě ſo najſſěrje tohodla ſtafo, zo by ſo kħód nje-zawalil. Wón hacž ke koliji železnicy wjedžeſhe. Wobyhlenjo zľóſtnika bě kħudobne. We domje woſtajena draſta dopokazuje, zo je tam wjac ludži džěłako. Tež zbytki poslednijeje wječzerje zo hiščeže namafachu. Nadpadniſta ani joho prawe mjeno njeſu hiščeže wuſľědžili.

Naležnoſčeje naſchoho towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1879: kł. 329. Ĥana Zenitec z Budyſchjina; 330. Jan Čzorlich ze Ždzerje; 331. Jan Pětr Měrcžint z Ĥrubjelcžic; 332—335. z Konjec: Michal Ĥolbit, Miſkaniſč Ĥuſ (Michal), Ĥakub Matka, Ĥakub Ĥuſ (Pjech); 336. Pětr Bráuer z Ĥalbic; 337. Pětr Ĥurjat ze Šchunowa; 338—345. z Ĥhroſežic: Ĥana Ĥožnitec, wuczer Ĥakub Pjetaſch, Marja Čyžowa, Marja Wienkowa, Michal Serbin, Ĥakub Zarjeſł, Ĥakub Ĥuſil,

Michał Nowotny; 346. 347. z Worflec: Jurij Pjelař, Madlena Budařka; 348. Ğatub Sopa ze Sullřec; 349. 350. ze Smjecztec: Michał Pětta, Ğatub Dźiřlaw; 351. 352. z Ğzajec: Ğana Koflina, Ğatub Kummer; 353. Ğana Lipiczowa z Kozarć; 354. M. Kralowa z Ğajenich; 355. Mikławřich Kubica z Ğorh; 356. 357. z Noweje Wjeřti: Jurij Kofla, Jurij Kilan; 358. M. B. z Wudworja; 359. Marja Nowatec z Wořhic; 360.—363. z Ğhroćejc: Marja Wroblowa, Michał Kofla, Michał Ğchweida, Michał Lutajch; 364. Marja Ğorbantec ze Sullřec; 365. Ğhata Pjehec z Pozdec; 366. Ğatub Kubica z Kofłowa; 367. 368. z Ğalbic: Michał Ğzójřta, W. Ğch.; 369. Ğana Nařelec z Łazka; 370. 371. z Ğonjec: Ğatub Kral, Pětr Ğjornał.

Dobrowolny dar za towarřtwa: Ğ. Ğ. z W. 50 p.

Darh a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadźena dań wuczińskej 40,401 marł 47 p. Ğ czelejři Wozej a t řpomozenju duřchow řu dale woprowaři: knjeźna Marja Bufe z Ğhroćejc 3 marł.

Ğromadźe: 40,404 marł 47 p.

Darh za chrtej w Ğitawje.

500 marł wot řtarřheju za luboho njeboh řyna z proštwu: Knjeźe, daj jomu wěczny wotpocziń! — Pjehć f. kapłana Ğchotta: 1 m. 50 p. z Worflec, 10 m. njeńjenowana z Ğrawoczejc, 1 m. Marja Bufe z Ğhroćejc. — 140 marł pšehć redakciju „Ğchř. Bonifacius-blatt“ w Ğtrigowje.

Darh za chrkwiczkę w Ğajnicach.

100 marł wot řtarřheju za luboho njeboh řyna z proštwu: Knjeźe, daj jomu wěczny wotpocziń!

Ğromadźe: 1496 marł 41 p.

We wřchěch expedicijach „Katholřkoho Pořta“ je za 25 p. dořtać:

Krajan,

katholřka protyřta za Ğornju Łužicu na přchěstupne lěto
1880.

W expedicijach „Katholřkoho Pořta“ mōza řo dořtać:

1. Ğjienřke řpěwarřke knihi

za katholřkich Ğerbow. Ğrjadował M. Ğórnik. 100 řtronow. Ğwjazane za 60 pjenjeřkow:

2. Ğoboźny řpěwarř.

Ğjienřke řpěwarřke knihi z modlitwami. Za katholřkich Ğerbow wobdźělat a wudał M. Ğórnik. 204 řtronow. Ğwjazane w plaćje za 1 marł, w řoži 1 m. 50 p., w řoži a ze zlotym řězkom 2 m. Wobě knižch řodźite řo derje za řhule a za mlodořć.

Ğjawnny dźař.

Ğ boźim njeuwjedrom řo mi lěřa w lěczu mōj dom wotpali; z pomocu Wozej pař řym sebi jōn zas natwaril. Ğo je řo mi to, tař bōrřy a derje radźilo, mam řo wofehje dźařowacř Ğnadnomu řlōřchřřtomu knjeřřtwu a wřchelakim dobroćerjam z Ğalbiczańřkeje a Ğjebjelczanřkeje wofady, kořřiz mi pjenjeřy a drařtu darichu a řory czińjachu, řiz mi řamomu mōźne njebēchu. Ğraju toho dla wřchitkim tymle dobroćerjam tudy Ğjawnny dźař a „Ğaplać Ğōh tōn Ğnjeź!“ dźeřacř řrōć Ğchř Ğōh tōn Ğnjeź jim wřchitko zas dacř, řchtož řu mi darili.

Ğatub Ğnopy, řhěźkar w Ğhunowje.